

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KÜLTÜR
YAYINLARI

İNCE
LEME

Osmanlı'dan Bugüne
MARAŞLI KADIN
ŞAİRLER

KAHRAMANMARAŞ
city of literature

İmtiyaz Sahibi
Büyükşehir Belediyesi Adına
Fırat Görgel

Yazarlar
Doç. Dr. Ayşe Hilal Kalkandelen
Büşra Seçen

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Doğan

Baskı
Aralık 2025

Yayın Koordinatörü
Harun Kadioğlu

Kapak Tasarım
Ali Şenocak

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınları Serisi: 173

Mizanpaj
Salih Koca

Yayıncı Sertifika No
49659

Son Okuma
Erdoğan Aydoğan

ISBN 978-625-95534-9-8

Baskı
Akbaba Matbaa Basım Yay. Hiz.
Şazibey Mh. 2. Sk.
Hisar Apt. No: 10 / A
Gsm: 0532 517 62 24
Onikişubat / Kahramanmaraş
Sertifika No: 49187

İletişim Adresi
Kültür, Gençlik ve Spor Dairesi
Başkanlığı
Akçakoyunlu Mah.
Şekerdere Blv.
Onikişubat / Kahramanmaraş
Telefon: (344) 215 40 40

Bu eser, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin bir kültür hizmetidir.

Osmanlı'dan Bugüne
**MARAŞLI KADIN
ŞAİRLER**

Doç. Dr. Ayşe Hilal Kalkandelen

Büşra Seçen

KELİMELERİN VE HATIRALARIN IŞIĞINDA: MARAŞLI KADIN ŞAİRLER

Kahramanmaraş, tarih boyunca edebiyatın, şiirin ve söz sanatlarının kök saldığı, kültürel üretkenliğiyle öne çıkan müstesna şehirlerimizden biridir. Bu kadim şehir; türkülerin nağmesinde, ağıtların sessizliğinde ve koşmaların coşkusunda dile gelmiş; edebiyatımızın zengin hafızasında seçkin bir yer edinmiştir. Bu edebî miras içerisinde kadın şairlerimizin varlığı, üretimleri ve sanat anlayışları ayrı bir değer taşımaktadır.

Maraşlı kadın şairler, asırlardır yaşadıkları dönemin tanıkları ve toplumun vicdanı olarak; bireysel duygularını, toplumsal meseleleri ve millî değerleri estetik bir üslupla dizelerine aktarmışlardır. Kimi zaman anneliğin şefkatini, kimi zaman gençliğin umutlarını, kimi zaman da vatan savunusunun kararlılığını şiirlerinde işlemiş; eserleriyle edebiyatımızda silinmez izler bırakmışlardır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak şehrimizin kültürel belleğini oluşturan değerleri kayıt altına almak, geçmişin izlerini gelecek nesillere aktarmak ve edebiyatımıza katkı sunmuş şairlerimizin sesini yeniden duyurmak öncelikli hedeflerimizdendir. Bu anlayışla hazırlanan "*Osmanlı'dan Bugüne Maraşlı Kadın Şairler*" adlı eser; yalnızca bir edebiyat incelemesi değil, aynı zamanda kültürel bir hafıza çalışmasıdır. Kitapta, Maraşlı kadın şairlerin biyografileri, eserleri ve edebî anlayışları derlenerek hem yerel hem de ulusal edebiyat tarihi açısından önemli bir boşluk doldurulmaktadır.

Bu eser, geçmiş ile bugün arasında kültürel bir köprü kurmakta; ka-
dın şairlerimizin sanatsal üretimlerini, toplumsal rollerini ve edebiyat
tarihindeki yerlerini görünür kılmaktadır. Onların şiirlerinde bu coğ-
rafyanın zorluklarını, bereketini, tarihî derinliğini ve umudun diriltici
gücünü görmek mümkündür.

şehrimizin kültür hayatına dair bu önemli çalışmayı yayına hazırlayan
Doç. Dr. Ayşe Hilal Kalkandelen ve Büşra Seçen'e, ayrıca yayına hazır-
lık sürecine katkı sunan tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür eder; eserin
kültür ve sanat dünyamıza kalıcı katkılar sunmasını temenni ederim.

Fırat GÖRGEL

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

ÖN SÖZ

Zengin kültür ve edebiyat birikimiyle Kahramanmaraş, Türk edebiyatında önemli bir yer tutsa da yapılan incelemelerde kadın şairlerin hak ettikleri değeri görmedikleri anlaşılmıştır. Oysa yapılan görüşmelerde bu kadınların şiiri bir sanat dalı olmaktan ziyade yaşamın ta kendisi olarak gördükleri tespit edilmiştir. Söz konusu şairler, bireysel duygu ve deneyimlerini dile getirmenin ötesine geçerek, yaşadıkları toplumun düşünsel ve duygusal dünyasını, sosyal sorunlarını ve kültürel dinamiklerini şiirlerinde başarıyla yansıtmışlardır. Şiirlerinde yerel coğrafyanın, kültürel mirasın ve toplumsal belleğin izlerini taşıyan bu kadın şairler, özgün seslerini oluşturmuş hem bireysel hem de kolektif hafızaya katkı sunmuşlardır. Saha araştırması yapılırken Kahramanmaraş'ta birçok kaynak kişi ile iletişim kurulmuş ve katkıları sağlanmıştır.

Kahramanmaraşlı kadın şairlere ulaşmamızda yardımcı olan Edebiyatın Başkenti dergisinin imtiyaz sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü Murat ZENCİR'e, Ulusal Kadın Yazarlar Derneği kurucusu ve başkanı Kadriye ARSLAN KIRDÖK'e ve Ulusal Kadın Yazarlar Derneği başkan yardımcısı Tezay TEZCAN AKKURT'a; isimlerini tek tek zikredemeyeceğimiz, yaptığımız görüşmelerle çalışmaya katkı sağlayan tüm kadın şairlere teşekkür ederiz.

Çalışmanın kitap olarak basılması, kültür-sanat dünyamıza sunulması için gerekli desteği sunan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Fırat GÖRGEL'e, Büyükşehir Belediyesi Kültür, Spor ve Turizm Dairesi Başkanı Duran DOĞAN'a, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Müdürü Harun KADIOĞLU'na da ayrıca teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Doç. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN – Büşra SEÇEN

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	16
1. MARAŞ COĞRAFYASI VE TARİHİ	19
2. MARAŞ'TA EDEBİYAT	23
2.1. Maraş'ta Halk Şiiri.....	24
2.2. Maraş'ta Divan Şiiri	31
2.3. Maraş'ta Yeni Türk Şiiri.....	33
2.4. Maraş'ta Dergicilik Faaliyetleri	36
3. OSMANLI'DAN BUGÜNE MARAŞLI KADIN ŞAİRLER	42
3.1. MARAŞLI KADIN ŞAİRLERİN HAYATLARI	45
3.1.1. Hasibe Hanım (d. 1835-ö.?)	45
3.1.2. Gülendem Ketizmen (Gül Hatın) (d. 1847-ö. 1942)	45
3.1.3. Mahsuse Hanım (d. 1865-ö. 1925)	46
3.1.4. Hasibe Türkmen (Hasibe Hatun) (d. 1882-ö. 1945)	46
3.1.5. Mutebere Bilgin (d. 1885-ö. 1964)	48
3.1.6. Hatice Binboğa (Dirgen Hatça/Kaderikara) (d. 1886-ö. 1964)	48
3.1.7. Feleknaz Ketizmen (d. 1888-ö. 1952)	49
3.1.8. Hava Çay (d. 1892-ö. 1982)	51
3.1.9. Kul Latife/Latife Bacı (d. 1892-ö.)	51
3.1.10. Habibe Özer (Habibe Bacı) (d. 1901-ö. 1961)	52
3.1.11. Gülkız Güven (Gülkız Bacı) (d. 1902-ö. 1986)	53
3.1.12. Fadime Günay (d. 1905-ö. 2015)	54
3.1.13. Fatma Dal Güler (d. 1905-ö. 1982)	54
3.1.14. Eşe Cırık (Eşe Ebe) (d. 1906-ö. 1988)	55
3.1.15. Fadime Demirci Sarı (d. 1909-ö. 1998)	56
3.1.16. Âdile Necla Kandeğer (d. 1910-ö. 1965)	57
3.1.17. Elif Çomruk (d. 1916-ö. ?)	58
3.1.18. Yeter Yıldırım (d. 1923)	58
3.1.19. Fatma Hatun Akat Ketizmen (d. 1925)	58
3.1.20. Elif Öztürk (d. 1926-ö. ?)	60
3.1.21. Fatma Genç Dede (d. 1926-ö. 2014)	61
3.1.22. Güllü Gözükara (d. 1926-ö. ?)	62
3.1.23. Güllü Koyuncu (d. 1928-ö. 2005)	62

3.1.24. Muammer Ketizmen Sinan (Manni) (d. 1930-ö. ?)	63
3.1.25. Elif Yıldırım (d. 1931-ö. 2021)	64
3.1.26. Meyse Doğan (d. 1932-ö. ?)	65
3.1.27. Eşe Çay Taş (d. 1934-ö. ?)	66
3.1.28. Fatma Kahramanoğlu (Zarifoğlu) (d. 1941- ö. 2018)	67
3.1.29. Fatma Türkşen Nakiboğlu Yenel (d. 1941)	68
3.1.30. Hayat Soydan Gürünlü (d. 1943).....	69
3.1.31. Ayşe Dede Çabuk (d. 1948)	70
3.1.32. Döne Çoban (d. 1949-ö. 2020)	71
3.1.33. Seher Türker (d. 1949).....	71
3.1.34. Özden Ketizmen Arığ (d. 1950)	72
3.1.35. Zübeyde Nakiboğlu Saraç (d. 1950)	73
3.1.36. Mehtap Tekinşen (d.1953)	74
3.1.37. Nafiye Türkmen (d. 1953).....	75
3.1.38. Ümmü Soğancı (d.1956)	75
3.1.39. Münevver Soydan Özgenç (d. 1957)	76
3.1.40. Zübeyde Kozanoğlu (d. 1957).....	77
3.1.41. Asuman Soydan Atasayar (d. 1959)	78
3.1.42. Meryem Kalkandelen Cücük (d. 1959)	79
3.1.43. Meliha Ünal Kar (d. 1959)	79
3.1.44. Leyla Koçak Oruç (d. 1963)	80
3.1.45. Neşe Balıkçı (Dilana) (d. 1968).....	81
3.1.46. Hatice Altuk Keşoğlu (Âşık Selvinaz) (d. 1969).....	82
3.1.47. Kadriye Arslan Kırdök (d. 1970).....	83
3.1.48. Rahime Kışlal (d. 1970).....	85
3.1.49. Yeter Şarлак (Yeter Bacı) (d.1970)	86
3.1.50. Esmâ Yakar Ötüç (d. 1971-ö. 2022).....	86
3.1.51. Hatice Çolakoğlu (d. 1971)	87
3.1.52. İnci Okumuş (d. 1971)	88
3.1.53. Nurgül Kaynar Yüce (d. 1971)	89
3.1.54. Kezziban Götürler (d. 1972)	95
3.1.55. Necla Küçükhurman (d. 1972).....	97
3.1.56. Serap Taşan (d. 1972)	97
3.1.57. Sema Sabuncu (d. 1973)	98
3.1.58. Sibel Orçan (d. 1973)	99

3.1.59. Zahide Eskiçi (Aykız) (d. 1974)	100
3.1.60. Eylem Demir Şentürk (d. 1977)	101
3.1.61. Tezay Tezcan Akkurt (d. 1977)	102
3.1.62. Mürvet Sarıyıldız (d. 1978)	105
3.1.63. Ayşe Karataş (Şah Sultan) (d. 1979)	106
3.1.64. Ayşegül Taşkın (d. 1981)	108
3.1.65. Süreyya Üdürgücü (d. 1981)	108
3.1.66. Özlem Polat (d. 1982)	109
3.1.67. Tuğba Tezcan Akkurt (d. 1982)	110
3.1.68. Şadiye Aydoğan (d. 1983)	112
3.1.69. Selma Dolgun (d. 1986)	113
3.1.70. Gamze Gökçek (d. 1987)	116
3.1.71. Nazife Yetişgen (d. 1988)	117
3.1.72. Gülşah Dilbirliği (d.1992)	118
3.1.73. Şeyma Karakoç (d. 1996)	119
3.1.74. Ayşe Bozbayır (d.2000)	120
3.1.75. Naime Nur Gümüştoka (d. 2001)	121
3.1.76. Fatma Gümüş Nehir	122
3.1.77. Fatma İnan	122
3.1.78. Hatice Güzel	123
3.1.79. Hâfız Kız	123
3.1.80. Lütfüye Deveci Karaca	124
3.2. MARAŞLI KADIN ŞAİRLERİN ŞİİRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ...	128
3.2.1. Muhteva Bakımından Değerlendirilmesi	128
3.2.2. Tür Bakımından Değerlendirilmesi	200
KAYNAKÇA	271

GİRİŞ

Şiir, insanın duygu ve düşüncelerini aktarmanın en etkili yollarından biridir. Ayrıca şiir, oluşturulduğu toplumun değişim ve dönüşümünü de yansıtırma hususunda bir araç olmuştur. Bu sebeple geçmişten bugüne şiir; toplumun kültürünü, yaşam biçimini, düşünce yapısını, tarihini nesilden nesile aktaran bir miras niteliğindedir. Bu zengin kültürel mirasın içerisinde yetişen kadın şairler şiirleriyle gerek yaşadıkları dönemin gerek sonraki nesillerin ilham kaynağı olmayı başarmışlardır. Kadınlar, Türk tarihinde birçok alanda erkeklerle birlikte yer alsalar da edebiyat sahasında aynı ölçüde söz sahibi olamamışlardır.

Türk edebiyatında kadınların şair olarak var olması, varlığının kabul edilmesi uzun ve zorlu bir süreç olmuştur. Toplumsal roller, ahlaki ve dini sebepler, erkek egemen edebiyat anlayışı gibi engeller nedeniyle kadınlar şiirlerini ya gizlemek zorunda kalmış ya da sınırlı ortamlarda dile getirebilmiştir. Ancak zamanla toplumsal dönüşümle birlikte bazı kadınlar bu engellemelere, yer yer baskılara rağmen şiirlerini yazma, yayınlama cesareti göstermiştir. Erkek şairler tarafından yeterince kabul görmeseler de mücadeleyi bırakmamış, kalemleriyle edebiyat dünyasında kendi yerlerini oluşturmuşlardır.

Necip Fazıl Kısakürek, Abdurrahim Karakoç, Cahit Zarifoğlu gibi Türk edebiyatının önemli şairlerini yetiştiren Kahramanmaraş'ta kadın şairlerin toplumsal baskı, engelleme ve hor görülmelemlerle mücadele ettiği görülmüştür. Öyle ki söylediği şiirlerin duyulmasını istemeyen, yazdıklarının birinin eline geçmesi korkusuyla şiirlerini yakan ve basılmasından çekinen kadınların sayısı

tahmin edildiğinden fazladır. Coğrafya, tarih, kültür ve edebiyat anlamında bu kadar zengin bir şehirde kadın şairlerin hak ettikleri değeri göremiyor olmaları, birçoğunun şiir yazmaktan hâlâ çekinmesi, şiir yazarların ise gölgede kalması şaşırtmaktadır. Kahramanmaraş'ın kapalı, kendine dönük coğrafyası ve toplumsal yapısı göz önünde bulundurulduğunda bu durum kısmen doğal görülse de edebiyat dünyasına zenginlik ve renk katacak bu şairlerin mutlaka tanıtılması, hak ettikleri değeri görmeleri gerekmektedir. Böylece Maraş'ın sadece erkek şairler değil, güçlü kadın şairler de yetiştirdiği gösterilmek istenmiştir.

Maraşlı kadın şairlerin belirlenebilmesi için tezkireler, Alevî-Bektaşî şairler antolojileri incelenmiştir. İncelemede yalnızca bir isme ulaşılmıştır. Fakat bu ismin Ezeli Doğanay'ın *Kızılbaş Kadın Şairler* adlı eserinde ve Reyhan Keleş'in "Alevi-Bektaşî Edebiyatının Kadın Şairleri ve Bazı Tartışmalar" başlıklı makalesinde aslında bir erkek tarafından kullanılan mahlas olduğu tespit edilmiştir. Osman Baymak ve Canseli Donat'ın *Türk Dünyası Kadın Şairleri Şiir Antolojisi*; Mustafa Sever'in *Divan'dan Günümüze Türk Kadın Şairler Antolojisi*, Şemsettin Küzeci'nin *Nevruz Çiçekleri Türk Dünyası Kadın Şairleri*, Afsinli Şairler Antolojisi, Arif Bilgin'in *Elbistanlı Hanım Şairler Antolojisi 1847-2015*, Yaşar Alparslan, Lütfi Alıcı ve Serdar Yakar'ın *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, Cemil Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar, Âlimler*, Ramazan Avcı'nın *Kahramanmaraş Halk Şairleri ile Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi ve Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*; Yaşar Alparslan, Serdar Yakar'ın *Maraş Meşhurları*; Mehmet Gözükara ve Ömer Hakan Özalp'in *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk I-II*, Ramazan Koca'nın *Göksun Ağıtları*, Celalettin Kurt'un *Elbistanlı Şairler Antolojisi*; Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Halil İbrahim Özdemir'in *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I-IV*, Betül Durdu'nun *Kahramanmaraş'ın Sözü Edebiyat Yolu* adlı eserleri; Ayşe Hilal Kalkandelen'in "Kadim Ağıt Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar" başlıklı makalesi ve *Edebiyatın Başkenti* dergisinin yetmiş sayısı ile bazı web siteleri esas alınmış olup üç yüz elli dokuz şair belirlenmiştir. Bu şairlerin tespiti bağlamında birçoğunun hayatı hakkında bilgi bulun-

maması, şiirlerinin birçoğunun yok olması, yetiştikleri edebî sahanın belirlenmemesi, isimleri belli olmayan kadınlara ait şiirlerin varlığı durumu güçleştirmiştir.

Zengin bir edebî birikime sahip olan Maraş'ta, kadın şairlerin tespiti ve kaynaklarda onlara yer verilmesinin ihmal edildiği görülmüştür. İncelenen kaynaklarda ya birkaç kadının ismine ulaşılmış ya da hiçbir kadın ismine rastlanmamıştır. Kadın şairler özelinde yapılan tek çalışma Arif Bilgin'in *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015* adlı eseridir. Bu eserde de isminden anlaşılabileceği üzere yalnızca Elbistanlılara yer verilmiştir. Hal böyleyken kadınların şiirlerinin muhtevası ve türü hususunda bir incelemenin yapılmamış olması tabiidir.

"*Osmanlıdan Bugüne Maraşlı Kadın Şairler*" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilen bu çalışma, Maraşlı kadın şairler üzerine yapılan en kapsamlı ve özgün araştırmalardan biri olup literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Daha önce bu şairlerin tümünü bir arada ele alan bir kaynak bulunmadığı gibi, şiirlerinin muhteva ve tür açısından detaylı bir incelemesi de yapılmamıştır. İçerik analizi sonucunda, kadın şairlerin hem bireysel duygularını hem de toplumsal meseleleri işlediği belirlenmiştir. Mânî, ağıt, türkü gibi geleneksel türlerin yanı sıra atışma, deyişme, taşlama ve lebdeğmez türlerinde de eserler verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bir kadın divan şairinin varlığı ortaya çıkarılmış ve serbest şiir türünde de birçok ürün verdikleri görülmüştür. Çalışma, edebiyat dünyasında kadın şairlerin daha çok görünür olmasını sağlamak, şiir dünyasını zenginleştirmek ve Maraş edebiyatına katkı sunmak amacı taşımaktadır. Bölgesel edebiyat araştırmaları için de önemli bir kaynak olması hedeflenmiştir.

1. MARAŞ COĞRAFYASI VE TARİHİ

Edebiyatın oluşmasında; toplumun dili, dini, yaşam tarzı, coğrafi özellikleri, tarihi ve kültürü oldukça etkili olmuştur. Edebî eserlerin incelenmesi ve tahlilinin yapılması esnasında o toplumun coğrafi özelliklerinin, kültürel unsurlarının ve tarihinin görmezden gelinerek sadece estetik unsurların dikkate alınmasının o eseri doğru şekilde anlamayı zorlaştıracak yadsınamaz bir gerçektir. Zira coğrafya ve tarih hem edebiyatın malzemesi hem de şairleri besleyen unsurlar olması bakımından önemlidir. Şiirle bu kadar hemhâl olmuş bir şehir olan Maraş da coğrafi özelliklerinden ve kadim tarihinden ayrı düşünülemez.

Maraş, coğrafi konumu ve tarihî geçmişiyle önemli bir yerleşim merkezidir. Evliyâ Çelebi¹ ve Besim Atalay² gibi isimler tarafından da anlatılan şehir, tarih boyunca stratejik bir konumda bulunmuştur. Şehirde Akdeniz iklimi hâkim olmakla birlikte,³ kuzeye gidildikçe karasal iklim özellikleri görülmektedir.⁴ Zengin bitki örtüsü ve canlı çeşitliliğine sahip olan Maraş'ta birçok tarım ürünü yetişmekte ve ormanlık alan bulunmaktadır.⁵ Coğrafi ve iklimsel zorluklar, halkın dayanıklı ve kendi kendine yetebilen bir yapıya sahip olmasını sağlamış, bu durum sanatsal üretime de yansımıştır.⁶ Şehir, tarihî ve doğal özellikleriyle edebiyat ve kültürel gelişime de katkı sunmuştur. Maraş, Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda; Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve İç Anadolu

¹ Seyit Ali Kahraman (Haz.), *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* 7-10. Dizin (Cilt:3), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, 129-130.

² Besim Atalay, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008, 192.

³ Kemalettin Koç, *Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Yapı ve Şehirleşme Tarihi*, UKDE, Kahramanmaraş 2010, 85-86.

⁴ Orhan Doğan, Ramazan Avcı, Serdar Yakar (Ed.), *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, 101.

⁵ Yaşar Alparslan, Sedat Yakar, (Haz.), *Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş*, Ukde, Kahramanmaraş 2009, 130.

⁶ Nadire Karademir, "Kahramanmaraş'ta Coğrafi Bir Mekân: Edebiyat Mahfilleri", *Mecmua Ulusla arası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/12, 2021, 244.

bölgelerinin kesiştiği noktada, Toroslar'ın Güneydoğu uzantısı olan Ahır Dağı'nın eteklerine kurulmuştur. Tarihten bugüne Irak, Kuzey Suriye, Anadolu ve Akdeniz'i birbirine bağlayan; Amik Ovası'ndan Halep'e, oradan Irak'a kadar geniş coğrafyalara ege-men olmak açısından önemli bir konuma sahiptir.⁷

Rasim Özdenören; Maraş'ın edebiyat alanında böyle mümbit bir şehir olmasını, Maraş'ın dışa kapalı bir coğrafyada konumlan-mış olmasına, dışarıya doğru açılmayı ve genişlemeyi düşünmediği için de içe, kendine doğru derinleşmede mesafe almış olmasına bağlamaktadır.⁸

Maraş, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir ve tarih boyunca Hititler, Asurlular, Medler, Persler, Makedonlar, Kapadokyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Ermeniler, Araplar ve Türk-ler gibi birçok ulusun hâkimiyetine girmiş, o ulusların medeniye-tinden etkilenmiştir.⁹ Şehir, İç Anadolu'yu Suriye ve Mezopotam-ya'ya bağlayan kavşak yollar üzerinde bulunması nedeniyle askeri ve ticari açıdan önemli bir konuma sahiptir.¹⁰

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Türkler Anadolu'ya girmiş ve Selçuklu Sultanı Süleyman Şah 1075'te İznik'i¹¹, 1084'te Antak-ya'yı ve 1085'te Maraş'ı¹² fethederek bölgeyi Selçuklu Devleti'ne bağlamıştır. Maraş, 1097'de Haçlı istilasına uğramış ve kısa süreli-ğine Haçlıların eline geçmiştir. 1100 yılında Danişmend Gazi tara-fından geri alınmış, ancak tekrar Haçlıların eline geçmiştir.¹³ 1114'te büyük bir depremle yıkılan şehir¹⁴, 1124'te Danişmendlilerin

⁷ Kahramanmaraş “Şehir Kimliği” Çalıştay Sonuç Rapor Ocak 2015, Şehir Kimliği Çalıştay, Kahramanmaraş 2015, 65.

⁸ Rasim Özdenören, “Benim Maraşım”, <https://www.marastaedebiyat.com/rasim-ozdenoren-benim-marashim>, (Erişim Tarihi: 23.12.2023).

⁹ Yaşar Alparslan, Sedat Yakar (Haz.), *Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Çağrafiya Kitaplarına Göre Maraş*, Ukde, Kahramanmaraş 2009, 15.

¹⁰ İsmail Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009, 22.

¹¹ Solak, XVI. Asırda Maraş Kazâsı (1526-1563), 26.

¹² Mükrimin Halil Yinanç, *Türkiye Selçuklular Devri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları Edebiyat Fakültesi Tarih Zümresi Neşriyatı, İstanbul 1944, 124.

¹³ Ahmet Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009, 27.

¹⁴ İbrahim Solak, XVI. Asırda Maraş Kazâsı (1526-1563), Akçağ, Ankara 2004, 26.

eline geçmiştir.¹⁵ 1149'da II. Kılıçarslan tarafından tekrar Selçuklu topraklarına katılmıştır.¹⁶ 1240'ta Türkmenler tarafından Selçuklu idaresine karşı ayaklanma çıkmış¹⁷, 1243'te Moğolların Köseadağ Savaşı'nda Selçukluları yenmesiyle bölgede Selçuklu otoritesi zayıflamıştır.¹⁸ 1277'de Memlük Sultanı Baybars, Elbistan Savaşı'nda Moğolları yenmiş, ancak bölgeyi Moğol istilasından kurtaramamıştır.¹⁹ 1296'da Maraş, Memlükler tarafından fethedilmiş ve Türkmen nüfusu artmıştır.²⁰ 1337'de Dulkadir Beyliği kurulmuş ve bölgeyi yönetmiştir.²¹ 1515'te Osmanlılar, Dulkadir Beyliği'ni yenererek Maraş'ı Osmanlı topraklarına katmıştır.²² Bölgesel savaşlarda el değiştiren Maraş, 1522'de tekrar Osmanlı Devleti'nin idaresine girmiştir.²³

1919'da Fransız işgaline uğrayan Maraş,²⁴ 12 Şubat 1920 günü düşman işgalinden temizlenmiş²⁵ ve 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla Türkiye'nin bir parçası olmuştur. 1973'te Maraş'a "Kahraman" unvanı verilmiş ve adı "Kahramanmaraş" olmuştur.²⁶ Maraş'ın tarihi boyunca kadınlar, savaşlarda ve savunmalarda önemli

¹⁵ Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, 25; Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, 27.

¹⁶ Zeki Atçeken, Yaşar Bedirhan, *Malazgirt'ten Vatan'a Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*, Eğitim Yayınevi, Konya 2014, 178-179.

¹⁷ Yaşar Bedirhan, *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi*, Eğitim Yayınevi, Konya 2022, 436.

¹⁸ İsmail Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009, 25-26.

¹⁹ İlyas Gökhan, Selim Kaya, *İlkçağdan Dulkadirlilere Kadar Maraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008, 136-137.

²⁰ Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, 28.

²¹ Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, 29.

²² H. Basri Karadeniz, "Dulkadir Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış", Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar (Ed.), *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008, 29-30.

²³ Solak, *XVI. Asırda Maraş Kazası (1526-1563)*, 27.

²⁴ Tufan Gündüz, "Kahramanmaraş", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, 24, 194. Ayrıca bk. İlyas Gökhan, *Kahramanmaraş Tarihi (Osmanlı- Kurtuluş Savaşı- Cumhuriyet Dönemleri) II*, Niğde 2019, 706-707; Yaşar Akbıyık, *Millî Mücadelede Güney Cephesi Maraş*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999, 124.

²⁵ Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, 64-65.

²⁶ Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, 67.

roller üstlenmiş, cephede ve cephe gerisinde büyük fedakârlıklar yapmışlardır. Özellikle Millî Mücadele döneminde kadınlar, silah ve cephane temininde aktif rol almışlardır.²⁷

Soğuk savaş döneminin sosyal ve siyasi entrikalarından Maraş da etkilenmiş, 1978'de yaşanan olaylar, tarihe acı bir hatıra olarak geçmiştir. Maraş olayları, 1980 darbesine zemin hazırlamıştır.²⁸ Siyasal olayların izlerini sosyal, kültürel, ekonomik çabalarla aşmaya, gelişen Türkiye'nin önemli bir yüzü olarak bütün bileşenleriyle kalkınma hamlesini gerçekleştirmeye çalışan Kahramanmaraş, 2023'te meydana gelen depremlerle, asrın felaketine uğramış; telafisi imkansız büyük acılar yaşamıştır.

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta; ilki 04.17'de Pazarcık merkezli, ikincisi 13.24'te Elbistan merkezli olmak üzere iki deprem meydana gelmiştir. Deprem; Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Malatya, Adana ve Kilis'te yoğun bir şekilde hissedilmiştir.²⁹ Depremlerin ardından 11.020 artçı depremin meydana geldiği³⁰, on ilde etkili olan depremde yaklaşık 50.000 kişinin vefat ettiği ve yaklaşık 107.000 kişinin yaralandığı bildirilmiştir.³¹

²⁷ Mustafa Kılınc, "Milli Mücadelede Maraş'ta Siyasi Ve Sosyal Gelişmeler Ve Milli Mücadelede Maraş Şehitleri", *Asia Minor Studies*, 6/12, 2018, 181.

²⁸ İlyas Gökhan, *Kahramanmaraş Tarihi (Osmanlı- Kurtuluş Savaşı- Cumhuriyet Dönemleri) II*, Niğde 2019, 768-827.

²⁹ <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hakkinda-bilgilendirmec-merkezicerik> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

³⁰ <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-36> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

³¹ <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmaras-merkezli-depremlerde-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-50-bin-96-> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

2. MARAŞ'TA EDEBİYAT

Kahramanmaraş, şair ve edipler bakımından oldukça zengin bir şehirdir. Dünden bugüne yüzlerce şair ve edip yetiştirmesi sebebiyle bugün şiirin başkenti, şiir ve yazarlar şehri olarak anılmaktadır. Kahramanmaraş'ın edebiyat potansiyeli hakkında fikir vermesi açısından “Maraş'ta üç kapının ikisinden şair çıkar” sözü önemlidir.³² Kahramanmaraş'ın edebiyatının ve halk hikâyelerinin Kahramanmaraş versiyonunun tümüyle kendine özgü olduğunu vurgulayan Rasim Özdenören, bu zengin halk edebiyatının kayda geçirilmemesinden ve kaybolmaya yüz tutmasından yakınmıştır.³³

Kahramanmaraş'ta kültür ve edebiyat faaliyetleri oldukça gelişmiştir. Bu gelişmenin sağlayıcıları arasında Türkiye'deki ilk imam hatip okullarından birinin Kahramanmaraş'ta açılmış olması zikredilebilir. Zira açıldığı ilk yıllarda yedi yıl boyunca Arapça ve Farsça dersleri verilmiştir. Bu da öğrencilerin Türkçeyle birlikte zengin bir kelime dağarcığına sahip olmalarını sağlamıştır. Birçok şair ve yazarın imam hatibin ilk yıllarında öğrenim gördükleri bilinmektedir. Başka bir etkin öge de Kahramanmaraş'ın “hanım okur” kitesidir. Altmışlı yılların sonuna kadar Kahramanmaraş'ta kadınlar, okuma yazma faaliyetleriyle içli dışlıdır ve birçoğunun mütevazı birer kitaplığı bulunmaktadır. Kahramanmaraş'ta “ohuma” denilen eski mahalle mekteplerinin büyük kısmı kadın hocaların eviydi. Yaşlı kadınlar; *Ahmediyye*'den *Muhammediyye*'ye, *Envârü'l-Âşıkîn*'den *Tûtînâme*'ye, *Kısas-ı Enbiyâ*'dan *Müntehâ*'ya, *Tezkiretü'l-Evliyâ*'dan *Yusuf ile Zeliha*'ya, muhtelif divanlara kadar Osmanlıca yazılmış onlarca kitabı torunlarına neredeyse her gün

³² Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 413-423.

³³ Rasim Özdenören, “Benim Maraşım”, <https://www.marastaedebiyat.com/rasim-ozdenoren-benim-marasim>, (Erişim Tarihi: 23.12.2023).

okumuşlardır.³⁴ Ayrıca Kahramanmaraş; millî, hamasi duyguları besleyen destansı şiirlerin yazılması için gerekli manevî, kültürel ve tarihî kahramanlıklara sahiptir.³⁵

2.1. Maraş'ta Halk Şiiri

Halk şiiri, halkın içinden çıkan şairlerin hece vezniyle ve halk diliyle oluşturduğu manzum eserlerdir.³⁶ İslamiyet öncesindeki ozan-baksı geleneğinin devamı olan bu şiir geleneğinde, zamanla ozanlar şair-çalgıcıya dönüşmüş ve XV. yüzyıldan sonra yerini âşıklara bırakmıştır. Âşıklar genellikle saz eşliğinde, hece veya aruz vezniyle şiir söylerken saz çalmayan ve eğitim görmüş şairler “kalem şuarası” olarak adlandırılmıştır. Halk şairi kavramı hem âşıkları hem de kalem şuarasını kapsayan genel bir terimdir.³⁷

Anadolu Türk tarihi incelendiğinde Türkmenlerin en fazla rağbet ettiği yerin Kahramanmaraş olduğu görülmektedir. Türkmenlerin yoğun olduğu Kahramanmaraş'ta azınlık unsurlar bu rada Türkçenin yapısını etkileyememiştir. Bu da Kahramanmaraş'ta Türk halk şiirinin gücünü artırmıştır.³⁸ Zira Âşık edebiyatında Türkçenin en sade hali görülür ve yerel kullanımlara sıkça rastlanır.³⁹ Halk şairlerinin ve âşıklık geleneğinin güçlü bir şekilde yaşadığı Kahramanmaraş; geçmişten günümüze Anadolu halk kültürünün oluşmasında ve geleceğe taşınmasında önemli rol üstlenmiştir. Halk şairlerinin yetişmesi için gerekli olan halk kültürü Kahramanmaraş'ın coğrafyasında zengin ve canlı bir şekilde yaşamıştır. Karacaoğlu'nun, Dadaloğlu'nun, Gündeşlioğlu'nun (XVIII.-XIX. yüzyıl) iz bıraktığı Binboğa, Engizek, Berit, Nurhak gibi

³⁴ İsmail Göktürk, Mehmet Yılmaz, “Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8/2, 2018, 31.

³⁵ Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 423.

³⁶ Hamdi Güleç, *Türk Halk Edebiyatı*, Kriter, İstanbul 2011, 463.

³⁷ Hikmet Dizdaroğlu, *Halk Şiirinde Türler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969, 11-20.

³⁸ Yaşar Alparslan, Lütfi Alıcı, Serdar Yakar, *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009, 19.

³⁹ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 13.

yüksek dağları; Göksun, Tekir, Başkonuş gibi yaylaları ve Maraş, Elbistan, Afşin, Pazarcık ovaları arasında yaz-kış süren konar-göçer yaşam kültürü âşıklık geleneğine ortam oluşturmuştur.⁴⁰ Ayrıca Alevi- Bektaşî kültürünün saz ve söze dayalı ozanlık geleneği; Köroğlu, Battal Gazi Destanları; Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Dede Korkut gibi halk hikâyeleri ve Yûnus Emre (d. 1241?-ö. 1321?), Karacaoğlu, Dadaloğlu, Seyrânî'nin (d. 1808?- ö.1866?) şiirleriyle beslenen, sözlü kültürle mayalanan bu coğrafya halk şairlerinin yetişmesini sağlamıştır.⁴¹ Bunların içinde Karacaoğlu, Kahramanmaraşlı halk şairlerinin manevi ustasıdır. Çünkü halk şairleri Karacaoğlu'nın şiirlerini dinleyerek, ezberleyerek ve söyleyerek kendilerini geliştirmişlerdir.⁴²

Kahramanmaraşlı şairler, Karacaoğlu ve Dadaloğlu etkisi üzerinden iki çizgiye ayrılabilir. Şiirlerinde aşk ve tabiatı işleyen Karacaoğlu geleneksel bir çizgidedir. Bu çizgide ilerleyenler arasında Ahmet Çıtak ve Derdiçok görülmektedir. Dadaloğlu'nda ise kafa tutma, isyan etme, otoriteye boyun eğmeme ve kavga bulunmaktadır. Bir anlamda modern denilebilir. Bu çizgiyi takip edenler arasında Dostozan (d. 1931-ö. 2008), Hayati Vasfi Taşyürek (d. 1931- ö. 1990), Âşık Yener (d. 1928-ö. 2009), Abdurrahim Karakoç ve Âşık Mahzûnî Şerif (d. 1940- ö. 2002) bulunmaktadır.⁴³

XX. yüzyıla gelindiğinde gelişen teknoloji halk şiirini olumsuz etkilemiş ve halk şiirinin gerilemesine sebep olmuştur. Fakat Kahramanmaraş ve çevresinde bu gelenek tüm canlılığıyla devam etmiştir. Bu yüzyılda asıl adı Lütfi olan Derdiçok gibi güçlü şairler yetişmiştir.⁴⁴

Halk şiiri söylerken önemli bir sembol olan saz (bağlama) Kahramanmaraşlı halk şairlerinin neredeyse yarısı tarafından çalınmamıştır. Türk milletinin millî enstrümanı olan sazın

⁴⁰ Ramazan Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kahramanmaraş 2023, 28.

⁴¹ Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 388.

⁴² Avcı, *Kahramanmaraşlı Halk Şairleri*, 28.

⁴³ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 17.

⁴⁴ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 28.

çalınması günah sayılmış ve bu inancın etkisiyle âşık tarzı halk şairliğine özenen genç sanatçılar çok isteseler de saza sahip olamamış, hatta şiire başlarken biriktirdikleri paralarla aldıkları sazlar da babaları tarafından kırılmıştır.⁴⁵

Âşıklar, eserlerini başlangıçta sözlü kültür ortamlarında sunmuş, zamanla yazılı kültürün yaygınlaşmasıyla şiirlerini cönk ve mecmualara aktarmışlardır. XIX. yüzyılda müstakil divanlar oluşturulmuş, Cumhuriyet döneminde ise folklor araştırmalarıyla âşık edebiyatı daha geniş kitlelere ulaşmıştır. XX. yüzyılda radyo, plak, kaset ve televizyon gibi teknolojik gelişmeler, âşık geleneğini daha geniş kesimlere tanıtmış ve icra ortamlarını çeşitlendirmiştir.⁴⁶ Kahramanmaraş'ta halk şairleri, karşılaşma ve atışmalarını yerel gazetelerde yayımlatarak geleneği yaşatmış, bu etkinlikler yeni halk şairlerinin yetişmesine katkı sağlamıştır. Elbistan havzasındaki bu karşılaşmalar Arif Bilgin ve Mehmet Gözükkara tarafından kitaplaştırılmıştır.⁴⁷ XXI. yüzyılda sosyal medya uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte âşıklar sanatlarını çeşitli sosyal medya uygulamalarında icra etme fırsatı bulmuşlardır. Gerek "Instagram", "Facebook" vb. sosyal medya hesaplarında gerek "YouTube" kanallarında gerçekleştirdikleri icralarla daha geniş kitlelere ulaşılmış ve eserlerin sonraki nesillere hem sözlü hem de görsel olarak aktarılması sağlanmıştır.

Âşık dendiğinde ilk akla gelen erkek âşıklardır. Kadın âşıkların azlığı, toplumun erkek egemen yapısından ve kadına biçilen rollerin âşıklığa uygun görülmemesinden kaynaklanmaktadır.⁴⁸ Kadınlar, kahvehane ve sıra gecesi gibi erkek egemen ortamlarda icra yapamamış, usta-çırak ilişkisi içinde de yeterince yer bulamamıştır. Başlangıçta sanatlarını kadın meclislerinde sergileyip anonim türküler söyleyerek kimliklerini gizlemişlerdir. Zamanla erkek meclislerinde yer almış ancak dışlanmış ve küçümsenmişlerdir.

⁴⁵ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 29.

⁴⁶ Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler*, 80-81.

⁴⁷ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 29-30.

⁴⁸ Mustafa Sever, "Âşık Tarzı Kültür Geleneğinde Günümüz Kadın Âşıklar", *Türkbilgi*, 20, 2010, 99.

Tüm engellere rağmen varlıklarını kabul ettiren kadın âşıklar,⁴⁹ aşk hikâyelerindeki pasif rollerini kırarak âşık konumuna geçmiştir. XX. yüzyılda radyo, televizyon ve internet gibi platformlarda sanatlarını icra etmeye başlamış, saz eğitimini de geleneksel yöntemler yerine kurslarla almışlardır.⁵⁰

Kadın âşıklar bugün geçmişe oranla daha fazla ilgi ve itibar görmektedir. Bugün birçok kadın âşık, geleneğin otoriteleri tarafından “usta âşık ödülleri”ne layık görülmüştür. Ayrıca Kültür Bakanlığı, valilikler ve belediyelerin yörenin kadın âşıklarını tespit ve teşvik etmesi; onlara yapılacak etkinliklere daha fazla yer vermesi, eserlerinin kalıcı hale gelebilmesi için kitap ve albüm çalışmalarına olanak ve destek sağlanması halk kültürü açısından oldukça önemlidir.⁵¹

Şiirin gelişmesine, şairlerin yetişmesine etki eden pek çok unsur vardır. Kahramanmaraşlı kadın şairlerin de doğup büyüdüğü ortam, yetiştirilme biçimleri, yaşadıkları olaylar ve şiirle olan münasebetleri şair olmalarında, şiirle içli dışlı olmalarında etkili olmuştur. Halk şiirinin canlı bir şekilde yaşadığı Kahramanmaraş’ta bu sebeple birçok kadın halk şairi yetişmiştir. Kadınların yetişmesinde Kahramanmaraş’ın coğrafi, tarihi ve edebî yapısı; ailelerinde bulunan başka şairler de etkili olmuştur. Yörede tespit edilen ilk kadın halk şairi olan Hasibe Hanım’ın ismine XIX. yüzyılda rastlanmıştır.⁵²

Kahramanmaraş’ta halk şairlerinin dayanışması, yeni âşıkların yetişmesi, âşıklık geleneğinin icra edilmesi için dernekler

⁴⁹ Büşra Seçen, Ayşe Hilal Kalkandelen, “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar: Kahramanmaraş Örneği”, Zhuldyz Sakhi, Aslı Balcı (Ed.), *III. International Turkic and Women’s Studies Congress* (ss.1-13), UBAK, Erzurum 2024, 3; Serenat İstanbullu, “Orta Anadolu’da Kadın Âşıkların İcra Ortamları”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2019, 160.

⁵⁰ Metin Özarslan, “Türkiye’deki Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler”, *Tarihi Değiştiren Toplum Dönüştüren Kadınlar Sempozyumu*, (24-25 Kasım 2014), 169-171.

⁵¹ İstanbullu, “Orta Anadolu’da Kadın Âşıkların İcra Ortamları”, 160.

⁵² Seçen ve dğr., “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar: Kahramanmaraş Örneği”, 4.

kurulmuştur. Bunlar arasında; Afşin Halk Ozanları Derneği, Kahramanmaraş Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Derneği, Kahramanmaraş Ozanlar ve Şairler Kültür Derneği, Kahramanmaraş Edebiyat ve Sanat Derneği bulunmaktadır.⁵³

Kahramanmaraşlı kadın halk şairleri; Hasibe Hanım (d. 1835-?), Gülendem Ketizmen (d. 1847-ö. 1942), Mahsuse Hanım (d. 1865-ö. 1925), Hasibe Türkmen (d. 1882-ö. 1945), Mutebere Bilgin (d. 1885-ö. 1964), Hatice Binboğa (d. 1887-?), Feleknaz Ketizmen (d. 1888-ö. 1952), Hava Çay (d. 1892-ö. 1982), Habibe Özer (d. 1901-ö. 1961), Gülkız Güven (d. 1902-ö. 1986), Fadime Günay (d. 1905-ö. 2015), Fatma Dal Güler (d. 1905-ö. 1988), Eşe Cırık (d. 1906-ö. 1998), Fadime Demirci Sarı (d. 1909-ö. 1965), Âdile Necla Kandedğer (d. 1910-ö. 1965), Elif Çomruk (d. 1916-?), Yeter Yıldırım (d. 1923-?), Fatma Hatun Akat Ketizmen (d. 1925-?), Elif Öztürk (d. 1926-?), Fatma Genç Dede (d. 1926-ö. 2014), Güllü Gözükara (d. 1926-?), Zülfüye Kabalcı (d. 1927-ö. 2021), Güllü Koyunca (d. 1928-ö. 2005), Muammer Ketizmen Sinan (d. 1930-?), Elif Yıldırım (d. 1931-ö. 2021), Meyse Doğan (d. 1932-?), Eşe Çay Taş (d. 1934-?), Fatma Kahramanoğlu (d. 1941-ö. 2018), Fatma Türkşen Nakiboğlu Yenel (d. 1941), Ayşe Dede Çabuk (d. 1948), Döne Çoban (d. 1949-ö. 2020), Özden Ketizmen Arıg (d. 1950), Zübeyde Nakiboğlu Saraç (d. 1950), Nafiye Türkmen (d. 1953), Ümmü Soğancı (d. 1956), Meriem Kalkandelen Cücük (d. 1959), Leyla Koçak Oruç (d. 1953), Neşe Balıkçı (d. 1968), Hatice Altuk Keşoğlu (d. 1969), Rahime Kışlal (d. 1970), Yeter Şarlak (d. 1970), Hatice Çolakoğlu (d. 1971), Nurgül Kaynar Yüce (d. 1971), Necla Küçükurman (d. 1972), Sibel Orcan (d. 1973), Zahide Eskici (d. 1974), Ayşe Karataş (d. 1979), Şadiye Aydoğan (d. 1983), Gamze Gökçek (d. 1987), Adile Kaya (Afşin) (?), Ağca Elif (Göksun) (?), Asiye Kebapçı (Afşin) (?), Aşir Velî'nin Kızı Zeynep (Göksun) (?), Ayşe Bekar (Andırın) (?), Ayşe Can (Afşin) (?), Ayşe Çağlayan (Andırın) (?), Ayşe Evcan (Andırın) (?), Ayşe Gürbüz (Andırın) (?), Ayşe Hanım (Afşin) (?), Ayşe Hanım (Göksun) (?), Ayşe Hatun (Andırın) (?), Ayşe Hüsne Hanım (Afşin) (?), Ayşe Karamaz (Afşin) (?), Ayşe Kesme (Andırın) (?), Ayşe Öksüz (Afşin) (?),

⁵³ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 30.

Ayşe Temiz (Patlakkızı) (Andırın) (?), Bahar Hanım (Göksun) (?), Ballı Hatun (Belkise) (Andırın) (?), Banu Hanım (Afşin) (?), Cane-ser Özarslan (Afşin) (?), Cemal'in Anası (Elbistan) (?), Cemile Hanım (Afşin) (?), Cemile Şahin (Afşin) (?), Cennet Er (Elbistan) (?), Cennet Hanım (Afşin) (?), Culfa Esme (Göksun) (?), Çerkez Kızı Hatice (Göksun) (?), Döndü Alkılınç (Afşin) (?), Döndü Hanım (Afşin) (?), Döndü Köker (Afşin) (?), Döndü Özden (Afşin) (?), Döndü Tahta (Andırın) (?), Döne Bakacak (Andırın) (?), Döne Ekici Gök (Andırın) (?), Döne Höbek (Andırın) (?), Durdiye Çınar (Andırın) (?), Elif Ana (Afşin) (?), Elif Bilici (Andırın) (?), Elif Budak (Andırın) (?), Elif Dalkıran (Foter Elif) (Andırın) (?), Elif Hanım (Afşin) (?), Elif Hanım (Göksun) (?), Elif Kavak (Afşin), Elif Kıvrak Duman (Andırın) (?), Elif Kuru (Andırın) (?), Elif Tahta (Andırın) (?), Elife Salan (Andırın) (?), Elmas Hanım (Göksun) (?), Emine Dikici (Afşin) (?), Emine Hatun (Andırın) (?), Emine Hatun (Göksun) (?), Emine Höbek (Andırın) (?), Emiş Bülbül (Afşin) (?), Esme (Göksun) (?), Esme Palalı (Andırın) (?), Esme Saz (Elbistan) (?), Eşe Baraklı (Andırın) (?), Eşe Ebem (Göksun) (?), Eşe Hanım (Afşin) (?), Eşe Hanım (Göksun) (?), Eşikkız (Afşin) (?), Fadıma Hatun (Andırın) (?), Fadime Ayten Koyuncu (Andırın) (?), Fadime Çoban (Afşin) (?), Fadime Genç (Afşin) (?), Fadime Hanım (Afşin) (?), Fadime Hanım (Göksun) (?), Fadiş Gıvrak (Andırın) (?), Fatiş Hatun (Andırın) (?), Fatma Benli (Andırın) (?), Fatma Boyraz (Andırın) (?), Fatma Çelik (Zamantı) (?), Fatma Gül den (Afşin) (?), Fatma Höbek Bakacak (Andırın) (?), Fatma Höbek Kahveci (Andırın) (?), Fatma İnan (Elbistan) (?), Fatma Kocabaş (Andırın) (?), Fatma Korkmaz (Afşin) (?), Fatma Temiz (Çoban Kızı) (Andırın) (?), Fatma Teyze (Afşin) (?), Fatma Yıldız (Elbistan) (?), Fethiye Hanım (Afşin) (?), Fındık Akkaya (Afşin) (?), Fındık Karı (Göksun) (?), Fikriye Arık (Andırın) (?), Gamer Hanım (Göksun) (?), Gelin Kız (Elbistan) (?), Gırmızı Eşe (Göksun) (?), Gökşen Hatun (Andırın) (?), Güldane Hatun Uçak (Elbistan) (?), Gülhanım Teyze (Afşin) (?), Gülistan Hanım (Göksun) (?), Gülkız İpek Kaya (Elbistan) (?), Güllü Bibi (Afşin) (?), Güllü Gülmez (Andırın) (?), Güllü Hanım (Afşin) (?), Güllü Koyunca (Elbistan) (?), Güllü Yener (Andırın) (?), Gülsüm

Hanım (Göksun) (?), Gülsün Seyran Aygün (?), Gülnur Demirel (?), Gümüş Yücel (Afşin) (?), Habibe Akkaya (Afşin) (?), Habibe Cinpolat (Afşin) (?), Habibe Hanım (Afşin) (?), Haccalı Hatun (Andırın) (?), Hacce Narter (Elbistan) (?), Hacce'nin Anası (Elbistan) (?), Hacer Hanım (Afşin) (?), Hacer Temiz (Andırın) (?), Hacıkız Şahinkaya (Elbistan) (d.?-ö. 2020), Haççe Hanım (Göksun) (?), Halime Doğan (Andırın) (?), Hamide Hanım (Andırın) (?), Hapa (Afşin) (?), Hasibe Hatun (II. Hasibe) (Andırın) (?), Hatun Eşe Bostan (Elbistan) (?), Hatice Gelin (Göksun) (?), Hatice Hanım (Afşin) (?), Hatice Hanım (Göksun) (?), Hatice Hatun (Hacı Hatun) (Afşin) (?), Hatice Kadın (Zamantı) (?), Hatice Salan (Andırın) (d. 1943-ö. 2023), Havva Demir (Elbistan) (?), Havva Hanım (Elbistan) (?), Hayriye Karakaş (Elbistan) (?), Helime Hanım (Andırın) (?), Hilal Sakar (Afşin) (?), Hurşide Karpuz (Andırın) (?), Hürü Bakacak (Andırın) (?), Hürü Hanım (Göksun) (?), Hürü Salan (Andırın) (?), Hüsne Bacı (Andırın) (?), Hüsne Belli Atmalı (Afşin) (?), Hüsne Çınar'ın Yengesi (Andırın) (?), Hüsne Teyze (Afşin) (?), Kara Sultan Temiz (Andırın) (?), Karaca Hatice (Göksun) (?), Karağız (Afşin) (?), Kıymet Gelin (Göksun) (?), Latife Yaycıoğlu (Andırın) (?), Lütfüye Deveci Karaca (Elbistan) (?), Mahire Yaycıoğlu (Andırın) (?), Meçhul Bir Hanım (Elbistan) (?), Melek Hatun (Afşin) (?), Melek Köker (Elbistan) (?), Menzi Hanım (Göksun), Meryem Duman (Andırın) (?), Meryem Elmas (Andırın) (?), Meryem Hatun (Andırın) (?), Meryem Nehir (?), Meryem Teyze (Göksun) (?), Meyise Hanım (Göksun) (?), Mine Hanım (Elbistan) (?), Minik Fadime (Göksun) (?), Mor Hatun Özberk (Afşin) (?), Münevver Gök (Andırın) (?), Müslüme Hanım (Afşin) (?), Naciye Kılıç (Elbistan) (?), Nadire Erkek (Andırın) (?), Nadiye Hanım (Afşin) (?), Nafiye Bülbül (Kör Nafiyece) (Afşin) (?), Nar Eşe (Afşin) (?), Nazlı Özdemir (Afşin) (?), Nazlı Soydan (Afşin) (?), Nihal Tüztürk (Elbistan) (?), Pakize (Afşin) (?), Paşalı Hatun (Andırın) (?), Rahime Çiçekli (Elbistan) (?), Raziye Iraz Çağlar (Afşin) (?), Raziye Şensoy (Andırın) (?), Remziye Bektaş (Afşin) (?), Rukiye Gürbüz Sert (Andırın) (?), Safiye Temiz (Andırın) (?), Saadet Derindere (?), Sahriye Şahinkaya (Elbistan) (?), Seher Bülbül (Afşin) (?), Selver Hanım (Afşin) (?), Sevim Hanım

(Göksun) (?), Sıdıka Hanım (Andırın) (?), Sırrıye Hanım (Afşin) (?), Songül Bozdoğan Pinegöz (Andırın) (?), Sultan Aksakal (Afşin) (?), Sultan Hanım (Göksun) (?), Sultan Ocak (Andırın) (?), Sultan Sakar (Afşin) (?), Sultan Türkkahraman (Afşin) (?), Şemsi Hanım (Göksun) (?), Şerife Hanım (Göksun) (?), Şerife Hatun (Afşin) (?), Şerife Hatun (Andırın) (?), Şerife'nin Analığı (Elbistan) (?), Telli Hatça (Avşar Kızı) (Andırın) (?), Telli Hatun (Andırın) (?), Teslime Hanım (Afşin), Teslime Hanım (Andırın) (?), Topuz Arefe (Afşin) (?), Türkan Kurtaran (Afşin) (?), Türkmen Kalem (Afşin) (?), Uzun Elif (Göksun) (?), Ümmühan Hanım (Andırın) (?), Ümüs Hanım (Göksun) (?), Ünselkızı (Andırın) (?), Yeter Bölükbaşı (Elbistan) (?), Yeter Hanım (Elbistan) (?), Zala Hanım (Afşin) (?), Zekiye Hanım (Göksun) (?), Zeynep Hanım (Elbistan) (?), Zeynep Hanım (Afşin) (?), Zeynep Kahveci Kayıran (Andırın) (?), Zeynep Kayran (Andırın) (?), Zeynep Kılıç (?), Zeynep Safi (Afşin) (?), Zeynep Teke (Afşin) (?), Zeynep Türkmen (Afşin) (?), Zeynep Yazgan (Afşin) (?), Zilfice Hanım (Afşin) (?), Zöhre Kasap (?), Zülfüye Kabalcı'dır (d. 1927-ö. 2021).

2.2. Maraş'ta Divan Şiiri

Divan edebiyatı, Türklerin İslâmiyet'i kabul etmesinin ardından İslâm medeniyetinin bilim, inanç ve kurallarının etkisinde ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Türkler, İslâmiyet'in kabulüyle birlikte Arap ve İran edebiyatlarını model alarak eşyayı, dünyayı ve insanı yeni hayat görüşlerine göre yorumlayan bir edebiyat geliştirmişlerdir.⁵⁵ Arap ve İran edebiyatlarının etkisi XIII-XV. yüzyıllarda kendini fazlasıyla gösterse de Türk dil, edebiyat ve kültürünün kendi kimliğini oturtması ve millî unsurları da içine alarak gelişmesiyle bağımsızlaşmıştır. Bununla birlikte Arap ve İran edebiyatlarıyla etkileşim devam etmiştir.⁵⁶ Zaman içinde bu edebiyata “Edebîyât-ı Kadîme” ve “Şiir-i Kudemâ” adları verilmiştir. Daha sonraki

⁵⁴ Âlim Yıldız, *Türk İslâm Edebiyatı*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2020, 317.

⁵⁵ Cemal Kurnaz, *Eski Türk Edebiyatı*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, 232.

⁵⁶ Bayram Ali Kaya, Ozan Yılmaz, Vildan S. Coşkun, Orhan Kaplan (Haz.), *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, Kesit, İstanbul 2018, 16.

dönemlerde “Osmanlı Edebiyatı”, “Yüksek Zümre Edebiyatı”, “Osmanlı Edebiyatı”, “Sarây Edebiyatı”, “Klasik Türk Edebiyatı” gibi adlar verilmiş ve son olarak “Dîvan Edebiyatı” ifadesi kabul görmüştür.⁵⁷

Divan şiiri içerisinde kadın şair sayısı erkeklerle kıyaslanamayacak derecede azdır. Mürettep divanlarıyla bugüne ulaşanların sayısı ise altıdır. Osmanlı’da şiir, kültürel bir etkinlik olmasının yanı sıra itibar kazanmanın, mesleki kariyerde yükselmenin bir aracı olmuştur. Fakat kamusal alanın dışında kalan kadınların böyle bir mecburiyeti bulunmamaktaydı. Bu sebeple de eğitime önem verilmemiştir. Kadın şairler incelendiğinde çoğunun konaklarda eğitim alan üst kesim Osmanlı kadınları olduğu görülmüştür.⁵⁸

Kahramanmaraş divan edebiyatı, XVI. yüzyıl şairi olan Halîl-i Mar’âşî’den (d.?- ö. 1590) başlatılabilir. Şair, döneminin sanatsal faaliyetleri için bir temsil ve nirengi noktasıdır. Halîl-i Mar’âşî ve Gaffar Baba (d.?- ö. 1891) Türk İslam edebiyatının güçlü temsilcileri olmalarının yanı sıra yaşadıkları dönem içerisinde Kahramanmaraşlı edebiyatçıların da öncüsü olmuşlardır.⁵⁹ Divan şiirinde bir diğer önemli isim Sünbülzâde Vehbî’dir. Sünbülzâde Vehbî, Halîl-i Mar’âşî ve Gaffar Baba’dan daha çok tanınmıştır ve yaşadığı dönemde Osmanlı şiirinin temsilcisi olmuştur. Sünbülzâde Vehbî yaşadığı dönemde “Sultanu’ş-Şuarâ” unvanını almıştır. XVIII. yüzyılın büyük şairi Şeyh Galib’le aynı yüzyılda yaşamasına rağmen bu unvanı alması Sünbülzâde Vehbî’nin ne kadar güçlü bir kaleme sahip olduğunu göstermektedir.⁶⁰

Tezkire derleyicilerinin erkek olması ve eleme usulüyle şairlere yer vermeleri sebebiyle ismini verdikleri kadın divan şairi sayısı gerçeği yansıtmamaktadır. Tezkirelerin yazıldığı dönemin

⁵⁷ A. Naci Tokmak, *Dîvan Edebiyatı (Muhtasar-Örnekli-sözlüklü)*, Demavend, İstanbul 2018, 17.

⁵⁸ Talât Sait Halman, Osman Horata, Yakup Çelik, Nurettin Demir, Mehmet Kalpaklı, Ramazan Korkmaz, M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihi II*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, 672-673.

⁵⁹ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 12.

⁶⁰ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 12.

sınırlı imkânları da İstanbul ve birkaç kültür merkezi dışında yetişen şairlere ulaşılmasını zorlaştırmıştır. Bu sebeple Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları içerisinde yetişen birçok şair tezkirelerde yer almamaktadır.⁶¹ Kahramanmaraşlı divan şairlerinin tamamının erkek olması ve birkaçının bir müddet İstanbul'da bulunması bu fikri doğrular niteliktedir. Yapılan incelemelerde Kahramanmaraşlı yalnızca bir kadın divan şairinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hayatı hakkında yeterli bilgiye ulaşılamayan Hâfız Kız'ın XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında yaşadığı tahmin edilmektedir.⁶² Tamamı erkek olan tezkire yazarlarının kadın şairlere karşı olan ön yargısı, Kahramanmaraş'ın İstanbul'a uzak oluşu ve yöre kadınının şiirlerini duyurmaktan çekinmesi durumları göz önünde bulundurulduğunda bu sonucun oldukça doğal olduğu görülmüştür.

2.3. Maraş'ta Yeni Türk Şiiri

Yeni Türk edebiyatı XVII. ve XVIII. yüzyıllardan gelen etkilerle, XIX. yüzyıldaki edebî eserlerin, Batı kültürüne meyiletmesiyle başlamıştır. Batılı ülkeler bilim, sanat, teknik, idare ve edebiyat alanlarında büyük bir ilerleme kaydetmiş ve XVIII. yüzyılda Osmanlı toplumunun rüyalarını süslemeye başlamıştır.⁶³ Yeni Türk edebiyatı; Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünun, Fecr-i Âtî, Millî edebiyat ve Cumhuriyet edebiyatı dönemlerini kapsamaktadır.

Halk şiiri ve divan şiiri sahasında önemli şahsiyetler yetiştiren Kahramanmaraş, Cumhuriyet dönemi Türk şiiri sahasında da birçok ismin yetişmesine katkı sağlamıştır. Yeni Türk şiirinin Kahramanmaraş'ta en önemli ismi Necip Fazıl Kısakürek'tir (d. 1904-ö. 1983). Necip Fazıl Kısakürek (d. 1904-ö. 1983) sadece yaşadığı dönemde değil sonraki yıllarda da birçok şairi etkilemiş, bir ekol

⁶¹ Nihat Öztoprak, *Şiirin Zarif Kalemleri*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2024, 24.

⁶² İbrahim Erşahin, "Hâfız Kız", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2020, 4. Cilt, 30.

⁶³ Kayahan Özgül (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihine Bir Bakış Yeni Türk Edebiyatı*, Kurgan Edebiyat, Ankara 2013, 3-7.

oluşturmuştur. Bu ekolün etkisinde yetişen Nuri Pakdil (d. 1934-ö. 2019), Cahit Zarifoğlu (d. 1940-ö. 1987) ve Erdem Bayazıt (d. 1939-ö. 2008) gibi şairler daha sonra kendilerine mahsus bir şiir anlayışı geliştirerek soyut ve serbest şiirler yazmışlardır. Bu dönemde Kahramanmaraş'ta bir diğer ekol ise Bahaettin Karakoç (d. 1930-ö. 2018) tarafından temsil edilmektedir. Bahaettin Karakoç'un Kahramanmaraş'ta çıkardığı ancak etkisi ülke sınırlarını aşan *Dolunay* dergisi ve *Dolunay Şiir Şölenleri*, genç yetenekleri edebiyat dünyasına tanıtmaya ve şiiri ayağı kaldırma gibi önemli görevler yerine getirmiştir.⁶⁴

Sezai Karakoç ve Mehmet Akif İnan Kahramanmaraşlı olmasa da Kahramanmaraşlı şairler arasında zikredilmektedir. Çünkü her iki isim de Kahramanmaraş'ta bulunmuş, Maraş ekolü olarak isimlendirilen harekete büyük katkılar sunmuşlar, düşünce ve sanatta usta olarak görülmüşlerdir.⁶⁵

“Bu güçlü sanatçıların arasında kadın şairler kendilerine bir yer bulabilmişler midir?” sorusunun izi sürüldüğünde şunlar tespit edilebilir: Tanzimat ve II. Meşrutiyet dönemi sonrası kadının toplum içinde değişen konumu sebebiyle Cumhuriyet döneminde kadın şair ve yazar sayısında artış olmuş; kadınlar daha özgür bir şekilde, çekinmeden eser verebilmiştir. Kahramanmaraş'ta da kadınların eskiye nazaran kendilerini şiir söyleme hususunda daha özgür hissettikleri, toplumsal baskının azalması sebebiyle bir çekincelerinin kalmadığı görülmüştür. Fakat kısıtlamalar, toplumsal baskı ve önyargılar tamamen yok olmamıştır. Bu durum kadın şairlerin isimlerinin duyulmasını güçleştirmiştir. Kahramanmaraş edebiyatının yeni Türk şiiri sahasında incelemeler yapılırken tüm dönemlerde olduğu gibi erkek şairlerin bu coğrafyanın kültürüne, tarihine katkıları ve yeni nesillere aktardıkları üzerinde fazlaca durulduğu, kadınların ismine neredeyse hiç değinilmediği görülmüştür.

⁶⁴ Avcı, *Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi*, 7.

⁶⁵ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 21.

Kahramanmaraş'ta yeni Türk şiiri denince akla hemen Necip Fazıl Kısakürek, Bahaettin Karakoç ve Yedi Güzel Adam gelmektedir. Bunun elbette çeşitli sebepleri olabilir.

Kahramanmaraşlı şair ve yazar Kadriye Arslan Kırdök (d. 1970), Kahramanmaraş edebiyat dünyasının bir simgesi olan Yedi Güzel Adam'ın yanında bir tane bile kadının bulunmayışına, Kahramanmaraşlı kadın şair ve yazarların erkeklere nispeten daha az oluşunun sebeplerine dair zihnî sorgulamaları sonucunda şu kanaya varmıştır; “Belki benim anneannem benden daha yetenekliydi ama okuma yazma bilmiyordu, okul gibi resmî bir kurumda eğitim hayatı olmamıştı. DNA'mızın nesilden nesile aktarıldığı gibi karakterin, yeteneklerin, mizacın da nesilden nesile aktarıldığını bize bilim söylüyor. Belki benim üç kuşak gerimdeki babaannem bir Halide Edip (d. 1884-ö. 1964) olabilirdi. Ama ona bu fırsat verilmedi, onu tanımak isterdim. Yeteneğimi ondan almış olabilirim.”⁶⁶

Yeni Türk şiiri sahasındaki Kahramanmaraşlı kadın şairler; Hayat Soydan Gürünlü (d. 1943), Seher Türker (d. 1949), Mehtap Tekinşen (d. 1953), Münevver Soydan Özgenç (d. 1957), Asuman Soydan Atasayar (d. 1959), Fatma Saylak (d. 1960-ö. 2021), Meliha Ünal Kar (d. 1959), Zübeyde Kozanoğlu (d. 1959), Kadriye Arslan Kırdök (d. 1970), Esmâ Yakar Ötüş (d. 1971-ö. 2022) (İzmit), İnci Okumuş (d. 1971), Kezziban Götürler (d. 1972), Serap Taşan (d. 1972), Sema Sabuncu (d. 1973), Eylem Demir Şentürk (d. 1977), Tezay Tezcan Akkurt (d.1977), Mürvet Sarıyıldız (d. 1978), Ayşegül Taşkın (d. 1981), Süreyya Üdürgücü (d. 1981), Gülşen Kırmacı (d. 1982), Özlem Polat (d. 1982), Selma Dolgun (d. 1982), Tuğba Tezcan Akkurt (d. 1982), Nazife Yetişgen (d. 1988), Gülşah Dilbirliği (d. 1992), Şeyma Karakoç (d. 1996), Naime Nur Gümüştoka (2001), Aynur Aba (?), Demet Gök (?), Dilek Kıran (?), Eda Dönmez (?), Emine Abacı (?), Emine Taşdemir (?), Esra Purtaş (?), Gülcan Şahin (?), Gülnur Demirel (?), Hatice Bardakçı (?), Hatice Güzel (?), İnci Bilgin (?), Kevser Baysal (?), Maşide Dinçer (?), Meliha Demirtaş

⁶⁶ <https://mesder.org.tr/arsivler/1320> ve <https://www.marasbugun.com.tr/bucografyada-kadin-yazar-olmak> (Erişim Tarihi:08.08.2024).

(?), Meliha Demirel (?), Mine Erdoğan Dal (?), Nebahat Yalçinkaya (?), Nimet Tekerek (?), Nuray Alper (?), Nurcihan Kızmaz (?), Nurhayat Başer (?), Pakize Yıldız Etki (?), Perinur Olgun (?), Rabia Çiriş (?), Rabia Güngör (?), Rabia Kılıçsallayan (?), Reyhan Akbaş (?), Rukiye Üstü (?), Saadet Demirci (?), Saadet Nalcı (?), Semra Üstündağ (?), Semra Yürürdurmaz (?), Seyhan Dedeler (?), Sibel Doğan (?), Songül Aksoy (?), Şefika Turgut (?), Şenay Okutan (?), Tuba Devrim (?), Yeşim Sibel Kaya (?), Zehra Atlama Numan (?), Zehra Bağır (?), Zehra Yılmaz (?), Zeynep Sümeyye Kar'dır (?).

2.4. Maraş'ta Dergicilik Faaliyetleri

Dergiler; çok şeylerin müsebbibi, çok şeyin çetelesinin tutulduğu edebiyat meydanıdır denilebilir. Direnmelerin, çılgınlıkların, nidaların, üzüntülerin bırakıldığı bir meydandır. Türk edebiyatı tarihinde dergilerin yeri oldukça önemlidir. Yayınlarını sürdürdükleri dönem boyunca edebiyat severlerin, yazar/şair adaylarının yazdıklarını yayınladıkları ilk yer dergilerdir. Dergiler bir nevi birer okuldur.⁶⁷ Kahramanmaraş'ta da dergicilik yazar ve şair yetiştirmede bir okul misyonu görmesi sebebiyle oldukça önemlidir. Kahramanmaraş'ın edebiyat damarı modern bir usta-çırak geleneği ile beslenmektedir. Bu gelenek içinde usta ağabeyler ve çırak kardeşler vardır. Necip Fazıl Kısakürek; Kahramanmaraşlı ediplerin kendisinin izinde yürüdüğü usta ağabeyidir. Gençler, Necip Fazıl Kısakürek'in çıkarmış olduğu *Büyük Doğu* dergisinden beslenmişlerdir. Yazmaya kabiliyeti olup *Büyük Doğu*'yla yetişen kâlemler daha sonra bu dergiyi örnek alarak kendi dergilerini çıkarmışlardır. Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu ve arkadaşları Necip Fazıl mektebinde yetişmişlerdir.⁶⁸ *Büyük Doğu* hareketi beraberinde birçok hareketi de taşımıştır. Sezai Karakoç'un *Diriliş*; Nuri Pakdil'in *Edebiyat*; Rasim Özdenören (d. 1940-ö. 2022), Akif İnan, Erdem Bayazıt ve Cahit Zarifoğlu'nun öncülüğündeki *Mavera*; Nedim Ali'nin (d. 1961-ö. 1989) *İkindiyazıları*, hareketleri doğrudan

⁶⁷ Nurettin Durman, "Mavera Dergisi Vesilesiyle", *Yedi Güzel Adam'dan Biri: Cahit Zarifoğlu*, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Özel Sayı:14, 2017, 519.

⁶⁸ Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 423-424.

veya dolaylı olarak *Büyük Doğu* hareketiyle ilintilidir. Zikredilen dergiler çok sayıda şair, hikâyeci, eleştirmen, denemeci çıkmasına vesile olmuştur. *Diriliş*, *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde dünya edebiyatı da yakından takip edilmiş; her sayıda Fransızca, Arapça ve İngilizce başta olmak üzere birçok dilden çeviriler yapılmıştır. Bu isimler, Necip Fazıl ile birlikte Türk edebiyatında “Maraş ekolü” isimli bir sanatsal, düşünsel oluşum başlatmışlardır. “Maraş ekolü” yalnızca Kahramanmaraşlıları değil birçok edebiyatçıyı da etkilemiştir. Bu etki zamanla dergiyi çıkaranların kimliğinde yeniden şekillenmiş ve bir ağacın farklı dalları gibi yeni edebiyat anlayışlarının yetişmesini sağlamıştır. Bahaettin Karakoç’un çıkardığı *Dolunay* dergisi de Kahramanmaraş’ta başka bir edebiyat hareketini oluşturmuştur. *Dolunay* dergisi de genç yazarlar için bir okul görevi görmüştür. *Büyük Doğu* etrafında şekillenen dergilerde her şair kendi ölçüsünü, biçimini kurduğu bir şiire ulaşmıştır. *Dolunay* dergisi ise Türk dünyasına açık bir dergi olmuş ve geleneksele bile isteye daha fazla yer vermiştir. *Büyük Doğu* etrafında şekillenen dergiler bu anlamda daha moderndir. *Dolunay* ve *İkindiyazıları* dergileri Kahramanmaraş’ta; zikredilen diğer dergiler ise Ankara ve İstanbul’da çıkarılmıştır.⁶⁹

Necip Fazıl, çıkardığı ilk dergi olan *Ağaç*’ta, sanat alanındaki görüşlerini; ikinci dergi olan *Büyük Doğu*’da, fikir ve siyaset alanındaki görüşlerini; üçüncü dergi olan *Borazan*’da ise mizah ve hiciv alanındaki görüşlerini yansıtmaktadır. *Ağaç* dergisi 14 Mart 1936’da spiritüalist ve mistik dünya görüşüne bağlı sanatkarların bir araya getirilmesi fikrinden hareketle çıkarılmaya başlanmıştır. Yaklaşık altı aylık yayın süreci 29 Ağustos 1936’da son bulmuştur.⁷⁰ *Büyük Doğu* dergisi ilk kez 17 Eylül 1943’te “Türk milletini en ileri ve üstün şartlar içinde, kendi zaman ve mekânına topyekûn hâkim kılmak” gayesiyle çıkarılmıştır. Fakat dergi 1943’te dönemin siyasi gereklilikleri sebebiyle yayınına ara vermek durumunda kalmış ve Necip Fazıl Eğirdir’e sürgün edilmiştir. Dergi 1

⁶⁹ Yalçınova, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, 12-24.

⁷⁰ Mehmet Nuri Şahin, Mehmet Çetin (Ed.), *Necip Fazıl Kısakürek*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004, 314-318.

Eylül 1943- 14 Haziran 1978 yılları arasında 16 devre ve 512 sayı olarak yayın hayatını sürdürmüştür.⁷¹

Necip Fazıl'ın izinden giderek *Diriliş* dergisini çıkaran Sezai Karakoç, bu dergiden önce *Yeni Ay* ve *Şiir Sanatı* dergilerini çıkarmıştır. *Yeni Ay* dergisi basılsa da o dönemin siyasi atmosferi sebebiyle endişe duyan Sezai Karakoç bu dergiyi dağıtmamış, imha etmiştir. Fakat bu dergiden artakalan “Bir Milletın Basübadelmevti” yazısı altı yıl sonra çıkarılan *Diriliş* dergisinin ilk sayısında yer almıştır. *Şiir Sanatı* dergisi maddî sebeplerden dolayı sadece iki sayı olarak çıkarılabılmıştır. Sezai Karakoç, *Diriliş* dergisini ise Ankara’da Yeğenbey Vergi Dairesi’nde memurken çıkarmaya başlamıştır. *Diriliş* dergisinin ardından *Diriliş Yayınları* da oluşmuştur. Sezai Karakoç; *Diriliş* dergisi ve *Diriliş Yayınları* bünyesinde yayımlanan eserleriyle ve tüm çalışmalarıyla Türk düşünce, edebiyat ve sanat dünyasında bir öğretinin adı olmuştur. Bu dergi, çağdaş batı düşüncesi ve edebiyatındaki seçkin örnekleri sayfalarına taşımıştır. *Diriliş* dergisi 1960-1992 yılları arasında aylık, haftada iki kez, günlük ve haftalık olmak üzere aralıklarla yedi dönem yayın yapmış ve toplamda 395 sayı çıkmıştır.⁷²

Nuri Pakdil, henüz ortaokuldayken *Büyük Doğu* dergisiyle tanışmış ve düşünce hayatını değiştirmiştir. Lise yıllarında da edebiyata olan bağlılığı sebebiyle okul adına *Hamle* ismini verdiği dergiyi çıkarmıştır. Nuri Pakdil liseden mezun olunca Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt *Hamle* dergisini çıkarmaya devam etmişlerdir. Bu sayede hem dergi yaşamış hem de kendi fikrî ve edebî gelişimlerine hız kazandırmışlardır. Nuri Pakdil, *Edebiyat* dergisini Ankara’da çıkarmış ve böylece Kahramanmaraşlı şairlere bir kapı daha açmıştır. *Edebiyat* dergisi, Kahramanmaraş’taki oluşumun Türkiye ölçeğinde genişleyerek büyük bir okula dönüşme aşamasıdır.⁷³ “*Edebiyat* Dergisi

⁷¹ Suat Ak, *Necip Fazıl ve Büyük Doğu-Sosyal, Siyasi Mücadele Tarihi-*, Büyüyen Ay, İstanbul 2016, 43-48.

⁷² Kirenci, *Bir Güllü Yetiştirmek İçin... Sezai Karakoç ve Diriliş’e Dair*, 103-117.

⁷³ Doğan ve dğr., *Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 223, 423-424.

Çizgisi” olarak nitelendirilebilecek bir damar hâlâ devam etmektedir.⁷⁴

Mavera dergisi Cahit Zarifoğlu, Mehmet Akif İnan, Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören gibi isimler tarafından yayıma hazırlanmıştır.⁷⁵ *Büyük Doğu* okulundan mezun olan bu şairler *Mavera* dergisini çıkararak kendi okullarını kurmuşlardır. Bu derginin çıkış amacını ve misyonunu Rasim Özdenören şu şekilde açıklamaktadır: “*Mavera* bir yaşama biçimi halinde öz uygarlığımızı yeniden yürürlüğe koyma davasını güdenlerin edebiyat alanındaki bir buluşma yeridir.”⁷⁶ Dergi Cahit Zarifoğlu adıyla özdeşleşmiştir. Cahit Zarifoğlu, dergide yayımlanan yazıların dergi sayfaları arasında kalmasını istemediği için Akabe Yayınevi’ni kurmuştur. İslam coğrafyasında meydana gelen olaylar her ay *Mavera* dergisinde yayımlanmıştır.⁷⁷ Cahit Zarifoğlu’nun *Mavera* dergisinde okuyucu mektuplarına cevap verdiği, okuyucularla dergi arasında köprü vazifesi gören bölüm “Okuyucularla” başlığını taşımaktadır. Ayrıca bu bölümde Cahit Zarifoğlu, genç yazar ve şairlere nasihatler de vermiştir.⁷⁸

İkindiyazıları da bu doğrultuda *Andırın Postası* gazetesinin edebiyat eki olarak çıkarılmış ve Türkiye genelinde ses getirmiş bir dergidir.⁷⁹

Dolunay dergisi, Anadolu dergiciliğinin soluklu dergilerindendir. Bahaettin Karakoç tarafından 1986’da çıkarılmaya başlanmıştır. Bu dergi içeriği ve niteliği bakımından seçkin yazar ve şairlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. *Dolunay* dergisi seçici bir tavır sergilemiş, genç yetenekleri keşfetmiş bir dergidir. Beklenenden daha fazla ses getirmiştir. Dergi, üç buçuk yıllık yayın hayatını maddî sebeplerden ötürü sonlandırmıştır. Fakat misyonunu

⁷⁴ Göktürk ve dğr., “Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi”, 31.

⁷⁵ Osman. Koca, *Acz Kitabı*, Beyan, İstanbul 2017, 349.

⁷⁶ Doğan ve dğr., *Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 424-425.

⁷⁷ O. Koca, *Acz Kitabı*, 350-352.

⁷⁸ M. Fatih Andı, Hüseyin Yorulmaz (Ed.), *Bir Dağ Nasıl Söylerse Öyle: Cahit Zarifoğlu*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2020, 397-401.

⁷⁹ Doğan ve dğr., *Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 425.

Türkiye genelinde tanınan şairleri Kahramanmaraş'ta toplayan “Dolunay Şiir Şölenleri” ve yazma kabiliyeti olan gençlerin eserlerini yayımlayan “Dolunay Yayınları” ile devam ettirmiştir.⁸⁰

Kahramanmaraş Lisesi öğrencilerinin çıkardığı *Hamle* ve diğer dergilerin yanı sıra İmam Hatip Lisesi'nin değişik zamanlarda çıkardığı *Gonca* ve *Dost* dergileri gençlerin edebiyat dünyasına açtıkları yeni pencereler olmuştur. *Kelam* ve *Akademik Çerçeve* Kahramanmaraş'ta çıkan diğer dergiler arasındadır.⁸¹

Dergicilik geleneği ayrıca; *Dava*, *Edebiyat Yaprağı*, *İnsan Saati*, *Alkış*, *Edik*, *Dört Mevsim Maraş*, *Düşeyaz*, *Yitiksöz*, *Evelahir*, *Berdücesi* gibi birçok uzun ya da kısa süreli dergiler ve Kurtuluş Bayramı etkinliği şeklinde yayınlanan *Sütçü İmam*, *Kurtuluş Dergisi*, *Madalyalı Şehir*, *Tarihi Uzunluk* gibi dergiler vasıtasıyla devam ettirilmiştir. Türkiye Yazarlar Birliği'nin yayımlamış olduğu *Gülbang* ve *Genç Adım* gibi dergiler de internet ortamına taşınmıştır. Böylece internet dergiciliği, edebiyat dergisi şeklinde Kahramanmaraş merkezli olarak sürdürülmektedir.⁸²

Necip Fazıl Kısakürek'le başlatılan dergicilik geleneği olarak ifade edilebilecek faaliyetlerin bugün de Kahramanmaraş'ta devam ettiği söylenebilir. Çağın şartlarının bir gereği olarak söz konusu dergicilik faaliyetleri sanal ortama taşınmıştır. Kahramanmaraş'ta yayımlanmakta olan *Edebiyatın Başkenti* dergisi sanal ortamda vücut bulan ilk dergilerden olmuştur. Derginin yayın hayatı halen Kahramanmaraş merkezli olarak Azerbaycan, Hollanda ve İran'daki temsilcilerle birlikte her ayın ilk günü sanal ortamdaki yayın hayatına devam etmektedir.⁸³

Kahramanmaraş'ta dergicilik faaliyetlerinde de kadınların isimlerine rastlamak pek mümkün olmamıştır. Esmâ Yakar Ötüş'ün (d. 1971- ö. 2022) Kahramanmaraş'ta *Hale* isimli ilk kadın

⁸⁰ Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 425.

⁸¹ Doğan ve dğr., *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, 426.

⁸² Göktürk ve dğr., “Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi”, 31.

⁸³ KK. 1.

dergisini çıkardığı bilinmektedir.⁸⁴ Son dönemde de yukarıda adı zikredilen Berdücesi dergisi yine kadınlar tarafından çıkarılan bir dergi olarak kayıtlara geçmiştir. Berdücesi Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin himayesinde Bilge Doğan, Fatma Gülşen Koçak, Canan Olpak Koç, Aliye Uslu Üstten, Melek Demirdöğen, Esra Kirik ve Tuğçe Gök tarafından yayına hazırlanmaktadır. Dördüncü yılında 13.sayısına ulaşmış bulunan Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sant Dergisi Berdücesi'nin şiir sayfalarında Ayşegül Sözen Dağ, Betül Özkan, Fatma Betül Tuğ, Hatice Çınar, Sevgi Yerlioğlu, Yasemin Kuloğlu, Zehra Yavuz, Esma Polat, Filiz Emeç gibi isimler yer almaktadır.

⁸⁴ <https://www.milligazete.com.tr/haber/13620791/sair-yazar-esma-yakar-ve-fat-etti> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

3. OSMANLI'DAN BUGÜNE MARAŞLI KADIN ŞAİRLER

Türk dünyasında kadın, medeniyetin kurulmasında etkin rol oynamıştır. Zira kadınlar bir medeniyetin kurulmasında, bekasında, savunma kuvvetleri kadar önemlidir. Bu durum; kültürü yaşıtanın, örf-adetleri nakledenin; sanatı, ahlâkı yeni nesillere aktaranın özetle toplumu şekillendirenin, mayalayanın kadın olmasından kaynaklanmaktadır. Savaşlara, göçlere, katliamlara, her türlü zorluğa sabır ve tahammül gösteren Türk kadını şiir söylemiş, ağıt yakmıştır.⁸⁵ Buna rağmen edebiyat dünyasında Tanzimat'a kadar kadınlardan pek bahsedilmemektedir. Virginia Woolf (d. 1882-ö. 1941), *Kendine Ait Bir Oda* adlı eserinde kadınların edebî üretimdeki görünmezliğini sorgulamaktadır. Bu durumun zihinsel kapasite eksikliğinden değil, kadınların tarihsel olarak maddi imkânlardan ve entelektüel özgürlükten yoksun bırakılmalarından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Ona göre düşünsel serbestlik ancak ekonomik bağımsızlık ve zamana sahip olmakla mümkündür. Bu yaklaşım, kadınların edebiyat tarihindeki yerini yapısal eşitsizlikler bağlamında değerlendirmek açısından önemli bir kuramsal zemin sunmaktadır.⁸⁶

Türk edebiyatında Tanzimat öncesi kadın şairin veya yazarın bulunmadığı görüşü oldukça yaygındır. Fakat Divan ve Halk edebiyatı incelendiğinde bu görüş geçerliliğini yitirmektedir. Zira birçok kadın divan şairinin bulunduğu; ninni, masal, mâni, ağıt gibi ürünlerin çoğunu kadınların söylediği; kadın âşık sayısının azımsanamayacak kadar fazla olduğu görülmüştür. Hatta kadın şairlerin mevcudiyetinden daha önceki devirlerde de bahsetmek mümkündür.

Türk şiirinde kadın şairlerin ilk örnekleri olarak kaynaklar Uygur döneminde iki isimden bahsetse de eserleri bugüne

⁸⁵ Osman Baymak, Canseli Donat, *Türk Dünyası Kadın Şairleri Şiir Antolojisi*, Kosova 2009, s.y.

⁸⁶ Esra Hacımuftuoğlu, "Kur'an'da Şikâyetini Allah'a Duyuran Kadın: Havle", *Journal of Turkish Studies*, 2016, 11/5, 301-302.

ulaşmadığı için pek dikkate alınmamaktadır. Ayrıca Selçuklu döneminde de Lale Kutluk Hatun ve Erguvan Hatun'un Farsça şiirler yazdığı bilinmekle birlikte kadın şairler, asıl varlıklarını XV. yüzyıl itibarıyla divan edebiyatının geliştiği dönemlerde ortaya koymaya başlamışlardır.⁸⁷ Daha önce belirtildiği üzere Osmanlı döneminde kadınlar aktif bir şekilde eğitim hayatının içerisinde yer almamış, tahsil gören kadınlar ise genellikle ulema sınıfına mensup ve seçkin kimselerin kızlarından oluşmuştur. Dönemin önemli isimlerinden özel dersler alan bu kadınlar; Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca öğrenmiş ve sanatlarını geliştirmiştir. Divan şiirinin kadın şairleri incelendiğinde birçoğunun böyle ailelerde yetiştiği görülmüştür.⁸⁸ Bununla birlikte kadın şairlerin aile yakınlarından birinin de genellikle şair olduğu dikkat çekmektedir. Kadın şairler, erkeklerin aksine genellikle şiirlerinde mahlas yerine kendi isimlerini kullanmış, bazen de isimleri dışında bir kelimeyi mahlas olarak seçmiştir.⁸⁹

Kadın kendi şiirini yazıp, aşkın öznesi olmadan önce güzelliğiyle, zarafetiyle daima aşkın nesnesi konumunda olmuştur. Öyle ki Leylâ ile Mecnûn, Ferhad ile Şirin, Yusuf ile Züleyha gibi iki âşğın anlatıldığı mesnevilerde dahi âşık olan hep erkektir ve aralarındaki aşk genellikle erkeğin özne olduğu bir dille ifade edilmiş olmakla birlikte ya hiç ya da nadiren kadının diliyle anlatılmıştır.

Okuma yazma bilmesinin bile hor görüldüğü toplumda kadının şiir yazması, hele aşk şiiri yazması elbette hoş karşılanmayacaktır. Bu sebeptendir ki kadınlar ya aşk şiiri yazmaktan kaçmış ya kimliklerini gizlemiş ya da aşk dışındaki konularda şiirler söylemiştir.

Her evden bir şairin mutlaka çıkacağı söylenen bu mümbit şehirde de ne yazık ki kadınların şiir yazması hoş karşılanmamış, şiir yazan kadınlar kınanmış ve engellenmiştir. Bu sebeple kadınlar genel olarak şiir yazmaktan, yazdıklarını da birilerinin duymasından çekinmişlerdir. Şiir yazan kadınların birçoğunun ise şiirleri

⁸⁷ Kalkandelen, "Türk İslâm Edebiyatı ve Kadın", 123.

⁸⁸ Mehmet Öztürk, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Cinius Yayınları, İstanbul 2018, 230.

⁸⁹ Öztoprak, *Şiirin Zarif Kalemleri*, 26-28.

ele geçirilememiş, kayıt altına alınamamıştır. Bugün ulaşılan şiirler ise okuma yazma bilenlerin şiirlerini defterlere yazmış veya başkalarına yazdırmış olmaları, anında ezberleyip hafızalarda kaydetmiş olmaları sayesindedir. Şiirlerin ele geçirilememe sebeplerinden biri de senelerce saklanmasına karşın sahip olamama korkusuyla şiir defterlerinin yakılmış olmasıdır.⁹⁰

Yapılan incelemeler sonucunda 280'i halk şiiri, 1'i divan şairi ve 78'i yeni Türk şiiri sahasında ürün vermiş 359 kadın şair tespit edilmiştir. Halk şiiri, divan şiiri ve yeni Türk şiiri alanında ürün veren kadın şairler doğdukları ilçelere, yetiştikleri sahaya göre nice-lik bakımından sınıflandırılmıştır: Afşin'de 78, Andırın'da 77, Çağlayancerit'te 1, Elbistan'da 59, Göksun'da 37, Merkezde 22, Onikişubat'ta 2, Türkoğlu'nda 3, Zamantı'da 2 kadın, halk şiiri; Dulka- diroğlu'nda 1 kadın divan şiiri; Çağlayancerit'te 1, Ekinözü'nde 1, Elbistan'da 9, Merkezde 56, Nurhak'ta 1, Pazarcık'ta 1 kadın yeni Türk şiiri sahasında eser ortaya koymuştur. Kadın şairlerin en fazla yetiştiği ilçelerin Afşin, Andırın ve Elbistan olduğu gözlemlenmiştir. Bahsi geçen şairler dışında aslen Kahramanmaraşlı olmayıp sonradan Kahramanmaraş'a yerleşmiş şairler de bulunmaktadır. Bu şairlerden sekizi Adıyaman, İzmit, Osmaniye (2), Selanik, Sivas (2), Zonguldak doğumlu olup sonradan yerleştikleri şehri fazlasıyla benimsemiş ve şehir için şiirler kaleme almışlardır. Ayrıca tespit edilen şairler dışında ismi belirlenemeyen kadın şairlere ait şiirlerin mevcut olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Mevcut kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda Kahramanmaraşlı kadın şairlerden ilk olarak XIX. yüzyılın ilk yarısı itibariyle bahsedilebilmektedir. Fakat kadınların şiir söylemekten, söylese de duyulmasından çekindikleri; şiirlerini kayıt altına almadıkları, gizledikleri gerçeği unutulmamalıdır. Bu sebeple Kahramanmaraş'ta kadın şairlerden XIX. yüzyıl öncesinde bahsetmek güçleşmiştir.

⁹⁰ Ayşe Hilal Kalkandelen, "Kadim Ağıt Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(1), 2024, 69.

3.1. MARAŞLI KADIN ŞAİRLERİN HAYATLARI

XIX. yüzyıl itibariyle ismine rastlanılan Kahramanmaraşlı kadın şairlerin hayatlarına dair bilgiler ilk dönemlerde kısıtlı olmakla birlikte bu başlık altında kronolojik olarak verilmiştir. Hayatı hakkında hiçbir bilgiye ulaşılamayan şairlerin isimleri ise son kısımda zikredilmiştir. Kadın şairlerin isimlerinin yoğunlaştığı dönem XX. yüzyıl ve sonrasıdır.

3.1.1. Hasibe Hanım (d. 1835-ö.?)

1835'te doğduğu tahmin edilmektedir. Akatlardan Tahir Efendi'yle evlenmiştir. 1928'e kadar birkaç yıl Elbistan belediye başkanlığı yapan Nakıplardan Nuri Ağa'nın anneannesidir. Şiir yazdığı bilinse de şiirleri kayıt altına alınmadığı için kaybolmuştur. Hasibe Hanım'dan geriye sadece, şair Fatma Hatun Akat Ketizmen'in ezberinde olan bir dördlüğü kalmıştır⁹¹

Hep buralar benim yurdum

Yine tazelendi derdim

Dünyada her şeyi gördüm

*Sabreyle gönül sabreyle*⁹²

3.1.2. Gülendem Ketizmen (Gül Hatın) (d. 1847-ö. 1942)

1847'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Elbistan'ın yerlisi Saltoğlu ailesinden Hacı İbrahim oğlu Hacı Durmuş oğlu Hacı Mehmet Emin Ağa, annesi Hatice Hanım'dır. Gülendem Ketizmen, genç yaşta iken Nakipzade Mehmet Emin Ağa ile evlenmiştir. Ağa eşi olması sebebiyle kendisine "Gül Hatın" denmiştir ve sonrasında bu şekilde anılmaya devam etmiştir. Mehmet Ağa'nın annesi vefat edince sekiz küçük kardeşiyle birlikte öksüz kalmıştır. Bu sebeple bir an önce evlenmek isteyen Mehmet Ağa'ya çevresindekiler Gülendem Hanım'ı tavsiye etmiştir. Gülendem Hanım ve Mehmet Ağa'nın da sekiz çocuğu olmuştur. Gül Hatın, şair Feleknaz Hanımın annesidir. Ayrıca Divan Şairi

⁹¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 91.

⁹² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 91.

Rıfat Saltoğlu'nun (1837-1911) da kardeşidir. Gül Hatın 1942'de 95 yaşında iken vefat etmiştir.⁹³

Gül Hatın oğlu Nakıb'a söylemiştir;
Yüreğim taş bağrım demir
Mevla'dandır her bir emir
Hak versin tükenmez ömür
*Yavrumu göresim geldi*⁹⁴

3.1.3. Mahsuse Hanım (d. 1865-ö. 1925)

1865'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Babası Beyazıtöğlu Abdullah Bey'dir.⁹⁵ Emirmahmutoğlu Hüseyin Naci Bey'le evlenmiş ve bu evlilikten üç çocuğu olmuştur. Mahsuse Hanım henüz 21 yaşında iken eşini kaybetmiştir. Eşini kaybettiğinde çocukları Hakkı ve Yaver küçük bebek, Tevfik ise daha dünyaya gelmemiştir. Yaşadığı bu acılar onu şiir yazmaya itmiştir.⁹⁶ Bayazıtöğlu Süleyman Bey'in kızı Canım Hanım, Mahsuse Hanım'ın annesi; şair Yusuf Kenan Bey de dayısıdır. 1925'te oğlu Hakkı'nın jandarma binbaşı olduğu günlerde, vefat etmiştir. Bir şiiri Mahsuse Hanım'ın torunları tarafından *Demokrasiye Hizmet* gazetesine gönderilmiştir;⁹⁷

Yoksa benim gibi duman mı başı?
Ah ile mi geçti acep genç yaşı?
Yalan dünya derler çoktur telaşı
*Ağlasan da geçer, gülsen de geçer.*⁹⁸

3.1.4. Hasibe Türkmen (Hasibe Hatun) (d. 1882-ö. 1945)

1882'de Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Gülahmetli köyünde doğmuştur. Henüz on dört yaşında iken yaşadığı muhitin saygın ailelerinden birine mensup Mustafa Ağa ile

⁹³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 13.

⁹⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 28.

⁹⁵ Alparslan ve dğr., *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 57.

⁹⁶ Alparslan ve dğr. *Maraş Meşhurları*, 139-140.

⁹⁷ Cemil Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, Kitabevi, İstanbul 2000, 202.

⁹⁸ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 202.

evlenmiştir. Mustafa Ağa sonraki yıllarda Kadirli’de belediye başkanlığı yapmıştır. Hasibe Hatun eşi Mustafa Ağa ve çocuklarını kaybetmenin verdiği acı üzerine yaktığı ağıtlarla yörede meşhur olmuştur. Ali Rıza Yalgın, Yaşar Kemal, Cezmi Yurtsever ve Çukurova yöresinde ağıtlar üzerine derleme yapan birçok araştırmacı çalışmalarında Hasibe Hatun’dan bahsetmiştir. Yaşar Kemal’in kitaplarında, Hasibe Hatun’dan Çukurova’nın ve Türkmenlerin en ünlü ağıtçısı diye sözedilmektedir. Hasibe Hatun hem ağıt yakma hem de usta malı şiir söyleme geleneğini devam ettiren önemli bir kaynak kişidir. Topluluk içinde bulunduğu birçok yerde söz söyleme sanatının inceliklerini kullanan şair, söz ve şiirlerinde yetiştigi yörenin izlerini sade bir dille aktarmıştır.⁹⁹

Hasibe Hatun, ağıtçılığı dışında çete kurup Millî Mücadele’ye katılmıştır. Hasibe Hatun, Soyadı Kanunu’ndan sonra “Türkmen” soyadını almıştır. Zira Adana Halkevi İdaresinin Ankara Radyosu’nda görevlendirilecek kişilerin görevlendirilme tarihini talep eden 16.12.1941 tarihli dilekçesinde ve sonraki yıllardaki resmî belgelerde Hasibe Hatun’un ismi “Hasibe Türkmen” olarak geçmektedir. 1945’te vefat etmiştir.¹⁰⁰ Hasibe Hatun nişanlıyken ölen kızı için şu ağıtı yakmıştır;

*Öksüz dedirmem yavruma
Halay çekeceğim biraz
Hayriye’mi biliniz mi
Yüz gülgülü dudak kiraz
Vallahi yalan değilim
Bir kız yitirdim birinci
Hayriye’mi biliniz mi
Dudak kiraz dişler inci
Pırtısı bohçada solan
Cehizi sandıkta kalan
Kimise karşıma çıksın
Nişanlıyken kızı ölen¹⁰¹*

⁹⁹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 361.

¹⁰⁰ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 361.

¹⁰¹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 362.

3.1.5. Mutebere Bilgin (d. 1885-ö. 1964)

1885'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Sakaların Bodovlar koluna mensup Ahmet Efendi, annesi Şerife Hanım'dır. Asıl adı Mutebere olsa da Osmanlıca yazılışının itinasız okunmasıyla Makbare olarak telaffuz edilmiş ve nüfus kayıtlarına da yeni harflerle aktarılırken bu şekilde kaydedilmiştir. Ailesi ve çevresi tarafından Möhteber diye hitap edilmiştir. Mutebere Bilgin okuma yazma bilmezdi. Çevresindekiler kendisinin doğaçlama olarak şaşırtacak kadar uzun süreli şiirler okuduğunu ifade etmiştir. Fakat bu şiirler kaydedilmemiştir. İki evlilik yapmıştır. İlk evliliğini Münip Baba'nın oğlu Ramazan Efendi ile yapmıştır. Yaklaşık on yıl sonra eşini ve bir süre sonra da küçük oğlunu henüz bir yaşını doldurmadan kaybetmiştir. İkinci evliliğini ise 1911'de, kendisi gibi eşinin vefatı üzerine dul kalan üç çocuk babası Güneşzadelerden Arif oğlu Ali (Baba) Bilgin ile yapmıştır. Bu evlilikten üç çocukları olmuştur. Eşi Ali Baba 16 Mart 1951'de, kendisi de 1964'te vefat etmiştir. Yalnızca gelini Meryem Hanım'ın aklında kalan bir dörtlülük tespiti edilebilmiştir;¹⁰²

Kabakulak'ın yazısı

Yayılır

Kör Mustafa'yı sorarsan

*O da Kabakulak'ın cazısı*¹⁰³

3.1.6. Hatice Binboğa (Dirgen Hatça/Kaderikara) (d. 1886-ö. 1964)

1886'da Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Marabuz köyünde doğmuştur. Hiç öğrenim görmemiş, okuma yazması yoktur.¹⁰⁴ Kaderikara mahlaslı şair, Kalender ailesinden bir ağanın kızıdır. Kahramanmaraş'ta yayımlanan *Demokrasiye Hizmet* gazetesinin 8 Şubat 1957 tarihli nüshasında şairin yetmiş yaşında olduğu belirtilmiş, bunun üzerine doğum tarihinin 1887 olabileceği

¹⁰² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 199.

¹⁰³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 199.

¹⁰⁴ Alparslan ve diğerleri, *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 49.

tahmin edilmiştir. Afşin'in Lorşun köyünden Dirgen Ali ile evlendirilmiştir.¹⁰⁵ İrticalen şiir söyleyen Hatça Kadın, yaktığı ağıtlarla tanınmaktadır. 1964'te vefat etmiştir.¹⁰⁶

Cihan'ın rızkını veren yaradan

Kul kulun kısmetin verebilir mi?

Bu kar Nisan'da da kalkmaz diyenler

*Allah'tan iyisin bilebilir mi?*¹⁰⁷

3.1.7. Feleknaz Ketizmen (d. 1888-ö. 1952)

1888'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Nakipzade Hacı Mehmed Emin Ağa, annesi şair Gülendem Hanım'dır. Babası Hacı Mehmet Emin Ağa da şairdir. Feleknaz Hanım'ın şairliği de anne ve babasından intikal etmiş olmalıdır. Hiç tahsil görmemiş olan Feleknaz Hanım şiirlerini çoğunlukla kızı Makbule'ye yazdırmıştır. Hacıhaliloğullarından Hacı Mehmet Erten ile 1905/06 yılında evlenmiştir. Hacı Mehmet Erten, Atatürk tarafından birinci (gitmemiş), ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dönem milletvekili olarak seçilmiştir. Feleknaz Hanım; Elbistan'ın yaklaşık beş asırlık tarihi ve kültürü ile özdeşleşmiş, uzun yıllar şehrin yönetiminde söz sahibi olmuş ailelerinden Nurullah Elbistanî ahfadının Nakiboğulları/Ketizmen koluna mensupken bu evlilikle bir başka zengin ailenin gelini olmuştur. Feleknaz Hanım ve Hacı Mehmet Erten'in iki kızları oldu. Mutlu başlayan evlilikleri erkek çocukları olmaması sebebiyle kötüye gitmiştir. Hacı Mehmet Erten; 11 Ağustos 1923'te 2. Meclis'e çağırılmış, kızlarını ve eşini Elbistan'da bırakarak İstanbul'a gitmiştir. Geri dönmeyi düşünmeyen Hacı Mehmet Erten, İstanbul'da siyasetin yanı sıra ticaretle de uğraşmaya başlamıştır. Hacı Mehmet Erten, burada saray kökenli olduğu söylenen Muazzez isimli bir hanımla

¹⁰⁵ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 153.

¹⁰⁶ Niyazi Can, İbrahim Erşahin, "Kaderikara (Dirgen Hatça, Hatice Binboğa)", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2020, 4. Cilt, 272-273.

¹⁰⁷ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 153.

ikinci evliliğini yapmıştır. Feleknaz Hanım; bir gün alerji problemi olan kızı Makbule ve ameliyat olması gereken torunu M. Fevzi Erten'i alarak İstanbul'a eşinin yanına gitmiştir. Hacı Mehmet Emin'in Muazzez Hanım'la Kalamış'ta yaşadığı eve giden Feleknaz Hanım kuması tarafından nezaketle karşılanmıştır. Fakat eşinin kendisini hoş karşılamaması onu bir kez daha yaralamıştır. Çocukların tedavisi biter bitmez Elbistan'a geri dönmüştür. Feleknaz Hanım, eşinin kendini terk etmesi ve ardından ikinci evlilik yapmasının acısını ölünceye kadar içinde daima taşımıştır. Zaman zaman içinde dolup taşan duygularını şiirleriyle ifade etmeye çalışmıştır. Şiirlerinin tamamı dört dörtlük sayılamasa da hiçbir tahsil görmemiş duyduklarıyla oluşturduğu bilgi ve dinleyip ezberledikleriyle geliştirdiği şiir dünyası, yaşadığı devrin ve coğrafyanın erkek egemen toplum şartları göz önünde bulundurulduğunda saygı ve takdiri hak etmektedir. Feleknaz Hanım şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Kendini "kaderi kara" olarak nitelendirmiştir. Altmış dört şiiri, yeni harflerle samanlı ve çizgili bir deftere yazılmıştır. Yıllar sonra torunu Sadiye Hanım, içinden seçtiği kırk iki şiirle ikinci bir defter oluşturmuştur. Şiirlerinde Elbistan'ın mahallî kelime ve söyleyişlerine yer vermesi yaşadığı bölgede o döneme ait halk dili ve kültürün yansıtılması bakımından da önemlidir.¹⁰⁸

*Yandı yüreğim çıktı göğe âh u figânım
Saldı beni tûfâna, gama aşk-i revânım
Söylendi belâ gençlik ile nâm-ı nişânım
Hep mihnet ile hasret ile geçti zamânım*

*Çâk etti girîbânıma hâre sitem ey gül
Kan ağladı hasretle görüp hâlimi bülbül
Açmadı benim gönlümü ne lâle ne sümbül
Hep mihnet ile hasret ile geçti zamânım*

¹⁰⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 42-46.

*Bu ateş-i hasret ciğere saldı harâret
Ki, telgayi gurbetle dile geldi merâret
Kaderi felek koymadı beni bir gün rahat
Hep mihnet ile hasret ile geçti zamânım*

*Gel gayri yetişir biz olalım Hüsrem-i şâze
Mahzûnu mükedder bu iki mahzunu tâze
Yetişir cevri-i cefa, mihnet-i gâm bu Feleknâz'e
Hep mihnet ile hasret ile geçti zamânım¹⁰⁹*

3.1.8. Hava Çay (d. 1892-ö. 1982)

1892'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. 1982'de 90 yaşında iken vefat etmiştir. Hava Çay, çocuğu olmayan kızına üzüntüsünden dolayı yaktığı ağıtla tanınmıştır;¹¹⁰

*Eşe benim nazlı kızım
Yanıyor ciğerim özüm
El kadar evlat sevmemiş
Şu benim talihsiz kızım¹¹¹*

3.1.9. Kul Latife/Latife Bacı (d. 1892-ö.)

Latife Özpolat ve Hamdullah Erbil'in hazırladığı *Melûlî'nin Divanı ve Aleviliğin Tasavvufun Bektaşiliğin Tarihçesi* adlı eserde Kul Latife mahlasıyla yazılan şiirler yer almaktadır.¹¹² Bu eseri hazırlayan kişiler arasında Melûlî mahlaslı Karaca Erbil'in torunlarından Latife Özpolat'ın adı söz konusu şiirlerin bu kadına ait olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.¹¹³ Ezeli Doğanay bu hususu araştırmış, Latife Özpolat'la görüşmüş ve bu mahlasın Melûlî'ye ait

¹⁰⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 46.

¹¹⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 257.

¹¹¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 257.

¹¹² Ezeli Doğanay, *Kızılbaş Kadın Şairler*, İtalik, Ankara 2003, 198.

¹¹³ Reyhan Keleş, "Alevi-Bektaşî Edebiyatının Kadın Şairleri ve Bazı Tartışmalar", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 93, 2020, 128.

olduğunu tespit etmiştir. Yani Melûlî şiirlerinde bazen kadın mahlası kullanmış olup Kul Latife mahlası aslında bir kadına ait değildir. Ataerkil anlayışa sahip bir toplumda herhangi bir erkeğe kadın ismiyle hitap edildiğinde ağır cezalara çarptırıldığı görülmüştür. Melûlî, böyle bir toplumda kadının ezilmesine karşı çıkmıştır. Asıl adı Karaca Erbil olan Melûlî, 1892’de Kahramanmaraş’ın Afşin ilçesine bağlı Kötürüye köyünde doğmuştur. Ozan başlarda Seyfeti ya da Heybeti mahlaslarını kullanmış, müritlerinden Goşe’nin ölümü üzerine mahlasını Melûlî olarak değiştirmiştir. Bir Bektaşî ulusu olan Karaca Erbil; Ermenice, Farsça, Arapça, Türkçe ve Osmanlıca’yı anadili Kürtçe kadar iyi bilmektedir. 1989’da vefat etmiştir.¹¹⁴

*LATİFE’ye bak sen gayrıya bakma
Pirin eteğini elden bırakma
Sözünü ferman bil emrinden çıkma
Cemali pirimiz cemalullahtır¹¹⁵*

3.1.10. Habibe Özer (Habibe Bacı) (d. 1901-ö. 1961)

1901’de Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesine bağlı Çatova (Maraba) köyünde doğmuştur. Babası Hüseyin Kâhya’dır. Habibe Bacı bilge, güler yüzlü, tatlı dilli ve güven veren biriydi. Şiirlerinde aile dertleri, akraba kavgaları gibi özel konuları ve tabiata dair konuları işlemiştir. Habibe Bacı’ya ait ilahiler de vardır. Yaşadığı yıllarda ağıttan ve maniden başka şiir yazan kadınlar kınanmaktadır. Bu sebeple birçok kadın ya yazdığı şiiri ortaya çıkarmamış ya da birinin ölümüne ağıt yakarak veya çeşitli olaylarla ilgili şiir söyleyerek yeteneğini göstermiştir. Habibe Bacı da bu sebeple şiirlerinde ne isim ne de mahlas kullanmıştır. Eşi Hüseyin Özer, Habibe Bacı’nın söylediği şiirleri okunaklı eski yazıyla yazarak kaybolmaktan kurtarmıştır. 1961’de vefat etmiştir.¹¹⁶

Yuvalar eğlenir yüksek dalmıda

¹¹⁴ Doğanay, *Kızılbaş Kadın Şairler*, 198-199.

¹¹⁵ Doğanay, *Kızılbaş Kadın Şairler*, 218.

¹¹⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 245.

*Bülbüller ötüşür gonca gülünde
Yoksa sen de korkuyon mu ölümden
Veremiyon cevap ölüsün kavak*

*Seni diken eller n'icoldu hani
Gidenler gelmiyor bu dünya fani
Kadrini bilenler kesmesin seni
Bu dünyada bâki kalasın kavak¹¹⁷*

3.1.11. Gülkız Güven (Gülekız Bacı) (d. 1902-ö. 1986)

1902'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Çatova (Maraba) köyünde doğmuştur.¹¹⁸ Babası Ali Efendi, annesi Emik Hanım'dır. Birçok konuda şiir yazmış olsa da ağıtlarıyla tanınmıştır. Komşuları Selim Ağa'nın evini basan eşkıya tarafından öldürülen kardeşi Duran Çelik için o an kırk altı kıtalık ağıt yakmıştır. Ali Akbaş tarafından derlenen bu ağıt, şairin irticalen şiir söyleme kabiliyetini göstermektedir.¹¹⁹ 1986'da Çatova (Maraba) köyünde vefat etmiştir.¹²⁰

Gülekız Güven'in kardeşi Çelik Turan'ın ölümü üzerine yaktığı kırk altı kıtalık ağıt şöyle başlamaktadır;

*Gül ağacı boğum boğum
Gül yaprağın döktü bugün
Kardeşe intizar eden
Muradına yetti bugün¹²¹*

¹¹⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 246.

¹¹⁸ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 137.

¹¹⁹ Gülcan Alıcı, "Gülekız Bacı (Güven)", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2018, 3. Cilt, 559.

¹²⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 211.

¹²¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 212.

3.1.12. Fadime Günay (d. 1905-ö. 2015)

1905'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Babası Akbayır mahallesinden Hüseyin Günay, annesi Döne Hanım'dır. Eşi Mevlüt Günay'dır. 20 Ağustos 2015'te vefat etmiştir.¹²²

Til (Akbayır) kasabasından Fadime Günay'ın uzun süren evliliği boyunca çocuğu olmamıştır. Aile, çocuktan ümidi kesmişken Fadime Günay'ın hamile olduğu anlaşılmış ve evde bayram havası esmeye başlamıştır. Sevinçle beklenen çocuk doğduktan sonra göbek bağı kesilirken mikrop kapmış, birkaç gün içinde iltihaplanmış ve çocuk ateşler içinde kalmıştır. Hemen bir arabayla hastaneye götürmek üzere yola çıkmışlardır. Çocuk daha yol yarı olmadan vefat etmiş ve geri dönmüşlerdir. Fadime Günay, arabanın bu kadar kısa zamanda Til'e geri gelmesinden çocuğu kaybettiğini anlamış ve arabayı şu ağıtla karşılamıştır;¹²³

*Bir cip gelir Elbistan elinden
O cip de kırılısın ince belinden*

*Yürü felek ben sana n'eyledim
Bir körpe verdin de aldın elimden¹²⁴*

3.1.13. Fatma Dal Güler (d. 1905-ö. 1982)

Doğum tarihi kayıtlarda 1905 olarak görünse de asıl doğum tarihi 1909'dur. Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Akverenli Dalbekirler'den İsa oğlu Esat (Dal) Ağa, annesi Darende'nin Aşudi köyünden Dabanoğulları'na mensup Süleyman kızı Zeynep Hanım'dır. 1924'te Elbistanlı Abdulceliloğulları ailesinden Bekir oğlu Ahmet Güler ile evlenmiştir. Fatma Dal Güler, okuma yazma bilmezdi. Genç yaşından itibaren kendisini etkileyen olaylar karşısında doğaçlama olarak şiirler söylemiştir. Bu şiirlerin sayısının çok olduğu söylene de kayıt altına

¹²² <https://www.elbistaninsesi.com/kahramanmaras-vefatlar/22-08-2015> (Erişim Tarihi:25.05.2024).

¹²³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 264.

¹²⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 264.

alınmadığı için sadece birkaç yarım şiir kalmıştır. 1 Mart 1982’de vefat etmiştir.¹²⁵

Torunu Furkan’ın (Arif Bilgin’in oğlu) doğumu üzerine söylediği şiirden kalan kısım şöyledir;¹²⁶

İsmi koymuşlar Furkan

Ben olayım ona kurban

...

*Bebek adın mübarek olsun.*¹²⁷

3.1.14. Eşe¹²⁸ Cırık (Eşe Ebe) (d. 1906-ö. 1988)

1906’da Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesine bağlı Hasan-kendi köyünde doğmuştur. Tahsil görmemiş, okuma yazması yoktur. Babası, Hasankendi köyünün yerlisi Cırıklılar kabilesinden Hacı Ali (Haceli Kâ), annesi Fadime Hanım’dır. Cuma Cırık ile evlenmiş ve iki kızları olmuştur. Eşe Cırık; zeki, ileri görüşlü, yardım-sever, görüp duyduklarını öğrenen bir kadındır. 1988’de vefat etmiştir. Köyde hemen herkesin doğumunda ebe; düğün, bayram ve mevlit yemeklerinde aşçı; genç kadın ve kızlara sürekli nasihatler vererek, onlara maniler okuyarak yönlendiren rehber olmuştur;¹²⁹

Aç karnına boranı aşı yenmiyor

Gönül yüce, enginlere konmuyor

Evin sırrı hiç kimseye denmiyor

*Ah neyleyeyim kader senin elinden*¹³⁰

¹²⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 153.

¹²⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 153.

¹²⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 153.

¹²⁸ Kahramanmaraş’ta Ayşe isminin telaffuz şekillerinden biridir. Bk. Abdül-vahap Özalp, *Elbistan Ağzı- Çiçek Köyü Örneği*, Özgü Yayınları, İstanbul 2008, 70.

¹²⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 183.

¹³⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 184.

3.1.15. Fadime Demirci Sarı (d. 1909-ö. 1998)

1909'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı İncecik köyünde doğmuştur. Babası Hasan Kiyalardan Ali Rıza Efendi, annesi Ayşe (Eşe) Demirci Hanım'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybetmiştir. Yakınlarının ifadesine göre mirastan mahrum kalması için ketm-i verese¹³¹ olarak yazdırılmıştır. Bu sebeple soyadı yoktur. Annesinin soyadının Demirci olduğu bilindiği için Fadime Hanım'ın soyadının Demirci olması gerekmektedir. Küçük yaşlarda iken Eldelek'teki Hırrolar kabilesinden Hacı Durdu Sarı ile evlenmiştir. Bu evlilikten beş çocuğu olmuştur. Gelin geldiği Eldelek'te çok sevilmiş ve kendisine "İncecikli Gelin Bacı" demişlerdir. Tahsil görmemiş ve okuma yazması yoktur. Doğaçlama şiir söyleme yeteneği bulunmaktadır. Güllü Gözükara'nın annesidir. Şiirlerini kaydettirmemiş fakat ölene kadar aklında tutmuştur. 1988'de vefat etmiştir.¹³²

Anlatılanlara göre, mısır tarlasının biçilme zamanı gelmiştir ve eşi bu sırada askeredir. O da kayınvalidesinden yardım istemiş fakat reddedilmiştir. Hal böyle olunca tarlayı tek başına biçmek üzere işe koyulmuştur. Yoldan geçenler neden tek başına çalıştığını sorunca askerde olan eşi aklına gelmiş ve şu deyişi kendine has bir makamla söylemeye başlamıştır,¹³³

*Bugün ayın on üçü
İçerim derdinen dolu
Ben bu elde durmam amma
Beklediğim asker yolu*¹³⁴

¹³¹ Ketm: Saklamak, gizlemek, sır tutmak, söylememek. Bk.: Abdullah Yeğin, Abdulkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, İlham Çalım (Haz.), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, Tükdav, İstanbul 2000, 513. Verese: Vâris, mirasçı. Bk.: Yeğin ve dğr., *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, 800. Ketm-i Verese: Mirasçılığın gizlenmesi, vârisin söylenmeyip saklanması.

¹³² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 139.

¹³³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 140.

¹³⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 141.

3.1.16. Âdile Necla Kandeğer (d. 1910-ö. 1965)

1910'da Selanik'te doğmuştur. Dedesi Namık Efendi şair ve avukattır. Küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiştir. İlkokulu İstanbul Ortaköy İlkokulu'nda okumuştur. İzmir Kız Muallim Mektebi'ni bitirmiştir.¹³⁵ 1932'de öğretmen olarak Kahramanmaraş'a atanmıştır. Bu yıllarda diğer şehirler gibi Kahramanmaraş'ta da Millî Mücadele'nin yaraları sarılmaya çalışılmaktadır. Okuma yazma oranı da bu dönemde oldukça düşüktür. Âdile Necla Kandeğer, göreve başladığı zamandan itibaren çevresinde varlığını hissettirmiştir. Kahramanmaraş'ı kısa zamanda memleketi olarak görmüştür ve Kahramanmaraş halkı da kendisini benimsemiştir. Kahramanmaraş'a yazdığı şiirlerle Kahramanmaraşlı şairler arasında anılmaktadır. Şiirlerinde genellikle Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklardan, Cumhuriyet'in ilke ve inkılaplarından, Kahramanmaraş'ın sosyal hayatı ve tabii güzelliklerinden bahsetmiştir. Şiirlerini hece ölçüsüyle, sade ve yalın bir dille kaleme almıştır. 1945'te Halkevi tarafından açılan "Maraş Marşı" müsabakasına katılmış ve yazdığı güfte beğenilmiştir. Bu güfte Ankara'da bestelenmiştir.¹³⁶

Âdile Necla Kandeğer, Kahramanmaraş'ın Bayrak olayında Ulu Cami minberinden yaptığı konuşmayla halkı galeyana getiren Rıdvan Hoca'nın oğlu Bekir Kandeğer'le evlenmiştir. 33 yıl Kahramanmaraş'ta çeşitli okullarda görev yapmış ve burada emekli olmuştur. Mahallî gazete ve dergilerde şiirleri yayınlanmıştır. Âdile Necla Kandeğer, güçlü bir halk şairiydi. 1965 yılında vefat etmiştir.¹³⁷

Âdile Necla Kandeğer'in "Maraş'a Hasret" şiiri şöyledir;

*Dağlarında şakrak bülbüller öter
Her köşesinde sanki buhurdan tüter*

¹³⁵ Alparslan ve dğr., *Maraş Meşhurları*, 114.

¹³⁶ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 59.

¹³⁷ Alparslan ve dğr., *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 21; Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 157.

*Yiğit kahramansın bu ünün yeter
Kalenin burcunu gezesim geldi*

*Senin burcu burcu kokan dağların
Yamacından sular akan dağların
İçimi hasretle yakan dağların
Açsın kollarını bak sesim geldi¹³⁸*

3.1.17. Elif Çomruk (d. 1916-ö. ?)

1916'da Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesine bağlı Yeşilyöre kasabasında doğmuştur. Bölgenin adını duyuran ilk kadın şairdir. Hatın¹³⁹ tip bir kadındır.¹⁴⁰

3.1.18. Yeter Yıldırım (d. 1923)

1923'te Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Alemdar köyünde doğmuştur. 1943'te Çatova köyüne gelin gitmiştir. Şiirleri sevgi ve ilahî aşk konularını işlemiştir. Şiirlerinde “Yeter” mahlasını kullanmıştır.¹⁴¹

*Meydanında badesi var balı var
Yanağında yaratanın nuru var*

*Ravzasında şol cennetin gülü var
Girip Ravzasına dermeye geldim.¹⁴²*

3.1.19. Fatma Hatun Akat Ketizmen (d. 1925)

Nüfus kayıtlarında 1925'te doğmuş olarak gözüke de asıl doğum tarihi 1930'dur. 1925'e ait nüfus cüzdanı aslında kendisinden

¹³⁸ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 158.

¹³⁹ Hatın; ağırbaşlı, iş bilir, terbiyeli kadın anlamlarına gelmektedir. Bk. Özalp, *Elbistan Ağzı- Çiçek Köyü Örneği*, 98.

¹⁴⁰ Alparslan ve dğr., *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 42.

¹⁴¹ Seher Atmaca, *Binboğa'nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, Berikan Yayınevi, Ankara 2017, 397.

¹⁴² Atmaca, *Binboğa'nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, 397.

önce doğup vefat eden ablası Fatma Hatun’a aittir. Ablası Fatma Hatun vefat edince onu nüfustan düşürmeyen ailesi beş yıl sonra doğan kızlarına bu kimliği vermiştir. Babası Mustafa Efendi, anesi Münibe Hanım’dır. Anne ve babası Kadılar (Akatlar) kabilesindendir. 1944’te henüz on dört yaşındayken Nakıplardan Emin Ketizmen’le nişanlanmış ve 1946’da da evlenmiştir. Bu evlilikten on çocukları oldu. İkiz çocukları bebekken, iki çocuğu da genç yaşlarda vefat etmiştir. Bu acılar üzerine birçok şiir yazmıştır, güçlü bir hafızaya sahiptir. Evlerinde başta babası ve ağabeyi olmak üzere şair çok olup şiir okuyanlar eksik olmayınca küçük yaşlardan itibaren şiirle dolu bir hayatı olmuştur. Henüz bir buçuk yaşlarında mânî ezberlediği söylenmektedir. Okula hiç gitmeyen Fatma Hatun, şeker kâğıtlarında yazan manileri okumaya çalışarak kendi kendine okuma yazma öğrenmiştir. Fatma Hatun, “Kelimelerin nasıl yazıldığını, hangi seslerden oluştuğunu sezer, şeklini kafama yazar, o ses tekrar ettikçe nerede nasıl kullanıldığını öğrenirdim.” demiştir. Kızı Özden Hanım, 1957’de ilkokula başlayınca onunla çalışarak okuma yazma konusundaki eksikliklerini gidermiştir. Şiirlerini çarşıdan gelen etin, ekmeğin ya da kumaşların kâğıtlarına yazıp saklamıştır. Sonralarda eline geçen bir deftere bu şiirleri aktarıp biriktirmiştir. Şiirlerini 25 yaşından sonra kaleme alan Fatma Hatun, “Hatun” mahlasını kullanmıştır. Fatma Hatun; her olaydan etkilendiğini, duygulandığını ve onun üzerine bir şiir yazdığını, her an aklına bir şiir gelebileceğini ve anında kaleme kâğıda sarılarak yazmaya başladığını ifade etmiştir. Ayrıca kendi hayatını kaleme aldığı anı-roman edasında birkaç defter ve kısa hikâye çalışmaları da bulunmaktadır. Fatma Hatun’un tüm şiirlerini, torunlarından biri tek nüsha halinde bir kitapta bir araya getirmiş ve adını “*Hırsız*” koymuştur. Fakat bu kitap bastırılmamıştır.¹⁴³

Ağabeyinin verdiği bir elmayı uzun yıllar yanında saklamış, yanından ayırmamış ve o elmadaki olağanüstü değişiklikleri gözlemlemiştir. Arif Bilgin, Fatma Hatun Akat Ketizmen’le yaptığı görüşme esnasında bu elmayı görmek istemiş ve gördüklerini şöyle

¹⁴³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 92-99.

anlatmıştır: “Celal Bey verdiği sarılı kırmızılı iri bir elma iken şimdi yedi sekiz santim boyunda, üç dört santim eninde, siyah bir hurma şeklini almıştı. Hâlâ dış kabuğu, hurma kıvamında nemini koruyordu. Hiç çürüyüp bozulan bir yeri yoktu.” Fatma Hatun, bu elmayla ilgili şu şiiri yazmıştır;¹⁴⁴

*Bir elma uzattı kardeşim bana
Al, her daim sakla çantanda
Akıllanıp sanıp vermiştim sana
Deyince ayıktım aldım elmayıx*

*O kadar güzel ki kokusu da hoş
Anlattı, dünyanın olduğunu boş
Şimdi güzel ama sonu olur boş
İnsana benziyor bildim elmayı
Ne kadar cahilim kafama vurdum
Elmanın üstünde yıldız, ay gördüm
Biricik elmayı neler yordum
Dünyaya benzettim gördüm elmayı*

*Anladığımı anlatmasını bilemem
Daha neleri var onu göremem
Bu elmanın çok sırrı var eremem
Bir çekirdek ile bulun elmayı¹⁴⁵*

3.1.20. Elif Öztürk (d. 1926-ö. ?)

1926'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Küçükya-palak köyünde doğmuştur. Babası Sakallar kabilesinden Hıdır Ağa'dır.¹⁴⁶

Yeğeni Ağa Öztürk'ün ölümü üzerine şu ağıtı yakmıştır;

¹⁴⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 96.

¹⁴⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 96-97.

¹⁴⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 219.

*İnce ince bir yel esti
Felek kırdı dallarımı
Yolumuz da çok uzaktı
Soramadım hallarını*

*Sabahınan ben uyandım
Gelen telefonla yandım
Sağ salim giden yolcuyu
Sağ salim de gelir sandım*

*Yolun uzak varamadım
Hallarını soramadım
Böyle gavur hala m'olur
Yaraların saramadım¹⁴⁷*

3.1.21. Fatma Genç Dede (d. 1926-ö. 2014)

1926'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Afşin Sinekli köyünden Bayram Genç, annesi Elbistanlı Abdülceliloğulları'ndan Bekir kızı Fatma (Güler) Genç'tir. Annesinin de kendisinin de adı Fatma'dır. 1941'de Dedevelioğulları'ndan İbrahim Dede (Postacı İbrahim Çavuş) ile evlenmiştir. Eşini 1959'da kaybetmiştir. İbrahim Dede ile beş çocukları olmuştur. Şair Ayşe Dede Çabuk'un annesidir. Yaşadığı olaylardan etkilenerek doğaçlama şiirler söylemiştir. 18 Haziran 2014'te vefat etmiştir.¹⁴⁸

*Kıyamet kopunca gözler kan ağlar
Cehennem ateşi ciğeri dağlar
Bütün peygamberler nefesine ağlar
Ya Muhammed yetiş imdadımıza¹⁴⁹*

¹⁴⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 219.

¹⁴⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 181.

¹⁴⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 182.

3.1.22. Güllü Gözükara (d. 1926-ö. ?)

Nüfus kayıtlarına göre 1926'da doğmuştur. Fakat kendisi 1929'da doğduğunu ifade etmiştir. Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Eldelek köyünde doğmuştur. Annesi, daha önce kendisinden bahsedilen şair Fadime Demirci Sarı, babası Hırrolar kabilesinden Hacı Durdu Efendi'dir. Güllü Gözükara ilkokul mezunudur. Henüz on üç yaşında iken Eldelekli Üsküdar Mehmet'in oğlu Muhittin Gözükara ile evlenmiştir. Bu evlilikten on çocuğu olmuştur.¹⁵⁰

1953'te köydeki bir kavgadan dolayı tutuklanan eşi Muhittin Gözükara on iki yıla mahkûm olmuştur. Kaynanası gittiği her mahkûm ziyaretinde Güllü Hanım'ı oğluna şikâyet etmiş ve kötülemiştir. Oğlu da düşünüp taşındıktan sonra anasının aklına uyup “Madem öyle on iki yıl mahkûmiyet almış bir adamın yolunu beklemese de hakkı var. Üç çocuğu alın, kendini de babası evine gönderin” diye haber göndermiştir. Eşi hapse düşünce inşası yarım kalan evin, kış gelmeden tamamlanması için çok çaba sarf eden Güllü Hanım haberi alınca bu muameleye bir anlam verememiş ve şu şiiri yazarak, bir zarf içerisinde ziyarete giden birisiyle yollamıştır,¹⁵¹

Oğlan sana kahreder küserim

Yoktur benim bir cezalık kusurum

Olursa bir derdim anana derim

*Niçin getsin deyî haber salarsın*¹⁵²

3.1.23. Güllü Koyuncu (d. 1928-ö. 2005)

1928'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Eldelek köyünde doğmuştur. Gözükaralar ailesindendir. Mustafa oğlu Muharrem Koyuncu ile evlenmiştir ve bu evlilikten yedi çocuğu olmuştur. Evlendikleri yıl eşi askere gitmiştir. Oğlu, 1978'deki terör olaylarında vurulmuştur. Güllü Koyuncu, 2005'te vefat etmiştir.¹⁵³

¹⁵⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 143.

¹⁵¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 143-144.

¹⁵² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 144.

¹⁵³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 185.

Evlendikleri sene eşinin asker olmasından kederlenip çok uzun bir deyişet söylemiş fakat o deyişetten sadece iki kıta kalmıştır;

*Dağların karı erimez
Emirsiz asker yerimez
Ne kaderim karayımış
Gözüm yaşı kurumaz*

*Ashabıyın katın açtım
Soysuz kardeşine küstüm
Baban da lafın edince
Oğlan, gene aklıma düştün¹⁵⁴*

3.1.24. Muammer Ketizmen Sinan (Manni) (d. 1930-ö. ?)

1930'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Nakipzade Mehmet Emin Ağa'nın oğlu Hamit Efendi, annesi Karabekirlerden Hacı Şirahbil Ağa'nın kızı Nadire Hanım'dır. İlk ve ortaokulu Elbistan'da okumuştur. Ailesi öğrenimine devam etmesine izin vermemiştir. Okuma isteği içinde hep bir ukde olarak kalmıştır. Bu isteğini gerçekleştirebilmek için fırsat aramış ve nihayet on yıl sonra öğretmen okulu sınavına dışarıdan girme imkânı bulmuştur. Bu sınavı başarıyla geçince de ilkokul öğretmeni olmuştur. 1964'te Tarih öğretmeni Remzi Sinan'la evlenmiştir. Hasret duyduğu annelik duygusunu tatmak için iki kız çocuk evlat edinmiştir. 1985'te eşini kaybetmiş, aynı yıl Elbistan'da yılın öğretmeni seçilmiştir. 1985'te emekli olmuştur. Vefat eden kardeşi Namık Bey'in iki oğlunun tahsili için Ankara'ya taşınmış ve 2010'a kadar orada kalmıştır. Şair Feleknaz Hanım halası, Mehmet Emin Ağa dedesi ve Gül Hatın babaannesidir. Çocuğunun olmaması, evliliğinde aradığını bulamaması, eşiyle kardeşlerinden birkaçını ve yeğenlerini vakitsiz kaybetmek duygusallığını artırmıştır. Dolup taşan duygularını şiirle ifade etmeye çalışmıştır. Şiirlerinde "Manni" mahlasını kullanmıştır. Manni, dayısı Hüsamettin

¹⁵⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 185.

Karagenç'in kendisine çocukluktan beri hitap ettiği isimdir. Onun hatırasına hürmeten bu mahlası kullanmıştır.¹⁵⁵

*Sabah yeli serin serin eserken
Gül sevgiliye selamımı söyle
Sitem edip kaderime küserken
Gelip de uzaktan bakmasın öyle*

*Sevilen sevenden her zaman kaçır
Tabiat canlanır çiçekler açar
Bahar neşesini etrafa saçır
Girerse kanıma çıkmasın söyle¹⁵⁶*

3.1.25. Elif Yıldırım (d. 1931-ö. 2021)

1931'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı İğde köyünde doğmuştur.¹⁵⁷ Babası Yusuf Özer'dir. Söğütlü köyünden (Ambarcık) Arap Yıldırım'la evlenmiştir. 9 Eylül 2021'de vefat etmiştir.¹⁵⁸

Hacı Ahmet'in İzzet, yedi bacının tek kardeşi olarak Kabaktepe köyünde doğmuştur. Büyüyüp delikanlı olunca komşu kızı Menekşe'ye, Menekşe de İzzet'e gönlünü kaptırmıştır. Aynı zamanda Menekşe'yi çocukluk arkadaşından biri de sevmektedir. İzzet'in ailesi dünürü olmuş ve iki tarafın rızasıyla evlenmişlerdir. Bu duruma çocukluk arkadaşı gittikçe içerlemeye başlamış ve onları mutlu gördükçe İzzet'e olan hasedi düşmanlığa dönmüş, öldürmeye karar vermiştir. Bir gün aradığı fırsatı bulmuş, İzzet'e kurşun yağdırmıştır. Ağır yaralanan İzzet yığılıp kalmıştır. Durumu duyan yakınları hemen Elbistan'a doktora yetiştirmek için yola çıkmışlar fakat İğde köyünde gelin olan bacısının evine gelince vefat etmiştir. Babası, oğlunun naaşının Kabaktepe'ye değil

¹⁵⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 67-68.

¹⁵⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 74.

¹⁵⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 221.

¹⁵⁸ <https://www.elbistankaynarca.com/kahramanmaras-vefatlar/2021-09-09> (Erişim Tarihi:25.05.2024).

de İğde'ye defnedilmesini istemiştir. Bu acı olaya İğde köyünden Elif Yıldırım şu ağıtı yakmıştır;

*Çıksam Berid'in başına
Karı dizleyi dizleyi
Yaraları göz göz oldu
Cerrah gözleyi gözleyi*

*Cip gelir dağı dolanır
Döşek al kana boyanır
İzzet öldü deyincede
Beşikte bebek uyanır*

*Şu Berid'in günden yüzü
Top top açılır nergisi
Anasının iki gözü
İzzet der de ağlar m'ola*

*Caminin çifte bacası
Kur'ân okuyor hocası
Uyan İzzet eşin geldi
Bugün ayrılık gecesi¹⁵⁹*

3.1.26. Meyse Doğan (d. 1932-ö. ?)

1932'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Karahüyük köyünde doğmuştur. Pehlül Demir'in kızıdır.¹⁶⁰

Elbistan'ın Akveren köyünde ikamet eden Pehlül Demir'in oğlu Emir Hasan (1938-1996) motosikletle Elbistan'dan dönerken bir kamyonla çarpışmış ve hayatını kaybetmiştir. Haber Karahüyük köyünde gelin olan bacılarına da ulaşınca onlardan biri olan Meyse Doğan şu ağıtı yakmıştır,¹⁶¹

¹⁵⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 221-222.

¹⁶⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 229.

¹⁶¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 229.

*Sabahınan sabahınan
Acı haberi aldık
İki bacı yola düştü
Hak emri çaresiz kaldık*

*Kaş kara da bıyık pala
Kurban ola bacın sana
Daralmış da yola çıkmış
Kamyoncu olmuş mahana*

*Bu yiğit de yatmış kalkmaz
Neden küsmüş bize bakmaz
Gardaş bacılar yandı
Yanan yerde çimen bitmez¹⁶²*

3.1.27. Eşe Çay Taş (d. 1934-ö. ?)

1934'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. 1954'te Seyit Taş'la evlenmiştir. Hiç çocukları olmamıştır. Buna rağmen evlilikleri elli sekiz yıl sürmüştür. Eşe Çay Taş ve eşi; köylüler tarafından güler yüzlü, yardımsever ikili olarak tanınmış, bu sebeple de Eşe Çay Taş'a "Seyit'in Eşe'si" diye hitap ederlerdi.¹⁶³

Seyit Taş güçlü, kuvvetli ve çok güzel güreşen bir yiğittir. Köylüler, bir zamanlar ünlü ve Avşaroğlu diye anılan pehlivana benzettikleri için ona da Avşaroğlu lakabını takmışlardır. 2010'da Alzheimer'a yakalanmış, unutkanlık ve beceri bozukluğu gittikçe artmıştır. İki yıl böyle yaşamış, yaşlı eşi de ona bakmakta zorlanmıştır. Başka çare olmayınca Seyit Taş Kahramanmaraş Engelliler Yurdu'na yatırılmış, orada üç ay sonra vefat etmiştir. Elli sekiz yıllık hayat arkadaşını kaybeden Eşe Çay, eşinin ardından şu ağıtı yakmıştır;¹⁶⁴

*Maraş yolun kar mıydı
Huzur evi dar mıydı*

¹⁶² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 229.

¹⁶³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 254.

¹⁶⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 254.

*Gurban olam Avşaroğlu
Çektiğin dert zor muyudu*

*Gittim Maraş yoluna
Ne desem gelir dilime
Ne var gitmez olayıdım
Baktım Seyit'in halına*

*Kapısının önü yazı
Yazıda yayılır kuzu
Maraş'tan cenaze gelmiş
Ne oğlu var ne de kızı¹⁶⁵*

3.1.28. Fatma Kahramanoğlu (Zarifoğlu) (d. 1941- ö. 2018)

1941'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Zarifoğlu ailesinden Ali Fakı Zarifoğlu ve Şerife Zarifoğlu'nun kızıdır. Değirmencilik yapan Ali Fakıoğlu'nun birçok şiiri bulunmaktadır. Şerife Hanım'ın da evlendikten sonra şiir yazdığı bilinmektedir. Zarifoğlu mahlaslı şair; şiirlerinde eşi, çocukları, sevdikleri ve Medine özlemini dile getirmiştir. Fatma Kahramanoğlu ve eşi Veli Kahramanoğlu birbirlerine karşılıklı şiirler yazmışlardır. 2018'de vefat eden şairden geriye sevdiklerine ve toplumsal sorunlar üzerine yazdığı şiirler kalmıştır.¹⁶⁶

*Bir emir verdiler dünyaya geldik,
Bir başka dünyadan bir divar deldik.
Gelmeden dünyaya, dünyaya eldik,
Bir sünnet üzere yaşayın dostlar.*

¹⁶⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 254-255.

¹⁶⁶ Sebiha Çomruk, "Zarifoğlu (Fatma Kahramanoğlu)", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Ankara 2024, 7. Cilt, 416.

*Azrâil gelmeden canımız için,
Kendinize doğru yolu bulup seçin.
Günaha ağlayın günahattan geçin,
Bir sünnet üzere yaşayın dostlar.*

*Gün gelip dünyadan kalkıp göçülür,
Bir ıssız mekândan kabır seçilir.
Bir cepsiz elbise bize biçilir,
Bir sünnet üzere yaşayın dostlar.¹⁶⁷*

3.1.29. Fatma Türkşen Nakiboğlu Yenel (d. 1941)

1941’de Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası 1963-1977 yılları arasında Elbistan Belediye Başkanı olan Ziya Nakipoğlu, annesi Nakiplerden Abdürrezak Efendi’nin kızı Aliye Hanım’dır. İlkokul beşinci sınıfa kadar Elbistan Gazipaşa İlkokulu’nda, beşinci sınıfı ise Gaziantep’in Cingife nahiyesinde tamamlamıştır. Elbistan Ortaokulu’nu bitirdikten sonra parasız yatılı Kastamonu Kız Öğretmen Okulu’ndan 1960/61’de mezun olmuştur. İlk görev yeri Elbistan Tepebaşı İlkokulu olmuştur. Aynı yıl Elbistan İstiklal (Devrim) İlkokulu’na tayin edilmiştir. 1966’da Elbistan’ın Halıdoğulları ailesinden Felsefe öğretmeni olan Lütfi Yenel’le evlenmiştir. Bu evlilikten iki çocuğu olmuştur.

Çocuklarının tahsili için 1981’de emekli olmuş ve Ankara’ya taşınmıştır. Orada dokuz yıl kadar kalmıştır. 1989’da Eskişehir Anadolu Üniversitesi Ön Lisans Programı’nı tamamlamıştır. “*Yeniden dünyaya gelsem yine öğretmen olurum*” dediği mesleğine geri dönmüştür. 1994’te ikinci kez emekli olmuştur. 2011’de eşini kaybetmiştir.¹⁶⁸

*Bağırsanız da çağırsanız da
Sizi seviyorum çocuklar
Sizi billur gibi berrak*

¹⁶⁷ Çomruk, “Zarifoglu (Fatma Kahramanoğlu)”, 416.

¹⁶⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 186.

Kar gibi beyaz, kan gibi ılık
Kalbinizle seviyorum.
Sizleri
Kirli düşüncelerle tozlanmamış
Kin ile kararmamış
Miskinlikle paslanmamış
Kalbinizle seviyorum
Sizi
Düşündüklerinizi tıpatıp yapıp
Söylemek istediklerinizi
Çekinmeden söylediğiniz için seviyorum
Sizi ben
Törpü insanların kuvvetli iyelerinden
Çekinmeden
Bileğinin kuvvetini ölçmeden
Her seti
Gülerek aşmaya çalıştığınız için seviyorum
Sizi zedelenmemiş ümitlerinizle
Renkleri bozulmamış hayallerinizle seviyorum çocuklar
Sizi olsun
Akan burnunuzla
Kopan düğmelerinizle
Uzayan saçlarınızla
Her şeyinizle
*Çok pek çok seviyorum*¹⁶⁹

3.1.30. Hayat Soydan Gürünlü (d. 1943)

1943'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası şair Adil Soydan, annesi Emine Hanım'dır. Anne ve babası Nakıplılar ailesine mensuptur. Gazipaşa İlkokulu'nu bitirmiş

¹⁶⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 187.

fakat daha sonra tahsiline devam etmemiştir. 25 Ocak 1964'te Baki Gürünlü ile evlenmiş ve üç kızı olmuştur. 1991'de eşini kaybetmiştir. Bu acının ardından 50'li yaşlarda şiir yazmaya başlamıştır.¹⁷⁰

*Boşa geçirmişsin HAYAT ömrünü
Bitmez bu dünyanın zevki zulümü
Hiç mi düşünmedin sen bu ölümü
Dese Rabbim ben ne cevap vereyim¹⁷¹*

3.1.31. Ayşe Dede Çabuk (d. 1948)

5 Şubat 1948'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Pınarbaşı Mahallesinde doğmuştur. Babası Dedevelioğulları'ndan Postacı İbrahim Dede, annesi kendisinden daha önce bahsedilen şair Fatma Genç Dede'dir. Ayşe Dede Çabuk, Kız Sanat Okulu mezunudur. Elbistan eski belediye başkanlarından Hacı Abdullah Dede'nin ablasıdır. 1978'de Mehmet Çabuk'la evlenmiş ve Almanya'ya gitmiştir. Bir oğlu vardır. Ayşe Dede Çabuk, "Şiire 1980'de vatan hasreti ile başladım. O günden beri şiir yazmak bende vazgeçilmez bir tutku oldu." demiştir. Dinî, millî, kültürel, şarkı sözü gibi farklı alanlarda yazmıştır. Şiirleri Almanya'da dergilerde, *Posta* gazetesi ve Türkiye'de *Elbistan'ın Sesi*'nde yayınlanmıştır. Almanya'da *Star* gazetesinin "Şiir ve Şarkı Sözü" alanında açtığı yarışmada "Meltem Yeli" şiiriyle şarkı sözü dalında birinci ve şiir dalında ikinci olmuştur.¹⁷²

*Umut deryasında yüzen bir salım
Açtım yelkenleri sevda yeliyle
Peteklerde dolup taşan her balın
Yar gelsin toplansın kendi eliyle.*

*En büyük sevdaya kul olurum ben
Sevenler yürüsün yol olurum ben*

¹⁷⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 194.

¹⁷¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 196.

¹⁷² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 161.

*Yareyi kapatan dil olurum ben
Mızrabımın tatlı kıvrak teliyle*

*Sevgi kumrusuyum açmışım kanat
Sevdikçe üredim arttım ben kat kat
Şirin'e de böylesine vurgundu Ferhat
Dağı düz eyledi yıktı eliyle*

*Bazen tozpembeyim sevda yolunda
Bazen kar beyazım erik dalında
Bazen de çıkarım kahve falında
Yar okusun beni tatlı diliyle¹⁷³*

3.1.32. Döne Çoban (d. 1949-ö. 2020)

1949'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Çiçek köyünde doğmuştur. Ali Çoban'la evlenmiştir. Babası Ali Yılmaz, annesi Ümmü Yılmaz'dır. 5 Mayıs 2020'de vefat etmiştir.¹⁷⁴ Çeşitli sebeplerden on çocuğu vefat etmiştir. Yaşadığı bu acılarla şiirler söylemiştir.¹⁷⁵

*Sağ kalan tek oğlu da ölünce şu ağıtı yakmıştır;
Orta direk ortasından biçildi
Ala kanlar dört tarafa saçıldı
Bayramlık oğluma hülle biçildi
Eylen oğlum eylen baban da gelsin¹⁷⁶*

3.1.33. Seher Türker (d. 1949)

19 Mayıs 1945'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Babası hukçu, annesi ev hanımı olan şairin çocukluğu babasının görevi

¹⁷³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 163.

¹⁷⁴ <https://www.elbistaninsesi.com/vefat/10029821/done-coban-71-yasinda> (Erişim Tarihi: 25.05.2024).

¹⁷⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 261.

¹⁷⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 261.

nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yörelerinde geçmiştir. İlkokulu Eruh ve Diyarbakır'da, ortaokulu Alanya ve Kozan'da tamamlamıştır. 1963-64 öğretim yılında, Kahramanmaraş Kız Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuş ve daha sonra öğretmen olarak görev yapmaya başlamıştır. 1969'da İhsan Türker ile evlenince ara verdiği görevine 1972'de geri dönmüştür. 2008'de emekli olan Seher Türker, 2010'dan itibaren Kahramanmaraş'ta çıkarılan *Bugün* gazetesinde ara ara köşe yazıları yazmaya başlamıştır. 2012'de çevresinin telkiniyle bu yazıları derlemiş ve *Yaşama Bakış* isimli ilk deneme kitabını yayımlamıştır. 2015'te *Tuvaldeki Renkler* isimli şiir kitabını yayımlanmıştır. Yağlı boya çalışmaları yapan şair, bu kitabının kapağında kendi yaptığı tablolardan birinin resmini kullanmıştır. 2016'da *Yaşama Bakış* deneme kitabına ilaveler yapmış ve yeniden yayımlamıştır. Yağlı boya çalışmalarına da devam eden şairin yirmi beş adet tablosu bulunmaktadır.¹⁷⁷

3.1.34. Özden Ketizmen Arığ (d. 1950)

1950'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Nakıplardan Emin Ağa ile Kadılar (Akatlar) ailesine mensup Mustafa Efendi, annesi ise daha önce kendisinden bahsedilen şair Fatma Hatun Akat Ketizmen'dir. Sadece ilkokulu okumuştur. 1969'da Süleyman Arığ'la evlenmiştir. Üç çocuğu vardır. Şiire annesinden etkilenecek başlamıştır. İlk şiirini 15-16 yaşlarındayken yazmıştır. Genç yaşta evlenmesi, ailesine olan özlemi, kardeşinin vefatı gibi sebeplerden dolayı duyduğu acıyla şiirler yazmıştır.¹⁷⁸

İnsanlığa kıymet ver, ezip geçme fakiri

Dünya kimseye kalmaz düşün ahiretini

Ömür boyu bırakma terbiye ülfetini

*Bir gün senin hesabın görülür ha görülür*¹⁷⁹

¹⁷⁷ KK 4.

¹⁷⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 205.

¹⁷⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 207.

3.1.35. Zübeyde Nakiboğlu Saraç (d. 1950)

1950'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası 1963-1977 yılları arasında Belediye Başkanı olan Ziya Nakiboğlu, annesi Nakiplerden Abdürrezak Efendi'nin kızı Aliye Hanım'dır. İlkokul ve ortaokulu Elbistan'da okumuştur. 1970'te Maraş Öğretmen Okulu'nu ve 1988'de Anadolu Üniversitesi'ni (A.Ö.F) bitirmiştir. 1976'da Elbistan Kamberoğlu ailesine mensup Yemliha Saraç'la evlenmiş ve iki çocuğu olmuştur. 28 Ekim 1970'te Elbistan Gücük İlkokulu'nda öğretmenliğe başlamıştır. Elbistan'ın merkezinde ve birçok köyünde öğretmenlik yapmıştır. 20 Ocak 1995'te emekli olduğu mesleğine 1996'da tekrar dönmüştür. İzmir Aliağa Namık Kemal İlköğretim Okulu'nda iki yıl, özel bir okulda bir yıl çalışmış ve meslek hayatını tamamlamıştır.¹⁸⁰

Yazı ve şiir denemelerine daha ilkokulda başlamıştır. Öğretmeni yazar Ali Gözükar, şiirlerini ve yazılarını görünce onu yazmaya teşvik etmiştir. Öğretmen Okulu'nda da şiir ve öykü denemelerini geliştirmiştir. Şiirlerini ve öykülerini yazdığı defter kaybolunca ikisini de yazmayı bir süre bırakmıştır. Öğretmenliği süresince birkaç şiir dışında bir şey yazmamıştır. Emekli olup Elbistan'dan ayrıldığında o duygusallıkla yeniden şiir yazmaya başlamıştır. Bazı şiirleri *Elbistan'ın Sesi* gazetesinde yayınlanmıştır.¹⁸¹

Dürüstlük yola çıkmış

Adaleti yanına almış

Varlıkları mutlulukmuş

Asla rol yapmazlar

Hoş görülür olurlarmış

Nice güzel insanlara

Işık saçarlarmış

Şarkılarla saygı besteler

*Davranışları ile örnek olurlarmış.*¹⁸²

¹⁸⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 189.

¹⁸¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 189.

¹⁸² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 190.

3.1.36. Mehtap Tekinşen (d.1953)

1953'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlköğreniminin ardından Kahramanmaraş Kız Meslek Lisesi'nden mezun olmuştur. 1970'te Prof. Dr. Osman Cenap Tekinşen ile evlenmiş ve İngiltere'ye gitmiştir. İngiltere'de çocuk eğitimi üzerine incelemelerde bulunmuştur. 1972'de Türkiye'ye döndükten sonra *Masal Bahçesi I ve II* (1973), *Gökkuşluğu* (1993), *Gonca ile Yonca* (2002) isimli öykü kitaplarını yayımlamıştır. Öyküleri ve şiirleri *Alkış, Çocuk ve Kent, Bahtiyar Yokuşu* gibi çeşitli dergilerde yer almıştır. Eserlerinde küçük yaşlarda büyük duygu tohumlarını saklayan geleceğin büyük çocukları, öz kültürlerini öğrenmeleri ve ahlakî değerleri öğrenmeleri için eğitici-öğretici öyküler bulunmaktadır. Sevgi, dostluk, kardeşlik, özveri ve hoşgörünün incelikleri bu eserlerde hoş bir dille anlatılmıştır.¹⁸³

*Tüketme sevgilerin soyunu,
Sonra arar bulamazsın,
Sıkıca tut yüreğinde,
Yalnız nefretle çarpmasın,
Kurutma sevgilerin tohumunu,
Ellerinle serp yüreklere,
Filizlenip dallansın,
Aydınlansın yürekler,
Yaşat ki yaşasın sevgiler,
Onunla boğulsun,
Acılar kinler.*¹⁸⁴

¹⁸³ Osman Cenap Tekinşen, "Tekinşen, Mehtap", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Ankara 2024, 7. Cilt, 120.

¹⁸⁴ Tekinşen, "Tekinşen, Mehtap", 120-121.

3.1.37. Nafiye Türkmen (d. 1953)

1953'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Elbistan'da tamamlamıştır. Evli ve dört çocuk annesidir.¹⁸⁵

*Bir gün bir heykeltıraş olursam eğer
Mermerden heykelini dikerim koskocaman
Yıldızlarla işlerim üzerini nakış nakış
Öbek öbek neşe katarım, öbek öbek zevk
Kimselere gösteremem/
Çaldıramam seni benden...*¹⁸⁶

3.1.38. Ümmü Soğancı (d.1956)

1956'da Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Beşbucak Mahallesi'nin İspirililer obasında doğmuştur. İlkokulu tamamladıktan sonra eğitimine devam etmemiştir. İlk şiiri "Yavrum"u oğlu Yener'in hastaneye yatırılması üzerine yazmıştır. Yakınlarının ve sevdiklerinin ölümü üzerine yüzün üzerinde ağıt yakmıştır. Eşinin hastalığı ve ölümü, şiiri onun için sığınacak bir liman ve tutunacak bir dal haline getirmiştir. Tüm acılarını, dertlerini ve sevinçlerini şiire dökmüştür. Ümmü Soğancı, yazdığı şiirleri türkü formunda bestelemiş, böylece zihinde kolayca yer almasını sağlamıştır. Türkülerinde oluşturduğu nağme ve ezgiler Çukurova, Toroslara has yarı bozlak türünde eserlere birer örnek mahiyetindedir. Şiirlerinde bazen "Ümmü", bazen "Soğancı", bazen "Ümmü Soğancı" mahlaslarını kullanan şair; akıcı bir dil ve sağlam bir teknikle şiirler kaleme almıştır. Kendisine Karacaoğlu, Âşık Mahzuni Şerif ve Delibal'ı (Celil Çınkır) örnek almıştır. Şiirlerini 2019'da *Benden Öte Şiirler* adıyla tek kitapta toplamıştır.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 241.

¹⁸⁶ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 241.

¹⁸⁷ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 717.

*Aşkın tanımını sözde
Yazabilen beri gelsin
Sevda çözümsüz bilmece
Çözebilen beri gelsin.*

*Merak ettim bunu cidden
Göstermeden haklı neden
Yalan dünya denilenden
Kızabilen beri gelsin.*

*Feleğe yüzü asmadan
Cana sıkıntı basmadan
Yorgan yastığa küsmeden
Sızabilen beri gelsin.*

*Düşünmeden ederini
Eza bilip kederini
Soğancı'yım kaderini
Bozabilen beri gelsin¹⁸⁸*

3.1.39. Münevver Soydan Özgenç (d. 1957)

1 Mayıs 1957'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Nakiboğullarından Mehmet Hilmi Soydan, annesi Karalar ailesinden Fatma Hanım'dır. 1980'de Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yönetim Bilimleri Fakültesi Sosyal Politika Bölümü'nü bitirmiştir. Kamu kurumundan (TEDAŞ Mersin İl Md.) emekli olmuştur. 23 Eylül 1979'da Hamolardan Emekli öğretmen Mesut Özgenç'le evlenmiştir. Emekli olduktan sonra yerleştikleri Mersin'de yaşamaktadır. Şair Doğan Soydan'ın kardeşidir.

¹⁸⁸ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 718.

Mersin İmece isimli yerel gazetede “Kadın ve Siyaset” başlıklı köşesi vardır.¹⁸⁹

*Aylar pay edilseydi eğer
İlk başta düşerdim peşine...
İnsan EYLÜL’ü neden tutkuyla sever?
Üstelik bir toplum yanmışken ateşine*

Sorun söylesin bu esintiler...

*Her biri sokulup yanı başıma
Ömrümün bütün Eylül’lerini taşıırken
Her dönemden, her yaştan
Cahit Sıtkı misali, söylesem getirir mi?
Yaşamak için o sevdayı yeni baştan¹⁹⁰*

3.1.40. Zübeyde Kozanoğlu (d. 1957)

1957’de Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesine bağlı Söğütlü (Ambarcık) köyünde doğmuştur. İlkokul ve ortaokul öğrenimini Söğütlü köyünde, lise öğrenimini ise Elbistan’da tamamlamıştır. 1974’te evlenmiş ve dört çocuğu bulunmaktadır. Halk şairi olan babası Hacı Hasan Uğur, henüz bebekken kulağına ninni yerine şiirler üflemiştir. Şiirlerinin ilham kaynağı ilk olarak babası ile doğup büyüdüğü topraklardaki kıymetli şairler, ozanlar ve tabiat olmuştur. 1995’te Kültür Bakanlığı Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen “Aile” konulu şiir yarışmasında birincilik ödülü almıştır. “Terzi” şiiriyle tanınmıştır. Zübeyde Kozanoğlu’nun şiirleri millî ve manevî konulardan oluşmaktadır. Tema olarak vatan, millet, manevî duygular, toplumsal olaylar ağırlıktadır. İlk şiir kitabı *Bir Çiçek Misali* isimiyse

¹⁸⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 174.

¹⁹⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 176.

basılmıştır. Şiirlerini çeşitli dergilerde ve mahallî gazetelerde yayımlayan şairin basıma hazır birçok şiir dosyası da mevcuttur.¹⁹¹

Öt dertli bülbül öt, gönlüm uslansın

Üstüne koyduğun, dala yaslansın

Gören gözler görmez, olsun paslansın

*Şu garip hâlimi, gören ağlasın*¹⁹²

3.1.41. Asuman Soydan Atasayar (d. 1959)

1959'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Babası Nakiplerden Ata oğlu Sedat Soydan, annesi Keyiklilerden Rahmi Gürses kızı Seyyare Hanım'dır. Elbistan İstiklal İlkokulu'nu ve Mükremin Halil Lisesi'ni bitirmiştir. 1976'da Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü'ne yazılmış fakat o dönemlerde yaşanan terör olayları sebebiyle son sınıfta okulu bırakmıştır. 1980'de Mustafa Atasayar'la evlenmiş ve dört çocuğu olmuştur. 1992'ye kadar Elbistan'da yaşamış ve daha sonra İstanbul'a yerleşmiştir. 2001- 2002 yıllarında İstanbul'da, 2010'da Avustalya Sydney'de resim kurslarına gitmiştir. Karakalem, pastel ve yağlı boya çalışmaları yaparak birçok sergiye katılmıştır. Osmanlıca, İngilizce ve Diksiyon kurslarına gitmiş ve sertifika almıştır. *Türk Dili ve Edebiyatı, Kümbet Altında, Kültür Çağlayanı, Çıngı, Kumru, Alkış, İhlamur* gibi sanat edebiyat dergileri ile birçok internet sitesinde şiir ve nesirleri yayınlanmıştır. Birkaç yarışmada şiirleri ve hikâyeleri derece almıştır.¹⁹³ Hece ölçüsüyle ve serbest tarzda kaleme aldığı şiirlerinde ağırlıklı olarak aşk, tabiat, sosyal hayat, düşünce ve Türk tarihi konularını işlemiştir. Yeni edebî akım olan Gülce Edebiyat Akımı öncüsü ve İLESAM üyesidir.¹⁹⁴ *Üçüncü Mevsimdeyim* (2010), *Kahraman ve Öncü Kadınlarımız* (2011), *Bir Yudum Ben* (2013) isimli üç şiir kitabı ve *Yitik Parçam*

¹⁹¹ Zübeyde Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, Alaska, İstanbul t.y., s.y.

¹⁹² Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 18.

¹⁹³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 169.

¹⁹⁴ Ramazan Avcı, "Atasayar, Asuman Soydan", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2017, 1. Cilt, 387.

(2012) isimli bir romanı bulunmaktadır. Mayıs 2013'te İstanbul Basın Müzesi'nde ikinci kişisel resim sergisini açmıştır.¹⁹⁵

Gamsız zamana karşı yüreğim tam isabet

İmbikten süzsem bile bala karışır hasret

Hedef alan oklara, yok bir kalkan ne de set

*Pervasisiz takvimleri beklemesi kolay mı?*¹⁹⁶

3.1.42. Meryem Kalkandelen Cücük (d. 1959)

1959'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Küçük yaşlarda babasını, genç yaşta annesini kaybetmiştir. Dört çocuk annesidir. Azmi, başarısı, becerisi ve iradesi sayesinde herkesin Meryem ablası, halası, teyzesidir. Annesinin ölümü üzerine yakmış olduğu ağıt bilinmektedir. Bu acılara bir de henüz on üç yaşında olan kaybettiği kızı eklenmiştir. Tüm bu acıları yaktığı ağıtlarla anlatma yolunu seçmiştir.¹⁹⁷

Anam anam benim anam, genç yaşta dul kalan anam

Dertli dertli gelin anam, gün görmeyen benim anam

Eşen ağlar, Meryem ağlar, Sadeddin ciğerim dağlar

*Altı tane yetimine bilmem ki ben kimler ağlar*¹⁹⁸

3.1.43. Meliha Ünal Kar (d. 1959)

15 Ağustos 1959'da Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Karahüyük köyünde doğmuştur. Babası Ali Hafızlardan Ali Efendi, annesi Hacı Hasanoğulları'ndan Emine Hanım'dır. İlkokulu beşinci sınıfa kadar köyde, beşinci sınıfı ise Elbistan İstiklal İlkokulu'nda; ortaokulu M. H. L. Ortaokulu'nda; liseyi de Afşin ve Maraş Kız liselerinde okumuştur. Anadolu Üniversitesi (A.Ö.F.) İktisat Fakültesi'ne başlamış fakat ikinci sınıfta terk etmiştir. 1983'te Afşin-Elbistan Termik Santrali inşaatı sırasında çalıştığı özel şirkette tercüman ve teknik emniyet müdürü olan Cafer Sadık Kar'la

¹⁹⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 169-170.

¹⁹⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 171.

¹⁹⁷ Kalkandelen, "Kadim Ağıt Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar", 70.

¹⁹⁸ Kalkandelen, "Kadim Ağıt Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar", 70.

evlenmiştir. 1988’de Mersin’e yerleşmiştir. Bir kolejde kısa süreliğine öğretmenlik yapmış ve 2003’te emekli olmuştur. MEŞYAD yönetim kurulu üyesi ve yayın organı *Maki* dergisinin yayın yönetmeni olarak sanat-edebiyat etkinliklerine katkıda bulunmuştur. İlk şiiri 22 Temmuz 1992’de *Mersin Haber* gazetesinde yayınlanmıştır. *Dikili Ekin*, *Ekin Sanat*, *Bizim Ece*, *Maki*, *Aykırı Sanat*, *Bay*, *Çalı*, *Temren*, *Mühür*, *Çağdaş Yaşam*, *Hayal Bilgisi*, *Mavi*, *Turunç*, *Akköy*, *Tay*, *Şiir Dalı* gibi dergilerle bazı antoloji ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlanmıştır. Meliha Ünal Kar’ın *Pastel Umutların Albemisi* (2000) isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır.¹⁹⁹

tut ki;
aynı imbikten geçtiğimiz yazgıyı
hatrında piştiğimiz kahveyi
insanlığın en güzel kolyesi sayılan
dini, dili, ırkı
tüm gemiler gibi yaktık.
Bir kere çıkmış olan tırtılı
Kim sokabilir kozasına geri?
Zulmün dişi dolaşırken azılı
Kelebek hangi çiçekte çıkarır kırkı?²⁰⁰

3.1.44. Leyla Koçak Oruç (d. 1963)

1963’te Kahramanmaraş’ın Türkoğlu ilçesine bağlı Pınarhüyük köyünde doğmuştur. İlkokulu Antakya-Hatay Reyhanlı’da, ortaokulu Kahramanmaraş Çağlayancerit’te, liseyi Siirt Pervari’de tamamlamıştır. Halkla İlişkiler Bölümü’nü okurken evlenmiş ve Almanya’ya gitmiştir. Yirmi iki yıl sonra ülkesine geri dönmüş ve Mersin’e yerleşmiştir. *Bir Leyla* (2019) ve *İki Hece* (2023) isimli iki kitabı bulunmaktadır. Türkiye’de altı, Azerbaycan’da yirmi

¹⁹⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 156.

²⁰⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 159.

antoloji kitabında şiirleri yayınlanmıştır. Otuz beş kadar şiiri bestekârlar tarafından bestelenmiştir.²⁰¹

*Gücü nefes haktır, okutur gazel,
Demi çerağ iman, gönlünde güzel,
Katıksız sevgisi, türküde ezel,
Kul olandır bazı, tahir lâl onda*²⁰²

3.1.45. Neşe Balıkçı (Dilana) (d. 1968)

1968'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuş ve 1970'te ailesiyle Mersin'e taşınmıştır. İlkokul, ortaokul ve liseyi Mersin'de okumuştur. İstanbul Üniversitesi Hazır Giyim ve Moda Tasarımı Bölümü ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Evli ve iki çocuk annesidir. İlk şiirini on üç yaşındayken kaleme almıştır. Klasik âşıklık geleneğinin pek çok unsurunu taşımamaktadır. Âşıkların rüya görmesi hususuna inansa da bugünkü şartlarda hiçbir âşığın rüya göremeyeceğini düşünmektedir. Çok sayıda halk hikâyesi anlatsa da musannıflığı yoktur. Ona göre saz çalamayan âşığın irticali de yoktur ve şiirlerini yazarak üretir. Neşe Balıkçı herhangi bir usta-çırak ilişkisinden geçmemiş olup Âşık Mahzûnî Şerîf'i kendisine usta olarak almış ve çağdaşlarından Ahmet Şahinoğlu, Çoban Hüseyin Çemrek, Reis Ayar, Ahmet Tekkuş, Ozan Didarî'yi takip etmiştir. Yanık Ahmet kendisine "Dilana" mahlasını vermiştir. Neşe Balıkçı; İLESAM, Mersin Şairler ve Yazarlar Birliği (MEŞAT), Kahramanmaraş Elbistan Yazarlar ve Şairler Derneği ile Ankara Âşıklar Derneği (AŞDER) üyesidir. AŞDER'in düzenlediği bir şiir yarışmasında birinci, Giresun Alucra'da düzenlenen Giresun konulu şiir yarışmasında da ikinci olmuştur. Şiirlerinin konusu oldukça zengindir. Hem lirik hem epik karakterli şiirleri bulunmaktadır. Şiirlerini

²⁰¹ <https://www.isk.org.tr/leyla-oruc/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024).

²⁰² <https://www.isk.org.tr/leyla-oruc/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024).

genellikle dördlük nazım birimi ile hecenin 7,8 ve 11’li kalıplarıyla kaleme almıştır.²⁰³

Sabır sermayesi, sevgidir özü
Yunus’dan ilhamı, vermeli ozan
Mazlumun yanında, zalime sözü
Rehberi pir sultan, görmeli ozan

Sevgi tohumunu, şerre ekmeli
Çalışıp alnından, terin dökmeli
Nefsi mahkûm edip, dara çekmeli
*Kendine hesabi, sormalı ozan*²⁰⁴

3.1.46. Hatice Altuk Keşoğlu (Âşık Selvinaz) (d. 1969)

1969’da Kahramanmaraş’ın Göksun ilçesine bağlı Aslanbey köyünde doğmuştur. Ortaokul ve liseyi Göksun’da okumuştur. 1988’de ekonomik sebeplerden dolayı ailesiyle İzmir’e taşınmıştır. 2004’te İzmir Halk Ozanları ve Âşıklar Derneği’ne üye olmuş ve bu tarihten itibaren âşıklık geleneğiyle ilgilenmeye başlamıştır. Âşık Ayhan Aslan’ın çırağıdır. Ustası, Hatice Altuk Keşoğlu’na “Selvinaz” mahlasını vermiştir. Saz çalma ve irticalen şiir söyleme konusunda âşıklardan eğitim almıştır. Şiirlerinde aşk, memleket sevgisi, insan sevgisi gibi konulara ve toplumsal olaylara yer vermektedir. Didaktik eserlerinde bazen yaşam felsefesini dile getirmiştir. Şair, hem hece ölçüsüyle çalıp söylemekte hem de aruz ölçüsüyle şiirler kaleme almaktadır. Türkiye kadın bestecileri arasında yer almaktadır. Şiirleri kendi sosyal medya hesabında, dergi ve antolojilerde yayınlanmaktadır. 2019’da Kültür ve Turizm Bakanlığının Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne “Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespiti ve Kayıt İşlemleri Yönergesi” kapsamında yapılan değerlendirmede “halk şairi” unvanını almıştır.²⁰⁵

²⁰³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dilana-nese-balikci> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

²⁰⁴ <https://www.antoloji.com/ozan-40-siiri/> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

²⁰⁵ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 369.

*Bahçede çapacı tarlada ırgat
Vurulur taşlardan taş kadınlar
Şehirde hanımdır, köylerde avrat
Sofrada tuz olur aş kadınlar.*²⁰⁶

3.1.47. Kadriye Arslan Kırdök (d. 1970)

1970’te Kahramanmaraş’ta doğmuş fakat babasının mesleği gereği farklı şehirlerde yaşamıştır. Okul müdürü olan babası, dönemin rotasyon uygulaması dolayısıyla üç yılda bir şehir değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu sebeple Kadriye Arslan Kırdök ilk ve orta öğrenimini farklı şehirlerde okumuştur.²⁰⁷ Şair, bu durumun kendisinin farklı kültürler görmesine sebep olduğunu ve yazılarını beslediğini belirtmektedir. Çukurova Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nü bitirmiş ve uzun yıllar öğretmenlik yapmıştır. Lise yıllarında edebiyat öğretmeni yazıdaki yeteneği sebebiyle onu her zaman cesaretlendirmiş ve bu yıllarda bir şiir yarışmasında il derecesi elde etmiştir.²⁰⁸ Daha sonra öykü yazmaya başlamış ve 2002’de *Mavi Çiçekli Nazilli Basmısı* ve 2003’te *Eksik Dilek* isimli öyküsüyle *Yeni Ufuk* dergisi tarafından düzenlenen Öğretmenler Arası Hikâye Yazma yarışmasında birincilik ödülü almıştır. *Yeniden Başlamak* isimli öyküsü Eğitim Bir-Sen genel merkezi tarafından düzenlenen geleneksel öğretmen anıları yarışmasında birincilik ödülü almıştır. *Çorak Tarla* isimli öyküsü ise Ahmet Yüzeroğlu tarafından tiyatroya çevrilmiş ve defalarca sahnelenmiştir.²⁰⁹ Ayrıca roman ve kişisel gelişim alanlarında da eserler kaleme almıştır. İlk kitabı *Yeniden Başlamak* on altı öyküden oluşmuştur. İkinci eseri *Masal Şehrinin Kayıp Aşkları* isimli romanında 1915 tehcir kanunuyla Kahramanmaraş ve çevresinden göç eden bir Ermeni ailesini

²⁰⁶ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 371.

²⁰⁷ Ramazan Avcı, “Kırdök, Kadriye Arslan”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2021, 5. Cilt, 100.

²⁰⁸ <https://www.marasbugun.com.tr/sair-yazar-kadriye-kirdok-ile-soylesi> (Erişim Tarihi:08.08.2024).

²⁰⁹ Kadriye Kırdök, *Ya Sonra*, Kitap Ağacı Yayınları, İstanbul 2024, s.y.

konu almaktadır. *Elfida* isimli romanında Kahramanmaraş olaylarının bir kadının gözünden sorgulanmasını anlatmıştır. *Yakma Gemileri Kaptan Ol* isimli bir kişisel gelişim kitabı bulunmaktadır. *Ya Sonra* isimli kitabı şiir ve öykülerden oluşmaktadır. Ayrıca *Mağara Perisi Salina* isimli bir romanı bulunmaktadır. Kadriye Kırdök, yurt dışı seyahatlerini köşe yazarı olduğu *Manşet* gazetesinde gezi yazısı olarak yayınlamaktadır.²¹⁰ İlk makalesini on beş yaşında yazmış ve İş Bankası Liseler Arası makale yazma yarışmasında ödül almıştır. Ne zaman şiir yazmaya başladığını hatırlamadığını ve annesinin kendisine gösterdiği küçük bir defterde küçük yaşlarda kaleme aldığı şiirlerin bulunduğunu ifade etmektedir. Eşinin ani vefatı sebebiyle yaşadığı buhrandan yine kitaplar sayesinde çıkabilmiştir, denilebilir. Zira önce özellikle gençlere yönelik olarak okuma saatleri düzenlemiştir. Bu amaçla üniversite öğrencileri için “Çaylar, simitler bizden; okuyup anlamak onlardan” konseptli bir kitap kafe oluşturmuşlardır. Bu faaliyetlerin kendisini iyileştirdiğine inanmaktadır.²¹¹

Yirmi beş yıldır edebiyat dünyasının içerisinde bulunduğunu belirten Kırdök, bu yolda ne tür zorluklar yaşadığını şöyle anlatmıştır: “On beş- yirmi yıl önce yazımı gönderdiğim yerlerde kıyafetim ve muhafazakâr kimliğim sebebiyle çok defa mobbinge maruz kaldım ve ön yargılar sebebiyle elendim. Bundan dolayı defalarca vaz geçmek istedim bu yoldan. Bugün hâlâ yazdıkları eleştirilecek, yargılanacak diye aşk şiiri yazamayan kadınlar var. Bir kesim kıyafetinden ve inancından ötürü kadın yazar ve şairleri ötelerken bir kesim de evinde otur, elinin hamuruyla edebiyata bulaşma tavrıyla bizleri dışarıda tutmak istedi.”. Şair sözlerinin devamında, belli bir yol katedene kadar kimliğini sakladığını hatta böyle yapmasaydı henüz körpe iken kendisinin de dallarının budanacağını dile getirmiştir. Onu hayatta tutan “yazmak” dışında bir çaresi olmayan şair, çok şeyden vazgeçse de yazmaktan asla

²¹⁰ <https://www.marasbugun.com.tr/sair-yazar-kadriye-kirdok-ile-soylesi> (Erişim Tarihi:08.08.2024).

²¹¹ <https://sia.az/az/news/literature/1155359.html> ve <https://tezadlar.az/index.php/en/medi-a/27093-kahramanmarasli-kadri-ye-kirdok-portre> (Erişim Tarihi:08.08.2024).

vazgeçmediğini ifade etmiştir. Yaşadığı olumsuz durumlar onu çalışmaya ve yazmaya teşvik etmiş hatta üretme yolunda kamçılamıştır. Kırdök, birçok kadın şair ve yazarın aksine ailesinden destek gördüğü ve yazdıklarını saklamak mecburiyetinde hissetmeyerek yayınlatabildiği için kendini şanslı hissetmektedir. Zira birçok arkadaşının yazdıklarını hâlâ sakladıklarına, yayınlamaktan korktuklarına şahit olmuştur.²¹²

*Ben iyiyim diyorum inanma
Bilemezsin cümlelerin içinde
ne kıyametler kopuyor*

*Tur dağında zeytin dalı kurudu
Firavun diyarında akıyor bebek kanı
İsyana durdu dayanma gücüm
bin bir vaveyla içimde
Mil çekildi gözlerine kölenin seccade başında²¹³*

3.1.48. Rahime Kışlal (d. 1970)

28 Mayıs 1970'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. İlk ve ortaokulu Elbistan'da, liseyi Mardin Kız Öğretmen Lisesi'nde, Yükseköğrenimini ise Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamlamıştır. 2001'e kadar çeşitli okullarda öğretmenlik yapan şair, daha sonra İnönü Üniversitesi Adıyaman Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış, 2012'de emekli olmuştur. 1999'da arkadaşlarıyla *Anadolu Şiir* dergisini çıkarmış, *Dede Kargın* isimli inceleme kitabını yayımlamıştır. Ayrıca şairin *Kentler Yıkıldı İçimde* (2000), *Zeytin Dalında Aşk* (2006) ve *Ceyhan'ın Kıyısında Aşk* (2019) isimli üç şiir kitabı²¹⁴,

²¹² <https://mesder.org.tr/arsivler/1320> ve <https://www.marasbugun.com.tr/bucografyada-kadin-yazar-olmak> (Erişim Tarihi:08.08.2024).

²¹³ Kırdök, *Ya Sonra*, 25.

²¹⁴ <https://www.elbistaninsesi.com/haber/9995849/rahime-kislalin-siir-kitabi-okuyucuyla-bulustu> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

Elbistan Halk Kültürü Derlemeleri (2020) isimli bir derleme kitabı, 2024 yılında yayınladığı *Bu Benim Çilem* adlı anı kitabı bulunmaktadır. *Elbistan Halk Kültürü Derlemeleri* kitabı, şairin Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Yrd. Doç. Dr. Metin Karadağ'ın danışmanlığında hazırladığı "Elbistan Yöresi Halk Bilim Ürünleri Denemesi" adlı bitirme tezi temel alınarak hazırlanmıştır. Şair, Atatürkçü Düşünce Derneği ve TEMA Vakfı üyesidir.²¹⁵

3.1.49. Yeter Şarлак (Yeter Bacı) (d.1970)

1970'te Kahramanmaraş'ın Çağlayancerit ilçesine bağlı Fatih Mahallesinde doğmuştur. Küçük yaşlarda radyoda dinlediği türküler ezberlemiş ve bu türkülerden etkilenecek saz çalıp şiir yazmaya ilgi duymuştur. 2004'ten sonra ustası Ali Rıza Kozludere'den bağlama çalmayı öğrenmiştir. 2005'te Kahramanmaraş Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Derneğine üye olmuş, dernek başkanı Öksüz Ozan ile çeşitli kurum, kuruluş, il ve ilçelerde konserlere katılmıştır. Şiirlerinde Öksüz Ozan tarafından kendisine verilen "Yeter Bacı" mahlasını kullanmıştır. Genellikle 8'li hece ölçüsüyle ve semai türünde şiirler kaleme alan şair; kaderden şikâyet, dünyanın geçiciliği, Tanrı'ya yakarış gibi konuları işlemiştir.²¹⁶

Hiç bükülmez belin olsa

Gelen göçer bu dünyadan

Dünya kadar malın olsa

*Gelen göçer bu dünyadan*²¹⁷

3.1.50. Esma Yakar Ötüş (d. 1971-ö. 2022)

1971'de İzmit'te doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini İzmit'te, yükseköğrenimini ise Anadolu Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Bölümü ve Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde

²¹⁵ <https://www.malatyatekhaber.com/makale/18586464/suleyman-ozero/rahime-kislaldan-elbistan-halk-kulturu-derlemeleri> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

²¹⁶ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 745.

²¹⁷ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 746.

tamamlamıştır. Stilistik ve modelistik eğitimi almıştır.²¹⁸ Lise yıllarında şiir yazmaya başlamış ve çeşitli yarışmalarda dereceler almıştır. Muammer Dolmacı Senaryo Yarışmasında ikincilik, Atlas Gösteri'nin senaryo yarışmasında jüri özel ödülü ve Tuzla Belediyesi'nin roman yarışmasında mansiyon ödülleri almıştır. Eserleri, *Kadın ve Aile* dergisi ile *Altınoluk* dergisinde yayımlanmış; *Millî Gazete*'de kadın ve çocuk sayfaları düzenlemiştir. Eşinin memuriyeti dolayısıyla yerleştiği Kahramanmaraş'ta ilk kadın dergisi *Hale*'yi çıkarmıştır. Esmâ Yakar'ın *Gizem* (1994), *Bahar İçimizde* (1995), *Kır Çiçekleri* (1996), *Özlem Ektim Yıllara* (1998), *Küskünüm Yağmurlara* (2005), *Sefer Vakti* (2009) ve *Mağrur* (2009) isimli romanları bulunmaktadır. El sanatlarına olan ilgisi nedeni ile sim-sırma işlemeciliği eğitimi alarak usta öğreticilik yapmış, stilistik ve modelistik eğitimi vermiştir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlanan *Maraş İşi Sim-Sırma ve Bindallılar* isimli bir çalışması bulunmaktadır. 22 Aralık 2022'de İzmit'te vefat etmiştir.²¹⁹

3.1.51. Hatice Çolakoğlu (d. 1971)

1971'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Elbistan'da tamamlamıştır. Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümü'nü bitirmiştir.²²⁰

Hayat

Pembe bir köşkte başlar

Veya beyaz bir yalıda

Ama yine ağlayarak

Köşk de olsa, yalı da

*Değişmez bir kanundur gözyaşı*²²¹

²¹⁸ Avcı, *Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*, 219.

²¹⁹ <https://www.milligazete.com.tr/haber/13620791/sair-yazar-esma-yakar-vefat-etti> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

²²⁰ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 172.

²²¹ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 172.

3.1.52. İnci Okumuş (d. 1971)

1971'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlkokulu Muallim Efendi İlkokulu'nda, ortaokulu Gazi Ortaokulu'nda; liseyi ise "Kara Lise" olarak anılan Kahramanmaraş Lisesi'nde okumuştur.²²² Ziraat Fakültesi'ni kazanmış fakat okula devam etmemiştir. Bunun yerine şiirle ilgilenmeyi tercih etmiştir. Sonraki yıllarda Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden doktora derecesiyle mezun olmuştur. 2015-2016'da Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Bölümü'nü tamamlamıştır. Bazı Edebiyat Akademilerinde şiir sanatı üzerine ve 2019'da Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde "Şiir ve Öğretmenlik mesleği, Söz Estetiği" üzerine dersler vermiştir.²²³ Kalite Yönetim Sistemleri ve Proje Yönetim Mentörlüğü üzerine eğitim almıştır.²²⁴ Yıllar sonra Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenimine devam etmiş ve doktora derecesi ile tamamlamıştır. Bir yandan kendi alanıyla ilgili doktora çalışmalarını devam ettirmekte, diğer yandan da inşaat mühendisi olan eşi Sıtkı Okumuş'la kurucusu olduğu özel sektördeki firmasında iş hayatını devam ettirmektedir. İki çocuğu vardır. Bir süre TRT GAP Radyosu'nda edebiyat programına metin hazırlamıştır. Türk Dil ve Edebiyat Derneği Yönetim Kurulu ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. Ayrıca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği KAGİK adlı kurulun icra komitesinde Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.²²⁵

Bahaettin Karakoç, İnci Okumuş'un şiiri için "İnci Okumuş, bir şaplon ucuzluğuna karabatak gibi dalmıyor; düşünüyor, tasarlıyor, tahayyül ediyor... Ve vitaminlerle besleyerek hazırladığı gen,

²²² Mehmet Fetih Yanardağ, Zilfi Yıldırım Karataş, "İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne Tematik Bir İnceleme", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 1740.

²²³ Ramazan Avcı, "Okumuş, İnci", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2022, 6. Cilt, 9.

²²⁴ Alparslan ve dğr., *Maraş Meşhurları*, 158.

²²⁵ Yanardağ ve dğr., "İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne Tematik Bir İnceleme", 1741.

şiiir toprağına seçkin şiiir tohumlarını ekiveriyor. Şiiri şiiir yapan bütün ana öğeler olgunluk çizgisinde." ifadesini kullanmaktadır.²²⁶

İnci Okumuş'un şiiirleri; *Gençliğin Sesi, Dolunay, Seviye, Millî Kültür, Yeni Ufuk, Güneysu, Sandal, Ayna, Kırk Başak, Genç Kardelen, Külliye, Tebessüm, Harman, Yitiksöz* vb. kültür sanat ve edebiyat dergilerinde yayınlanmıştır. İnci Okumuş, çeşitli yerel gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır. Dolunay Şiir Şöleni etkinliklerini düzenleyenler arasındadır. *Düğün Gönüle Kurulu* (1999) ve *Aşkın Elif Hali* (2013) isimli iki şiiir kitabı bulunmaktadır.²²⁷ Hakkında yazılmış tezler bulunan şair İnci Okumuş'un seçme şiiirleri; İngilizce, Arapça, Makedonca, Arnavutça ve Sırpça olarak yayımlandı.²²⁸

ey dalsız yaprak, ey ebedi aşka hükümlü mahpus
ey gölgesiz serinlik, kabuk kabuk sevda

...

ey gönlün galibi, sevdanın kaybedeni
ey ebede hükümlü sevgili, hüznlerin yedivereni
ey özlemlerin sesleyeni, ırakların bekleyeni
çölde nefes nefese koşan hacet gibi
asırlar boyu gönlü sırlıklam, yüreği terli
*öylece sevdim seni*²²⁹

3.1.53. Nurgül Kaynar Yüce (d. 1971)

1971'de Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesine bağlı Kaynar köyünde doğmuştur. İlkokulu Turan İlkokulu ve ortaokulu Mareşal Fevzi Çakmak Ortaokulu'nda, liseyi Kahramanmaraş Ticaret Meslek Lisesi'nde okumuştur. Yükseköğrenimini Gaziantep Üniversitesi Kahramanmaraş Meslek Yüksekokulu'nda tamamlamıştır.²³⁰

²²⁶ <https://www.marastaedebiyat.com/inci-okumus-hayati-sanati>, (Erişim Tarihi: 16.07.2025)

²²⁷ Alparslan ve dğr., *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 166.

²²⁸ <https://2022.kmedebiyatgunleri.com/inci-okumus> (Erişim Tarihi: 16.07.2025)

²²⁹ İnci Okumuş, *Aşkın Elif Hâli*, Kumrum Yayınevi, İstanbul 2013, 13.

²³⁰ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 603.

Mezun olduktan sonra üç buçuk yıl kadar Kahramanmaraş'ta bir dokuma fabrikasında laborant olarak çalışmıştır. 1995'te Harun Yüce ile evlenmiş ve eşinin görevi nedeniyle Türkiye'nin birçok şehrinde yaşamıştır. Farklı yörelerden insanlar tanımanın, farklı kültürleri gözlemleyebilmenin büyük bir şans olduğunu düşünmektedir.²³¹ İlkokul yıllarından babasından dinlediği Karacaoğlan şiirleri ve Yûnus Emre ilahileri, Nurgül Kaynar Yüce'nin şiire ilgi duymasına sebep olmuştur. Şiir yazmaya ortaokul yıllarında, Türkçe öğretmeninin yönlendirmesiyle başlamıştır. Yine bu dönemde okuduğu Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre gibi efsaneleşmiş hikâyelerle şiirlerine halk kültürü zemini oluşturmuştur.²³² Nurgül Kaynar Yüce, o günleri şöyle anlatmaktadır: “Eskiden bizim oralarda çocuklar mektebe başlamadan önce Kur’ân-ı Kerîm okumasına gönderilirdi. Ben de henüz dört buçuk beş yaşlarımda iken hafız bir hoca-dan Kur’ân dersi öğrenmeye gittiğimde ilk kez Yûnus Emre'nin şiirlerinden bestelenmiş ilahilerle tanışmıştım. Daha sonraki yıllarda da babamın evde sıkça söylediği Karacaoğlan şiirleri ile tanıştım. Babam; Karacaoğlan'dan şiirler okur, türküler söylerdi. Yine Köroğlu'ndan, Dadaloğlu'ndan deyişler söylerdi. İlkokul yıllarımda Kemalettin Tuğcu ile başladı okuma sevdam. Yine bizim çocukluğumuzda hikâyeler anlatılırdı. Ortaokula başladığımda Leylâ ile Mecnûn, Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre, Âşık Garip ile Şah Senem ve buna benzer efsaneleşmiş hikâyeleri okuyup bitirmiştım. Karacaoğlan şiirleri hayatımızın içinde yer alıyordu adeta. Ortaokula başladığımda sık sık okul kütüphanesinden kitap almam ve gün aşırı bunu yenilemem kütüphane görevlisi öğretmenimin dikkatini çekmişti. Çünkü iki günde bir iki kitap alıp iki gün sonra o iki kitabı teslim ediyordum ve iki kitap daha alıyordum. Kütüphane görevlisi Türkçe öğretmeni Mustafa Topaloğlu idi. Bir gün yine kitap alırken ‘Kızım sen her defasında iki kitap alıp iki gün sonra getiriyorsun. Ne yapıyorsun bu kitapları? Madem okumayacaksın iki günde neden kitap

²³¹ KK. 2.

²³² Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 603.

alıyorsun?’ diye sordu. Ben de ‘Evde ablam var. Kitabın birini onun için alıyorum. O hiç okula gitmedi. Evde bizden okumayı öğrendi. Kitabın birini ablam, diğerini ben bir günde okuyup bitiriyoruz. Ertesi gün ablamla kitapları değiştirip o kitapları da bitiriyoruz. Sonra kitapları getirip yenilerini alıyorum.’ dedim. Öğretmenim çok duygulanmıştı. O zamanlarda evimizde elektrik bile yoktu, kitapları gaz lambasının ışığı altında okuyorduk.”²³³ Okudukça ufak ufak yazılar yazmaya başlamış, duygularını kompozisyon halinde kaleme almıştır. Ortaokuldayken Türkçe öğretmeni Mustafa Topaloğlu, kompozisyon dersinden sınav yapmış ve öğrencilerden Kahramanmaraş’ı kompozisyonla anlatmalarını istemiştir. Fakat Nurgül Kaynar Yüce’den şiirle anlatmasını istemiş ve şair, ilk şiiri olan “Güzel Maraş”ı o gün yazmıştır. Henüz on bir yaşında başlayan şiir yolculuğunun hayatında neyi ifade ettiğinden şöyle bahsetmiştir: “Hayatımın her alanında var şiir. Hayatın içindeki tüm duygu ve düşüncelerimi şiir olarak anlatıyorum. Üzülsem şiir oluyor, gücensem şiir oluyor, mutluluğum şiir, hüznüm şiir oluyor...”²³⁴

1976’da en büyük ağabeyini lösemiden kaybetmiştir. Bu esnada Nurgül Kaynar Yüce henüz beş yaşındadır. Ağabeyinin ardından annesinin çok ağıt yaktığını söyleyen şair, ortaokula giden ağabeyinin o ağıtları bir deftere kaydettiğini ve kendisinin de okula başladıktan sonra o defteri okuduğunu belirtmiştir. Maalesef bu defter kaybolmuştur.²³⁵

Kahramanmaraş Anadolu’nun bağrından kopan bir şehirdir; Anadolu kültürü ile yetişmek, toprakla, doğayla haşır neşir olarak büyümek, bunun üzerine bir de yokluk görerek kanaati ve şükrü özümseye özümseye yetişmek ilave edilince Nurgül Kaynar Yüce’nin şiirlerinin kaynağı ortaya çıkmaktadır.²³⁶

Kadın şair olmanın zorluklarını yaşayan bir şair olan Nurgül Yüce Kaynar, kendi mahlasını kendi seçmiştir: “Zordur Anadolu’da

²³³ KK. 2.

²³⁴ KK. 2.

²³⁵ KK. 2.

²³⁶ KK. 2.

kadın olmak. Kadın olmanın zor olduğu bir coğrafyada kadın şair olmak daha zordur. Değil kadın şair olmak okula gitmek istemenin bile zor olduğu dönemlerde geçti benim çocukluğum. Üç kız, iki erkek, beş kardeşlik ve kızların en küçüğü bendim. Ailede okula giden tek kız bendim, hatta sülalede, mahallede ilkokuldan sonra okumaya devam eden kızların öncüsüydim belki. Bir kere bile sınavta kalsam okul hayatım sona erecekti. Bir de ailemin başını yere egecek davranışlarım olursa okuldan alınacaktım. Evet, zordur Anadolu’da kadın şair olmak. Ben de bu zorlukları yaşaya yaşaya ilerledim. Daha hece ölçüsü nedir bilmediğim yaşlarda hece şiirleri yazıyordum kendimce. Karacaoğlan’dan ve bizim Yûnus’tan biliyorum şiirlerin son kıtalarına mahlaslarını koyduklarını. O kelimenin mahlas olduğunu bilmiyordum ama son kıtaya şairlerin isimlerini koyduklarını biliyordum. Daha o yıllarda, ileride bir gün kitap çıkaracağımın hatta okul kitaplarının içine gireceğimin bile hayalini kurmaya başlamıştım o çocuksu aklımla. Kendime bir mahlas bulmalıyım. Bildiğim iki mahlas vardı o zamanlar: Âşık ve Garip. Âşık Nurgül desem başta ailem ve el âlem ne derdi? Bu kız âşık olmuş derslerse ne yapardım ben? En iyisi bu mahlastan vazgeçmeliydim. Hem Garip Nurgül daha çok yakışırdı benim gibi bir garibe diye düşündüm. Şiirlerimde Garip Nurgül ve Nurgül mahlasını kullandım.”²³⁷

Şiirlerini uzun süre defter halinde muhafaza etmiştir. 2017’den itibaren şiirleri; *Hayal Bilgisi*, *Kültür Ajanda Çıngı*, *Mevsimler*, *Yeni Vesselam*, *Açıkkara*, *Yarpuz*, *Dergizan*, *Edebiyatın Başkenti* dergilerinde yayınlanmıştır. Bir’iz Edebiyat Faslı-1 Muhabbet Atışma Programı’nın moderatörlüğünü yapmıştır. 2019’da kendisine Kültür Bakanlığı tarafından “Kalem Halk Şairi” unvanı verildi. *Yaşayan Şairler Antolojisi*, *Bugünden Yarına Bir’iz (1-2)*, *Anadolu Şiir Antolojisi*, *Kahramanmaraşlı Şairlerde Peygamber Sevgisi* gibi birçok antolojide şiirlerine yer verilmiştir. Nurgül Yüce Kaynar; şiirlerinin bir kısmını *Al Yanaklı Kirazlar* (2011) isimli kitabında yayınlanmıştır.²³⁸ Mehmet Emin Yurdakul’un “Unutma ki şairleri

²³⁷ KK. 2.

²³⁸ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 603.

haykırmayan bir millet, sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.” fikrinden yola çıkarak hece vezninin birçok tekniğini kullandığı ve farklı konular içeren *Al Yanaklı Kirazlar* kitabını çıkarıp tarihe not düşmeye çabalamıştır. Ulusal Kadın Yazarlar Derneği ve İLESAM üyesi olan şair, İzmir’de yaşamaktadır.²³⁹ Leb değmez²⁴⁰ tarzıyla yazdığı şiiri şöyledir;

*Şu yalan dünyanın olur her rengi
Uzak dur kirletir karası oğul
Değil ise yârin gönlünün dengi
Yanar yüreğinin çırası oğul...*

*Cesur olan yürek aciz değildir
Gönlü talan eden haciz değildir
Senedi yok lakin ucuz değildir
Hayat okulunun kirası oğul...*

*Alın yazısının yoktur silgisi
Eceldir hayatın tek yenilgisi
Terk eder insanı kendi gölgesi
Hiçliktir insanın darası oğul...*

*Huyu suyu güzel ile yoldaş ol
Gülistan değildir arsızdaki yol*

²³⁹ KK. 2.

²⁴⁰ Leb Değmez: Hurûf-i şefeviye denilip sesli harflerden sonra okunmaları ancak dudakların temâsiyle kabil olan “p, b, f, m, v” harfleri bulunmayan manzumelerdir. Bk.: Tahirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973, 90. Leb Değmez: Dudak değmez. “b, m, p, f, v” ünsüzlerini içinde bulundurmayan kelimelerle yazılan şiirlere verilen ad. “P” ve “v” ünsüzleri, diğer üç gibi dudak ünsüzü olmayıp dudakla dışın birbirine değmesiyle çıkan ünsüzler olduğu için bazı leb değmez örneklerinde görülebilir. Ne var ki leb değmezin makbul olanı, bu beş sestten hiçbirini içinde bulundurmayanıdır. Halk şiiri geleneğinde saz şairleri arasında söylenmesi güç sayılan ve her âşığın başarılı olamadığı bir türdür. Bk.: Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ, Ankara 2007, 292.

Aşk ile atarsa göğsündeki sol
Gör hele dağlanan neresi oğul...

Kırılıandır gönül köşkü naziktir
Güzel ahlak en değerli azıktır
Sadakat yok ise aşka yazıktır
Acıtır ihanet yarası oğul...

İnsan ne ederse kendine eder
Günahsız olan kul cennete gider
Yüreksizse insan ancak kin güder
Kahrolsun cahilin töresi oğul...

Yaşın ister elli ister yüz olsun
Gittiğin yol yokuş değil düz olsun
Dilinden dökülen doğru söz olsun
Sınırlıdır hayat süresi oğul...

Dürüst ol yeter ki dürüstçe yaşa
Lezzet yağar helâl kaynayan aş
Hakk ol derse cansız kayaya taş
Örter sırlarını Hira'sı oğul...

Irak değil ahir görünür durur
Gözyaşı sel olur, okyanus kurur
İnançlı kulları Yaradan korur
Hayat kaş ile göz arası oğul...

Ananı atanı dinle yakın ol
Yen içinde kalır kırılan her kol

*Sırt sırta aşılır en dikenli yol
Ders olsun karınca köresi oğul...*

*Köhne handır dünya gelir de geçer
Kısa yolculukta ne dertler açar
Sekerat anında gözler kan saçar
Yaklaşınca ecel sırası oğul...*

*Dil keskin kılıçtır gönül yaralar
Adaletten şaşan giyer karalar
Yarın Hakk tartısı tek tek sıralar
Giz yoktur âşikar orası oğul...*

*Ana duasını alan kurtulur
Seccadeye değen alın kurtulur
Hakk yoldaysa ayak yalın kurtulur
Yanıyor ananın şurası oğul...*

*Azrail ansızın çıkarak gelir
Nurgül der canları yakarak gelir
Kul ecel terleri dökerek gelir
Kolay değil ahret sorusu oğul...²⁴¹*

3.1.54. Kezziban Götürler (d. 1972)

1972’de Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesine bağlı İğde köyünde doğmuştur. İlkokulu köyde, ortaokul ve liseyi açık öğretimden tamamlamıştır. Uzun yıllar siyasette ve insanî yardım derneklerinde aktif rol almıştır. 2022’de Meva İnsanî Yardım Derneğini; 2023’te

²⁴¹ Nurgül Kaynar Yüce, “Oğul”, *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 25.

Parkinson-Alzheimer-Demens, Hasta ve Yakınları Derneğini kurmuştur. Hâlâ aktif olarak derneklerin yöneticiliğini yapmaktadır.²⁴²

İlk kitabı olan *Bakıcı Değil, Evlat'ım*'da (2023), hastaların bakımını kolaylaştırmak amacıyla yaşadıklarını kaleme almıştır.²⁴³

Şiirle tanışması gençlik yıllarında olmuştur. Amatör olarak kendi kendine bir şeyler yazarak biriktirmeye çalışmıştır. Profesyonel ilk adımı 2024'te *Bana Kalan Hiç* isimli şiir kitabıyla atmıştır.²⁴⁴ Şair, bu kitabında anne-baba sevgisi başta olmak üzere duygu ve sezgi dünyasını yansıttığı şiirlerini birleştirmiştir. Şiirlerinde anne-baba, evlat sevgisi; ayrılık, özlem ve hasret gibi temaları işlemiştir.²⁴⁵

Şairleri, düşünürleri ve yazarları ile oldukça geniş kültür yelpazesine sahip bir coğrafyada doğmuş olmayı avantaj olarak görmektedir: “Elbistan; doğu ve batının tam ortasında bulunduğu için her iki kültürden etkilenmiş hem kozmopolit bir yapıya sahip hem de tarih boyunca birçok Anadolu beyliğine ev sahipliği yapmış ruhu olan bir yerdir. Bizler için her sokağı bir şiir oluyor.” Kahramanmaraş'ın kıymetli şairlerinden Abdurrahim Karakoç en çok etkilendiği şairlerdendir. Uzun süre Alzaymır hastası olan anne ve babasının bakımıyla ilgilenmiştir. Bu sebeple anne şiirleri yazmak onu mutlu etmiştir. Ayrıca kız çocuklarına karşı aşırı hassasiyet ve sevgi duyan bir kadın olduğu için kız çocukları ve kadınlarla ilgili şiirler yazmak onu zorlamamıştır. Annesinin okuma yazması olmamasına rağmen değişler ve şiirler okuduğundan bahsetmektedir. Zeki bir kadın olduğundan okuduğu şiirleri hep aklına yazdığını düşünmektedir. Annesi onun için amatörden öte, özgün bir duayendir.²⁴⁶

²⁴² KK. 12.

²⁴³ <https://www.elbistaninsesi.com/haber/22409618/mahkeme-yazar-goturleri-hakli-buldu> (Erişim Tarihi: 18.04.2024).

²⁴⁴ KK. 12.

²⁴⁵ <https://www.elbistaninsesi.com/haber/20037214/goturlerin-bana-kalan-hic-adli-siir-kitabi-okuyucusuyla-bulustu> (Erişim Tarihi: 18.04.2024).

²⁴⁶ KK. 13.

3.1.55. Necla Küçükurman (d. 1972)

1972’de Kahramanmaraş’ın Afşin ilçesine bağlı Yazıbelen Mahallesi’nde doğmuştur. Şiirlerinde “Necla” mahlasını kullanmış bir kalem şairidir. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır.²⁴⁷

Bir heyecan sarar kalbin güm vurur

Mantık firar eder kaybolur gurur

Elin ayağına dolanır durur

*Yokuş başka gelir düz başka gelir.*²⁴⁸

3.1.56. Serap Taşan (d. 1972)

1971’de Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve liseyi Elbistan’da; yükseköğrenimini Akdeniz Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Otuz üç yıldır sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Şiirle kırk yedi yaşında tanışmıştır. İlk şiiriyle Ankara’da düzenlenen bir şiir yarışmasına katılmış ve derece almıştır. İlk şiirinde böyle bir başarı yakalaması onu şiir konusunda yüreklendirmiştir. Şiir, onun için her şeyi ifade etmektedir. Kalemmini Nazım Hikmet Ran’a, Nazan Bekiroğlu’na, Tomris Uyar’a ve Orhan Veli Kanık’a benzetenler olmuştur. Zübeyde Koza-noğlu’nun “Nasıl şair oldun?” sorusuna “Ben roman yazacaktım başıma şiir düştü.” şeklinde bir cevap vermiştir. Sekiz yıl boyunca şair olduğunu dile getirmekten hep utanmış fakat son dönemde kaleme aldığı şiirlerle artık iyi bir şair olduğuna kanaat getirmiştir. Ailesinde çok fazla şair olduğunu hatta anneannesinin hep şiir söylediğini belirtmiştir. Anneannesinin soğuk vuran lahanaya “ne gızarım mor lahanaya” diyerek şiir söylediğini, sonra Allah’ın yarattığına çok hakaret ettiğini düşünerek övmeye başladığını hatırlamaktadır. Şaire göre kadın şair olmak bir avantajdır: “Ona göre kadın şair olmanın zorlukları değil kolaylıkları var. Festivallere çağrılan kadın şairlerin az olduğu söylenerek daha çok talep görüyorsunuz.” Şiirleri *Güldemi* ve *Devinim* dergilerinde, *Elbistan* ve *Adana* gazetelerinde yayımlanmıştır. *Kalbimdeki İz* (2018) ve *Gece*

²⁴⁷ Atmaca, *Binboğa’nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, 319.

²⁴⁸ Atmaca, *Binboğa’nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, 320.

(2023) isimli iki şiir kitabı bulunmaktadır. Ayrıca henüz yayınlanmamış kısa öykü ve denemeleri vardır.²⁴⁹

*Dolaşsam başıboş sokaklarında
Kuşları yemlesem mesela
Bir çocuk cıglığı sarsa her yanı
Her simit ısırtığında hatırlarım Galata'yı
İçimde bitmeyen sesler
Ve bitmeyen yollar var
Sonu hep sana çıkar
Rumeli sırtlarına vuran dalgalar
Aşiyanda dost sohbeti arar
Gül kanar
Ben ağlarım
Hasret dudağımda çatlayan vaha
İstanbul içimde kanayan yara
Doymak sana ne mümkün
Her bahar gelsem
Bir daha
Bir daha²⁵⁰*

3.1.57. Sema Sabuncu (d. 1973)

1973'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Babası Enver Sabuncu, annesi Şükran Sabuncu'dur. İlk ve orta öğrenimini Dört-yol'da tamamlamıştır. 1997'de Tokat Zile'de Gazi Osmanpaşa Üniversitesi İnşaat Yüksek Okulu'ndan mezun olmuştur. Şiirleri ve hikâyeleri *Türk Edebiyatı, Güneysu, Genç Kardelen, Hizmet, Gök Çekimi* dergilerinde yayımlanmıştır. Sema Sabuncu şiirlerini *Yüreğimin Şehri* (1998) isimli eserinde toplamıştır.²⁵¹

²⁴⁹ KK. 13.

²⁵⁰ <https://mobil.elbistangundemhaber.net/yazarlar/serap-tasan/ah-istanbul/425/> (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

²⁵¹ <https://www.marastaedebiyat.com/cumhuriyet-donemi-edebiyati> (Erişim Tarihi: 23.05.2024).

*Sevgim,
 Mum ışığında sabahı
 Düşlemek kadar alıcı.
 Hüznüm,
 Güneşten güneşi
 Sormak kadar aşikâr.
 Ama ben,
 Gözlerdeki yalancı masumiyetlere,
 Masumiyetlere gizlenen sözcüklere
 Alışamadım.
 Alışamadım,
 Yalancı gündüzlere,
 Plastik mutluluklara,
 Ve bir de sana.²⁵²*

3.1.58. Sibel Orçan (d. 1973)

1973'te Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesine bağlı Beyoğlu Mahallesi'nde doğmuştur. İlk ve ortaokulu Kahramanmaraş'ta tamamlamıştır. Sonraki yıllarda Antalya'nın Manavgat ilçesine yerleşmiştir. Turizm sektöründe yönetici asistanlığı yapmıştır. Kahramanmaraş Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Derneği üyesidir. Sibel Orçan; şiirlerinde aşk, yalnızlık, doğa, zamandan yakınma temalarını işlemiştir. Çeşitli sanatsal etkinliklere ve projelere katılmıştır. Şiirleri çeşitli dergi, antoloji ve sosyal medyada yayımlanmıştır. 2018'de Kültür ve Turizm Bakanlığının Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce "Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespit ve Kayıt İşlemleri Yönergesi" kapsamında yapılan değerlendirmede "halk şairi" unvanını almıştır.²⁵³

*Hayat! Sana söyleyecek sözüm yok
 Cümleleri kura kura eskittim*

²⁵² <https://www.edebiyatdefteri.com/siir/53272/alisamadim.html> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

²⁵³ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 687.

*Ne yazında ne kışında gözüm yok
Baharları sora sora eskittim*²⁵⁴

3.1.59. Zahide Eskici (Aykız) (d. 1974)

1974'te Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Başbucak köyünde doğmuştur. İlkokulu köyünde okumuştur. Daha sonra öğrenim hayatına devam etmemiştir. Zahide Eskici usta-çırak geleneğiyle değil kendini yetiştirerek şair olmuştur. Başta ozan olan babası Kasım Eskici olmak üzere Karacaoğlan, Köroğlu, Âşık Veyssel ve Halit Araboğlu'ndan etkilenmiştir. 12 yaşında şiir yazmaya başlamıştır. Zahide Eskici, şiiri kendisi için bir yaşam biçimi olarak kabul etmektedir. Halk şiiri formunda yazdığı şiirlerinde genellikle 11'li ve 8'li, nadiren de 12'li ve 14'lü hece ölçüsünü kullanmıştır. Şiirlerinde sevdâ, memleket sevgisi, doğa güzellikleri gibi konuları işlemiştir. Ayrıca didaktik şiirler de kaleme almıştır. Şiirleri; *Alkış*, *Vesselam*, *Şelale* gibi edebiyat sanat dergilerinde ve antolojilerde yayımlanmıştır. Âşıklar Bayramı'na, festivallere, şiir etkinliklerine katılmıştır. Bu etkinliklerde şiir, hikâyeli ağıtlar ve türküler okumuştur. Şiirlerinde kullandığı "Aykız" mahlasını kendisine Öksüz Ozan (İhsan Öksüz) vermiştir. Zahide Eskici; şiirlerini *Aşkın Gözyaşları* (2003), *Gadasını Aldığım Şiirler* (2019) ve *Gönül Yongası* (2020) isimli kitaplarında yayınlamıştır. Yörenin halk kültürüne kaynaklık yapacak kadar hâkimdir. Andırın yöresine ait halk hikâyeleri, destanlar, türküler, ağıtlar gibi sözlü kültür ürünlerini derlemiştir. Bunları *Gadasını Aldığım Hikâyeli Türküler ve Ağıtlar* (2017) ve *Köroğlu'nun Deli Tayı* (2018) isimli kitaplarda yayınlamıştır. 2018'de Kültür ve Turizm Bakanlığının Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne "Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespiti ve Kayıt İşlemleri Yönergesi" kapsamında yapılan değerlendirmede "halk şairi" unvanını almıştır.²⁵⁵

*Aşkın Mecnun hâli sardı sinemi
Uyudum uyandım sendeydi aklım*

²⁵⁴ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 689.

²⁵⁵ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 757.

*Yastığın yorganın kalktı dönemi
Şafağa dayandım sendeydi aklım*

*Müşerref olanlar bilirler bunu
Tadamı mest eder özlürsin onu
Aşkınla sarhoşum Allah'ın günü
Bir yandım, pir yandım sendeydi aklım²⁵⁶*

3.1.60. Eylem Demir Şentürk (d. 1977)

1977'de Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuş ve 1990'da ailesiyle İsviçre'ye göç etmiştir. Bankacılık eğitimi alan Eylem Demir Şentürk üç yıl bu sektörde çalışmış daha sonra ilaç sektörüne geçmiştir. Burada çeşitli görevlerde bulunmuş ve bir şirket kurarak ilaç sektörüne danışmanlık hizmetleri vermiştir. Londra Üniversitesi'nde klinik araştırmalar, Amerikan RAPS Online Üniversitesi'nde Avrupa ve Amerika'da ilaç ruhsatlandırması üzerine eğitim almıştır. İngiltere'de Liverpool Üniversitesi'nde psikoloji üzerine yüksek lisans yapmıştır. Şiire olan ilgisini şöyle ifade etmektedir: “Şiir hayatımda hep var oldu. Kimi zaman kimseyle paylaşamadığım acılarım ve isyanlarım, kimi zaman ise kimseye anlatamadığım mutluluklarım döküldü kalemimden hece hece.”. Eylem Demir Şentürk'ün *Sıfır Noktası* isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır.

*Vardın mı dünyanın sıfır noktasına,
yeni bir yaşam başlar.
Daha diri,
daha samimi,
daha dingin,
daha mutlu,
daha huzurlu.
Sıfır noktasıdır geçmiş ile yüzleştiren,*

²⁵⁶ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 758.

*Sıfır noktasıdır geleceğe ışık tutan.
Sıfırdır her şeyin başlangıcı,
Noktadır her şeyi sonlandıran.
Sıfırdır her şeyi içinde barındıran,
Noktadır dengeyi sağlayan.
Sıfır ve Nokta iki sadık dosttur ilahi Aşk'a yol gösteren.*²⁵⁷

3.1.61. Tezay Tezcan Akkurt (d. 1977)

1977'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlköğrenimini Al-bayrak İlkokulu'nda, ortaokul ve lise eğitimini Çukurova Elektrik Anadolu Lisesi'nde tamamlamıştır. 2000'de Selçuk Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nden mezun olmuştur. Yirmi dört yıldır İngilizce öğretmenliği yapmakta ve altı yıldır da bu görevini Onikişubat Molla Gürani İlkokulu'nda sürdürmektedir. Henüz küçük yaşlarda kaybettiği babasının şiir yazdığını ve ondan kendisine kalan hatıralardan biri olan şiir defterinin kendisi için kıymetli olduğunu ifade etmiştir. Edebiyat ve şiir başta olmak üzere sanatın her türüne ilgi duyan Tezay Tezcan Akkurt, uzun yıllar şiir yazmasına karşın hobi olarak başlayan şiir yolculuğunu 2021'de *Edebiyatın Başkenti* dergisinde her ay şiirlerinin yayınlanmasıyla profesyonelleştirmiştir. Ayrıca şiir ve deneme türündeki yazıları *Düşeyaz* dergisi ve Kahramanmaraş Edebiyat ve Sanat Derneği (MESDER) tarafından hazırlanan *Salkım Söğüt* dergisinde yayımlanmaktadır. *Güneşin Rengi Hüzün* isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır. Tezay Tezcan Akkurt; *Salkım Söğüt* dergisi yayın kurulu üyesi ve Ulusal Kadın Yazarlar Derneği başkan yardımcısıdır. İlkokul dördüncü sınıfta bir şiir okuma yarışmasında birinci olmuş ve ödülü Gülten Dayıoğlu'nun *Fadıuş* isimli romanını tüm okulun huzurunda okul müdüründen almıştır. Bu ödülün kendisini hem şiir okumaya teşvik ettiğini hem de şiire olan ilgisini artırdığını söyleyen şair; ilkokul, ortaokul ve lise yıllarında hemen her sosyal

²⁵⁷ <https://www.haberpodium.ch/eylem-demir-senturkten-sifir-noktasi/> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

faaliyette şiir ya da metin okuma görevi almış, farklı konularda düzenlenen şiir yarışmaları için amatör şiirler yazmıştır.²⁵⁸

Tezay Tezcan Akkurt, şiirin kendisi için ifade ettiklerini, şiir yolculuğunu şöyle anlatmaktadır: “Şiir benim için adeta bir seveye dönüştü. Büyük şairlerin şiirlerini okumaktan daima çok zevk aldım ve her okuduğumda şiirin aslında duygu dünyamızın resmini çizdiğini fark ettim. Aslında içimizdeki bütün melodiler ve mısralar, evrenin iç dünyamıza yansımalarıdır ve bu yüzdendir ki bir kuş sesinde, bir su sesinde ya da belki bir ağaç gölgesinde huzur buluruz. Belki de aynı huzuru kendimizde bulmayı arzularken, içimizde bitmeyen yolculuklar yapar dururuz. Ben de o iç huzur denen şeyi ararken yaptığım yolculukta pek çok farklı yollar dene-dim. Bazen kendimi bir türkünün nağmesinde buldum, bazen de elime fırçamı alıp tuvalime duygu dünyamın renklerini yansıttım. Sonra bir gün, kelimelerin zihnimde kelebekler gibi uçuştüğünü ve onlar uçuştukça kalbimin ritminin de hızlandığını fark ettim. Aradığım huzur galiba buydu, çünkü kalemi elime alıp kelimeleri yan yana getirdiğimde ortaya çıkan mısralar beni bana anlatır gibiydi. Kendimle, duygularımla, arzularımla yüzleşmek ve düz cümlelerle kimselere anlatamadığım hislerimi dolaylı yollardan aktarabilmek, içimde zaman zaman biriken bulutların da dağılmasını sağlıyordu. Kalem ve kâğıtla olan baki dostluğumuz böylece başlamış oldu. Gönül telimin sesleri nota nota çağlarken, duygularım mısra mısra kâğıtlara döküldü. Bir yapbozun parçaları gibiydi her bir şiir ve bir araya geldiklerinde adeta yüreğimin resmini çiziyorlardı. Bu yüzden yazmaya devam ettim, çünkü o resim yarım kalmamalıydı.”²⁵⁹

Şiirlerinde yaşanmışlık olmasının etkisine ve önemine inanan şaire göre, şair yaşayarak ve hissederek yazdıysa okuyucunun şiire tepkisinin de çok farklı olacağını düşünmektedir. Yani duygu geçişi şairden okuyucuya ne kadar fazla olursa şiir de o ölçüde başarılı olarak değerlendirilmektedir. Yazdığı şiirlerin çoğunun bir hikâyesi olduğundan bahseden şair; en çok çocukluğuyla ilgili

²⁵⁸ KK. 5.

²⁵⁹ KK. 5.

şairler yazmış; inançları, değerleri, ailesi, acıları, sevinçleri, anıları ve özelemleri sıkça işlediği konular olmuştur. Şair; çevresinde olup biten olayları gözlemlemeyi sevmekte, kendi içinde olayların analizini yapmakta, insanların yüzlerindeki duygu ve ifadeleri anlamaya çalışmaktadır. Mesleğinin getirdiği bir etkiyle olaylara ve insanlara çözüm odaklı yaklaşmaktadır. Böylece zamanla içinde biriken küçük hikâyeleri bazen heceyle bazen serbest şiirle dile getirmiştir. Ayrıca şiirlerinde işlediği doğadan şöyle bahsetmiştir: “İçinde yaşadığımız evren, hiç şüphesiz bugüne kadar yazılmış en kusursuz şiir kitabıdır ve bu kitabın yazarı, yarattığı her şeyi çok ince bir sanatla ve muhteşem bir ahenkle süsleyerek, aslında gelmiş geçmiş bütün sanatçılara, eşsiz eserleriyle ilham vermiştir. Güneşin doğup batması, gökyüzü, ay ve yıldızlar, mevsimlerin müthiş bir intizamla yer değiştirmesi, kuru topraktan rengârenk yaprak ve çiçeklerin filizlenmesi, denizler, dağlar, üzerimize şefkatle yağan yağmur, kar, rüzgâr ve sayısız güzellik biz insanlara ilham vererek duygu ve düşüncelerimizi yönlendirir. Ben de şiirlerimde sıklıkla doğada gördüğüm güzelliklere yer veririm. Mesela gökyüzüne hayran olmayan ve ona şiirler yazmamış bir şair herhalde yoktur. Ben de gökyüzüne çok hayranım ve onun her halinden ilham alırım.” Ahmet Haşim’in “Merdiven”, Necip Fazıl Kısakürek’in “Kaldırımlar”, Cahit Sıtkı Tarancı’nın “Otuz Beş Yaş”, Yahya Kemal Beyatlı’nın “Sessiz Gemi”, Orhan Veli Kanık’ın “Anlatamıyorum”, Nurullah Genç’in “Siyah Gözlerine Beni de Götür”, Yavuz Bülent Bakiler’in “Şaşırdım Kaldım İşte” gibi pek çok şiiri okurken hissettiği duygular kendisini şiir yazmaya teşvik eden en önemli etkenler olmuştur.²⁶⁰

*Sıfırı tüketmek bu insanlık oyununda,
Gel seninle, bu hazin hikâyeyi
Baştan yazalım küçük kırlangıç
Mürekkebi kurumadan yere, göğşe, dağa, taşla
Ulaştır olabildiğince yükseğe
Mim koyalım sevgiye, umuda ve aydınlığa*

²⁶⁰ KK. 5.

Altını çizelim vicdana dair tüm cümlelerin
 Uzun uzadıya anlatalım iyiliği, merhameti ve adaleti
 Halis muhlis dilekler ve dualar ekleyelim
 Ve bitirelim bu çiçeği burnunda hikâyeyi.
 Bağışla beni küçük kırlangıç
 Ağır bir yük yükledim nazenin kanatlarına
 Uçabilmek bir lütuf, bir armağan sana
 Ben ki bu sürgün yerinde elim kolum bağlı
 Bekliyor olacağım seni minnetle ve sabırla.
 Biliyorum bir gün sevinçle konacaksın
 Hüzne açılmaktan yorgun penceremin
 Gri ve soğuk pervazına...
 Güzel haberlerinle çiçek açacak solgun düşlerim
 İşte o zaman utanmayacağım
 Güneş yüzlü çocukların yüzlerine bakmaktan
 Başımı kaldırıp gökyüzüne şükürler salacağım
 Kim bilir küçük kırlangıç
 Seninle yazdığımız bu hikâye gerçek olduğunda
 Belki ben de gururla kanatlanıp uçacağım...²⁶¹

3.1.62. Mürvet Sarıyıldız (d. 1978)

5 Eylül 1978'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlkokulu Sakarya İlkokulu'nda (şimdiki adı Akçakoyunlu) okumuştur. Ortaokul ve liseyi Kız İmam Hatip Lisesi'nde bitirmiştir. 1997'de Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne yerleşmiş ve 2001'de mezun olmuştur. Mürvet Sarıyıldız'ın şiir, öykü ve incelemeleri; *Ayraç* dergisi, *Ortanca* dergisi, *Edebiyat* dergisi, *Alkış* gibi dergilerde yayımlanmıştır.²⁶² Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Araştırma ve inceleme çalışma-

²⁶¹ Tezay Tezcan Akkurt, "Küçük Kırlangıç", *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 18.

²⁶² Mürvet Sarıyıldız, *İki Cami Arasında Aşk*, Apa Matbaacılık, İstanbul 2011, 4.

larının yanı sıra köşe yazarlığı da yapmıştır.²⁶³ Mürvet Sarıyıldız'ın ilk eseri *Şiiri Fetheden Kadınlar* (2009) isimli kitabıdır. Ayrıca *İki Cami Arasında Aşk* (2011), *Aşk Mahal* (2011), *Kayıp Aşk* (2011), *İki Cami Arasında Aşk-2 "Kayıp Kafatası"* (2012), *Lamia: Sensizliğe Bir Çivi Çaktım* (2014), *Antik Kentte Aşk* (2012), *Aşk-ı Zemheri* (2013), *Aşk ve Yedi Güzel Adam* (2014), *Diriliş Sevdası* (2016) isimli dokuz romanı ve *Yokluğun Yalnız Bırakmıyor Beni* (2014) isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır.²⁶⁴

*Gökyüzüne bakardım kirlenmiş avuçlarım yıkansın diye
Bulutların akmasını beklerdim yarı uykulu
Kuşların baharla geldiğini öğrenmiştim
Hep mutluluk getirecek diye umut dolu yarınlara
Taşırdım, çocuk önlüğümün düğmelerinde
Yakamda baharı çağırır gül olurdu
Sonraları öğrendim hayatın istediğin gibi gitmediğini
Çamura çökünce akıl veren dost kisveli
Düşmanların gizlendiğini.*²⁶⁵

3.1.63. Ayşe Karataş (Şah Sultan) (d. 1979)

1 Ocak 1979'da Osmaniye'nin Düziçi ilçesine bağlı Pirsultanlı köyünde doğmuştur. Aslen Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Erçene köyündendir. Büyük dedesi, Osmaniye'nin Düziçi ilçesine göç ettiği için orada doğmuştur. İlkokulu Pirsultanlı İlkokulu'nda, ortaokulu Düziçi İstiklal Ortaokulu'nda ve liseyi de Düziçi Atatürk Lisesi'nde okumuştur. Yükseköğrenimini ise Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde tamamlamıştır. 2002'de öğretmen olarak Batman Yunus Emre İlköğretim Okulu'na atanmıştır. 2006'da Kahramanmaraş Küçüksır Oynaklı İlkokulu'na tayin olmuştur. 2014'te Altınşehir Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi'nde müdür yardımcılığı ve daha sonra

²⁶³ Alparslan ve dğr., *Maraş Meşhurları*, 183.

²⁶⁴ Mürvet Sarıyıldız, *Diriliş Sevdası*, Hayat, İstanbul 2016, s.y.

²⁶⁵ Mürvet Sarıyıldız, *Yokluğun Yalnız Bırakmıyor Beni*, Rumuz Yayınevi, İstanbul 2014, 13.

Kahramanmaraş'ın çeşitli liselerinde tarih öğretmeni olarak görev yapmıştır. Halen Atatürk Anadolu Lisesi'nde görevine devam etmektedir. Ayşe Karataş, evli ve üç çocuk annesidir. Şiirlerinde “Şah Sultan” mahlasını kullanmış ve şiirleri birçok edebiyat sanat dergisinde yayımlanmıştır. 2018'de Kültür ve Turizm Bakanlığının Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünde “Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespiti ve Kayıt İşlemleri Yönergesi” kapsamında yapılan değerlendirmede “halk şairi” unvanını almıştır.²⁶⁶ Annesi de şair olan Ayşe Karataş'ın şiirle tanışması çocukluk yıllarına dayanmaktadır. Çünkü okuma yazma bilmeyen annesinin şiirlerini kendisi kaleme alıp defter tutmuştur. Bu sayede kafiyeleri, uyakları, ayakları daha ilkokula başlamadan öğrenmiştir. Şair, annesinin okuma yazma dahi bilmeden tüm şiirlerini 8'li ya da 11'li hece ölçüsüyle yazıyor oluşuna, okuma bilmeden tüm şiirlerinde bu ölçüyü tutturuyor oluşuna hep hayret etmiştir. Şiir yazmaya otuz beş yaşından sonra başlayan şair, şiir yazmanın genetik olduğuna inanmakta ve insanın geninde bu varsa ilerleyen yaşlarda mutlaka gün yüzüne çıkacağını düşünmektedir. Bunu annesi ve dedesinin de şair olmasına bağlamaktadır. Dedesinden annesine geçen şairlik, annesinden de kendisine ulaşmıştır. Şiir, onun için karşılıklı konuşulamayan şeylerin, yüreğinde biriktirdiği duyguların ifadesi olmuştur. Şiirlerinde kendisini besleyen en önemli kaynağı, karşılıklı sohbet ederken dinlediği birinin derdini içine sindirerek onun ağzından yazabilmesi; izlediği bir filmde, okuduğu bir kitaptan etkilenerek kendi yaşıyormuşçasına yazabilmesi olarak belirtmektedir. Ailesinden uzakta bir şehirde üniversite okuması, ardından farklı şehirlere tayin olması; şiirlerinin gurbet ve hasret duygularıyla beslenmesine sebep olmuştur. Lise yıllarında, halk edebiyatı üzerine okumalar yapmış ve bu alanda bilgiler edinmiştir. Bu okumalar esnasında Karacaoğlu, Âşık Veyysel, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinden oldukça etkilenmiştir. Yaşayan halk şairlerinden ise Gül Ahmet Yiğit, Hilmi Şahballı

²⁶⁶ Avcı, Kahramanmaraş Halk Şairleri, 217.

gibi şairlerden etkilenmiş ve Mahzûnî Şerif için “pirimizdir” ifadesini kullanmıştır.²⁶⁷

*Çorak tarlalarda verim arama
Böyle yere tohum ekilmez oğul.
Erdem hırkasını bir kez yırtarsan
Kırk yama vursan da dikilmez oğul.*²⁶⁸

3.1.64. Ayşegül Taşkın (d. 1981)

1981’de Kahramanmaraş’ta doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Kahramanmaraş’ta tamamlamıştır. Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü’nü bitirmiştir. Öğretmen olarak görev almıştır.²⁶⁹ Şiir ve deneme çalışmaları; *Dolunay, Şehrengiz, Kurtuluş, Dört Mevsim Maraş, Alkış* gibi dergilerde yayınlanmıştır. *Ayna* dergisinin düzenlediği şiir yarışmasında derece almıştır. *İçim Bir Yangın Yeri* (2009) isimli bir kitabı bulunmaktadır.²⁷⁰ Şiirlerinde aşk, hüznün, sevgi gibi bireysel konuları işlemiş ve ahenk unsurlarına yer vermiştir. Şiirlerinde sade, anlaşılır bir dil kullanmış ve genellikle ikinci tekil şahıs anlatımını tercih etmiştir.²⁷¹

*Bu uçsuz bucaksız
Vahanın gülleri
Gün gelir de ellerinde soluverir
Şakıyıp da kıymetini bilmediğin dilleri
İstesene de bir gün susuverir...*²⁷²

3.1.65. Süreyya Üdürgücü (d. 1981)

1981’de Kahramanmaraş’ta doğmuştur. İlahiyat Fakültesi’nden mezun olmuştur. 1996’dan beri edebiyatla iç içe olan şair

²⁶⁷ KK. 7.

²⁶⁸ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 218.

²⁶⁹ Avcı, *Karacaoğlan’dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*, 147.

²⁷⁰ Alparslan ve dğr., *Maraş Meşhurları*, 205.

²⁷¹ Selami Çakmakçı, “Taşkın, Ayşegül”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ankara 2024, 7. Cilt, 104-105.

²⁷² Çakmakçı, “Taşkın, Ayşegül”, 105.

dört yıl kadar yazarlık atölyelerinde eğitim almıştır. Şiirleri ve yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış, bunlar; radyo programlarında seslendirilmiştir. İlk şiir kitabı 2012’de *Kodaman Şehre Davet* ismiyle yayımlanmıştır. Ayrıca *Zaman Tüneli* (2017), *Oh-X* (2021, Öf-X (2021), *Çelebi Can Kahramanmaraş’a* isimli çocuk öykü kitapları bulunmaktadır. Şiirlerinin kaynağını insan ve insana dair her şey oluştururken temelini neşe, sevgi, barış ve ümit oluşturmuştur. Kadın şair olarak hiç zorlanmadığını ifade eden şair için bir kadının en güzel süsü edebidir ve kendisinin hiçbir zaman süsünden taviz vermediğinden bahsetmiştir. Kendisine göre süsünü takmasaydı zorlanabilirdi. Yazması hususunda ailesinin, hocalarının her zaman ona destek olduklarını ifade etmiştir.²⁷³

3.1.66. Özlem Polat (d. 1982)

1982’de Kahramanmaraş’ın Nurhak ilçesinde doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Nurhak’ta tamamlamış, 2003’te yerleştiği Gaziantep Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2007’de mezun olmuştur. Şiir, deneme, hikâye dallarındaki çalışmaları; *Güzlek, Edebiyatın Başkenti, Darağacı Sanat, Vesselam-Düşeyaz* ve *Salkım Söğüt* dergilerinde yayımlanmıştır. Aynı zamanda *Vesselam* dergisinin yayın kurulunda yer almış, ayrıca birçok kitabın editörlüğünü yapmıştır. Ona göre şiir; akılda süzülen, duyguları harmanlayan, kendi içinde bir matematiği olan sözcük dizileriyle şairini, kültürünü, coğrafyasını ve insana dair duygularını ifade etmektedir. Şiirlerinde de coğrafyanın, kültürün, ruh dünyasının izleri bulunmakta ve hasret, ayrılık gibi lirik konular işlenmektedir. Şairin dedesi ve babası da irticalen şiir söylemişlerdir. Kadın şair olarak yaşadığı zorlukları şu sözlerle anlatmıştır: “Kadın; bir varlık olarak bu hayatta yer edinmeye, cinsiyetini bir kenara bırakarak etiyile, kemiğiyle bir insan olarak var olmaya, toplumsal hayatta yer bulmaya çalışırken yaşadığı zorlukları şair kimliğiyle de yaşıyor. Nazım Hikmet’in ‘... ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen/ ve soframızdaki yeri/ öküzümüzden sonra gelen...’

²⁷³ KK. 8.

dizeleri kadının toplumsal hayattaki yerini özetlerken toplumsal haklarını alamayan kadının edebiyatta, sanatta söz sahibi olmasını bekleyemiyoruz. Alışageldiğimiz erkek egemen yaşayışın etkisini bir anda üzerimizden çıkarmamız ya da çıkarmaları tabii ki kolay olmuyor. Divan şiirinden beri mâşuk olan kadının âşık olup şiir yazması kolay kabul edilmiyor. Kadınlar yeni yeni ben de bu kulvarda varım demeye başlıyor.”²⁷⁴

*Aklıma geldiğin an
Panayırlar kuruluyor gözlerime
Şakaklarından öpüyorum güneşi
Kucaklıyorum umutlarımı
Kavak ağacının gölgesinde
Salıyorum
Ruhumdaki uçarı çocukları
Ebemkuşağının altından
Gökyüzüne
Azat ediyorum hüznlerimi
Gülüştüğün yörüngesinde*²⁷⁵

3.1.67. Tuğba Tezcan Akkurt (d. 1982)

1982’de Kahramanmaraş’ta doğmuştur. İlkokulu Atatürk İlkokulu’nda, ortaokulu Kahramanmaraş Ortaokulu’nda ve liseyi Fatih Lisesi’nde tamamlamıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü’nden mezun olmuştur. Yazma konusunda kendini geliştirmek için Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği yazarlık atölyelerine katılmıştır. Şiir ve öyküleri *Edebiyatın Başkenti*, *Salkım Söğüt* ve *Düşeyaz* dergilerinde yayınlanmaktadır. Ayrıca *Edebiyatın Başkenti* dergisinde tanıtım ve medya sorumlusu olarak, *Salkım Söğüt* dergisinin yayın

²⁷⁴ KK. 9.

²⁷⁵ Özlem Polat, “Aklıma Geldiğin An”, *Edebiyatın Başkenti*, 25, 2021, 30.

kurulunda ve Ulusal Kadın Yazarlar Derneği'nde başkan yardımcısı olarak görev yapmaktadır.²⁷⁶

Şiirle ilk tanışması ortaokuldayken Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninin, Allah ve Peygamber sevgisiyle alakalı bir şiir yarışması düzenlemesi ve o yarışmada birincilik kazanmasıyla olmuştur. Babasının da bir şiir defteri olduğundan bahseden Tuğba Tezcan Akkurt, şairliğin genetik olarak babasından geçtiğini düşünmektedir. Ayrıca ablası Tezay Tezcan Akkurt da şairdir. Ortaokul ve lise yıllarında sene başında defterlerinin ilk sayfalarına Mehmet Akif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek gibi üstatların beğendiği ve kendini motive eden sözlerini yazmış, böylece her defteri açışında o mısralarla karşılaşmıştır. Ayrıca Yavuz Bülent Bakiler ve Nurullah Genç sevdiği şairlerdendir.²⁷⁷

Konuşarak anlatmayı pek sevmeyen biri olarak kendini, duygularını ifade edebildiği; içine girince kendinden geçtiği, kimseden çekinmeden özgürce yürüdüğü, kokusunu doya doya içine çektiği bir gül bahçesi gibi şiir onun için. Şiirlerini yazarken en çok yaşadığı coğrafyadan ve içinde bulunduğu kültürden beslenmiştir. Toplumda yaşanan üzücü olaylar ister istemez şiirlerine yansımış olsa da mutluluklardan ve güzel hikâyelerden mutlaka esinlenmiştir. Ayrıca doğal güzellikler de şairin ilham kaynağı olmuştur. Şiirlerinde genel olarak lirizm bulunmakla birlikte konusunu yalnızlık, ölüm, hüznün, ayrılık, özlem, sevgi, doğa, mutluluk oluşturmuştur. *Tozlu Aynalar* isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır.²⁷⁸

Utaniyorum yazdığım hüznü şairlerden,

İlhamını yalnız kendimden aldığım,

Kırık dökük şiirlerimden utaniyorum.

Baharlarda bahçeme taşıdığım güz yapraklarının hesabını veremem,

Özür diliyorum olur olmaz yerde döktüğüm gözyaşlarımdan.

Kanatları kırılmış melekleri düşününce,

Utaniyorum beni mutlu edemeyen özgürlüğümden.

²⁷⁶ KK. 3.

²⁷⁷ KK. 3.

²⁷⁸ KK. 3.

*Şikâyetçiyim hüznümden,
 Sanık sandalyesine oturttuğum kendime soruyorum,
 Zayi ettiğim mutluluklarımı uçurabilsem kardeşlerimin güz bahçelerine.
 Güler miydi annelerin yüzü bir nebze?
 Şimdi istesem de mutlu olabilir miyim?
 Baharda üşütmez mi kardeşlerimin acısı?
 Zoraki gülümsemeler yüzümde,
 Aklımda hep Gazze...
 Şikâyetçiyim hüznümden,
 Ne küçük ne önemsiz ne anlamsızmış meğer!
 Küçük yüreklerin hüznüleri şimdi beni sanık sandalyesine iten,
 Suçlu da benim davacı da.
 Şikâyetçiyim hüznümden.²⁷⁹*

3.1.68. Şadiye Aydoğan (d. 1983)

1983'te Kahramanmaraş'ta Süleymanlı beldesinde doğmuştur. İlk ve ortaokulu Çırçırılar ve Mimar Sinan İlköğretim Okullarında okumuştur. 2001'de liseyi Afşin İlçesi Sağlık Meslek Lisesinde tamamlamıştır. 2003'te Gümüşhane'de göreve başlamıştır. Ardından Elazığ'da görev yapmış ve bu süreçte Elazığ Keban Meslek Yüksekokulu Çevre Koruma Bölümü'nden mezun olmuştur. 2008'de ise Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü'nü bitirmiştir.²⁸⁰

*Hiç düşündün mü?
 Sevgi iki hece iken
 Aşk niçin tek hece?
 Mizanla kurulmuş şu âlemde,
 Bu bir tesadüf mü sence?*

²⁷⁹ Tuğba Tezcan Akkurt, “Şikâyetçiyim Hüznümden”, *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 23.

²⁸⁰ <https://www.antoloji.com/sadiye-aydogan/hayati/> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

*Sevgi bir kimsenin,
Bir diğerine duyduğu bağlılık,
Aşk ise ondan habersizce,
Onu sevmekle başlayan bir çılgınlık.
Aşk gönlün anlamını bulmasıdır,
Yaradanda mayalanmasıdır.*²⁸¹

3.1.69. Selma Dolgun (d. 1986)

1986'da Kahramanmaraş'ın Çağlayancerit ilçesinde doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve liseyi yaşadığı ilçede tamamlamıştır. Yükseköğrenimini Kafkas Üniversitesi İşletme Bölümü'nde tamamlamıştır. Eğitimi bir hayat felsefesi haline getirmiş ve hep öğrenci olarak kalacağını her zaman dile getirmiştir. İstanbul Üniversitesi AUZEF Sosyoloji Bölümü'nde eğitimine devam etmiştir.²⁸²

Spora ve halk oyunlarına ilgi duyan şair, satranç oynamayı, Türk halk müziği, özellikle de türkü dinlemeyi sevmektedir. Yazma serüveni, henüz on bir yaşındayken günlük tutarak ve şiir yazarak başlamıştır: “Günlük tutan insanlar belli aralıklarla günlüklerine yazdıklarını okurlar. Ben de yazdıklarımı okuduğumda, cümlelerim ne kadar uzun ve devrik olursa olsun, cümlelerin aynı ses uyuşmasıyla bittiğini fark ettim. Akabinde de günlükümü yazarken cümleleri alt alta yazmaya başladım. Günlüğüme bir şeyler yazdığım, yazdıklarım içimi acıtan şeyler de olsa, nihayetinde rahatlıyor, mutlu oluyordum. Kendi üslubumu oluşturup yazmak ise beni daha da mutlu ediyordu. Günlüğümün sayfaları üzerinde kelimelerle oyun oynuyordum adeta. Ve ortaya şiir çıktı. Şiir yazmak için yazmadım ama ben yazdım şiir kendiliğinden oldu. Ancak henüz farkına vardığım bir durum var ki aslında şiirle tanışmam çok daha öncesine dayanıyor. Vesile olan da babam... Babamın her

²⁸¹ <https://www.antoloji.com/ask-tek-hece-4-siiri/?siralama=p> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

²⁸² <https://www.maraspusula.com/biyografi/selma-dolgun-kimdir> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

gece yatmadan önce teybe takıp dinlediği kasetler... Ben küçüklüğümünden itibaren her gece, babamın teybe taktığı kasetlerde ru-huma nakış gibi işleyen ozanların/âşıkların seslerini dinleyerek rüyalara daldım. İstisnasız her gece. Bazı zamanlar misafir odamız dolup taşardı, çevre köylerden, mahallelerden gelen âşıklar/ozan-lar misafir odamızda toplanıp sazlarını konuştururlardı. Atışma-larını kasete kaydederlerdi. İsteyen herkes o kaydın kopyasını alırdı, tabi babam da alırdı. O kasetleri her gece yatmadan önce teybe takar dinleyerek uyurdu. Öyle ki eğer annem uyanıp teybi kapatmazsa sabaha kadar açık kaldığı olurdu. Anne babasının okuduğu, anlattığı masalları dinleyerek uyuyan çocuklar kadar şanslı hissediyorum kendimi. Zira ben de sazın teline başımı ko-yarak, türküler dinleyerek, âşıkların sesleriyle uyudum. Mahsuni Şerif, Ali Kızıltuğ, Âşık Ali Nurşani, Neşet Ertaş ve daha birçok gö-nül dostlarını dinleyerek büyüdüm. Şimdi anlıyorum ki aslında beni şiire yaklaştıran etken babamın her gece yatmadan önce teybe takıp dinlediği o kasetlerdeki âşıklar/ozanlar ve onların hikâyesi.”²⁸³

Selma Dolgun; Türkiye Yazarlar Birliği ile Uluslararası Gaze-teciler İnternet Yayıncıları ve Yazarlar Derneği üyesidir. Şiirleri ve hikâyeleri çeşitli yerel ve ulusal dergilerde, gazetelerde, dijital yay-ın kanallarında yayımlanmaktadır. 2021’de yayımlanan ilk şiir ki-tabı *Şimal*’de “Yazmak ilahi bir mükâfattı, zahmeti ise kaderimde olmayanı yazmaktı” sözleriyle giriş yapmıştır. Şairin diğer eserleri 2022’de yayımlanan *İnsanat Bahçesi* (hikâye), 2023’te yayımlanan *İnsanzede*,²⁸⁴ 2024’te yayımlanan *Kalbi Varmış Yüreksizin*’dir.

Şiir onun için başlı başına hayatını ifade etmektedir: “Haya-tım şiirin kendisini tasvir ediyor aslında. Bazen lirik; melankoliğin zirvesinde duygu yüklü. Bazen epik; coşkun akan bir ırmak, göğüs kabartan destansı yaşayış... Bazen pastoral; dağda bayırda, ineme-diğim ağaçlara tırmanıp mahsur kalmak... Bazen didaktik; çok soru sormak, hep merak etmek ve merak ettiğim her şeyi

²⁸³ KK. 4.

²⁸⁴ <https://1000kitap.com/yazar/selma-dolgun?hl=tr> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

başkalarının da merakına sunmaya çalışmak... Bazen de satirik; susmamak, başını ağrıtacığını bilsen de toplum ve birey yararına olmayan her şeyi ve herkesi edep erkan dairesinde hicvetmek... Şiir tam da böyle ifade ediyor hayatımı ya da hayatım şiiri...”²⁸⁵

İlham aldığı birçok şair olmuştur. Bazılarının şiir yazma metodundan, bazılarının yazdığı şiirin konusundan, bazılarının tek bir kelimesinden, bazılarının ise hayat hikâyesinden; hikâyesindeki duruş ve tavrından ilham almıştır. Fakat ilham aldığı kişilere dönüşmekten hep kaçmış ve özgün olabilmek için kendine dönüşebilmeye gayret etmiştir. Okur Selma ile yazar Selma’yı başa baş götürmek için çabalamış hatta okuyan Selma’yı daha çok desteklemiştir. Okudu kitaplar sayesinde ona tesir eden geniş bir yazar ve şair yelpazesi olmuştur. Yazdıkları dolayısıyla bedel ödemek zorunda kalan, hayatı sürgünlerle geçen, hürriyetinden hatta sonunda canından olan şairler ve yazarlar onun için ayrı bir yerdedir.²⁸⁶

Şair, okuma yazma bilmeyen babaannesinin, “eskiden” diyerek anlatmaya başladığı her şeyi konuya uygun bir mânî ya da deyişle bitirdiğinden bahsetmektedir. Söylediği mânîlerin, deyişlerin o güne kadar hiç duymadığı türden olduğunu, hatta açık seçik ifadeler barındırdığını ifade eden şair, bu sözleri kendinin mi yazdığını yoksa başkasından mı duyduğunu bilmemektedir.²⁸⁷

Vazosuz evlerin

Çiçek alınmayan kadınları,

Mutsuz aynaları,

Sağanak sağanak yağan gözyaşı bulutları,

Bahçelerinde yeşermeyen umutları,

*Vardır!*²⁸⁸

²⁸⁵ KK. 4.

²⁸⁶ KK. 4.

²⁸⁷ KK. 4.

²⁸⁸ Selma Dolgun, *Şimal*, Mihenk Kitap, İstanbul 2021, 142.

3.1.70. Gamze Gökçek (d. 1987)

15 Eylül 1987'de Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesi Kürtül kasabası, Hacıdedeler köyünde öteden beri kahramanlık, aşk ve mücadele destanları anlatılagelen şiirler okunan bir ailede doğmuştur. Ayrıca amcalarından biri de halk türküsü söyler, saz çalmış. Okulda okuduğu öykü, masal, hikâye, şiir ve romanlardan etkilenmiş ve içinde hep bir yazma isteği olmuştur. 1996'da içine doğan ilhamları kâğıda dökmek istese de cesaret edememiş fakat aynı yılın sonlarında bu duygular yoğunlaşması, hayatın getirdiği zorlukları, üzüntüleri anlatma ihtiyacı hissetmiştir. Kendini anlatabilecek birini bulamayan Gamze Gökçek, kaleme kâğıda sarılmıştır. Ayrıca babasının hastalığının ilerlemesi de onu yazmaya itmiştir. O; sadece yazmış, yazdıklarının ne olduğunu bilmeden yazmıştır. Evlerine gelen bir misafirin kendisine şiir yazdığını söylemesiyle yazdıklarının şiir olduğunu anlamıştır. Bu misafir "Sen deli misin? Bu şiirleri evinizde bulup seni cezalandırırlar, hapse atarlar, idam ederler, bu kâğıtları yak." diyerek onu korkutmuştur. Yazdıklarına kıyamayan Gamze Gökçek, yazdıklarını buğday çuvallarının içine saklamış; yazmamaya karar vermiştir. Ancak buna dayanamamış ve bir okul defteri olarak bu defterde şiirlerini toplamıştır. 2004'te şehirde matbaada çalışan erkek kardeşi, ablasının defterini habersizce alarak matbaaya getirmiş fakat maddî sebeplerden ötürü bastıramamıştır. Defterini kaybettiğini düşünen Gamze Gökçek, günlerce ağlamış, kardeşi defteri getirince, bu kez de sevinçten ağlamaya başlamıştır. Kahramanmaraş merkeze taşındıktan sonra yerel bir gazetede çalışmaya başlamış ve buranın sahibi kendisinden Ramazan Bayramı şiiri yazmasını istemiştir. 2007'de Ramazan Bayramı şiiri yayımlanmış ve şiirin yayımlandığı köşeye Gamze Gökçek'in rumuzu olan "Son Damla" ismi verilmiştir. Gamze Gökçek, edebiyat dünyasına ilk adımlarını böyle atmış ve heyecanla, sevdıyla daha fazla yazmaya devam etmiştir. Şiir, onun hayatında sonsuzluğu ifade ederken şairlik, bir yaşam biçimi olmuştur. Onun şiirlerinde Necip Fazıl Kısakürek ve Mehmet Akif Ersoy'un izlerini gördüğünü, kokusunu hissettiğini söyleyenler olmuştur. Onu şiir yazmaya iten sebepler; toplumsal

olaylar, bireylerin yaşama şartlarının zorluğu ya da çok kolaylığı, doğal afetler olmuş ve bu durumun da sosyolog olmasından kaynaklandığını düşünmüştür. Kendisinin de tozpembe şiirler yazmak istediğini fakat toplum her açıdan kan ağlarken güzel şiir yazamayacağını belirtmiştir. Kadın şair olmayı ise şöyle anlatmıştır: “Kadın şair olmak ciddiye alınmamayı, değersizleştirilmeyi, her türlü ön yargıyı, haset niteliğinde kıskanılmayı göze almak demektir. Tabiri caizse mütevazı ve huzurlu bir hayatı gözden çıkarmaktır kadın şair olmak.”²⁸⁹ İlkokulu köyünde okumuş, ilkokulu tamamladıktan sonra çalışma hayatına atılmıştır. Ortaokul ve liseyi açıktan okumuştur. 2017’de Hasta ve Yaşlı Bakım Merkezinde görev yapmıştır. 2019’da Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Gamze Gökçek’in *Yaşadıkça Son Damlalar* (2021)²⁹⁰ ve *Kararım Karar /2024*) adlı iki şiir kitabı bulunmaktadır.

*Ah benim şiirden kentim,
Sen beden, bense yüreğim,
Kimler ah eyledi bize,
Parçalandık santim santim.*²⁹¹

3.1.71. Nazife Yetişgen (d. 1988)

1988’de Kahramanmaraş’ta doğmuştur. İlkokulu Ekinözü Yunus Emre İlkokulu’nda, liseyi Elbistan Mükrimin Halil Lisesi’nde tamamlamıştır. 2010’da Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuş ve 2011’den beri icra müdür yardımcılığı görevini yapmaktadır. Evli ve bir kızı bulunmaktadır. Pek çok deneme, şiir ve öykü çalışmaları bulunan şair, kaleme olan aşkını şu sözlerle ifade etmiştir: “Hayal meyalı hatırladıklarım. Ayaklarımın yere basmadığı, bir yandan kendimle bir yandan anlamadığım bu dünya ile savaştığım yıllar... Sorguladığım, yanıldığım, ilk

²⁸⁹ KK. 10.

²⁹⁰ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 303.

²⁹¹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 304.

âşık olduğum, ilk hayatla yüzleşmem... İlk aşk dedim kaleme sarıldım. Yoksulluk dedim kaleme sarıldım. Güzel günler dedim kaleme sarıldım. Hayallerim, ümitlerim, anılarım, dostlarım ve yüreğimdeki tik tak sesleri vücut buluyordu beyaz sayfalarda. En iyi dert ortağı, en iyi aile, en iyi arkadaş oldu beyaz sayfalar. Kalemim, yüreğim ve ben üçlemesi en iyi merhem olmuştu yaralarım. Hayatla ölüm arasında ne varsa yazıyorduk sevgi mürekkebi ile. Gittikçe güçlenen benliğimizle arkamızda güzel izler bırakmaya çalışıyorduk..."²⁹²

Bu gök gürültüsü değil, neden yıldızlar ateş kızı?

Gök neden yere iniyor, yuttuğum tozlar bulutların eseri mi

Bu gürültü, bu patlama, bu öfkeli ateşler de neyin nesi?

Küçük kurşunlarla değil; ağır silahlarla vurulan 14 günlük bebek

Yaşamaya tutunurken çürümeye bırakılan bedenim

İnsan hakları gölgesinde kalmış geleceğim

Tüm beyaz körlük içinde görülmeyen

Temel hakları çiğnenen, ezilen, hor görülen

*Yıllarca süren korku filminin başrol oyuncusuyum*²⁹³

3.1.72. Gülşah Dilbirliği (d.1992)

1992'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Doğuştan gözleri a'ma olan şairin gözü ve ayağı annesi olmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamlamıştır. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nü kazanmış fakat daha sonra tekrar sınava girerek aynı üniversitede Tarih Bölümü'ne yerleşmiştir. Arkadaşlarının desteğiyle üniversiteyi tamamlamış ve memur olmuştur. Çeşitli radyolarda kültür, sanat ve edebiyat programları; Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Engelliler

²⁹² <https://www.elbistaninsesi.com/makale/10015120/nazife-yetisgen/kalemime-sarildim> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

²⁹³ <https://www.elbistankaynarca.com/makale/19025047/nazife-yetisgen/gok-gri-yer-kirmizi> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

Şube Müdürlüğü iş birliği ile engellilere yönelik programlar yapmıştır. Ayrıca internet sitelerinde köşe yazarlığı yapmış ve çeşitli etkinliklerde şiirlerini seslendirmiştir. Şiirlerini küçük yaştan itibaren kayıt altına almış, yazı ve şiirlerinde genellikle sevgiye yer vermiştir. Renkleri bilmese de hayata sıkıca sarılan Gülşah Dilbirliği, şiirlerini *Gel Barışalım* isimli kitapta toplamıştır.²⁹⁴ Ruşendil mahlasıyla şiirler yazmıştır;

*Ruşendil diyor ki gülden güzelsin
Gözünden yaşları döken üzölsün
Gönlünden hüznler artık azalsın
Ağlama yeter be kurban olduğum*²⁹⁵

3.1.73. Şeyma Karakoç (d. 1996)

1996'da doğmuştur. Annesi Elbistan'a bağlı İğde köyündendir. Babasının vefatıyla kendisini şiire adanmış, lise yıllarında da öğretmenlerinin desteğiyle katıldığı tüm şiir yarışmalarında birinci olmuş ve şiirleri ilçe gazeteleriyle okul dergilerinde yayımlanmıştır. Annesinin isteği üzerine Kastamonu'ya yerleşmiş ve 2012'de Kastamonu Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği bölümüne yerleşmiştir. 2014'te ablalarının da okuduğu Sakarya Üniversitesi'ne geçmiş ve burada üç yıl asistanlık yapmıştır. İlk görev yeri İstanbul/Bağcılar Ziya Gökalp Ortaokulu'na 2016'da atanmış ve ilk öğrencilerini "yaşam kaynağı" olarak adlandırmıştır. Öğretmen olmasının yanısıra kendini hep öğrenci olarak görmüştür. Zira onun için hayatta öğrenecek çok şey vardır.²⁹⁶ Kendisi İstanbullu olmasına rağmen kendini tanıtırken her zaman soyadına vurgu yapmıştır. Şiir yazmanın onlar da bir gelecek haline geldiğini ve ilkokul yıllarında başlayan şiir yolculuğunda şiirlerini paylaşma hususunda cimri davrandığını ifade

²⁹⁴ Serdar Yakar, "Dilbirliği, Gülşah", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2018, 3. Cilt, 108-109.

²⁹⁵ Gülşah Dilbirliği, "Kurban Olduğum", *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 13.

²⁹⁶ <https://www.elbistaninsesi.com/haber/9984919/elbistanli-ogretmenin-ilk-kitabi-okuyucu-ile-bulustu> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

etmiştir. Ona göre insanın sevgilisini herkesten saklaması olağan bir durum ve şiirin ondaki yeri de böyledir. Örnek aldığı şairler Abdurrahim Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek ve Nazım Hikmet'tir. ABD'de editörlük yapan şair, aynı zamanda akıl ve zekâ oyunları eğitmenidir. Ayrıca astroloji ve solar fire eğitimleri almış ve elli iki şehir gezmiştir. Şeyma Karakoç'un *Vaveyla* (2021) isimli bir romanı ve *Astro: Not* (2023) isimli bir şiir kitabı bulunmaktadır.²⁹⁷

Rabbim!

O sana ait.

Ben sana aitim.

*Beni, bana kavuştur.*²⁹⁸

3.1.74. Ayşe Bozbayır (d.2000)

2000 yılında Kahramanmaraş'ta doğmuştur. İlkokulu Beşenli İlkokulu'nda, ortaokulu Beşenli Ortaokulu'nda, lise eğitimini ise Hacı Mehmet Kalay Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde tamamlamıştır. 2018 yılında Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü'nü kazanmış 2022 yılında bölümü tamamlayarak mezun olmuştur. 2023 yılında atanmış olduğu ilk görev yeri olan Dulkadiroğlu Özel Eğitim Meslek Okulu'nda görevine devam etmektedir.

Bozbayır, her insanın bir dünya olduğu gibi aynı zamanda bir şiir niteliği taşıdığına inanmıştır. Şiirin gücü, etkileyciliği ve duygu ortaklığı, onun şiire olan ilgisini derinleştirmiştir. Bir kelimenin insanın bütün varlığını sarsabileceğini düşünmüş; bu düşünce, edebiyata ve şiire yönelmesinde etkili olmuştur.

2025 yılında Sessizliğin Gürültüsü adlı şiir kitabını yayımlamıştır. Bu eserinde insanın iç dünyasını, sessizliğin derin anlamını ve varoluşun sorgusunu işlemiştir. Türkiye Yazarlar Birliği'ne üye olmuş; sanat, kitap, edebiyat ve şiir alanlarında gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlamıştır. Türkü, şiir, kitap, tarih, yolculuk,

²⁹⁷ <https://www.antoloji.com/seyma-karakoc/hayati/> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

²⁹⁸ Şeyma Karakoç, *Astro: Not*, Cinius Yayınları, İstanbul 2023, 160.

gezi ve doğa; ilgisini çeken ve ilhamını besleyen alanlar arasında yer almıştır.

Ayşe Bozbayır'ın şiirleri; Gözgü, Edebiyatın Başkenti, Fevran, Numara Doksan ve Yitiksöz dergilerinde yayımlanmıştır.

Vatanımda yabancıyım bugün.

En çok da kendi yüzüme...

Kurtuluş hangi kapının önünde?

Hangi duanın amininde?

Bir sis kapladı benliğimi,

Ne varsa silip götürdü,

Bembeyaz bir boşluk getirdi.

Hangi duruşmada kaldı şahitliğim²⁹⁹

3.1.75. Naime Nur Gümüştoka (d. 2001)

2001'de Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi Gazetecilik bölümü, yazılı basın muhabirliği alanını tamamlamıştır. *Kenthaber* sitesinde köşe yazarlığı yapmıştır.³⁰⁰

Bana gelsene

Şimdi tam zamanı görüşmenin

Bilirsin severim baharı,

Ruhumu saran akasyaları

Dedim ya işte,

Bana gelmenin tam zamanı.

Bilirim sen de seversin baharı

Bereket yağmurlarıyla Nisan'ı

Dışarıda nasıl yağmur yağıyor bir bilsen

²⁹⁹ KK.11.

³⁰⁰ <http://www.maraskenthaber.com/kenthaber-in-kose-yazarligi-kadrosuna-yeni-bir-isim-daha-eklendi/12657/> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

*Vuslata davet ediyor insanı
Bana gelmenin tam zamanı*³⁰¹

3.1.76. Fatma Gümüş Nehir

Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Söğütlü kasabasındandır. Eşi Cuma Kağıtlı, 1950'de muhtarlık seçimleri sırasında çıkan kavgada silahla vurularak öldürülmüştür. Bunun üzerine şu ağıtı yakmıştır;³⁰²

*Amanın benim başıma
Ağular koydu aşıma
Camız bile dayanmamış
Kurşun değince eşine*³⁰³

3.1.77. Fatma İnan

Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Ekinözü kasabasında doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemekle birlikte Çukurova bölgesinde ağıtlarıyla tanınmaktadır.³⁰⁴ Mehmet Özarslan kayıtlara geçmemiş kadın âşıklar arasında Fatma İnan'ın da ismine yer vermiştir.³⁰⁵

*Eskerler giyer garayı
Kepin darayı darayı
Dohtur bile bilemedi
Yüreğindeki yarayı*

*Göğsun'un göğel durnası
Gürün'ün yağal alması
Bu da bizden ganil galsın
Onbeşinde dul galması*³⁰⁶

³⁰¹ Naime Nur Gümüştoka, "Bana Gelsene", *Edebiyatın Başkenti*, 6, 2019, 28.

³⁰² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 241-242.

³⁰³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 242.

³⁰⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fatma-inan> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

³⁰⁵ Özarslan, "Türkiye'deki Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler", 172.

³⁰⁶ Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Halil İbrahim Özdemir, *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV.*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012, 134.

3.1.78. Hatice Güzel

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde doğmuştur. Yükseköğrenimini Eskişehir Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde tamamlamıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde eğitim almaktadır. Şiir, deneme ve öyküleri *Alkış*, *Edebiyatın Başkenti*, *Düşeyaz* dergilerinde ve *Maraş Fısıltı Haber* sitesinde yayımlanmıştır.³⁰⁷

*Zamansızdır bazen hayatta karşılaştıklarımız
Ansızın çalar kapımızı
Bazen şaşkınlık bazan durgunluk
Bazen de insana acı verir.
Acı veren içindeki yara mı?
Asla değil
Hazan mevsimi vardır ya
Renklerin birbirine karıştığı
Yaprakların usulca döküldüğü gibi dökülürsün.
Dökülen yapraklar gazel olup toprağa elbet bir gün karışacak
Yaprağını döken ağaca güç verecek
Can olacak olmasına da
Gazel olan yapraklar
Güç verdiği ağaçta tekrar can bulacak mı
Pürçükler çıkarıp yeşerecek mi?
Kuşlar yuva yapacak mı dallarına?
Rengarenk kelebekler uçuşacak mı üzerinde?
Bilemiyorum.³⁰⁸*

3.1.79. Hâfız Kız

Hayatı hakkında bilgi bulunmamaktadır. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Kahramanmaraş'ın

³⁰⁷ <https://www.adanamuhalif.com/yazar-hatice-guzelin-oyku-kitabi-karanlik-taki-ciglik-ilgi-goruyor/> (Erişim Tarihi: 06.12.2024).

³⁰⁸ Hatice Güzel, "Bitmeyen Kış", *Edebiyatın Başkenti*, 22, 2020, 10.

Dulkadiroğlu ilçesine bağlı Çukuroba mahallesindendir.³⁰⁹ 1897'deki Ermeni isyanını "Padişaha Arzuhal" adıyla şiire dökmüştür. Şiirlerinde "Hâfız" mahlasını kullanmıştır.³¹⁰ A'ma olduğu bilinmektedir.³¹¹ Hâfız Kız, gözleri görmediği için şiirlerini komşusunun oğlu Osman Sandaloğlu'na yazdırmıştır. Bu şiir, ilk kez *Memleket* gazetesinde yayımlanmıştır. "Miralay Ali Bey Destanı" başlıklı başka bir şiiri Osman Sandaloğlu'nun arşivinden alınmıştır. Bu şiir Maraş Mutasarrıfı Ali Haydar Bey adına yazılmış ve yine *Memleket* gazetesinde yayımlanmıştır.³¹² Hâfız Kız, Kahramanmaraş'ta yetiştiği belirlenen tek kadın divan şairidir.

*Hafızâ biçâre âciz, ağlayuben kapuna.
Nefs elinden, cürmü isyan, yüz sürerim tapuna
Yüz sürer, eyler temenni, yalvarır, dergâhına.
Lütfedüp eyle hidayet yâ ilâhel âlemin.*³¹³

3.1.80. Lütfüye Deveci Karaca

Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Çiçek köyündendir. Genç yaşta öğretmen Halit Karaca'yla evlenmiştir. Fakat Lütfüye Hanım genç yaşta vereme yakalanmış ve hayatını kaybetmiştir. Hastalığı esnasında ölümünün yaklaştığını düşünerek söylediği ağıt bilinmektedir,³¹⁴

*Yüce dağ başında kandil olayım
Yârimin cebinde mendil olayım
Başını kambartıp derse girici
Taleben çok güccük yâr ben kalayım*

*Yüce dağ başında erikli bostan
Ağlayı ağlayı ayrıldım dosttan*

³⁰⁹ Erşahin, "Hâfız Kız", 30.

³¹⁰ Alparslan ve dğr., *Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009, 49.

³¹¹ Alparslan ve dğr., *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, 47.

³¹² Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 127.

³¹³ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 127-128.

³¹⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 240.

*Amanın uşaklar sılama yaslan**Sılama gurbette ağılar gezerim*³¹⁵

Kahramanmaraşlı kadın şairlerden seksen altısının hayatı hakkında bilgi edinilmiştir. Bu şairler dışında eserlerinden başka hiçbir bilgiye ulaşılamayan diğer isimler: Adile Kaya (Afşin) (?), Ağca Elif (Göksun) (?), Asiye Kebapçı (Afşin) (?), Aşir Veli'nin Kızı Zeynep (Göksun) (?), Aynur Aba (?), Ayşe Bekar (Andırın) (?), Ayşe Can (Afşin) (?), Ayşe Çağlayan (Andırın) (?), Ayşe Evcan (Andırın) (?), Ayşe Gürbüz (Andırın) (?), Ayşe Hanım (Afşin) (?), Ayşe Hanım (Göksun) (?), Ayşe Hatun (Andırın) (?), Ayşe Hüsne Hanım (Afşin) (?), Ayşe Karamaz (Afşin) (?), Ayşe Kesme (Andırın) (?), Ayşe Öksüz (Afşin) (?), Ayşe Temiz (Patlakızı) (Andırın) (?), Bahar Hanım (Göksun) (?), Ballı Hatun (Belkise) (Andırın) (?), Banu Hanım (Afşin) (?), Caneser Özarıslan (Afşin) (?), Cemal'in Anası (Elbistan) (?), Cemile Hanım (Afşin) (?), Cemile Şahin (Afşin) (?), Cennet Er (Elbistan) (?), Cennet Hanım (Afşin) (?), Culfa Esme (Göksun) (?), Çerkez Kızı Hatice (Göksun) (?), Demet Gök (?), Dilek Kıran (?), Döndü Alkılınç (Afşin) (?), Döndü Hanım (Afşin) (?), Döndü Köker (Afşin) (?), Döndü Özden (Afşin) (?), Döndü Tahta (Andırın) (?), Döne Bakacak (Andırın) (?), Döne Ekici Gök (Andırın) (?), Döne Höbek (Andırın) (?), Durdiye Çınar (Andırın) (?), Eda Dönmez (?), Elif Ana (Afşin) (?), Elif Bilici (Andırın) (?), Elif Budak (Andırın) (?), Elif Dalkıran (Foter Elif) (Andırın) (?), Elif Hanım (Afşin) (?), Elif Hanım (Göksun) (?), Elif Kavak (Afşin), Elif Kıvrak Duman (Andırın) (?), Elif Kuru (Andırın) (?), Elif Tahta (Andırın) (?), Elife Salan (Andırın) (?), Elmas Hanım (Göksun) (?), Emine Abacı (?), Emine Dikici (Afşin) (?), Emine Hatun (Andırın) (?), Emine Hatun (Göksun) (?), Emine Höbek (Andırın) (?), Emine Taşdemir (?), Emiş Bülbül (Afşin) (?), Esra Purtaş (?), Esme (Göksun) (?), Esme Palalı (Andırın) (?), Esme Saz (Elbistan) (?), Eşe Baraklı (Andırın) (?), Eşe Ebem (Göksun) (?), Eşe Hanım (Afşin) (?), Eşe Hanım (Göksun) (?), Eşikkız (Afşin) (?), Fadıma Hatun (Andırın) (?), Fadime Ayten Koyuncu (Andırın) (?), Fadime Çoban (Afşin) (?), Fadime Genç (Afşin) (?), Fadime Hanım (Afşin) (?), Fadime Hanım (Göksun) (?), Fadiş Gıvrak (Andırın) (?), Fatiş Hatun (Andırın) (?), Fatma Benli (Andırın) (?), Fatma Boyraz (Andırın) (?), Fatma Çelik (Zamanti)

³¹⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 240.

(?), Fatma Gül den (Afşin) (?), Fatma Höbek Bakacak (Andırın) (?), Fatma Höbek Kahveci (Andırın) (?), Fatma Kocabaş (Andırın) (?), Fatma Korkmaz (Afşin) (?), Fatma Saylak (d. 1960-ö. 2021), Fatma Temiz (Çoban Kızı) (Andırın) (?), Fatma Teyze (Afşin) (?), Fatma Yıldız (Elbistan) (?), Fethiye Hanım (Afşin) (?), Fındık Akkaya (Afşin) (?), Fındık Karı (Göksun) (?), Fikriye Arık (Andırın) (?), Gamer Hanım (Göksun) (?), Gelin Kız (Elbistan) (?), Gırmızı Eşe (Göksun) (?), Gökşen Hatun (Andırın) (?), Gülcan Şahin (?), Güldane Hatun Uçak (Elbistan) (?), Gülhanım Teyze (Afşin) (?), Gülistan Hanım (Göksun) (?), Gülkız İpek Kaya (Elbistan) (?), Güllü Bibi (Afşin) (?), Güllü Gülmez (Andırın) (?), Güllü Hanım (Afşin) (?), Güllü Koyunca (Elbistan) (?), Güllü Yener (Andırın) (?), Gülsüm Hanım (Göksun) (?), Gülsün Seyran Aygün (?), Gülnur Demirel (?), Gümüş Yücel (Afşin) (?), Habibe Akkaya (Afşin) (?), Habibe Cinpolat (Afşin) (?), Habibe Hanım (Afşin) (?), Haccalı Hatun (Andırın) (?), Hacce Narter (Elbistan) (?), Hacce'nin Anası (Elbistan) (?), Hacer Hanım (Afşin) (?), Hacer Temiz (Andırın) (?), Hacı kız Şahinkaya (Elbistan) (d.?-ö. 2020), Haççe Hanım (Göksun) (?), Halime Doğan (Andırın) (?), Hamide Hanım (Andırın) (?), Hapa (Afşin) (?), Hasibe Hatun (II. Hasibe) (Andırın) (?), Hatın Eşe Bostan (Elbistan) (?), Hatice Bardakçı (?), Hatice Gelin (Göksun) (?), Hatice Hanım (Afşin) (?), Hatice Hanım (Göksun) (?), Hatice Hatun (Hacı Hatun) (Afşin) (?), Hatice Kadın (Zamantı) (?), Hatice Salan (Andırın) (d. 1943-ö. 2023), Havva Demir (Elbistan) (?), Havva Hanım (Elbistan) (?), Hayriye Karakaş (Elbistan) (?), Helime Hanım (Andırın) (?), Hilal Sakar (Afşin) (?), Hurşide Karpuz (Andırın) (?), Hürü Bakacak (Andırın) (?), Hürü Hanım (Göksun) (?), Hürü Salan (Andırın) (?), Hüsne Bacı (Andırın) (?), Hüsne Belli Atmalı (Afşin) (?), Hüsne Çınar'ın Yengesi (Andırın) (?), Hüsne Teyze (Afşin) (?), İnci Bilgin (?), Kara Sultan Temiz (Andırın) (?), Karaca Hatice (Göksun) (?), Karağız (Afşin) (?), Kevser Baysal (?), Kıymet Gelin (Göksun) (?), Latife Yayıcıoğlu (Andırın) (?), Mahire Yayıcıoğlu (Andırın) (?), Maşide Dinçer (?), Meçhul Bir Hanım (Elbistan) (?), Melek Hatun (Afşin) (?), Melek Köker (Elbistan) (?), Meliha Demirtaş (?), Menzi Hanım (Göksun), Meryem Duman (Andırın) (?), Meryem Elmas (Andırın) (?), Meryem Hatun (Andırın) (?), Meryem Nehir (?), Meryem Teyze (Göksun) (?), Meyise Hanım (Göksun) (?), Mine Erdoğan Dal (?), Mine Hanım (Elbistan) (?), Minik Fadime (Göksun) (?), Mor Hatun Özberk (Afşin) (?), Münevver Gök (Andırın) (?),

Müslüme Hanım (Afşin) (?), Naciye Kılıç (Elbistan) (?), Nadire Erkek (Andırın) (?), Nadiriye Hanım (Afşin) (?), Nafiye Bülbül (Kör Nafiye) (Afşin) (?), Nar Eşe (Afşin) (?), Nazlı Özdemir (Afşin) (?), Nazlı Soydan (Afşin) (?), Nebahat Yalçinkaya (?), Nihal Tüztürk (Elbistan) (?), Nimet Tekerek (?), Nuray Alper (?), Nurcihan Kızmaz (?), Nurhayat Başer (?), Pakize (Afşin) (?), Pakize Yıldız Etki (?), Paşalı Hatun (Andırın) (?), Perinur Olgun (?), Rabia Çiriş (?), Rabia Kılıcsallayan (?), Rahime Çiçekli (Elbistan) (?), Rana Güngör (?), Raziye Iraz Çağlar (Afşin) (?), Raziye Şensoy (Andırın) (?), Remziye Bektaş (Afşin) (?), Reyhan Akbaş (?), Rukiye Gürbüz Sert (Andırın) (?), Rukiye Üstü (?), Safiye Temiz (Andırın) (?), Saadet Demirci (?), Saadet Derindere (?), Saadet Nalcı (?), Sahriye Şahinkaya (Elbistan) (?), Seher Bülbül (Afşin) (?), Selver Hanım (Afşin) (?), Semra Üstündağ (?), Semra Yürürdurmaz (?), Sevim Hanım (Göksun) (?), Seyhan Dedeler (?), Sıdıka Hanım (Andırın) (?), Sırrıye Hanım (Afşin) (?), Sibel Doğan (?), Songül Aksoy (?), Songül Bozdoğan Pinegöz (Andırın) (?), Sultan Aksakal (Afşin) (?), Sultan Hanım (Göksun) (?), Sultan Ocak (Andırın) (?), Sultan Sakar (Afşin) (?), Sultan Türkkahraman (Afşin) (?), Şefika Turgut (?), Şemsi Hanım (Göksun) (?), Şenay Okutan (?), Şerife Hanım (Göksun) (?), Şerife Hatun (Afşin) (?), Şerife Hatun (Andırın) (?), Şerife'nin Analığı (Elbistan) (?), Telli Hatça (Avşar Kızı) (Andırın) (?), Telli Hatun (Andırın) (?), Teslime Hanım (Afşin) (?), Teslime Hanım (Andırın) (?), Topuz Arefe (Afşin) (?), Tuba Devrim (?), Türkan Kurtaran (Afşin) (?), Türkmen Kalem (Afşin) (?), Uzun Elif (Göksun) (?), Ümmühan Hanım (Andırın) (?), Ümüs Hanım (Göksun) (?), Ünselkızı (Andırın) (?), Yeşim Sibel Kaya (?), Yeter Bölükbaşı (Elbistan) (?), Yeter Hanım (Elbistan) (?), Zala Hanım (Afşin) (?), Zehra Atlama Numan (?), Zehra Bağır (?), Zehra Yılmaz (?), Zekiye Hanım (Göksun) (?), Zeynep Hanım (Elbistan) (?), Zeynep Hanım (Afşin) (?), Zeynep Kahveci Kayıran (Andırın) (?), Zeynep Kayran (Andırın) (?), Zeynep Kılıç (?), Zeynep Safi (Afşin) (?), Zeynep Sümeyye Kar (?), Zeynep Teke (Afşin) (?), Zeynep Türkmen (Afşin) (?), Zeynep Yazgan (Afşin) (?), Zilfice Hanım (Afşin) (?), Zöhre Kasap (?), Zülfüye Kabalıcı'dır (d. 1927-ö. 2021).

3.2. MARAŞLI KADIN ŞAİRLERİN ŞİİRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Muhteva Bakımından Değerlendirilmesi

Kadın için şiir en ilkel haliyle bir iç dökme aracı olarak kabul edilmiştir. Kadın; başta kadınlık deneyimleri olmak üzere duygu ve düşüncelerini, kimseye söyleyemediklerini, duyurmak istediği her şeyi sözlü ya da yazılı olarak anlatmıştır. Ortaya çıkan bu ürünler her zaman bir sanat eseri mahiyetinde değildir. Zaten sözlü kültürde ölen yakınına ağıt yakan, bebeğine ninni söyleyen kadın da sanatsal bir kaygı taşımaz. Edebiyatta yeniden insanın kendi doğallığı içinde ve dille gerçekleştirilmesi, kadına içini dökmekten, kendini gerçekleştirmeye doğru genişleyen yeni imkânlar sunması sebebiyle ortaya çıkan ürünler oldukça kıymetlidir.³¹⁶

3.2.1.1. Allah’a Yakarış, Dua

Kahramanmaraşlı şairler kudret sahibi olan Allah’ı korku kaynağı olarak değil sevgi kaynağı olarak nitelendirmişlerdir. Allah, yasaklayan veya cezalandıran bir ilah anlayışının aksine merhametli, hoşgörülü, affedici olarak görülmüştür. Bu sebeple şiirlerinde Allah’a karşı sonsuz sevgi, güven, bağlılık ve teslimiyet duyguları daima kendini hissettirmiştir. Şairler ya işledikleri günahlar, kusurlar sebebiyle Allah’ın merhametine ve kendilerinin aciz bir kul olmalarına vurgu yaparak Allah’tan af dilemiştir; ya Allah’ın sonsuz kudretiyle çektiği ıstıraptan, acıdan, sıkıntıdan kurtulmak için Allah’tan bir derman istemiştir, ya sevdiği birinin hastalığının iyileşmesini Allah’tan niyaz etmiş ya da Allah’ın sonsuz lütuf sahibi oluşu sebebiyle istediği her şeyin gerçekleşmesi için Allah’a dua etmiştir.

³¹⁶ Hülya Argunşah, “Kadın Yazarların Türkçedeki Yolculuğu (Cumhuriyet’e Kadar)”, Esma Özdaşlı (Ed.), *Türkiye’de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim* (223-251), TASAV, Ankara 2022,

Hâfız Kız, hayatın geçiciliğinden habersiz ömrünü heba edişini, bunun sonucunda hata işlemesi üzerine duyduğu pişmanlıkla kulluğunun verdiği acziyeti ifade ederek Allah'tan af dilemektedir;

*Geçti ömrüm bilmedim yok yerlere kıldım heba.
Lütfedüp eyle hidâyet ya ilâhel âlemin.
Rûz-i mahşerde şefaât ide bize Mustafa.
Lütfedüp eyle hidâyet ya ilâhel âlemin.*

*Sana ma'lum sen bilirsin işledim bunca günah.
Cümlelerin maksûdu sensin, kamuya sensin penâh.
Kul hatasız olmaz amma, affedersin padişah.
Lütfedüp eyle hidâyet, ya ilâhel âlemin.³¹⁷*

Yıldız Taşdemir, “Damla-i Gurbet” başlıklı şiirinde kalemine güç vermesi, kaleminin daima doğruyu yazması için Rabbine dua etmektedir;

*Ey bir damla suya buldurup tabiata can veren Rabbim!
Benim yolumu da doğru çiz.
Doğru çiz ki can suyu olsun,
Gözümünden dökülüp kalemime damlayan cümlelerim.
Kelamın olsun kalemimden damlayanlar.
Gönderdiğin kutlu ışık aydınlatsın cümlelerimi.
Senin kelamın güç versin kalemime.³¹⁸*

Yeter Şarлак, yaratana hem derdi hem ilacı olarak nitelendirmiş, zalimlerden koruması için ona şöyle yakarmıştır;

*Sensin başımda tacım
Hemi derdim hem ilacım
Daima sana muhtacım
Koru beni zalimlerden³¹⁹*

³¹⁷ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 127.

³¹⁸ Yıldız Taşdemir, “Damla-i Gurbet”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 50.

³¹⁹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 747.

Gülekız Güven; Allah'ın sevgilisi olan Hz. Muhammed'in hatırına, Hz. Ali'den yetişecek himmetle hasta olan oğlu Adana'ya sağ salim ulaşsın diye Allah'a yakarmaktadır;

*Yarabbi daraldım kapına düştüm
Sabır pınarının suyundan içtim
Hüsnü rızam ile canımdan geçtim
Acı göstermeden götür efendim*

*Müminler oturur cennet köşküne
Merhamet kıl benim gibi düşküne
Çok sevdiğin Muhammed'in aşkına
Acı göstermeden götür efendim*

*Hem yalvarır hem eylerim minnet
Mürüvvet kanısın eyle hidayet
Hazreti Ali'den yetişsin himmet
Acı göstermeden götür efendim³²⁰*

3.2.1.2. Hz. Peygamber'e Sevgi

Türk şiirinde sıklıkla konu edilen Hz. Peygamber, Kahramanmaraşlı şairlerde de kendini göstermiştir. Şiirlerinde Hz. Peygamber'i övmüş, ondan şefaath istemişlerdir. Şiirlerden anlaşıldığı üzere şairler; Hz. Peygamber'e sonsuz bir sevgi, saygı ve hürmet beslemektedir. Şairler, Hz. Peygamber'i konu ettikleri şiirlerinde onun hayatı hakkında bilgiler vermek yerine ona olan duygularını işlemişlerdir. Şiirler genellikle peygambere özlem, hasret; onu bir kez dahi olsa görme isteği konuları üzerine yoğunlaşmıştır.

Gülnur Demirel; Hz. Peygamber'in adının dahi anıldığı anda gönlündeki karanlığın aydınlandığını; içindeki gamın, kederin, sıkıntının son bulduğunu ifade etmiştir. Adının anılmasının bile güzelliğler getiriyor oluşu onu görünce yaşanacakların hayalini

³²⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 29-30.

kurdurmuştur. Şair; Hz. Peygamber'i görmenin arzusunu, ona olan hasretini şiirinde işlemiştir. Şaire göre; o olmadan sanki insan ıssız, susuz çöllerde kavrulmakta; ismi anıldığında ise çöle dahi bahar gelmektedir;

Karanlık bir gecede secdedeyim

Dua dua çiçeksin dilimde

Adın nur oluyor, akıyor gönlüme

*Adın böyle güzelse, yâdın nasıl güzeldir.*³²¹

Fatma Genç Dede, ahirette cehennem ateşinden sakınmak, sırat köprüsünden geçebilmek için Hz. Peygamber'den şefaate istemektedir;

Cehennem kükrer çıkar bir duman

Malik'e yalvarırık hiç vermez aman

Sırat köprüsünde halimiz çok yaman

*Yâ Muhammed yetiş imdadımıza*³²²

Hz. Peygamber, Türk şiirinde gülle sembolize edilmiş ve nur imgesi, onun şiirlerde mutlaka zikredilen bir özelliği olmuştur. Yeter Yıldırım da şiirinde Hz. Peygamber'le özdeşleştirilen gül sembolünü kullanmıştır. Şiirde geçen 'ümmetini çaresiz bırakma, nurundan cehennem kaçır' ifadelerinden anlaşıldığı üzere Hz. Peygamber; Müslümanlar için bir kurtarıcı ve şefaateçi olarak görülmüştür. Yeter Yıldırım da her mümin gibi Hz. Peygamber'i rüyasında dahi olsa görme arzusundadır;

Ümmetini koyma nâcâr

Yanağında güller açar

Nurundan cehennem kaçır

*Arz eyleyem yâ Muhammed*³²³

Hz. Peygamber'in bir diğer ismi de Ahmet'tir. Şiirlerde Muhammed isminin yanı sıra bu isim çokça zikredilmiştir. Hz. Peygamber, Allah'ın en sevdiği kulu olması sebebiyle şiirlerde bu

³²¹ Gülnur Demirel, "Efendim", *Edebiyatın Başkenti*, 14, 2020, 19.

³²² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 182.

³²³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 201.

özelliğine sıklıkla değinilmiştir. Yeter Yıldırım “Geldim” başlıklı şiirinde daima zikrettiğini, Müslüman olduğunu, hak yolda olma ve ölme arzusunu dile getirmiştir. Ayrıca Allah’ın en sevdiği kul olan Hz. Peygamber’i görmek, onun eşiğine yüzünü sürmek istediğinden bahsetmiştir. “Ravzasına giden gülünü derer” ifadesiyle Ravza-i Mutahhara’yı kastetmiştir. Cennet bahçelerinden bir bahçe olarak bilinen, Hz. Peygamber’in kabrinin bulunduğu bu bahçe gül bahçesi olarak düşünülmüştür. Bu sebeple buraya gelip Hz. Peygamber’i ziyaret edenlerin sanki cennet bahçesinden gül toplamış gibi olacağını belirtmiştir. Hz. Peygamber’in şefaatine nail olanların sıratı geçip cennete gireceğinden, onu görenlerin arzularına ulaşacağından bahsedilmiştir. Zira müminlerin en büyük arzuları cennete girmek ve Hz. Peygamber’in cemalini görmektir;

Düştüm yollarına çekerim zahmet

Hak hidayet etti cennetü’l- hikmet

Bir adın Muhammed bir adın Ahmet

Cânansın cânını vermeye geldim.

...

Benim istediğim Hak’tır Hak yolu

Hak yolunda canım vermeye geldim

Hakkın sevgilisi Habibin kulu

*Senin cemâlini görmeye geldim.*³²⁴

3.2.1.3. Övgü, Güzelleme

Kadınlar, kınanmalardan kaçınmak için aşk şiiri yazmak yerine genellikle şiirlerinde birini övmüşlerdir. Bazen usta bir şairi, bazen bir büyüğü, bazen bir yakınıni şiirine konu edinmişlerdir.

Alevilikte önemli yer tutan yediler, kutup ve üçlerden sonra gelen ve dünyanın manevî idaresinde söz sahibi olan Tanrı

³²⁴ Atmaca, *Binboğa'nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, 397.

erenleridir. Üçler ile dünyanın dört bir yanında birer tane bulunan erenler “yediler”i oluşturmaktadır.³²⁵

Canımdan çok sevdiğim Yediler

Gel de bizimle gidek dediler

Başımın üstüne bir şey koydular

Gördüm yüzlerini elhamdülillah³²⁶

Aşk şiiri yazmaktan kaçınan kadın şairler kimi zaman başka bir kadına güzelleme yazmayı tercih etmiştir. Ayşe Dede Çabuk’un hemcinsinin güzelliğinden bahsettiği şiiri şöyledir;

Rabbim çok özenmiş sana

Öyle yakınsın ki cana

Gözlerinden kana kana

İçtim Elbistan güzeli.³²⁷

İnci Okumuş; ayağının altına cennet döşenen, sevginin kaynağı, acılara göğüs geren annelere hayran olmamanın imkânsızlığını ele almıştır;

Sen bütün gözlerde güzelsin

Sızılı yağmurlarla insan de yere

Sevgiyi yoğuran el’sin

Cennetler döşenir bastığın yere

...

Ellerinde bahar, saçlarında şebnem

Şöyle, cemre olup düşer misin toprağıma?

Yaylalarda çimensin, ovalarda ırmak

Ey Mevlâ ışığı kadın

Yaratana anlamaktır seni anlamak³²⁸

³²⁵ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı, İstanbul 2004, 481.

³²⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 32.

³²⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 164.

³²⁸ Okumuş, *Aşkın Elif Hâli*, 99.

3.2.1.4. Aşk, Sevgi

Kadın şairler aşk konusunda duygu ve düşüncelerini dile getirmekten sakınmışlardır. Ahmed Rasim, “İstibdâd-ı Edebîde Kadınlar” başlıklı yazısında şiir ve hayal dünyasına sahip kadınlara iyi gözle bakmayanların sayısının az olmadığını ifade etmiştir: “Halbûki Leylâ ile Mecnûn hikâye-i dilsûzu, Ferhâd ile Şîrîn menkıbe-i âşikânesi, hatta Kerem ile Aslı velvele-i sevdâ-ı fûrûzu eşârımızın tâ ortasında birer makâm-ı iştihâr gibi duruyorken aramızda kadınlığın da kendi başına bir hayat-ı şiir ve hayâle mâlik olmasını fenâ gözle görenlerimiz az değildi. Hatta nezâhat-ı hulk ve nezâket-i hâli cümleye ma’lûm olan merhume Nigâr Hanım’ın bir gazelinesi, bîdedeb bir nevrete müteşâir o kadar çirkin bir tarzda tahmis etmişti ki Andelîb merhum kaşlarını çatarak güya bakacak, okuyacakmış gibi elden aldı, yırtıp suratına fırlattı.”³²⁹

Kadın her çağda şiirin nesnesi konumunda olmuştur. Şair olduğunda âşık konumunda görülmek istenen kadının, muhafazakâr bir toplumda yalnızca ilahî aşktan bahsetmesi mümkündür. Kadının en önemli vasfının kendinden bahsettirmemek olduğu düşünülen toplumlarda aşkını, acısını, hayallerini, umutsuzluklarını ve kısaca duygularını şiirle herkesin önüne sermesi elbette hoş karşılanmamıştır. Bu sebeple kadın ya şiirden tamamen kopmalı ya da tüm kınamaları göze alarak şiir yazmalıdır.³³⁰

Kadınlar rahatça aşk şiiri yazamaz, aksi durumda yanlış anlaşılmakta, çeşitli iftiralara maruz kalmakta, hoş olmayan şekillerde yaftalanmaktadır. Oysa şairler daima kendi yaşadıklarını, hissettiklerini anlatmamakta, bazen başkalarının yaşadıklarını gözlemlediği kadarıyla kendi yaşamış gibi anlatmakta, bazen kurguladığı bir aşk hikâyesini şiirleştirmektedir.³³¹

Kahramanmaraşlı kadınlar her ne kadar şiir yazmaktan kaçmış, yazdıklarının duyulmasından sakınmışlarsa da nihayetinde içlerinden taşan duygulardan, bir yerlerde gizli olan yazma

³²⁹ Ahmed Rasim, *Matbûat Hâtıralarından Muharrir, Şair, Edib*, 214-215.

³³⁰ Serhan Alkan İspirli, *Kadın Divan Şairleri ve Geleniğin Uzantısı*, Salkım-söğüt Yayınları, Erzurum 2007, 12.

³³¹ KK. 3.

yeteneklerinin gün yüzüne çıkmasından kurtulamamış ve şiirin büyümlü dünyasına kapılmışlardır. Başlarda şiirlerinde işledikleri konulara dikkat etmişler, özellikle aşk şiiri yazmaktan kaçınmışlar fakat kınanma korkusunun oluşturduğu duvar zamanla yıkılmıştır.

Kahramanmaraşlı şair Kezziban Götürler, aşk şiiri yazmaktan çekindiğini ifade etmiştir: “Yaşadığımız toplumda biz kadınlar her ne kadar son yüzyılda yaşamın her alanında aktif rol oynasak da hâlâ kalıplaşmış olan toplum baskısı ve mahalle irtasyonu nedeniyle kendimizi tam anlamıyla ifade etmekte birçok sorun yaşamaktayız. Eserlerimde, aşk temalı şiirlerimde, eleştiri aldığım oluyor. Aşk sadece insanla özellikle karşı cinsle sınırlayan sığ düşüncelere aşkın ne kadar geniş ve manevî bir anlamı olduğunu izah etmekte zorlanıyorum. Yanlış anlamalara sebebiyet vermemek adına maalesef bazı şiirlerimi saklamak zorunda kaldığım da oluyor.”³³²

Âşık, gururu sebebiyle çektiği acıyı sevgiliye duyurmaktan çekinmiştir. Gülşah Dilbirliği “Söyleme” başlıklı şiirinde uzun zamandır ayrı olduğu sevgilinin ismine bile hasret kaldığının, onun için yandığının sevdiği tarafından duyulmasını istememiş; hatta kendisinden haber dahi alamamasını istemiştir. Oysa canın canından ayrılmayacağını yine kendi ifade etmiştir;

Adına hasret kaldığımı

Varıp yâre söyleme

İçin için yandığımı

Varıp yâre söyleme

Nicedir uzağım ondan

Can ayrılamaz canandan

Haber alamasın benden

*Sakın yâre söyleme*³³³

³³² KK. 12.

³³³ Gülşah Dilbirliği, “Söyleme”, *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 8.

Tuba Devrim, “Aykırı Şiirler” başlıklı şiirinde kırılmış, incinmiş bir kalple sevdiğini anlatmıştır. Sevgili kalbini kırmış, örselemiş; gururunu zedelemiş, güvenini kırmış ve acı çektirmiş dahi olsa sevmekten vazgeçmemiştir. Onu bu kadar hırpalayan kişiyi sevmekten tövbe etmişse de bu sevgiden kurtulamamıştır;

*Ben seni incinmiş sahici aşkla
İnatla tövbemi bozdum da sevdim
Örselenmiş kalple dâhice aşkla
Yüce gururumu ezdim de sevdim*³³⁴

Rabia Kılıçsallayan, aşkı “Bekleyiş” olarak tanımlamıştır. Aşk, şaire göre gözler ve bakışlar henüz birbirine denk gelmemişken ruhlar arasında başlayan, zamanını kollayan bir bekleyiştir; karmakarışık, serseri duygulardır;

*Bir bekleyiştir aşk umut edenin inanç penceresinde,
Ruhların aşkı hükmetmişti şekilden uzak bir bekleyişe...
Oysaki ne gözler birbirini görmüştü,
Ne de bakışlar denk gelmişti birbirine.*³³⁵

Şiirlerde sevgili daima acı çektiren, eziyet eden, terk eden, kötü davranan konumunda işlenmiştir. Zübeyde Kozanoğlu, güzel gözlü sevdiğinin onu üzmesinden, ağlatmasından, yalvartma-sından, hiçbir isteğini yerine getirmeyişinden, yakıp kül etmesinden şikâyet etmiş ve aşkından diyar diyar gezmiştir;

*Aç kapını ben geldim, güzel gözlü yâr
Ağlattın sızlattın, lal ettin beni
Aşkınla dolaştım, hep diyar diyar
Yalvarttın yakarttın kul ettin beni*³³⁶

Meliha Demirtaş, “Gözlerin” başlıklı şiirinde sevgilinin gözlerinden bahsetmiştir. Fakat “Mecnunu çöllere saldı gözlerin/ Nice yiğit hanı sürükler cenge” mısralarında sevgilinin kadın olduğu hissi uyanmıştır;

³³⁴ Tuba Devrim, “Aykırı Şiirler”, *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 47.

³³⁵ Rabia Kılıçsallayan, “Bekleyiş”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 33.

³³⁶ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 103.

*Ela yeşil kahve girer her renge
Mecnunu çöllere saldı gözlerin
Nice yiğit hanı sürükler cenge
Fırat gibi azgın seldi gözlerin*

*Gök mavisi rengi deniz andırır
Fettan bakışıyla maşuk kandırır
Her gün özlettirir his uyandırır
Ruhların şifası baldı gözlerin³³⁷*

Âşık, sevgiliyi düşündükçe yüreğinde kelekler uçuşmakta, gönlüne bahar gelmekte ve yüzünde hafif bir tebessüm oluşmaktadır. Özlem Polat şiirinde aşk ve doğayı bütünleştirmiştir. Şair, sevgili aklına düşünce hissettiği duygularını doğadaki unsurlarla ifade etme yolunu seçmiştir. Öyle ki kışın ardından gelen baharla birlikte tohumların yeşermeye başlaması, çiçeklerin yeniden açışı, yağmurun bereketi ve baharın getirdiği huzur sevgiliyi düşününce kalpte oluşan hallerle ilişkilendirilmiştir;

*Aklıma geldiğin an
Şaha kalkıyor topraktaki tohum
Taze bahar geliyor çorak yüreğime
Kırıldığım her yerden
Çiçek açıyorum yenden
Yüzümde tebessüm izleri
Dört yanım mutluluk
Bereket yağıyor içime oluk oluk³³⁸*

Âşık Selvinaz, meşhur “Dedim-Dedi” şiirinde bir erkeğin kendisine sevdalanmasını ve kendisinin onun sözüne inanmayışını anlatmıştır;

*Dedim oğlan niye geldin peşimden
Dedi sevdalandım izine güzel*

³³⁷ Meliha Demirtaş, “Gözlerin”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 50.

³³⁸ Polat, “Aklıma Geldiğin An”, 30.

*Dedim git eyleme beni işimden
Dedi vuruldum ay yüzüne güzel.*

...

*Dedim Selvinaz'ım yalan dinleme
Dedi sözüm doğru girdin gönlüme
Dedim yorulup da boşa inleme
Dedi kırıldım ben sözüne güzel³³⁹*

Ayşe Dede Çabuk, kıymet verdiği sevda için kul olacağından, çalgısının teliyle yaraları saracağından, sevdikçe çoğaldığından bahsetmiştir;

*Umut deryasında yüzen bir salım
Açtım yelkenleri sevda yeliyle
Peteklerde dolup taşan her balın
Yâr gelsin toplansın kendi eliyle.*

*En büyük sevdaya kul olurum ben
Sevenler yürüsün yol olurum ben
Yareyi kapatan dil olurum ben
Mızrabımın tatlı kıvrak teliyle.³⁴⁰*

İnci Okumuş, şiirinde aşk kelimesinin eskitilmesinden, içi- nin boşaltılmasından rahatsızlık duymaktadır. Eski şiirde yüceltilen aşkı vurgulamak için Yahya Kemal Beyatlı'nın "Mehlika Sultan" şiirine atıfta bulunmuş, "vesikalı yar" ifadesiyle de modern zamanların aşk anlayışını eleştirmiştir;³⁴¹

*eyvahlar olsun dilimizde
mehlika Sultan'dan son kalan aşk
vesikalı yar ile meydana düştü³⁴²*

³³⁹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 370.

³⁴⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 163.

³⁴¹ Yanardağ ve dğr., "İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne Tematik Bir İnceleme", 1752.

³⁴² Okumuş, *Aşkın Elif Hâli*, 34.

Aşk insanın dünyaya bakışını, olayları algılayış biçimini değiştirmektedir. Âşığa sevgilinin her yaptığı hoş gelmektedir. Necla Küçükhurman'a göre gönül sevdaya düşünce mevsimler daha da güzelleşir, bir şarkının makamı değişik gelir kulağa, gülün dikenini bile hoşuna gider, konuşamaz olur, halini gizleyemez;

Gönül bir sevdaya düşmeye görsün

Bahar başka gelir yaz başka gelir

Aşkın huzurunda divana dursun

*Makam başka gelir saz başka gelir.*³⁴³

Yazdığı şiirleri, suç işler gibi saklayan Nurgül Kaynar Yüce; ara sıra ailesine şiirlerinden okurken dahi konu bakımından seçici davranmıştır. Sanki şiir yazmak ayıpmış ya da şiir yazan biri ancak sevdalı biri olabilirmiş gibi düşüncelerle kendini hep kısıtlamıştır. Uzun zamandır şiir yazan şair, aşk şiirleri yazarken bugün bile çekinmekte ve yazdıklarını sıkı bir süzgeçten geçirmektedir. Oysa aşk ne ulvî bir duygudur? Aşkı sığ duygulara sıkıştıranlar, onun derinliğinden bihaber olanlar, şairleri pervasızca yaftalamaktadır. Ancak şiir başlı başına bir aşktır zaten. Şair, aşkı sığ duygulara hapsedenlere şöyle seslenmiştir;³⁴⁴

Pervane misali ateşe konup

Yanmak gerek aşkı anlamak için.

Leylâ Leylâ diye çölleri aşıp

Dönmek gerek aşkı anlamak için.

Dâdim olmak ister Taptuk dizinde

Kilit olmamalı gönül gözünde

Nice hikmet gizli otuz cüzünde

*Anmak gerek aşkı anlamak için.*³⁴⁵

³⁴³ Atmaca, *Binboğa'nın Söz Pınarı Aşkınli Aşıklar Şairler Yazarlar*, 320.

³⁴⁴ KK. 2.

³⁴⁵ <https://blog.edebiyatdefteri.com/nurgulkaynaryuce/siir/1378716-aski-anlamak/author.html> (Erişim Tarihi: 01.11.2024).

Andırın'ın bir köyünde çoban o köyden bir kıza âşık olmuş fakat çoban olduğu için kızı kendisine vermeyeceklerini düşünmüş ve dünürücü gönderememiştir. Ne var ki kız da çobana âşık olmuş ve bu çaresizliğe sitem etmiştir;³⁴⁶

*Çobanın elinde gaval
Arkasında sürü davar
Eğer davar susuz ise
Bizim elde çifte pınar
Lili çoban, garip oğlan*

*Dokuz gattan urganım var
Çiçekliden yorganım var
Çoban beni kaçırsan
Yedi şişek gurbanım var
Lili çoban, garip oğlan*

*İpek mendil boyamadım
Ben çobana doyamadım
Küçük guşlar yuva yapmış
Serçe gadar olamadım
Lili çoban, garip oğlan*

*Yanına yoldaş olayım
Yüksüğüne gaş olayım
Yalınız davar güdülmez
Ben yanına eş olayım
Lili çoban, garip oğlan³⁴⁷*

Nafiye Türkmen, bir gün şair olursa kaleminin daima sevgilinin adını yazacağını, tüm başlıklarını onun oluşturacağını dile getirmiştir. Ayrıca sevdiğini kaybetmekten korkmaktadır;

³⁴⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 17.

³⁴⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 17.

Eline bir gül veririm kıpkırmızı
Yaprakları ümit yeşili
Dalları mutluluk yolu
Kimselere açamam/
Çaldıramam seni benden...
Bir gün bir şair olursam eğer
Kitaplar yazarım, defterler dolusu
Kalemim senin ismini yazar tane tane
Her başlıkta sen olursun
Her ilhamımda sen
Aşkımızı noktalarım uzun uzun
Kimselere açamam/
*Çaldıramam seni benden...*³⁴⁸

3.2.1.5. Ayrılık

Türk şiirinde ayrılık genellikle iki sevgilinin birbirinden uzaklaşması, sevgilinin âşığı terk etmesi olarak ele alınmıştır. Kahramanmaraşlı şairler de şiirlerinde ya sevgiliye hiç kavuşamamasını ya eşinin, nişanlısının askere gitmesi, çalışmak için başka bir şehirde olması sebebiyle ondan ayrı kalmasını ya da farklı bir sebepten ötürü ayrılımlarını konu edinmiştir. Ayrıca bu ayrılık üzerine duyulan özlem, kavuşma arzusu, umut ve umutsuzluk şiirlerde işlenmiştir.

Sevgiliyle ayrı düşünce sanki zaman birbirine karışmakta, bahar yerini kışa bırakmakta, kasvetli bir bulut gökyüzünü kaplamaktadır. Âşık beklediğinin hiç dönmeyeceğine dair bir umutsuzluğa düşmekte ve aynı zamanda kavuşma umudunu içinde hep taşımaktadır. Âşık bu ikilem arasında ne yapacağını bilemez haldedir. Asuman Soydan Atasayar; sevgiliye özlemini, onsuz baharın dahi gelmeyişi şöyle anlatmıştır;

Yollar vuslata mâni, beklenen dönmüyor
Vurgun yiyen bir ömrün, solduğu görünmüyor

³⁴⁸ Kurt, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, 242.

*Güneş ışığı sönse bende umut sönüyor
Sevgimiz kutsal bizim karışmaz haramlara
Düşürme beni artık hüznölere gamlara!*³⁴⁹

Saadet Derindere'nin şiirinde sevgiliyle tanışmasıyla hissedilen huzur, bir anda ayrılığın araya girmesiyle yerini hüzne bırakmaktadır. Bir sonbahar günü tanıştığı sevgilinin gözlerinde ilkbaharı görmüş, onunla dört mevsimi bahar gibi yaşamış fakat yine bir sonbahar günü onu kaybetmiştir. Şair, aşk ve ayrılık sürecinde hissettiği tüm duyguları doğadaki unsurlar ve olaylarla benzeştirmiştir. Yaprakların neden sarardığını, kuşların neden göçtüğünü sevgiliyi kaybettiği gün anladığını söylemektedir;

*Sonbahardı,
Güneşin ışıkları öperken sarı yaprakları
Kader seni çıkardı karşıma
Bakışlarında ilkbahar vardı*

...

*Yokluğunda hissettim, ellerinin sıcaklığını
Yaprakların neden sarardığını
Kuşların neden göçtüğünü o gün anladım
Çok oldu içimdeki kuşlar göçeli
Şimdi ilkbaharı bekliyorum...*³⁵⁰

Gölnur Demirel, "Anlasan" başlıklı şiirinde sevdiğine onsuzluğun ne kadar acı olduğunu, o olmadan yaşlanmanın ne demek olduğunu asla bilemeyeceğini anlatmak istemiştir. Rüzgâra sevdiğinin kokusunu getirmesi için yalvarmış ama rüzgâr yalnızlığını yüzüne vurmuştur. Zira sevgiliden ulaşan ne koku vardır ne de haber;

*Kokunu getirsin diye yalvardığım rüzgâr
Bir kara haberci olur da
Ne bir selamın ulaşır buraya
Ne de baharsı kokun.*

³⁴⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 171-172.

³⁵⁰ Saadet Derindere, "Göçen Kuşlar", *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 31.

*Bilmezsın sensizlik ne kadar acı*³⁵¹

İncecik köyünden Hasan Çavuş, seferberlik zamanında askerdir. Askere gitmeden önce Havva isimli bir kızla nişanlanmıştır. Ruslarla yapılan savaşta esir düşmüş, her fırsatta esir kampından kaçmaya çalışmıştır. Fakat her defasında yakalanmış ve cezalandırılmıştır. Rus kampında yedi yıl esir kalan Hasan Çavuş'un nişanlısı Havva, ayrılık acısıyla şu ağıtı yakmıştır;³⁵²

*Yıkılsın Almanya sarayın tahtın
Yaktın kadir Mevlâ'm sen bizi yaktın
Kör olasın seferberlik
Cahil günümüzde çıktın*³⁵³

Veda etmek âşığı her zaman üzmüş ve maşuk zalim olarak nitelendirilmiştir. Vuslatı bahar getiren sevgilinin ayrılığı âşığın gönlüne kışı getirmiş ve güller onsuz solmuştur. Ondan geriye yalnızca bir resim kalmıştır;

*İçimi yakıyor veda sözleri
Baharı kış eden zalim ayrılık
Yürekten silinmez dostun izleri
Baharı kış eden zalim ayrılık*

*Yükselir göklere duam dilimde
Suskunum sadece resmin elimde
Sensizken solacak açan gülüm de
Baharı kış eden zalim ayrılık*³⁵⁴

Âşık hep çaresiz bekleyen ve koşulsuz sevendir. Sevgili girdince âşığın gülüşleri solmuş, hayalleri tükenmiş, sanki bir denizin ortasında kalmış ve boğulmuştur. Şair, yüreğini bir serçeye benzetmiştir. Kalbi; zayıf, küçük bir kuş olan serçe gibi hassastır. Ayrıca serçe şiirlerde sadakati ifade etmiştir;

³⁵¹ Gülnur Demirel, "Anlasan", *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 9.

³⁵² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV.*, 22.

³⁵³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV.*, 22.

³⁵⁴ Gülşah Dilbirliği, "Zalim Ayrılık", *Edebiyatın Başkenti*, 52, 2023, 6.

Uzak iklimlerin iki ayrı dünyası gibiydi

Seni sevmek ve beklemek.

Bu yüzden; güne açılan gözlerin hürmetine

Sen yine de tut kanayan bileklerimden.

Gittiğinden beri

Yurtsuz kaldı gülüşlerim³⁵⁵

Nihal Tüztürk, kaybettiği aşkını batan güneşe benzetmektedir. Şair bir akşamüzeri kayıkta sevdiğini düşündüğü esnada; rüzgâr sanki kulağına bir ninni mırıldanmış, gökyüzünde uçan martılar onların aşkını anlatmış, dalgalar üzerinde yavaşça sallanan kayık ise bir beşik olmuştur. Karşı kıydan gelen sesler ilk karşılaştıkları anı hatırlatmıştır şaire. Gece yarısı bir Çobanyıldızı sevgilinin yerini göstermiş fakat sonra ay ışığıyla birlikte Çobanyıldızı da kaybolmuştur;

Rüzgârın sesi bir ninniydi sanki,

Dalgalar üzerindeki kayık bir beşikti

Uçan martılar hikâyemizi söylediler.

Kaybolan aşkım batan güneşe benzerdi

Karşı kıydan bazen sesler gelirdi,

Kızılıklar içerisinde, bir gurup vakti

Ağır, ağır çalardı hep nağmesi.

Hatırlatırdı, ilk karşılaştığımız saati

Sonra dururdu, bazen gece yarısı.

Her taraf sessizken bir Çobanyıldızı

Senin bulunduğun yeri gösterirdi.

Arkasından ay ışığı, yavaş yavaş giderdi³⁵⁶

Gülnur Demirel, sevgilinin gidişine sitem etmiştir. Sevgili onu terk ederek tüm güzel anıları, geçmişî âşığın omuzlarına yüklemiştir. O her şeyi geride bırakarak âşığa terk edilmenin acısını bırakmıştır;

³⁵⁵ Kevser Baysal, “Nukritzia”, *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 40.

³⁵⁶ Mehmet Gözükkara, Ömer Hakan Özalp (Der.), *Elbistan Ağutları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, Özgü Yayınevi, İstanbul 2011, 343.

*İşte gidiyorsun
Sırtıma yüklediğim koca bir mazi
Elinde küçük bir valiz
Yükün hafifi sende
Acının ağırı bende.³⁵⁷*

Hatice Güzel'e göre sevgiliden ayrı olmak kadar can yakıcı hiçbir şey bulunmamaktadır. Artık kullanılamaz hale gelen saatin içerisine, sevdiğiyle olan tüm zamanlarını esir etmek istemiştir.

*Zamanı esir edebilir miyim?
Zembereği boşanmış saatin yelkovanına.
Dünya'nın çarkı durmadıktan sonra
Kilitler vursan gönlüme
Ya da azat etsen ne çıkar
Ruhum semaya kuş olup uçtuktan sonra.³⁵⁸*

3.2.1.6. Yalnızlık

İnsan yaratılışı gereği, diğer insanlarla veya varlıklarla da-ima etkileşim kurmak istemiş ve birlikte yaşamıştır. Bir arada yaşamaya alışmış olan insanın yalnız kalması hayatında önemli değişimlere sebep olmuş ve duygusal çöküşü beraberinde getirmiştir. Kahramanmaraşlı kadın şairlerin derdini anlatacak, duygularını paylaşacak birini bulamayıp şiire sarıldıkları görülmektedir. Yalnızlık kadınların dert ortağı olmuştur.

Aynur Aba; “Yabancı Ayaz” başlıklı şiirinde yalnızlıktan üşüyen ruhunu, yüreğini anlatmıştır. Bu yalnızlık o kadar büyük ki ölüm bile uğramamaktadır. Şaire göre insan bir kitabın boş sayfaları gibidir;

*Hayat yabancı bir ayaz gibi girmiş ruhumuzdan içeri,
Üşüyoruz istemsiz...
Dayanılır bir soğuk değil bu,*

³⁵⁷ Gülnur Demirel, “Gidene Mektup”, *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 30.

³⁵⁸ Hatice Güzel, “Gönül”, *Edebiyatın Başkenti*, 32, 2021, 23.

Bir parça yaza hasret yaşıyoruz.

...

Bir kitabın boş sayfaları gibiyiz,

Ayrı, dargın, hüznü, soluk ve hissiz

O kadar yalnız kalmışız ki

Ölüm bile uğramıyor kapımıza

Ölümlü dünyada ölmeye bile mecalimiz kalmamış.³⁵⁹

3.2.1.7. Aldatılmak

Kahramanmaraşlı kadınlar şiirlerinde kimseye anlatamadıkları dertlerini, özellikle eşleriyle aralarında yaşanan sorunları anlatmıştır. Onları en çok yaralayan durum eşlerinin kendilerini başka biriyle aldatması olmuştur. Birçoğu yüreklerini parçalayan bu acıyı şiirle ifade etmeyi seçmiştir.

Feleknaz Hanım ve Hacı Mehmet Erten'in evlilikleri erkek çocukları olmaması sebebiyle kötüye gitmiştir. Hacı Mehmet Erten milletvekili olarak İstanbul'a gitmiş fakat eşini ve çocuklarını yanında götürmemiştir. Üstelik İstanbul'da saray kökenli olduğu belirtilen Muazzez isimli bir kadınla evlenmiştir.³⁶⁰ Feleknaz Hanım da eşinin onu terk etmesi ve ikinci evlilik yapmasının acısına dayanamamış, acısını şiire dökmüştür;

Günbegün artıyor gönlümde keder

Kimseye olmadı bende olan kader

Daralan bunalan nereye gider

Ben daraldım sen yardım et Allah'ım³⁶¹

Feleknaz Hanım, eşi aracılığıyla dertlerine çare bulmak üzere alerji sorunu olan kızı Makbule ve ameliyat olması gereken torunu Fevzi Erten'le İstanbul'a gitmiştir. Fakat tek amacı bu değildir. Ayrıca uzun zamandır ayrı olduğu eşine kendini hatırlatmak, eve

³⁵⁹ Aynur Aba, "Yabancı Ayaz", *Edebiyatın Başkenti*, 60, 2024, 35.

³⁶⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 43.

³⁶¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 59.

dönme ihtimalini zorlamak istemiştir. Mehmet Erten'in Kalamış'taki evine gitmiş ve burada kendisini kuması karşılamıştır. Eşi ise Feleknaz Hanım'ı kovarcasına azarlamıştır. Kumasının yanında böyle hor görülmesi, küçük düşürülmesi onu kırmıştır. Çocuklarının tedavisi bitince Elbistan'a dönmüş ve şu şiiri yazmıştır;³⁶²

*Seher yeli sana sual sorarım
Bu gece de Kalamış'ta estin mi
Sen bilirsin dertli gönül halinden
Sen de benim gibi yâre küstün mü*³⁶³

3.2.1.8. Hastalık

Kahramanmaraşlı kadınlar; kendilerinin veya yakınlarının hastalıkları üzerine duydukları üzüntüyü şiirle ifade etmiştir.

Gül Hatın, kendi hasta olunca şu şiiri söylemiştir;
*Yol bekledim Azrail gelmedi
Tatlı canım verici oldum almadı
Çok yalvardım kimse halim bilmedi
Çektiğim cefayı bir Allah bilir*³⁶⁴

Andırın'ın Camızlık köyünde yaşayan Halime Doğan, kalp krizi geçirmiş ve Adana Başkent Hastanesi'nin acil bölümüne yatırılmıştır. Fazla yorulmaması ve hareket etmemesi için eli kolu sedyeye bağlanmıştır. Halime Doğan ölümünün yaklaştığını düşünmüştür;³⁶⁵

*Yanım yönüm doktor dolu
Mevla'm gayırmıyor beni
Esabil'im datlı guzum
Şefin mi salmıyor seni*

*Gollarımı bağladılar
Gan çıkmıyor damarımdan*

³⁶² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 44-45.

³⁶³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 60.

³⁶⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 26.

³⁶⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 383.

*Ne anam var ne babam var
Haberim yok Omar'ımdan*³⁶⁶

Andırın'ın Torlar köyünün Tahirli obasında yaşayan Hacer Temiz hastalanmış ve çok acı çekmiştir.³⁶⁷ Bu acı üzerine şunları söylemiştir;

*Kakamam yerimden her yerim hamır
Feleğin yüreği daşınan demir
Allah'ım da bana verir mi ömür
Ben her gün ağlarım hastayım diye*³⁶⁸
Hatice Binboğa hastalığı üzerine şu şiiri söylemiştir;
*Çeke çeke bu dert beni alıcı
Etim gidip kemiklerim kalıcı
Doktora gidersem can mı verici
Kader böyleymiş derim ağlarım*³⁶⁹

3.2.1.9. Acı, Keder, Üzüntü

Acı, keder, üzüntü şiirlerde en çok işlenen konulardır. Esasen işlenen birçok konunun varış noktası acı, keder ve üzüntüdür. Kahramanmaraşlı kadınlar, yaşadıkları tüm haksızlıkları, aşağılanmaları, acıları, kederleri ve üzüntüleri yüreklerinden geldiği gibi şiirle ifade etmişlerdir.

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Beşbucak köyünde yaşayan Zülfü Kabalcı'nın üzerine yıldırım düşmüş ve bunun üzerine ameliyat olmuştur. Kendisinin üzerine kuma getiren kocası Kara Hacı'ya, çok sevdiği için karşı çıkamamıştır. Gelin almaya gidildiğinde Zülfü Hanım, huzursuzluk çıkmaması için sessiz kalmıştır. Fakat gelinin babası ona "Bu kız seninle düzenlik kuracak" deyince suskunluğunu bozmuş; "Mustafa Dayı, ben ameliyat oldum diye peygamber olmadım. Senin kızın bana on eyvallah

³⁶⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 383.

³⁶⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 385.

³⁶⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 385.

³⁶⁹ Gözükara ve dğr., *Her Gözyaşı Aynı Renk Elbistan Ağutları II*, 95.

edecek de ben bir eyvallah edebilirsem o da sütüme vicdanıma.” demiştir. Sabah yola çıkılınca Zülfü Hanım şu ağıtı yakmıştır;³⁷⁰

*Aman mazı aman mazı
İçerime attı közü
Çürükler’in gavır gızı
Gul oluyum Gara Hacı’m*³⁷¹

Nurcihan Kızmaz, “İpsiz Uçurtma” başlıklı şiirinde babasız bir çocuğun yaşadığı hüznü anlatmıştır. Babasız bir çocuk; diğer çocuklardan uzakta oynar, düşer ağlayamaz, üşür söyleyemez, kimsenin ayağına dolanmaz, saçlarını yalnız rüzgâr okşar. Babasız bir çocuğun yüreğinin bir yanı daima hüznölüdür;

*Az ötede oynar babasız çocuk
Hep öteki kumda
Hep tek başına
Düşer de ağlamaz
Üşür de söylemez
İpsizdir uçurtması
Hiç tellere
Takılmaz
Az ötede oturur
Babasız çocuk
Hiç kimsenin ayağına
Dolanmaz
Rüzgâr okşar saçlarını
Göğе açar avuçlarını
Kayıp giderken yıldızlar
Ne dilek tutar
Bilinmez...*³⁷²

³⁷⁰ Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Halil İbrahim Özdemir (haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012, 89.

³⁷¹ Uzun, *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 89.

³⁷² Nurcihan Kızmaz, “İpsiz Uçurtma”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 55.

Andırın'ın Yeşiltepe köyünde 1975'li yıllara yaşayan Ekrem Koyuncu, komşuları Mecit'in kızına âşık olmuş ve onu kaçırmıştır. Annesi sabah kalktığı anda olayı öğrenmiş, komşusunu tuvalete emekleyerek giderken görünce, kız kaçtığı için eşinin onu dövdüğünü anlamıştır. Ayten Hanım oğlunun yaşının küçük olmasına mı, kız kaçırmasına mı, komşusunun dayak yemekten yürüyemez hale gelmesine mi üzölsün, bilemez. Çaresiz beklerken oğlunun karakolda olduğunu öğrenince, pencerenin önünde oturarak üzüntüsünü şöyle dile getirmiştir;³⁷³

Yoruldu dutmuyor dizim

Kişiye galmadı sözüm

Boşa vermen mahkemiye

Mıktar bizim a'za bizim

Sabahınan erken galktım

Mecid'in evine baktım

Önünde iki böyüğün

Yavrum bunu nasıl yaptın

...

Erkenden atılan gara

Düzölmüşler sıra sıra

Dayanamaz küçük yavrum

*Teslim etmen garagola*³⁷⁴

Andırın'ın Cambaz köyünde yaşayan Çeribaşı lakaplı Mustafa, eşkıyalık yapmaktadır. Çeribaşı, Çukurova'ya akrabalarının yanına gitmiş, dönüş yolculuğu esnasında ise Yoğunoluk denilen mevkide atların başıboş dolaştıklarını görmüştür. Hemen ormana girmiş, biraz ağca tevek çekerek onunla atın birini tutmuş ve binip kaçırmıştır. Durumu öğrenen at sahipleri ise arkasından tüfek sıkmışlar ve saçmalar Çeribaşı'na isabet etmiştir. Kaçan Çeribaşı, Rabbia Duman'ın kardeşlerinin yanına gelmiş, zira onlar da kaçaktır.

³⁷³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 15.

³⁷⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 15-16.

Çeribaşı'nı Kızıloluk'ta bir mağaraya götürmüş, yarasını iyileştirmeye çalışmışlardır. Çeribaşı'na "Sen bu mağarada kal, eğer acı-kırsan ve susarsan göğceoğlak gibi öt, biz anlarız." demişlerdir. Elif Kıvrak Duman, Çeribaşı'nın ve köylünün bu haline acımıştır;³⁷⁵

*Yoğunluk yoğunluk
Mavi sebka belik belik
Çeri'yi düşman çevirmiş
Bibisioğlu nerde galık*

*Çeri de mağarada yatar
Kollarını bir hoş atar
Acıkık mı susayık mı
Çeri bayguş gımı öter³⁷⁶*

3.2.1.10. Gurbet, Hasret, Özlem

Şairler, kimi zaman iş için başka memlekete giden eşlerinin, çocuklarının; kimi zaman uzak yerlere evlendirdikleri kızlarının, kimi zaman uzakta olan ailelerinin hasreti ve özlemi ile şiir söylemiştir. Hasret, yalnızca gurbette olan bir kişi için hissedilen duyguları ifade etmemiş; bazen eski günlere, bazen çocukluğa hasret ve özlem duyulmuştur.

Aslen Kahramanmaraşlı olmayan Âdile Necla Kandeğer, Kahramanmaraş'ı öz yurdu olarak benimsemiştir. Şair için Kahramanmaraş'ta yabancı olduğu hiçbir şey yoktur ve herkes onun ailesi gibidir. "Maraş'a Hasret" şiirinde bu şehre olan bağlılığını hasretini şöyle anlatmıştır;

*Gönlümde çarparken hasret acısı
Ruhumun burada yok yabancısı
Hepsi de içimin candan bacası
Nerdesin Maraş'ım göresim geldi.³⁷⁷*

³⁷⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 92.

³⁷⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 92.

³⁷⁷ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Âlimler*, 157-158.

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Yeşiltepe köyünde yaşayan Ayten Koyuncu'nun kızı Leyla, eşi Giresun'da görevde olan teyzesinin yanına gzmeye gitmiştir. Kısa bir süre sonra teyzesinin hamile olduğu anlaşılmış fakat bu hamilelik riskli olduğu için Leyla teyzesinin yanında kalmıştır. Kızının özlemine dayanamayan Ayten Koyuncu şu ağıtı yakmıştır;³⁷⁸

*Yavrım sen gideli dokuz ay oldu
Anneyin galbine dokuz yıl doldu
Dön gel Leyla'm dön gel dayanamıyom
Dön gel yavrım dön gel dayanamıyom*³⁷⁹

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesi Torlar köyüne bağlı Baytarlı obasında yaşayan Kamalı, 1952'de Kore Harbi'ne gitmiştir. Bunun üzerine Elif Tahta, eşinin hasretine dayanamamış ve şu ağıtı yakmıştır;³⁸⁰

*Çıktım çalının başına
Çağaramadım ben eşime
Heceb ettim Cennet Bacı
Gel de çağar gardaşına*³⁸¹

Raziye Iraz, kızı Meryem, Malatya'nın Darende ilçesine gelin gidince kızının hasretiyle şu ağıtı yakmıştır;³⁸²

*Darende'nin yolu iki
Birbirine kavuşuyor
Meryem'i götüren samen
Selam verip savuşuyor*

*Darende'nin yolu uzak
Mevlâ'm bana kurmuş tuzak*

³⁷⁸ Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Halil İbrahim Özdemir (haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012, 415.

³⁷⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 415.

³⁸⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 392.

³⁸¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları I*, 392.

³⁸² Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Halil İbrahim Özdemir, *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları III*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012, 95.

Buralarda bulamadık

*Gelip Darende'yi gezek*³⁸³

Büyüktatlar kasabası, bölge itibarıyla iş imkânları bakımından kısıtlı bir yerdir. Bu sebeple burada yaşayan gençler memleketlerinden uzakta, merkezde çalışmaya gitmektedir. Seksen beş yaşındaki Fatma Hanım'ın evlatları da iş için memleketlerinden uzakta yaşamaya başlamışlardır. Fatma Hanım, altı aydır görmediği oğullarının hasretini şöyle anlatmıştır;³⁸⁴

Yol üstünde gara çalı

Dalını gırasım geldi

Gelinsene guzularım

*Vallahi göresim geldi*³⁸⁵

Gülnur Demirel, eski günlere özlem duymaktadır. Aslında bu özlemle birlikte yaşanan çağa ve insanlara sitem etmektedir;

Kaldırımlara çizilen seksek çizgilerini hangi yağmur sildi?

Hangi sonbahar rüzgârı savurdu saf hayallerimizi?

Hangi kızgın güneşte buharlaştı umutlarımız?

Mevsimler mi değişti,

*Biz miydik değişen yoksa?*³⁸⁶

Gülşah Dilbirliği, sevdiğini çok özlemiş, onsuz gurbet zor gelmiş, günler geceler geçmek bilmemiştir;

Sensizlik dar etti sılayı bana

Zor gelir geceler günü sayamam

Yolları aşıp da gelemem sana

Zor gelir geceler sayamam günü

Hasretle geçirdim karlı kışları

Özledim can yârım keman kaşları

Sil artık gözümde akan yaşları

*Zor gelir geceler sayamam günü*³⁸⁷

³⁸³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları III*, 95.

³⁸⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları III*, 114.

³⁸⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları III*, 114.

³⁸⁶ Gülnur Demirel, "Eskidendi", *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 20.

³⁸⁷ Gülşah Dilbirliği, "Zor Gelir", *Edebiyatın Başkenti*, 42, 2022, 7.

Gülcan Şahin, çocukluğuna büyük bir özlem duymaktadır. Çocukken oynadığı oyunlara, kestane kokusuna, kahkahalarına hasret kalmıştır. Çocukça bir şekilde “Gözlerimi kapattım, açtım ellerimi/ Avuçlarımın arasına koyun çocukluğumu” serzenişi, duyduğu özlemi ifade etmeye yetmektedir;

*Elimi uzatıp yakalamak istiyorum,
Yağ satarım, bal satarım arasında kalan
Çocukluğumu*

*Önüm arkam, sağım solum sobe derken
Arayıp bulamadığım çocukluğumu*

...

*Gözlerimi kapattım, açtım ellerimi
Avuçlarımın arasına koyun çocukluğumu³⁸⁸*

Sibel Orçan gurbette yaşadığı ayrılık acısına artık dayanamamaktadır. Saçlarına rüzgâr değince örgüleri açılmaya hazır-mışçasına tek tek çözülmüş, tıpkı dökülmeyi bekleyen gözyaşları-nın hali sorulunca boşalmaya başlaması gibi:

*Saçlarıma garbi yeli vurunca
Beliklerim bir bir söküldü bugün
Hele bir de hallerimi sorunca
Gözlerimden yaşlar döküldü bugün*

*Maraş dağlarında bir keklik öter
Yaralı yüreği benden de beter
Çektirme ayrılık, çektirme yeter!
Yâd ellerde boynum büküldü bugün³⁸⁹*

Muammer Ketizmen Sinan, çocuklarının eğitimi için bir süre Elbistan’dan ayrılmış ve Ankara’da yaşamıştır. Bu süre

³⁸⁸ Gülcan Şahin, “Çocukluğuma”, *Edebiyatın Başkenti*, 11, 2020, 20.

³⁸⁹ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 688.

içerisinde memleketine hasret kalmış ve özlemini şu sözlerle ifade etmiştir;

*Doğup büyüdüğüm
Sekip oynadığım
Hayaller kurduğum, mutlu olduğum
Güzel yurdum Elbistan'ım
Seni özledim.*³⁹⁰

Asuman Soydan Atasayar, sevdiğine duyduğu hasreti “Kolay mı?” başlıklı şiirinde anlatmıştır. Herkese sunduğu güler yüzünün altında hasretinin acısını taşımaktadır. Ne beklenen gelmekte ne günler geçmektedir;

*Gün geçtikçe hasretin sancı koyar içime
Uzaklardan gülümü koklaması kolay mı?
Işıldayan yüzümün güldüğünü zannetme
Tebessüme hıçkırık saklaması kolay mı?*³⁹¹

Andırın'ın Kalaboynu köyünden Eşe Gök'ün çocukları İngiltere'ye gitmiştir. On sekiz yıl boyunca çocuklarını göremeyen anne hasretini şöyle dile getirmiştir;³⁹²

*Bilemem ki neden gülmüyor yüzüm
Gözyaşlarım düzüm düzüm
Goca sarı sıcak geçer
Bellisizdir gışım yazım*

*Yağmır yağdı ben ıslandım
Vardım duvara yaslandım
Eller gülüp oynadıkça
Ben ellere heveslendim*³⁹³

³⁹⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 76.

³⁹¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847- 2015*, 171.

³⁹² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 412.

³⁹³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 412.

Zamanın birinde Andırın'da bir adam çalışmak üzere başka bir şehre gitmiştir. Eşi de onu çok özlemiş ve hasreti gönlünden şiir olup taşmıştır;³⁹⁴

*Gitti yârim gelmez geri
Bu sevda öldürür beni
Cennet yüzü görmesinler
Yâlden ayıranlar beni*³⁹⁵

3.2.1.11. Kadere Sitem

Kadere, kötü talihe sitem şiirde sıklıkla işlenen temalardan biridir. Kahramanmaraşlı kadınlar erken yaşta, istemedikleri, beğenmedikleri biriyle evlendirilmeleri; yoksulluk, yaşadıkları haksızlık, yalnızlık gibi sebeplerle kaderlerine küsmüş ve ona sitem etmiştir. Zira şairler, yaşadığı tüm olumsuzlukların esas sebebini kadere yüklemektedir. Kader şiirlerde zalim ve acımasız olarak nitelendirilmiştir.

Bir kızı Karabekir isimli bir gence vermişlerdir. Kız, gelin olarak gittiği evde kocasını beğenmemiştir. Kocasının yaşı küçük olan kız kötü kaderine şu ağıtı yakmıştır;³⁹⁶

*Gelin geldim Garabekir evine
Yedi bayram gına yakın elime
Gurban olsun çiğdem gimi geline
Çok gözelidim, bir çocuğa verdiler
Verdiler de günahıma girdiler*³⁹⁷

Hatice Güzel, yaşadığı tüm acılara artık sabredememekte ve acıların tek sebebi gördüğü kadere sitem etmektedir;

*Felek bir defa da etme bana zulüm
Aldın da vurdun yerlere zalım
Tükendim bittim kalmadı hâlim
Yeter felek yeter vurma beni yerlere.*³⁹⁸

³⁹⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları II*, 13.

³⁹⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları II*, 13.

³⁹⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları II*, 108.

³⁹⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları II*, 108.

³⁹⁸ Hatice Güzel, "Vurma Beni Yerlere", *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 27.

Nurgül Kaynar Yüce, “Emanet Kumaş” başlıklı şiirinde kötü kaderin ne yapılırsa yapılsın değiştirilemeyeceğini anlatmıştır. “Kara bahta beyaz fırça sürseler” mısrasında baht bir tuvale benzetilmiştir. Kara baht; beyaza boyanmak, değiştirilmek istense de bu mümkün olmaz;

*Kara bahta beyaz fırça sürseler
Tuval kabul etmez el yaralanır
Bir güzeli bir çirkine verseler
Lâl olur şakıyan dil yaralanır.*³⁹⁹

Fatma Hatun Akat Ketizmen, bir türlü düzelmeyen kaderine şu şekilde isyan etmiştir;

*Sabır ettim yoksulluğa
İsyân ettim haksızlığa
Mahkûm oldum yalnızlığa
Herhalde af gelmeyecek*

*Pınar akar, dere çağlar
Yalnızlık, yüreğim dağlar
Müebbet mi yoksa beyler
Anladım, af gelmeyecek
Kaderime benim sözüm
Yanıyor içimde özüm
Çok özledim oğlum, kızım
Herhalde af gelmeyecek*⁴⁰⁰

Özden Ketizmen Arığ, kaderin gerçek yüzüyle genç yaşlarda tanıştığını ve kaderin ona küstüğünü “Kader” başlıklı şiirinde belirtmiştir. Şiirde kadere bazen küsmek, yazmak gibi insana ait özellikler; bazen rüzgâra ait özellikler verilmiştir. Kader; şairin sevinin çıkmasını engellemiş, sert bir rüzgâr gibi savurmuş, hiç aman vermemiş, yakıp kül etmiş, gülmek istediği vakit ona izin vermemiştir;

Genç yaşımda buldun beni

³⁹⁹ Nurgül Yüce Kaynar, “Emanet Kumaş”, *Edebiyatın Başkenti*, 22, 2020, 20.

⁴⁰⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 112

*Bana mıydı kastın kader
Daha tanımazdım seni
Yine bana küstün kader*

*Fakirlik Allah vergisi
Çıkmaz ettin benden sesi
Peki, bu ayrılık nesi
Tüm yolları kestirdin kader*

*Elinde kalemi kara
Yazıyorsun sıra sıra
Bazı poyraz bazı bora
Üzerime estin kader⁴⁰¹*

3.2.1.12. Şikâyet, Hiciv/Eleştiri

Şiir, şairler arasında toplumda gördükleri aksaklıkları, bozuklukları; bireysel yaşamlarında karşılaştıkları haksızlıkları, adaletsizlikleri dile getirmenin bir aracı olarak görülmüştür.

Tarih boyunca birçok insan zulme uğramıştır. Dünya üzerinde ne zaman adaletin hesabı yapılmaya kalkılsa binlerce mazlumla karşılaşmıştır. Tuğba Tezcan Akkurt, “Kan Kokulu Gül Tomurcukları” şiirinde dünyadaki zulümden, insanların bu zulme kayıtsız kalmasından, annelerin acı çekmesinden şikâyet etmekte; artık uçurtmaların özgürce gökyüzünde süzülmesini, insanların vicdanlarının sesini dinlemelerini istemektedir;

*Ruhumda diyar diyar gezen hüznler,
Kalbimde atan kan kokulu gül tomurcukları,
Adaletin riyasetini yaparken gördüm,
Boğazıma kadar mazlumun ahına batmış insancıkları
...
Ruhumda diyar diyar gezen hüznler,*

⁴⁰¹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847- 2015*, 206.

*Kalbimde atan kan kokulu gül tomurcukları,
Bir kaht-ı rical ve âlemi saran kayıtsızlık,
Uçurtmalara takılan kelepçeler kırılsın artık!*⁴⁰²

Gamze Gökçek, “Yok Oluyorum” şiirinde toplumun bozuk yanlarından ve dünyayı saran kötülükten bahsetmektedir. İnsanlar ne istediğini bilemez, doğru olanı reddeden, kimseye acımayan bir tavır içerisindedir ve şair artık Kahramanmaraş’a sığamamaktadır. “Yok Oluyorum” olarak başlıklandığı şiirinde yok olanın aslında kendisinin değil; insanlığın, dünyanın olduğunu ifade etmiştir. Çocukların hayallerinin yıkıldığı, kötülüğün sardığı dünyada iyiliğe dair hiçbir umut kalmamıştır;

*Ne istediğini bilemeyenler,
Doğru olanı toplumdan sürenler,*

*Düşene bir tekme kendi vuranlar,
Sonu nereye gider bilemiyorum*⁴⁰³

Nurgül Yüce Kaynar’a göre eskiden zor şartlar altında yaşamak bugünden daha iyidir. Zira kısıtlı imkânlarla yapılan yemekler, yıkanan çamaşırlar, hayvan bakmak, tarla sürmek, kağnılarla yapılan yolculuk bugünün yalnızlığından, herkesin birbirine düşman olmasından, ekonomik krizinden yeğdir. Şair; tembellik, hastalık, düşmanlık nedir bilinmeyen zamanlara karşı bugünden şikâyetçidir;

*Kara kazanları ocağa kurup
Elde don yıkardık bundan eyiydi
Pırtının üstüne tokacı vurup
Üfeler sıkardık bundan eyiydi*

*Hantallık bilmezdik maraz bilmezdik
Gardaştık hepimiz garaz bilmezdik*

⁴⁰² Tuğba Tezcan Akkurt, “Kan Kokulu Gül Tomurcukları”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 17.

⁴⁰³ Gamze Gökçek, “Yok Oluyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 7.

Toprak dostumuzdu kriz bilmezdik

*Kendimiz ekerdik bundan eyiydi*⁴⁰⁴

Gamze Gökçek; dünyanın yaşanmaz bir hal almasından, yaşanan katliamlardan, dostlukların bitmesinden şikâyetçidir;

Gece çöktü üstümüze, her yer karanlık,

Bir anda güneş mi battı, ne oldu?

Tabiat tozlu, dumanlı, bulanık.

*Yaşanmıyor hayat berbat, ne oldu?*⁴⁰⁵

Esmâ Yakar ise bugünkü aşkları eleştirmektedir. Şaire göre sevdalar eskisi gibi değildir; kavuşamamanın acısını bilmeyen âşıkların yüzü sararıp solmamakta, sevda üzerine edilen yeminler anlamsız, verilen sözler boş artık. Eskiden iliklere kadar hissedilen aşk, şimdi hiçbir anlam ifade etmemektedir;

Eskisi gibi değil sevdalar

Âşıkların yüzü sararıp solmuyor artık

Edilen yeminler saman alevi

Verilen sözler basit birer palavra...

Sevda dediğin

İliklerine kadar işlerdi eskiden

Şimdi kuru bir şiirin adı dillerde

*İçi boş anlamsız satırlarda kafiye...*⁴⁰⁶

Âdile Necla Kandeğer, Hayati Vasfi Taşyürek'in "Lügatçemiz" şiirinde unutulmuş kelimeleri tatlı bir eleştiri mahiyetinde kaleme aldığı şiirle ifade etmiştir;

Ne güzel yazmışsın lügatçemizi

Tanıtmışsın komşu illere bizi

Sözler inci olmuş hep dizi dizi

Pazartesi de isnândır bizde

⁴⁰⁴ Nurgül Yüce Kaynar, "Bundan Eyiydi", *Edebiyatın Başkenti*, 63, 2024, 9.

⁴⁰⁵ Gamze Gökçek, "Ne Oldu?", *Edebiyatın Başkenti*, 58, 2023, 8.

⁴⁰⁶ Esmâ Yakar, *Mağrur*, UKDE, Ankara 2013, 38.

*Unutulanları yazmak isterim
Şair Vasfi beni affettin derim
Kahramanmaraş'ı candan severim
Şüphenin adı da gümandır bizde⁴⁰⁷*

Gülnur Demirel, çocukların daima acı çekiyor oluşundan şikâyetçidir;

*İmtihanın büyük, dünyada senin,
İsmail'ken kurban seçildin çocuk
Adın Muhammed'di yetim ve öksüz,
Gözyaşını melekler sildi çocuk.*

*Gün oldu kılıçlar indi başına,
Bakmadı zalimler gözün yaşına,
Zehir mi kattılar tatlı aşına,
Evinden, yurdundan edildin çocuk.*

*Büyüklerin günahını hep sen mi çektin?
Bombalar üstünde patladı çocuk.
Bitmez mi kederin, bitmez mi derdin?
Sürgünden sürgüne atıldın çocuk.⁴⁰⁸*

3.2.1.13. Dert Yakınma, İçini Dökme

Kadınlar çoğu zaman içindeki sıkıntıyı birilerine anlatmaktan çekinmişler, anlatmak isteseler de kendilerini anlayabilecek birini bulamamışlardır. İçini dökecek birini bulamayan Kahramanmaraşlı kadınlar şiiri kendilerine bir sırdaş, bir dost edinmiştir.

Rahime Çiçekli, bir şiirinde biri henüz bebek olan dört çocuğa babasız bakmanın zorluğundan dert yanmıştır;

*Nen çalsam bebek uyumaz
Kimseler halimi bilmez*

⁴⁰⁷ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 61.

⁴⁰⁸ Gülnur Demirel, "Çocuk", 18, 2020, 18.

*Kınaman komşular beni
Babasız bebek büyümüz*

...

*Oy Mevlâ'm yaktı özümü
Dinlemez benim sözümü
Nasıl büyütüyim kardeş
İki oğlan iki kızımı⁴⁰⁹*

Fatma Hatun Akat Ketizmen, henüz on dört yaşındayken nişanlanmış ve on altı yaşında da evlenmiştir. "Bilemedim" şiirinde erken yaşta evlenen bir kadının içinde biriken duyguların yansıması görülmektedir. Şiirin ilk kıtasında dünyaya gelse de hiçbir işe yaramadığı düşüncesinde olduğu ve anne babasına kırgınlığı anlaşılmaktadır. Küçük yaşta evlendirilmesini hiçbir zaman kabullenememiştir. Zira yaşının küçüklüğü sebebiyle hep ezilmiş, hor görülmüş, haksızlığa uğramış fakat kendini hiç savunamamıştır. En büyük derdi ise okula gitmemesi ve cahil kalmasıdır. Şiirin son iki kıtası ise kısıtlanması ve engellenmesi sebebiyle yaşadığı bastırılmışlık hissini özetler niteliktedir. Görülüyor ki hayatı boyunca onu anlayan ve dinleyen pek kimse olmamış; derdini, sıkıntısını hep içinde yaşamıştır. Bir de şiire dökmüştür;

*Bu dünyaya geldim amma
Hiçbir işe yaramadım
Anam babam vardı ama
Bir faydasın göremedim*

*Küçüktüm verdiler ele
Ömür boyu çektim çile
En haklı ânımda bile
Savunmayı bilemedim*

⁴⁰⁹ Mehmet Gözükkara, Ömer Hakan Özalp (der.), *Elbistan Ağutları Her Gözyaşı Aynı Renk I*, Özgü Yayınevi, İstanbul 2011, 232.

*Çünkü cahil idim, kördüm
Mektep medrese mi gördüm
Bu benim en büyük derdim
Çaresini bulamadım*

*Konuştumsa susturdular
Bağırarak pusturdular
Beni bana küstürdüler
Bundan hakkım alamadım*

*Açamadım panjurları
Kıramadım zincirleri
Şu bende var olanları
Kimseye anlatamadım⁴¹⁰*

Asuman Soydan Atasayar, kendi olabilmek için verdiği mücadeleyi şöyle anlatmıştır;

*Menzile varmak için, bağı çözükle dizlerle
Kaç durakta kendimizi bekledik
Her solukta indik bindiğimiz yerlerden
Ne kürekler çektik, omuzlar ah ederken!
Sığ sulara kaç kulaç alev aldı,
Onları biz gökte yıldız sandık
Yol tükenip uçurum görününce
Vakit çıkmazında tıklandık,
Gafil uykulardan uyandık.⁴¹¹*

Reyyan Akbaş, bir türlü anlatamadığı derdini şiire dökmüştür;

*Anlatamıyorum derdimi yağmura
Diyorum ince ince karış toprağa*

⁴¹⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 111.

⁴¹¹ Ramazan Avcı, *Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2015, 97.

Düşen her damlanda umut sakla bana

*Çaresizim, çare bul savrulan yarama*⁴¹²

Tezay Tezcan Akkurt; yaşanan tüm kötülüklerin, umutsuzlukların, zulümlerin suçlusu olarak baharı görmüştür. Fakat şiirin sonlarında asıl kavgasının baharla değil kendiyile, insanlıkla olduğunu kabul etmiştir;

Gelme bahar, etme!

Yine aldanırım diye koklamıyorum çiçekleri

Ve başımı kaldırmıyorum

Bir bulutla göz göze gelirim de

Coşar umutlarım diye

Öylece uzaktan izliyorum seni

...

Gelme bahar, etme!

Meftunum bilirsin güzelliğine

Yine yalan olur tüm bildiğim doğrular

Ne ben o eski benim

*Ne sen o eski bahar!*⁴¹³

Fatma Hatun Akat Ketizmen, hayatı boyunca yaşadığı tüm acıların birikmişliği ile şiire sarılmıştır;

Bir sancı var içimde

İnce ince sızlıyor

Bir yara var kalbimde

Evlatları özliyor

Bir yazı var alnımda

Bunu kulu silemiyor

...

Sabır kâr eylemiyor

Kafamdan atamıyorum

⁴¹² Reyhan Akbaş, “İçimdeki Sağanak”, *Edebiyatın Başkenti*, 13, 2020, 10.

⁴¹³ Tezay Tezcan Akkurt, “Gelme Bahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 3.

*Her tarafım çevrildi
Bir yere kaçamıyom*⁴¹⁴

3.2.1.14. Öfke, Pişmanlık

Kahramanmaraşlı kadınlar ya eşlerine ya çocuklarına ya da toplumda yaşanan olumsuzluklara öfkelenmiş ve şiirleriyle tepkilerini ortaya koymuşlardır. Bazen de yapmak için geciktikleri, kır-dıkları kalp sebebiyle pişmanlık yaşamışlardır. Öfke ve pişmanlık, çoğu zaman birbirini takip eden iki duygu olmuştur.

Meliha Demirtaş; sevdiğinin artık arsızlaşmasına, hatalarının farkına varmamasına, küsmesine, surat asmasına öfkesini şöyle dile getirmiştir;

*Sevdikçe arsızlaştın tepemden hiç inmedin
Ben nasihat verdikçe şımdın hiç dinmedin
Hatalarını saydım bir gün dert edinmedin
Dudağımı büzerek küsmelerin ne ola*⁴¹⁵

İlkbaharda; Andırın'ın Gökahmetli köyünde yaşayan ailelerin bir kısmı Kızılcaova yaylasına, bir kısmı ise Göksun'un Akoluk yaylasına göç etmektedir. Sonbaharda da herkes kışlığına geri dönmekte ve kendi göç ettiği yaylasını övmektedir. Fakat bazı kişiler işi iftiraya götürmektedir. Yapılan haksız iftiralara karşı Döne Ekici Gök dayanamamış ve öfkeyle şunları söylemiştir;

*Yusuf Ağa'ya kötü demiş
Yanaştırak gışininen
Kele nasıl laf söylemiş
Sen goskoca başıninan*

*Yusuf ağa büyük Ağa
Arkamızda karlı dağa
Buruya mektup salmışlar
Ellehem alamıyaklar yağa*⁴¹⁶

⁴¹⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 129.

⁴¹⁵ Meliha Demirtaş, “Ne Ola”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 2022, 30.

⁴¹⁶ Uzun ve dğr. *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 75.

Fatma Hatun Akat Ketizmen, bir gün şiir defterini kaybetmiş ve kardeşi Celal Bey'e sormuştur. O da şakayla karışık "Zaten pek güzel olmayan şiirler vardı; arama boşuna..." demiştir. Kardeşinin bu sözüne kırılan ve öfkelenen Fatma Hatun şu şiiri kaleme almıştır;⁴¹⁷

*Tahsilim yok lüks kitaplar yazayım
Param yok ki öğren diye gezeyim
Takdir, derim neden kendim üzeyim
Ben böyleyim başka türlü olamam*

*Ne Farsça bilirim ne Arapça
Yazdığım şiirin hepsi de Türkçe
Sonu Allah'a bağlanır çokça
Ben böyleyim, başka türlü olamam*

*Tahsilim yok, bu mu benim ayıbım
Suçlusu kim ettiğim bu kayıbın
Kader derim, talih derim ne yapım
Ben böyleyim, başka türlü olamam⁴¹⁸*

Fatma Hatun Ketizmen, yine şiirlerini beğenmeyenlere karşı öfkeyle şunları söylemiştir;

*Yazdığımı okumam size
Ne çabuk çıktınız yüze
Küskünüm hepinize
Bunu da mı çok gördünüz*

*Yıllarca yazmadım sustum
Şimdi hepinize küstüm
Yokmuş dünyada hiç dostum
Bunu da mı çok gördünüz⁴¹⁹*

⁴¹⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 97.

⁴¹⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 97-98.

⁴¹⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 122.

3.2.1.15. Beddua

İnsanın canı bazen öyle yanar ki, o acıyla canını yakana beddua eder. Bu beddualar kimi zaman bir şiir halini almıştır. Fakat bu şiirlerde estetik kaygıların göz önünde bulundurulmadığı anlaşılmaktadır.

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Parmaksızlar köyünden Kestir Eşe'nin ekinine giren inekleri Bedriye isimli kız çocuğunun annesi çıkarır. Kestir Eşe ise onlara yetişir ve Bedriye'yi yere yatırıp sırtına birkaç sopa vurmuştur. Bedriye de canının acısıyla şunları söylemiştir,⁴²⁰

*İki hoplar bir sıçrar
Dağda sürüyü eve toplar
Kimisiye bişey demem amma
İnşallah da Eşe hortlar*

*Çiğitten de göö gözü
Cehennemden azgın yüzü
Cehennemden çıkmıyasın
Deli de döyüsün gızı*

*Eşe gelir eşinerek
Ben ağlarım düşünerek
Kestir Eşe davar güder
Bitli saçı gaşınarak⁴²¹*

3.2.1.16. Temenni, Hayal

Şairler; bazen hayalini kurduğu şeyleri, bazen biri için diledikleri güzellikleri, bazen toplumda, dünyada yaşanmasını diledikleri güzellikleri, barışı, insanlığı şiirleriyle dile getirmişlerdir.

⁴²⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 197.

⁴²¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 197.

İnci Bilgin, “Güneşin Sesi” şiirinde bir dostu için temennilerini dile getirmiştir. Dostunun yüreğinin hep bahar olmasını, kırılgınlık yaşamamasını, sevgiyle dolmasını istemiştir. Bunun için onu anlamayanlardan uzak olmasını tembihlemiştir. Gönlünün aşkla yanmasını, yoldaşının Allah olmasını temenni etmiştir;

Gönlün hep bahar olsun

Ayazda hiç kalmasın

Anlamayanlar seni

Bırak hep kışta kalsın

Aşkla öyle bir yan ki

Sevdan bir güneş olsun

Ağlayan yüreğine

*Yoldaşın Allah olsun*⁴²²

Nurcihan Kızmaz; hiçbir zorluk yaşamadığı, her şeyin toz pembe olduğu bir hayat hayal etmektedir. İki kalbi olsun, biriyle sevsin, diğeriyle başka işleri halletsin istemektedir. Biraz da keyfine göre bir yaşam şeklinin hayalini kurmuştur; mesela güneş o isteyince doğmalı, yağmur gece yağmalı veya kuşlar kahvaltıya gelmeli, bulutlar koyuna benzemeli ya da yelkenli gemiye... “Bir tek dizlerim acısa düşünce” mısrasında çocukluğa dönme isteği sezilenmektedir. Büyüdükçe farklı acıların canını acıtması yerine çocukluğuna dönerek düşünce hissettiği acıyı yaşamak istemiştir;

İki kalbi olsa insanın

Biri yalnızca sevse

Gündelik işler araya girmese

Güneş istediğim zaman doğsa

Yağmur geceleri yağsa

Kuşlar kahvaltıya gelse sofraya

⁴²² İnci Bilgin, “Güneşin Sesi”, *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 40.

Koyuna benzese bulutlar

Bazen yelkenli gemiye

Ardından bakakalsam öylece

*Bir tek dizlerim acısa düşünce*⁴²³

Gamze Gökçek; acıların olmadığı, mutluluğun çok olduğu, neşe dolu, sevginin yayıldığı bir dünyanın hayalini kurmuştur;

Acıların yok olduğu,

Mutluluğun çok olduğu,

Her anın neşe dolduğu,

Bir dünya istiyorum,

Bir dünya istiyorum!

Her nefeste sevgi doğan,

Bir dünya istiyorum,

*Sevdikçe nefreti boğan.*⁴²⁴

Tuğba Tezcan Akkurt ise herkesin eşit şartlarda yaşadığı, insanların birbirini anlayabildiği, acının tarih olduğu bir dünyanın hayalini kurmuştur. Yorgun yüzlerin gülümsediği, herkesin sıcacık birer yuvaya sahip olduğu, doğrunun yanlışları götürdüğü günlerin gelmesini temenni etmektedir;

Bakarsın bir gün,

Herkesin ekmeği eşit,

Sofrasında çeşit,

Yüreklerde ötekine geçit olur...

Bakarsın, dertli gönüller yaslanacak omuz,

*Yuvasız kuşlar sıcak bir yuva bulur...*⁴²⁵

Gülcan Şahin'in hayalleri ve temennileri ise öğrencileri üzerinedir. Sayı saymayı, toplamayı yıldızları sayarak, kırlarda çiçek toplayarak öğretmeyi; yüksek notları; çok gülenin, doğayı sevenin,

⁴²³ Nurcihan Kızmaz, "Ütopya", *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 17.

⁴²⁴ Gamze Gökçek, "Bir Dünya İstiyorum", *Edebiyatın Başkenti*, 43, 2022, 6.

⁴²⁵ Tuğba Tezcan Akkurt, "Bakarsın Birgün", *Edebiyatın Başkenti*, 41, 2022, 28.

merhametli olanın almasını; başarının ölçütünün notların değil başkalarını düşünmek, sevgi dolu bir kalbin olmasını temenni etmektedir;

*Gökteki yıldızları saymak istiyorum,
Kırlarda çiçek toplayarak
Sayıları,
Gökteki yıldızları sayarak öğrenmek
Toplamayı,
Kırlarda çiçek toplayarak,
En çok gülen alsın yüksek notları
Doğayı en çok seven,
Bir kediye merhamet eden mesela,
Takdir belgesi rakamlardan ibaret olmasın,
Diğerkâmlık olsun başarının ölçütü,
En çok seven başarılı sayılsın,
Dünyayı en çok kucaklayan...⁴²⁶*

Münevver Soydan Özgenç, doğada her şeyin kendini yenilemesi gibi insanın da yaptığı hatalardan ders çıkarmış olarak dünyaya yeniden gelmesini temenni etmektedir;

*Keşke insanlar için de fırsat verseydi doğa
Yeniden gelmek üzere dünyaya
Bir şart olsaydı, ama
Yalnızca hak edenler dönecek
Yani sömürmek yok-ezmek yok
Savaş yok-öldürmek yok⁴²⁷*

3.2.1.17. Umut, Umutsuzluk

Umut ve umutsuzluk çoğu şairde rastlanan çelişkili iki duygudur. Bazen umut umutsuzluğu, bazen umutsuzluk umudu beraberinde getirmiş ya da biri diğerine galip olmuştur.

⁴²⁶ Gülcan Şahin, “Bir Öğretmenin Serzenişi”, *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 16.

⁴²⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 175.

Umut, tüm olumsuzluklara rağmen mutlaka yeşermiştir;

Ben sevdamı yüreğime gömerim

Toprağa atılan tohum gibi

Ne karakışlar vurur tohum gibi

Devirir umutlarımı

O yeşerir durur

Her şeye inat...

Bir gün...

Bahar da gelir

Ellerimden tutar sevda...

Karakışların da tadı kaçır

Sevdaysa sevda yüreğimde

Benim çiçeklerim

*Güneşe açar...*⁴²⁸

Maşide Dinçer umutsuzluğunu, çocuğunu kaybetmiş bir annenin çaresizliğiyle eş görmektedir;

Bir yol var önümde

Evladına ağlayan

Analar kadar çaresiz,

*Mesafeler kadar uzak.*⁴²⁹

Tuğba Tezcan Akkurt, ömrünün yavaş yavaş tükenişini bir güz telaşına benzetmektedir. Ağaçların yapraklarını dökerek, bulutların gökyüzünden yağmuru boşaltarak tabiatı hazırladığı güz gibi yürek ve beden de ölüme hazırlanmaktadır. Gönlü sessizce bir hüznün kaplamakta, yüzü solmakta, sözleri tükenmekte ve artık günleri dolmaktadır;

Bir güz telaşı var gönlümün sokaklarında,

Hicret ediyor neşe, yaşıyor hüznün...

Gün gün azalıyor ömrüm,

Soluyor yüzüm...

⁴²⁸ Avcı, *Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*, 221.

⁴²⁹ Maşide Dinçer, "Tutsak", *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 56.

*Adımlarımda gazellerin sesi,
Harf harf eksiliyor,
Lügatimden sözüm...
Bir güz telaşı var gönlümün sokaklarında,
Her bir yaprak dökülürken dile geliyor,
Doluyor günün, doluyor günün...⁴³⁰*

Gülcan Şahin'e göre aralanan her kapının ardında mutlaka umut vardır;

*Hep bir sır saklar
İçine alır seni
Karşılama tarafsız
Korku, heyecan, umut gizlidir
Aralanan her kapı ardında..⁴³¹*

İnsanı hayatta tutan sarıldığı umutlarıdır. Hatice Güzel, hayatı sonlansa dahi umudunun hep devam etmesini istediğinden bahsetmiştir;

*Bir gün hayata veda edersem eğer
Kapamayın gözlerimi.
Hayallerim umutlarım tükenmesin.
Umut...
Umut değil midir insanı yaşatan
Ayakta tutan.⁴³²*

Gülnur Demirel; bir gün beklediğinin geleceğine, ona kavuşacağına dair umut beslemektedir;

*Geleceksin biliyorum
Bir sabah ansızın
Daha kuşlar açmadan gözlerini
Daha uyanmadan güneşlerim
Çalacaksın kapımı.*

⁴³⁰ Tuğba Tezcan Akkurt, "Güz Telaşı", *Edebiyatın Başkenti*, 43, 2022, 21.

⁴³¹ Gülcan Şahin, "Kapılar", *Edebiyatın Başkenti*, 12, 2020, 33.

⁴³² Hatice Güzel, "Umut", *Edebiyatın Başkenti*, 21, 2020, 29.

Biliyorum geleceksin

Hiç gitmemişsin gibi döneceksin bana

*Düğünler, bayramlar olacak yüreğimde*⁴³³

Tezay Tezcan Akkurt; kendini sevgiyle ektiği her tohumun yeşermesini umutla bekleyen bir bahçıvana benzetmiştir;

Güllere sevdalı,

Bir bahçıvanım ben...

Tohum ekerken toprağa,

Başlar sabır yolculuğum...

Bilirim sevgiyle ekilen her tohum,

Yeşerir birgün mutlaka...

Buluşur toprak suyla,

Besler büyütür güneş,

*Sımsıcak ışıyla...*⁴³⁴

3.2.1.18. Dünyanın Geçiciliği

Şairler; dünyanın geçiciliğini, aldatıcılığını, kimseye kalmayacağını şiirlerinde daima işlemişlerdir. Bu dünya için çabalamanın gereksizliği üzerinde durmuşlardır. Âlemdeki her şeyin mutlak sahibi Allah'tır ve dünya, kulların yalnızca ebedî yurtları için hazırlık yapımları gereken yaşamlardır. Zaman geçip gitmekte, ömür bitmektedir.

Ömür bitince dünya hayatı biter, bir mezar kazılır, kefen giydirilir. Ölenin kim olduğuna bakılmaz ve yaptıkları da zamanla unutulur. Kimse kimsenin heykelini dikmez, hoş dikilse de artık bir faydası olmaz. Bu sebeptendir ki insan Kur'ân-ı Kerim'e ve sünnete uygun yaşamalıdır. Zira ahirette ona fayda sağlayacak en önemli iki şey bunlardır;

Gün gelip dünyadan kalkıp göçülür,

Bir ıssız mekândan kabir seçilir.

⁴³³ Gülnur Demirel, "Umut", *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2020, 25.

⁴³⁴ Tezay Tezcan Akkurt, "Bahçıvan", *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 15.

*Bir cepsiz elbise bize biçilir,
Bir sünnet üzere yaşayın dostlar.*

*Mezara girince örtmezler üstün,
Adamdı diyerek dikmezler büstün.
Faide de vermez dikseler sütun,
Bir sünnet üzere yaşayın dostlar.⁴³⁵*

Asuman Soydan Atasayar, ömrü çürük ipten bir merdivene benzetmektedir. Dünyada her şey bir ahenk içindedir fakat zaman kısıtlıdır. Dünya yalancı bir âlemdir, damaklara sürülen bir parmak baldır, her şey bitmeye ve ölmeye mahkûmdur. İnsan her nefsin ölümü mutlaka tadacağını bilse de nefsinin peşinde daima koşmaktadır;

*Devran döner aşk ile göğsünü gere gere
Her şey ahenk içinde; lâkin sınırlı süre!*

*Sanal âlemmiş dünya hem insanı hem kendi
Tutunacak dalı yok, meğer yalanmış hepsi⁴³⁶*

Hayat Soydan Gürünlü ise ömrü bir kuşa benzetmektedir. Bir kuş gibi insan uçar gider bir anda, her şeyi geride bırakarak. Bu dünyada rahata, eğlenceye alışan insanın daracık bir kabre nasıl sığacağını sorgulamaktadır;

*İnsan ömrü bir kuş gibi
Uçuverir gider bir gün
Her şeyine veda edip
Bu dünyadan göçer bir gün*

*Evim dersin yuvam dersin
Her şeyini terk edersin
Bu dünyaya aldanmışsın*

⁴³⁵ Çomruk, “Zarifoğlu (Fatma Kahramanoğlu)”, 417.

⁴³⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 172.

*Kabirde nasıl edersin*⁴³⁷

Sapasağlam meyveyi çürütmeye bir kurt, insanın sağlığını bozmaya dert yeter. Yeter Şarlak'a göre kendi evladının dahi sırt çevirdiği bu dünyaya bel bağlamamak gerekmektedir. Zira bu dünyaya gelen mutlaka gitmektedir;

Sağlam özü kurt çevirir

Bedenini dert çevirir

Oğlun kızın sırt çevirir

*Gelen göçer bu dünyadan*⁴³⁸

Zübeyde Kozanoğlu dünyanın faniliğini, cennete girmek için tövbekâr olunması gerektiğini şöyle ifade etmiştir;

Dünyaya gelenler sanma ki ölmez

Bu dünya fanidir, kimseye kalmaz

Azrail emirsiz, canını almaz

Tövbeyle kavrul ki, cennet göresin

*Cennette huzurlu yere eresin*⁴³⁹

Mahsûse Hanım, dünya hayatının her hâlükârda son bulacağını şöyle anlatmıştır;

Yoksa benim gibi duman mı başı?

Ah ile mi geçti acep genç yaşı?

Yalan dünya derler çoktur telaşı

*Ağlasan da geçer, gülsen de geçer.*⁴⁴⁰

Bu âlemde her şey bir gün yok olmak için vardır. Vakit gelince bülbül susar, yıldız kayar, Güneş batır, sular çekilir. Her birinin yok olduğu bu dünyada insan da kalıcı değildir:

Bülbüller de susar vakti gelince

Yıldızlar da kayar niyet edince

⁴³⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 196-197.

⁴³⁸ Avcı, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, 746.

⁴³⁹ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 41.

⁴⁴⁰ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 202.

*Güneş dahi batar hak gözetince
Kimse kendini baki sanmasın.*⁴⁴¹

3.2.1.19. Ölüm

Ölüm genellikle acı, hüznün, üzüntü duygularıyla özdeşleştirilmiştir. Ölüm insanlar için sevdiklerini kaybetmek anlamına gelmekte ve hayatın son bulacak olması onları korkutmaktadır. Bu sebeple ölüm korkusu ve sevdiğini kaybetmenin acısı şiirlerde en çok işlenen konu olmuştur. Buna rağmen ölümü asıl dünyaya kavuşma olarak gören şairler de olmuştur. Zira birçok şairi etkileyen Mevlânâ öldüğü geceyi “şeb-i arûs” olarak nitelendirmiş, ölümü sevgiliye kavuşmak olarak değerlendirmiştir. Mevlânâ şiirlerinde doğan her canlının muhakkak ölümü tadacağını, bu nedenle ölenin ardından yas tutmak yerine onların sevgiliye kavuşma sevincine ortak olunması gerektiğini dile getirmiştir.⁴⁴²

Kahramanmaraşlı şairler; yakınlarının, sevdiklerinin ölümü üzerine şiir söylemiştir. Her konuda şiir söylemekten kaçınan kadınlar; genellikle birinin ölümü üzerine söyledikleri şiirler ile ya dolup taşan duygularını dile getirmiş ya da yeteneklerini ortaya çıkarmıştır. Kiminin annesi, kiminin babası, kiminin eşi, kiminin çocuğu ölmüş ve acıları yüreğinden taşmış; şiir olarak dilinden dökülmüştür.

Tezay Tezcan Akkurt, bir gün yaşanan her şeyin yalnızca hatıralarda kalacağını, ömrün sonbaharda solan ve yavaş yavaş düşen bir yaprak misali tükeneceğini, önceden dert ettiğin her şeyin anlamsız hale geleceğini ve hikâyenin son bulacağını mısralarında şöyle anlatmıştır;

*Bir gün gelir,
Sarı sayfalı bir defterde kalır hatıralar...
Yılların yorgunluğu çöker omuzuna...*

⁴⁴¹ Selma Dolgun, *Kalbi Varmış Yüreksizin*, Alaska Yayınları, İstanbul 2024, 110.

⁴⁴² Semiha Sümeyye Şegavli, Ayşe Hilal Kalkandelen, “Mevlânâ ve Şeb-i Arûs”, Mikail Dumlu, Emrullah Bolat, Serdar Yayatıcı (Ed.), *Mevlânâ ve İslâm Tasavvuru* (s. 144-158), Rûmî Yayınları, İstanbul 2023, 144.

En yakın şahidindir yüzündeki çizgiler...

...

Bir gün gelir,

Sarı sayfalı defterin son sayfasıdır artık,

Vakit vedâ vaktidir...

Kapanır defter, biter hikâyen...

Bir varmışsın, bir yokmuşsun gibi...⁴⁴³

1960'ta Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde doğan Adile Hanım, küçük yaşta bir kaza geçirmiş ve genç yaşta yetişkin bir adamla evlendirilmiştir. Beş sene süren bu evliliğin ardından eşi vefat etmiş ve yaşadığı tüm acılar ve bu kayıp üzerine şu ağıtı yazmıştır;⁴⁴⁴

Yorulдум yola oturdum

Felek vurdu ben götürdüm

İki çocukla dul kaldım

Felek bana sabır ver⁴⁴⁵

Güllü Bibi'nin kızına doktor çocuğunun olmayacağını söylemiş bunun üzerine eşi boşanmak istemiştir. Fakat kadın bunu kabul etmemiş ve on yıl sonra bir çocukları olmuştur. Ne var ki çocuk bir yaşına gelince çocukta anormallik sezilmiş ve çocuk vefat etmiştir. Bu acıya dayanamayan kadın da hayatını kaybetmiştir. Güllü Bibi de kızına şu ağıtı yakmıştır;⁴⁴⁶

Kör oldu görmüyor gözüm

Ağlamaya yoktur özüm

Guzumu dohtura saldım

Dohtur da bakmıyor guzum⁴⁴⁷

Emirli köyünden İlyas Bey'in kızı Sevgi, Cuma isimli biriyle nişanlanmış fakat kına yakıldığı günün akşamı beyin kanaması

⁴⁴³ Tezay Tezcan Akkurt, "Birgün Gelir", *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 28.

⁴⁴⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 32.

⁴⁴⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 32.

⁴⁴⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 88.

⁴⁴⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 88.

geçirerek vefat etmiştir. Kızının bu ani ölümü üzerine annesi Sırriye Hanım şu ağıtı yakmıştır;⁴⁴⁸

Tütmez babayın bacası

Ezen okuyor hocası

Yekinsene nazlı kızım

*Uyunmaz kına gecesi*⁴⁴⁹

Gülkız İpek Kaya, on sekiz yaşındaki kız kardeşi Habibe'nin çarpılık toprağı almak üzere gittiği topraklıkta kalarak hayatını kaybetmesi üzerine şu ağıtı yakmıştır;⁴⁵⁰

Bugün günlerden pazardır, Pazar

Kaldırmayın yorganı yaralar azar

Gardeşi duyar nişanlısı sezer

*Kardeşsiz gelin olan bacım*⁴⁵¹

Melek Köker, annesinin ölümü üzerine şu şiiri kaleme almıştır;

Akşam oldu, kara bastı,

Kalbimiz hep dolu yastı

Yattığın yastık kara taşı

Ciğerimde yaralar açtı.

Yavruların, kuzuların

Yürekleri sızlanır

Bıraktığın kuzuların,

*Anne diye sızlanır.*⁴⁵²

Şerife isimli genç kız, bir gün babası bayram namazı için hazırlanırken babasının atının yularını tutmaktadır. Aynı zamanda da kirmen eğirmektedir. Bir ara, kirmeni döndürmek için dizine vurunca at ürkmüş ve Şerife'yi yere vurmuş. Kız bu şekilde

⁴⁴⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 155.

⁴⁴⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 155.

⁴⁵⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 357.

⁴⁵¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 357.

⁴⁵² Gözü kara ve dğr., *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 112.

hayatını kaybetmiştir. Annesi olmayan Şerife'ye üvey annesi şu ağıtı yakmıştır;⁴⁵³

Ben Şerife'mi gelin ettim

Bak elinin kınasına

Anası da ben değilim

Kız gidiyor anasına

Kendi örmüş belliğini

Alamıyor soluğunu

At sürüyüp giderkene

*Taşlar delmiş doluğunu*⁴⁵⁴

Naime Nur Gümüştoka, Kahramanmaraş'ın önemli şairlerinden Nuri Pakdil'in ölümü üzerine duyduğu üzüntü sebebiyle bir şiir kaleme almıştır. Şiirinde Kahramanmaraş'ın bir değer kaybettiğini, davası olan Kudüs'ün artık savunmasız kaldığını ifade etmiştir.

Kudüs ateşi düştü yüreğime

Kudüs savunmasız kaldı bugün

Maraş binlerce evladın içinden

*Bir evlat daha kaybetti bugün.*⁴⁵⁵

Afşin, Beyceğiz Mahallesi'nde oturan Türkan Hanım'ın beş yaşındaki oğlu Ahmet sünnet olmuş fakat bir türlü yarası iyileşmemiştir. Aksine daha da kötüye gitmiş ve birden hayatını kaybetmiştir. Gözü yaşlı, yüreği kanlı anne; susuz toprağa can veren yağmur misali yüreğine bir nebze olsun teselli vermek istercesine şu ağıtı yakmıştır;⁴⁵⁶

Kalem koydum pencerenin ucuna

"Hani yavrun?" deseler gider zoruma

⁴⁵³ Gözükara ve dğr., *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 312.

⁴⁵⁴ Gözükara ve dğr., *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 312.

⁴⁵⁵ Naime Nur Gümüştoka, "Maraş'ın Ağabeyine, Kudüs'ün Şairine", *Edebiyatın Başkenti*, 9, 2019, 12.

⁴⁵⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 49.

*Hasret kaldım ben körpecik kuzuma
Bu acı beni bu derde bağladı*

*Portakalı sarı sarı soyardım
Soyardım da başucuma koyardım*

*Yavrusuz anneyi öldü sanardım
Bu dert beni bu hastalığa bağladı*

...

*Yörü bire yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Beş yaşındaki yavrumu
Alan dünya değil misin?⁴⁵⁷*

Selma Dolgun, şiirinde ölümün gerçeklerinden bahsetmiştir. “Demir almak” tabiri genellikle gemilerin limandan ayrılmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Fakat şiirde bir kuşun gökyüzünden ayrılmasını, ölümünü anlatmak için kullanılmıştır. Kuş ölünce artık baharda dallara konamaz, sıcaktan ve soğuktan bihaberdir. Şair, insan için ölümün gerçeğini bir kuşun ölümü ile anlatmak istemiştir. Ölüm ne kadar soğuksa geriye kalan acı da yüreği o kadar yakmaktadır:

*Bir kuş demir aldı bugün gökyüzünden.
Dalına konmaz artık hiçbir baharın.
Varamaz farkına ne soğüğün ne sıcakğın.
Ölüm soğuk, acısı ateşten gömlek ölümün.⁴⁵⁸*

3.2.1.20. Nasihat

Nasihat kelimesi Arapça kökenli olup “başkalarının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen çaba, iyiliği teşvik, kötülükten sakındırmak üzere verilen öğüt; başkasının faydasına ya da zara-

⁴⁵⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 49.

⁴⁵⁸ Dolgun, *Kalbi Varmış Yüreksizin*, 76.

rına olan hususlarda bir kimsenin onu aydınlatması ve bu yönde gösterdiği gayret” manalarına gelmektedir.⁴⁵⁹

“İnsanî değerler, toplumu kendi içinde uyumlu bir varlık hâline getirir; kargaşaya, çatışmaya karşı toplumu koruyan ve kontrol eden bir mekanizma vazifesi görür. Herkes akıl ve vicdan sahibi ise de çeşitli vazifelerin yapılmasında fertler arasında kavrayış ve anlayış farkları bulunmaktadır. Bu yüzden insanların kendilerinden daha bilgili ve tecrübeli kimselerin öğütlerine ihtiyaçları vardır.”⁴⁶⁰

Edebiyatta insana iyiyi, güzeli öğretmek; topluma faydalı, ahlâklı, erdemli, dürüst bireyler yetiştirmek manalarını ifade etmektedir. “Nasihat; hayata yön veren, temelde alınması gereken emir ve yasaklarla başlamış, eğitim amacıyla devam etmiş, onları korumak adına yapılan uyarılarla devam etmiştir.”⁴⁶¹

Kahramanmaraşlı kadınlar şiirlerinde çocuklarına, kendilerine veya başka birine dinî-ahlâkî öğütlerde bulunmuşlardır.

Gül Hatın, bir şiirinde dünyanın sıkıntısının çok olduğu, eğlencesinin ise kısa sürdüğünü; hiç kimseye bir faydasının olmadığını, birçok insan gibi vefasız olduğunu bu sebeple bu dünyadaki tüm sıkıntılardan Allah’a sığınıp sabretmek gerektiğini anlatmıştır. Gül Hatın’ın kendisine dünyanın geçiciliği, aldatıcılığı üzerine nasihat verdiği bu şiiri esasında herkes için bir ders niteliğindedir;

Çoğumuş dünyanın cevri cefâsı

On beş dakika sürmez zevki sefâsı

Hiç kimseye dokunmamış vefâsı

Sıkılma bir şeye Allah kerimdir

⁴⁵⁹ Mustafa Çağrıcı, “Nasihatnâme”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, c. XXXII, 408.

⁴⁶⁰ Ayşe Hilal Kalkandelen, “Pendnâmeler Işığında İnsânî Değerler”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 2015, 287.

⁴⁶¹ Kalkandelen, “Pendnâmeler Işığında İnsânî Değerler”, 287.

*Dünyaya sıtkile eyledim nazar
Çok insan vefasız dünyaya benzer
Düşünsün Mevla'sın eylesin hazer
Sıkılma bir şeye Allah kerimdir⁴⁶²*

Ayşe Dede Çabuk'un "Oğluma Öğüt" ve "Kızıma Öğüt" başlıklı şiirleri de verilen nasihatler açısından oldukça dikkat çekmektedir. Oğluna; yalandan, haramdan sakınmasını; kötü arkadaştan uzak durmasını, daima Kur'an okumasını, çok çalışmasını, vatanını her zaman düşmandan korumasını, İslam'dan başka dinlere meyletmemesini, milleti için çalışmasını öğütlerken kızına; erkende uyanıp işlerini bitirmesini, makyajdan uzak durmasını, tesettürüne dikkat etmesini, dünyanın neresinde olursa olsun namusunu korumasını, kalbinde iman ve sevgi olmasını, tarihi okuyup bilmesini öğütlemiştir;

Oğluma Öğüt

*Cenâbı Hak sana şahından yakın
Her zaman dilini yalandan sakın
Zinhar olmayasın harama yakın
İyiye güzeli gör, tanı oğlum*

*Dünyanı karartır kötü arkadaş
İpsizden uzak dur dese de kardaş
Varıp on sekizine girdiğinde yaş
Helali haramı bil, tanı oğlum.⁴⁶³*

Kızıma Öğüt

*Ezanla kalk erken bitir işini
Çok boyama kirpiğini kaşını
Sakın açma gerdanını döşünü
Her şeyinle tesettürlü ol kızım.*

⁴⁶² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 20.

⁴⁶³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 165-166.

*İster Mardin'de ol ister Konya'da
Yahut Afrika'da ya da Kenya'da
Namusuna güç yetmesin dünyada
İffetiyin kıymetini bil kızım.*⁴⁶⁴

Gülnur Demirel; umutsuzluğa düşenlere, kendini yalnız hissedenlere, karanlıkta kaldığını düşünenlere nasihatte bulunmuştur;

*Biterse ümidin Eyyub'u düşün
Yalnızlık sararsa İbrahim'i an
Karanlık çökerse Yunus gibi ol
Karanlığa Rabbin ışık verecek*⁴⁶⁵

Mehtap Tekinşen şiirinde esasen tüm insanlığa sevgiyi nasihat etmektedir. Şiirde sevgi bazen soyu tükenen bir canlıya, bazen kuruyacak bir tohumu benzetilmiştir. Şair dünyadaki tüm acıların ve kötülüklerin ancak sevgiyle düzeleceğine inanmaktadır;

*Tüketme sevgilerin soyunu,
Sonra arar bulamazsın,
Sıkıca tut yüreğinde,
Yalnız nefretle çarpmasın,
Kurutma sevgilerin tohumunu,
Ellerinle serp yüreklere,
Filizlenip dallansın,
Aydınlandsın yürekler,
Yaşat ki yaşasın sevgiler,
Onunla boğulsun,
Acılar kinler.*⁴⁶⁶

⁴⁶⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 166-167.

⁴⁶⁵ Gülnur Demirel, “Ümit”, *Edebiyatın Başkenti*, 37, 2022, 29.

⁴⁶⁶ Tekinşen, “Tekinşen, Mehtap”, 120-121.

3.2.1.21. Merasim

Erkeklerin girdikleri ortamlara giremeyen kadınlar kendi aralarında düzenledikleri eğlencelerde, kına ve düğünlerde şiirlerini ezgili bir şekilde söylemişlerdir.

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde kına türküsü olarak söylenen ağıtı esasen Çukurova'dan Kayseri'nin Develi ilçesine gö-nülsüz verilen bir kız kendisine yakmıştır;⁴⁶⁷

Develi'nin bayırına
Ata örklerler çayırına
Vermen beni Develi'ye
*Ana baba hayırına*⁴⁶⁸

3.2.1.22. Toplumsal Olaylar

Toplumun birer üyesi olan kadın şairlerin ekserisi toplumda meydana gelen deprem, yangın, ölüm, savaş gibi olayları şiirlerinde dile getirmişlerdir.

1915 Tehcir Olayı'ndan önce Ermeniler, kendi köy ve kasabalarının yanında bulunan Türk köylerine zulmetmeye ve halkı öldürmeye başlamıştır. Ermeniler, Türk köylerindeki askere alınmayan yaşlı erkekleri öldürmüş, kadınlara işkence etmişlerdir. Ermeni köylerinden birinde Müslüman bir Türk ailesi yaşamaktadır. Bu ailenin on iki çocuğu ve babaları öldürülmüş, anneler Melek Hatun ise kendilerine hizmet etsin diye sağ bırakılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında Türk köylüleri de silahlanmış ve köyle-rini korumaya, Ermenilerin elindeki Türkleri kurtarmaya başlamışlardır. Türklerin baskınından önce Melek Hatun'u öldürmüşlerdir. Melek Hatun'un evine giren Türk çeteleri tarafından şu ağıt bulunmuştur;⁴⁶⁹

Gara gazanı çattılar
Bebekleri gaynattılar

⁴⁶⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 158.

⁴⁶⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 158.

⁴⁶⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 22.

*Gün görmemiş gelinleri
Süngü ile oynattılar*

*Ermeniler arıyorlar
Gapı gapı geziyorlar
Düşman başına vermesin
Oğlak gibi yüzüyorlar⁴⁷⁰*

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı Çiçekli köyünde yaşayan Hatice Salan (d. 1943-ö. 2023), Adapazarı depreminde ölenler için şu ağıtı yakmıştır;⁴⁷¹

*Deprem oldu gırıldılar
Bir çukura derildiler
Felek vurdu yorulduklar
Gardaşlarım bacılarım*

*Gece uykuda çevirdi
Süslü binalar devirdi
Gardaş bacı hep gırıldı
Gardaşlarım bacılarım⁴⁷²*

6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli iki büyük depremde birçok insan evlerini, çocuklarını, eşlerini, yakınlarını; hayallerini, umutlarını kaybetmiştir. Toplumu derinden etkileyen bu felaket Kahramanmaraşlı kadınların şiirlerine konu olmuş, kadınlar yaşadıkları olayın şokunu, acısını şiirlerine dökerek içlerini ferahlatmaya çabalamıştır. Zübeyde Kozanoğlu'nun "Sesimizi Duyan Var Mı?" başlıklı şiiri yaşanan acının büyüklüğünü kanıtlar niteliktedir;

*Evimiz çöktü başıma
Sesimi duyan var mı?*

⁴⁷⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 22.

⁴⁷¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 229.

⁴⁷² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 229.

*Azrail geldi karşıma,
Sesimizi duyan var mı?*

*Oğlum kızım, kaldı orda
Anam babam aha şurda
Belki benden daha zorda
Sesimizi duyan var mı?⁴⁷³*

6 Şubat 2023'te yaşanan depremde geriye kalan acıyı Tezay Tezcan Akkurt şöyle anlatmaktadır;

*Usul usul yürümelisin şehrimde.
Can kırıkları var bastığın her yerde.
Bilemezdik düşmeden önce bu derde.
Şehirler de ölülmüş ecel geldiğinde.
Maraş, Maraş da bu nasıl Maraş?
Bağrına canlar düştü, gözlerinde yaş.
Havasında bir hüznün, rüzgârında bir telaş.
Yine mi kurtulmak için bahtına düştü savaş?⁴⁷⁴*

Tezay Tezcan Akkurt “İller Ağladı” şiirinde de 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremi konu almıştır. O gece sevdalar, hayaller ve hayatlar yarım kalmış; yuvaları olan evler artık insanlara mezar olmuş, gönüllere ateş düşmüş, güller ağlamış, bülbüller feryat etmiştir;

*Bir gece vakti türkülere kıydılar.
Yarım kaldı sevdalar, teller ağladı.
Yıkılan hayatları bir bir saydılar.
Harabeydi dimağlar, diller ağladı.*

...

*Evlerin temeline mezar oydular,
Figan etti bülbüller, güller ağladı.
Giderken içimize ateş koydular,
Büyüdü yangınımız, iller ağladı.⁴⁷⁵*

⁴⁷³ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 90-91.

⁴⁷⁴ Tezay Tezcan Akkurt, “Yeniden Diriliriz”, *Edebiyatın Başkenti*, 60, 2024, 3.

⁴⁷⁵ Tezay Tezcan Akkurt, “İller Ağladı”, *Edebiyatın Başkenti*, 53, 2023, 12.

Tezay Tezcan Akkurt, “Şubat Soğuğu” şiirinde bebeklerin öksüz, yetim kaldığı; anne babaların evlatlarını yitirdiği, hayallerin kaybedildiği, hayatların sarsıldığı, hikâyelerin yarım kaldığı 6 Şubat 2023 depremini işlemiştir;

*Düşlerini yitirdi kâbusla uyanınca,
Bir aczin ortasına düştü Maraş.
Hayaller enkaz altında kalınca,
Meçhule doğru yol aldı Maraş.*

...

*Öksüz, yetim kaldı masum bebekler,
Yitirdi evladını babalar, anneler,
Yarım kaldı yaşanmadan hikâyeler,
Bir hazine zamana yürüdü Maraş.⁴⁷⁶*

23 Nisan 1968’de Kahramanmaraş Öğretmen Okulu son sınıf öğrencisi Gönül Felekoğlu, teklifini kabul etmediği bir erkek tarafından arkadaşlarının gözü önünde öldürülmüştür.⁴⁷⁷ Bu acı olay üzerine Hayriye Karakaş “Gitti” başlıklı şiiri yazmıştır;

*Bir tabanca sesi,
Arkasından bir daha
Allah’ım ne oluyor,
Yerde bir genç kız yatıyor.
Kanlara bulanmış,
Gözlerinde kan, alnında kan.
Her yerinde kan.
Başında bir katil.⁴⁷⁸*

Asuman Soydan Atasayar; okul yıllarından kalma birkaç defterinin, dosyasının, kitabının arasından çıkan Kahramanmaraş olaylarının etkisiyle yazdığı “Kahramanmaraş’a” şiirinin iki kelime

⁴⁷⁶ Tezay Tezcan Akkurt, “Şubat Soğuğu”, *Edebiyatın Başkenti*, 50, 2023, 11.

⁴⁷⁷ <https://marastahaber.com/ozel-haber/gonul-felekoglundun-cok-acikli-oy-kusu-179242h.html> (Erişim Tarihi: 09.10.2024).

⁴⁷⁸ Gözü kara ve dğr., *Elbistan Ağrıları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 29.

dışında hiçbir değişiklik yapmadığını, acemi işi olan bu şiirin buram buram millî duygular koktuğunu söylemiştir;⁴⁷⁹

*Bir şehir geliyor gözlerimin önüne
Bir şehir ki; gaziler dervişler yetiştirmiş
Şehitler gömmüş bağına bir zamanlar
Kahramanlık naralarını dinlemiş yer gök
Göğüsler gururdan kabarmış
Gözyaşları sevinçten akmış bir zamanlar*

*Bu şehri düşünüyorum şimdi
Ve sessiz sessiz ağlıyorum
Hayır! Sevinçten değil bu defa
Kederden, acıdan, elemden
Bakamıyorum kimsenin yüzüne
Utaniyorum adımda
Kahramanlığımdan*

*Alev alev yanıyor cadde sokaklar
Paramparça olmuş evler, ocaklar
Heyhat!
Düşmanlarının düşlerini
Yaşattı sana kan kardaşlar⁴⁸⁰*

Filistin’de özellikle çocukların, kadınların, yaşlıların saldırı altında olması; bir katliamın yaşanması vicdanı olan herkesin acısı olmuştur. Bu sebeple Türk şiirinde işlenen konular arasında yer almıştır. Nurgül Kaynar Yüce “Ben Filistinli Çocuk” şiirinde, bir çocuğun ağzından Filistin’de yaşanan zulmü gözler önüne sermek istemiştir;

*Ben Filistinli çocuk
Adımı sormayın*

⁴⁷⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 12.

⁴⁸⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 12.

Bilmiyorum

*Ölü bir annenin karnından alınmışım
Babamı paramparça etmiş İsrail bombası
Öksüz ve yetim kalmışım*

...

*Ben Filistinli çocuk
Ağzı süt değil kan kokan
Her bir yanımda darbe almış
Yaralanmışım
Hiçbir akrabam yok şu hayatta
Yapayalnız kalmışım⁴⁸¹*

Doğu Türkistan'da yaşanan Çin zulmü de şairlerimizin yüreğini dağlamış ve şiirlerinde yer edinmiştir. Hatice Bardakçı Türkistan için şu şiiri kaleme almıştır;

*Gözyaşımın yolu bitmedi yanağımda, kanlı ve sıcak!
Ellerim titreyerek, yetim başına uzanacak.
Türkistan bağrında yine güller açacak,
Hudutlarında Kudüs sabrı var senin,
Siper almış taş bedenlere sıkacak!⁴⁸²*

İrkçilik tarihin ilk çağlarından itibaren var olan bir sorundur. Eşitliğin ve adaletin savunulduğu bir dünyada insanların birbirini ten rengine göre ayırtması elbette şairler tarafından tepki çekmiş ve sitemlerini şiirleriyle dile getirmişlerdir. İnci Okumuş, siyahî bir çocuğun yaşadığı kıtlık, açlık ve acıyı şöyle anlatmıştır;

*Rengin siyah senin çocuk
Rengine büründüm bu kuraklıkta
Hiç bilmediğim ülkedeki kıtlığın içinde
Bembeyaz dişlerini görüyorum
Seninle her vakit, açlıktan ölüyorum⁴⁸³*

⁴⁸¹ Nurgül Yüce Kaynar, "Ben Filistinli Çocuk", *Edebiyatın Başkenti*, 58, 2023, 3.

⁴⁸² Hatice Bardakçı, "Doğu Türkistan'a", *Edebiyatın Başkenti*, 25, 2021, 37.

⁴⁸³ Duran Boz (Ed.), *Kahramanmaraşlı Şairlerden Çocuk Şiirleri -Güldeste-*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2022, 227.

Kahramanmaraş Afşin-Elbistan B Termik Santrali'ne kömür veren Çöllolar Kömür Sahası'nda ilki 6 Şubat 2011'de, ikincisi 10 Şubat 2011'de olmak üzere iki göçük yaşanmıştır. Bu göçüklerin ilkinde bir işçi hayatını kaybetmiş, ikincisinde bir işçi hayatını kaybederken dokuzu bulunamamıştır.⁴⁸⁴ Esme Saz, bu göçüklerde kalan on bir işçi için şu ağıtı yakmıştır;

*Emir büyük yerden gelmiş
Dağ devrilmiş toprak olmuş
Kurban olam güzel Allah
İşçiler altında kalmış*

*Maraş Elbistan ilimiz
Eser sürekli yelimiz
Kurban olam güzel Allah
Göçükte kaldı ölümüz⁴⁸⁵*

Önceki dönemlerde kadına yönelik kısıtlamalar, engellemeler, baskılar ve son dönemlerde artan kadına şiddet olayları, kadın cinayetleri şiirlere de konu edilmiştir. Toplumun önemli bir parçası olan kadınlara yönelik bu olaylar Kahramanmaraşlı kadın şairler tarafından da ele alınmıştır. Hatice Altuk Keşoğlu “Kadınlar” şiirinde kadının yaşadığı tüm halleri dile getirmiştir;

*Bahçede çapacı tarlada ırgat
Vurulur taşlardan taş kadınlar
Şehirde hanımdır, köylerde avrat
Sofrada tuz olur aş kadınlar.*

*Şehide anadır, saire dize
Düşman ile geldik bizler yüz yüze*

⁴⁸⁴ <https://www.evrensel.net/haber/510647/ilic-madeninde-yasananlar-collolari-hatirlatti-9-isci-13-yildir-toprak-altinda> (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

⁴⁸⁵ Gözükar ve dğr., *Elbistan Ağutları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 251.

*İşte Nene Hatun örnektir bize
Hazırdırlar her savaşa kadınlar.*⁴⁸⁶

3.2.1.23. Vatan, Memleket

Kahramanmaraşlı kadınlar; memleketlerine, vatanlarına olan sevgilerini şiirlerinde dile getirmekten geri durmamıştır. Doğdukları, büyüdükları, kültüründen beslendikleri vatanlarına daima büyük bir sevgi beslemişlerdir.

Gamze Gökçek, memleketi Kahramanmaraş'a olan sevgisini “Kahramanmaraşlıyım Ben” şiiriyle dile getirmiştir.

*Yüreklerle cesaret veren şaniyla,
Kahramanlar yurdu, Maraşlıyım ben.
Altın harflerle tarihe geçen adıyla,
Silinmeyen şehir Maraşlıyım ben.*⁴⁸⁷

Tuğba Tezcan Akkurt, şiirinde memleketini anlatırken insana ait özelliklerle benzeştirmiştir; memleket gülümseyen bir yüze sahiptir, bir insan gibi sırtından bıçaklanabilir;

*Yüzüne ayaz vurur, gülümser memleketim,
Sırtından bıçaklansa dirilir memleketim.
Göç onda, sevda onda, kavga onda, sır onda...
Kör karanlıklarda ışıık olur memleketim.*⁴⁸⁸

Mehtap Tekinşen; bu güzel şehrin gizeminin çözülebilmesi için burada yaşanması, etrafında olup biten güzellikleri görebilecek göze sahip olunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu şehrin sırtını yalnızca burada yetişen, yaşayan insanlar çözebilir;

*Bu şehrin gizini çözmek için,
Yaşamak, yaşatmak lazım,
Çarpan kalpler,
Güzel gören gözler,*

⁴⁸⁶ Avcı, Kahramanmaraşlı Halk Şairleri, 371.

⁴⁸⁷ Gülşen Kırmacı, “Sen Maraş”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 53.

⁴⁸⁸ Tuğba Tezcan Akkurt, “Memleketim”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 6.

*Doğru duyan kulaklar lazım,
Poyrazıyla nefes alan,
Boğazını topraktan doyuran,
Sırtını, başı duman duman,
Ahır dağına yaslayan,
Bu şehrin insanları,
Bu şehrengizi çözmek lazım.*⁴⁸⁹

Âdile Necla Kandeğer, doğmadığı ama sonradan yerleştiği Kahramanmaraş'ı kendi yurdu olarak benimsemiş ve şiirlerinde de-
ima bu şehrin güzelliğinden, kahramanlıklarından bahsetmiştir;

*Sırtını vermişsin Ahır Dağı'na
Koç yiğitler dolmuş dört bucağına
Düşmanı düşürdün çelik ağına,
Yurdun gözbebeği Kahraman Maraş.*⁴⁹⁰

Saadet Derindere, yörenin kültürünü, örf-âdetlerini, gele-
neklerini eleştirenlere şöyle cevap vermiştir;

*Bazen matem, bazen düşün olur
Bazı ayaz olur bazı don vurur
Ateş olur güneş, adam kavurur
Yöre bizim el ne karıştır.*

*Büyük sözün üstüne söz etmeyiz
Birlik çınarını yakıp köz etmeyiz
Cümlesine dua eder söz etmeyiz
Töre bizim, el ne karıştır.*

*Yolculuyuz yolumuz Allah yolu
Kula bakışımız Allah'ın kulu
Bazı efkârlı bazı umut dolu
Türkü bizim el ne karıştır*

⁴⁸⁹ Tekinşen, "Tekinşen, Mehtap", 121.

⁴⁹⁰ Avcı, Kahramanmaraş Halk Şairleri, 60.

3.2.1.24. Direniş/Mücadele

Kahramanmaraş tarihi boyunca çeşitli saldırılara uğramış ve halk daima bu saldırıları birlik içinde defetmiştir. Birçok kadın kahramanı yetiştiren şehrin kadın şairleri kendilerine emanet edilen memleketlerinin mücadelecı karakterini şiirlerine yansıtmıştır. Şairler yalnızca Kahramanmaraş'ın değil, Türkiye tarihinin de direnişini şiirlerine konu edinmiştir.

Gamze Gökçek, “Çanakkale'nin Sesi” şiirinde Türk milletinin vatanını korumaktan asla vazgeçmeyeceğini, kadınının, erkeğinin savaştan geri kalmayacağını, acıların onarı yıldıramayacağını ifade etmiştir;

*Bir ölüp, bin doğmaya inanırız,
Hasım gözüyle bakmayın; hısmız,
Âdem'le Havva'dan, bugüne kadar,
Alnımız açık, eğilmedi başımız.*

*Gözyaşları dökülen anaların,
Üstü kapalı kalmış anıların,
Toprağına girer miyiz sandınız?
Sürdü din-iman iken bu vatanın.*

*Ölse de evlatlarımızı satmayız,
Onlar harp ederken yan gelip yatmayız,
Aç da kalsak harama yan bakmayız,
Bu işte anlayamadığınız farkımız⁴⁹¹*

Gölnur Demirel, artık mücadelenin yalnızca silahla değil ilim ve bilimle olacağını savunmuştur. Türk milletinin mücadelecı kimliğinin bugün ancak başkalarını eleştirmekten vazgeçerek, çağın gerekliliklerini yerine getirerek, kendini gerçekleştirerek ve herkesi kendine hayran bırakarak ortaya çıkacağına inanmaktadır;

⁴⁹¹ Gamze Gökçek, “Çanakkale'nin Sesi”, *Edebiyatın Başkenti*, 61, 2024, 19.

*Ey vatan, silkele artık ölü toprağını,
Başlasın mücadele göster şecaatini,
Al kalemi eline yakala altın çağı
Hayran kalınan değil, hayran olunan ol.
İlimle, fenle coş, üret, sat ve var ol*⁴⁹²

Gülcan Şahin; Türk milletinin hiçbir engele boyun eğmeyeceğini ve düşmana karşı daima mücadeleye hazır olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir;

*Duvarlar engelli aşılıyorsa da,
Kapılar zincirli geçilmiyorsa da,
Kaleler yıkılmış yerleştirilemiyorsa da,
TÜRK'ün gücü hepsini yener.*⁴⁹³

3.2.1.25. Tabiat

Coğrafi bakımdan oldukça zengin olan Türkiye, bu yönüyle de şiirlere konu olmuştur. Şairler Allah'ın yarattığı tüm güzelliklere hayranlıklarını şiirlerinde ifade etmiştir. Kahramanmaraşlı kadınlar kimi zaman bir meyveye, kimi zaman bir hayvana, kimi zaman sonbahara, kimi zaman bahara ve diğer tabiat unsurlarına şiir söylemişlerdir.

Esra Purtaş; Türk şiirinde kanatlarında barışı ve sevgiyi taşıyan beyaz güvercine şöyle seslenmiştir;

*Kanatları rüzgârı geçiyor
Uçuyor güneşle beraber
Kanatlarındaki tüyleri her yana bırakıyor
Kimisine mutluluk, kimisine keder atıyor*⁴⁹⁴

Gül Hatın, çiçekler üzerine bir şiir söylemiştir. Şiirde geçen çiçeklerden hercai, menekşe türü bir çiçektir. Beş adet yaprağı

⁴⁹² Gülnur Demirel, “Gerçek Mücadelemiz”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 15.

⁴⁹³ Gülcan Şahin, “Türk'ün Gücü”, *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 8.

⁴⁹⁴ Esra Purtaş, “Beyaz Güvercin”, *Edebiyatın Başkenti*, 55, 2023, 16.

bulunan çiçekte, genellikle iki renk hâkimdir. Bu sebeple şair onu gökkuşağına benzetmiştir;

Hercainin adı güzel

Hak ona eylemiş nazar

İneğim sağmaya⁴⁹⁵benzer

Hayran oldum çiçeklere⁴⁹⁶

Nurcihan Kızmaz, bir ağacın önce kâğıt ardından kitap olma serüvenini şiirle ifade etmiştir. Kendi halinde olan bir ağaç geçirdiği evreler sonunda kitap haline gelmiş, ilim erbabları tarafından okunmuş ve dünyadaki cehalet ortadan kalkmıştır;

Ben bir ağaç idim

kendi halimde

geldi iki kişi

hızır eyledi

eğildim büküldüm

usta elinde

götürdü çarşıya

pazar eyledi

yazıldım çizildim

rafa dizildim

aldı bir kul beni

nazar eyledi

okudu okudu

yine okudu

gömdü cehaleti

mezar eyledi⁴⁹⁷

Şiirlere en çok konu olan mevsim hazandır. Gülnur Demirel, sonbaharda düşen yaprakların ömürle bağını sorgulamıştır;

⁴⁹⁵ İneğimsağma (İnâm Sâma/ İneğimsema/ Ebemguşâ/ Elâm Sâma/ Alâim-i Semâ): Gökkuşağı. Bk.: Özalp, 109; Bilgin, *Elbistanca Sözlük*, 207.

⁴⁹⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 38.

⁴⁹⁷ Nurcihan Kızmaz, “Ağacın Yazgısı”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 25.

Sonbahar mı daha sarı, yapraklar mı bilmiyorum.

Mevsimlerin en güzelini, en renklisini izlerken

Neden iç çekerim bilmiyorum.

Düşen her bir yaprakta ömürler midir yapraklarla düşen?⁴⁹⁸

Kış, rüzgâr, yağmur önce dağlara ulaşmaktadır. Rüzgârı, yağmuru, çamuru, karı en iyi yalın ayak koşan çocuklar bilir;

Dağlara kış sorulur mu?

Rüzgârlar, yağmurlar

Önce dağlara uğrar

Yalın ayak koşan çocuklar⁴⁹⁹

Söz sanatlarına en çok tabiat şiirlerinde rastlanmaktadır. Doğa, adeta bir insan oluverir bu şiirlerde. Sonbahar gelince kuşlar artık sıcak diyarlara göçer, ağaçlar yapraklarını dökmeye başlar. Yavaş yavaş solan yapraklar bir renk cümbüşü sunmaktadır. Hazan, hüznün ve ayrılık mevsimidir genellikle. Şair, yağmurun yağmasını son mısradaki bir iç dökme olarak nitelemiştir;

Rüzgâr ne söylediye

Kuşların kulağına

Öyle sessiz sedasız

Toparlanıp gittiler.

Ve ardından bir poyraz

Bir fırtına

Akasyalar neye uğradığını

Bilmediler.

Kimine bir renk cümbüşü

Sonbahar

Kimine susma vakti

Kimine firak.

⁴⁹⁸ Gülnur Demirel, "Güz", *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 11.

⁴⁹⁹ Emine Abacı, "Dağlar", *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 23.

Senin de yeter çektiğin

Ey bulut

Tutma kendini

*Bırak.*⁵⁰⁰

Sonbahar, şairlerin kötü ruh halinin bir yansıması olarak şiirlerde aksedilmiştir. Bu mevsimde kalpler kırgın ve ıssızdır. Bu mevsimde herkes bambaşka bir ruh hali içindedir; kimi zaman garip bir mutluluk, kimi zaman ağır bir hüznün, çoğu zaman yorgun ve kederli... Mutlulukların kaybolup gitmesi ve kalplerdeki kötülük, sonbahar yağmurlarının oluşturduğu sel sebebiyledir;

Sislidir yüreğimin şehirleri bu mevsimde

Karanlıktır, sessizdir...

Bir başka olur buralar güzde

Yapraklar bir başka sarı, yağmur bir başka coşkun...

İnsanlar bir başka sevinçli

Yıldızlar başka yorgun.

Çocuklar bi başka kederli bu vakit

Bulutlar bi başka kızgın...

Huyudur bu mevsim yüreğimin,

*En güzel yağmurları bu mevsimde yağar.*⁵⁰¹

Şiirlerinde genel olarak aile dertleri, akraba kavgaları gibi konuları işleyen Habibe Bacı, kavak ağacı için şu şiiri söylemiştir;

Ağaçlar içinde gayet ulusun

Uçuşan kuşların doğru yolusun

Çok sallanın benim gibi delisin

Ağaçlar içinde delisin kavak

Ulu kuşlar sana yapar yuvayı

Yüksek yerden kokuluyon havayı

Yalvar bizim için eyle duayı

⁵⁰⁰ Nurcihan Kızmaz, "Ayaz", *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 42.

⁵⁰¹ Zehra Bağır, "Huy", *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 21.

*İçmişsin bâdeler dolusun kavak*⁵⁰²

Reyyan Akbaş, sonbahar mevsimi üzerine şu şiiri kaleme almıştır:

Bir mevsim düşün

Adı sonbahar olsun

Rüzgârla uyansın ağaçlar

*Rüyaya dalsın yapraklar*⁵⁰³

Fatma Hatun Akat Ketizmen, çiçekleri anlattığı şiirinde okurlarını ilkbaharın rengârenk, coşkulu âlemine götürmektedir. Tüm bu güzelliklerin yaratıcısının Allah olduğunu da hatırlatmıştır;

Bahar gelir bütün çiçekler açar

Akasya etrafa kokusun saçar

Leylak nazlanarak önüne bakar

Nazlanma rengine kurban olduğum

Dağda nergis kar altından kalkıyor

Maviş maviş gözleriyle bakıyor

Kendine has kokusuyla kokuyor

Gizlenme rengine kurban olduğum

...

Hatun say say bitmez güzeldir çoğu

Hepsinden de şifa buluyor doktor

Bunları yaratan var, muhakkaktır

*Allah'ın birliğine kurban olduğum*⁵⁰⁴

3.2.1.26. Yerel Kelimeler

Muammer Ketizmen Sinan, “Özlem-Çocukluğum” şiirinde çocukluğunda kullandığı yerel kelimelere yer vermiştir;

⁵⁰² Gözü kara ve dğr., *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, 210-211.

⁵⁰³ Reyyan Akbaş, “Bigane Güz”, *Edebiyatın Başkenti*, 19, 2020, 13.

⁵⁰⁴ Tuğba Tezcan Akkurt, “Kâinatın Ruhu”, *Edebiyatın Başkenti*, 33, 2021, 34.

*Kuru tarhanayı yerdik
Babanneye ebe derdik
Damlara bulgur sererdik
Ne güzeldi çocukluğum*

*Merdivenin adı süllüm
Çıkılırdı bölüm bölüm
Aklıma gelmezdi ölüm
Ne güzeldi çocukluğum⁵⁰⁵*

Âdile Necla Kandeğer, Hayati Vasfi Taşyürek'in "Lügatçemiz" şiirine nazire olarak kaleme aldığı "Lügatçeye Nazire" şiirinde yerel kelimelere yer vermiştir;

*Ne güzel yazmışsın lügatçemizi
Tanıtmışsın komşu illere bizi
Sözler inci olmuş hep dizi dizi
Pazartesi de isnândır bizde.*

*Unutulanları yazmak isterim
Şair Vasfi beni affetsin derim
Kahramanmaraş'ı candan severim
Şüphenin adı da gümandır bizde*

*Peştemala mezer, hamama hemem
Gizli şorları da kimseye demem
Tarhana sert olur ben onu yemem
Zahra tutulmazsa dumandır bizde*

*Bir güzel görünce derler hemen peh
Evet demek için lazım gelir eh
Üzüm kurusuna burada derler teh
Entarinin adı fistandır bizde*

⁵⁰⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 77.

*Kediye püsük der, nalına hapap
Omuza hop derler, sahanlara kap
Her şeye verilmiş burada bir lakap
Maraş'ı kurtaran imandır bizde*

*Perşembe'ye deri, peynire pendir
Çamaşır ipine diyorlar kendir
Kız Anış şu damdan şaptayı indir
Tarhana yağlamak yamandır bizde⁵⁰⁶*

3.2.2. Tür Bakımından Değerlendirilmesi

Tür; edebiyat sahasında ortaya konan eserlerin ortak yönleri, belli özellikleri göz önünde bulundurularak yapılan sınıflandırma sonucu ortaya çıkmaktadır.⁵⁰⁷ Edebî anlamıyla tür, eserlerin yapı ve içerik özellikleri dikkate alınarak bölümlere ayrılmasıdır.⁵⁰⁸ Edebî tür, manzum veya mensur olarak kaleme alınan eserlerin konusu ile ilgili bir terimi ifade etmektedir. Manzum eserlerde türü, eserin konusu belirlemektedir.⁵⁰⁹ Nazım türlerinin incelenmesinde dize ve uyak düzeninin bir önemi bulunmamakta, nazım biçimleri ile türler arasında kesin bir bağ aranmamaktadır.⁵¹⁰

Yapılan incelemelerde çoğunlukla ağıt, ninni, mâni ve türkü türünde şiir yazdığı iddia edilen Kahramanmaraşlı kadın şairlerin Türk edebiyatının farklı türlerinde de şiirler kaleme aldığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda Kahramanmaraşlı kadınların; münâcât, n'at, şefâatnâme, maktel-i Hüseyin, medhiye, güzelleme, şehrengîz,

⁵⁰⁶ Avcı, *Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi*, 37.

⁵⁰⁷ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 489.

⁵⁰⁸ Metin Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen, Erzurum 2007, 11.

⁵⁰⁹ Ahmet Mermer, Lütfi Alıcı, Muvaffak Eflatun, Yavuz Bayram, Neslihan Koç Keskin, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ, Ankara 2010, 251.

⁵¹⁰ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, 98.

koçaklama, zafernâme, varsağı, nasihatnâme, ramazâniyye, bayrâmiyye, nevrûziyye, bahâriyye, hazâniyye, kıyafetnâme, hiciv, taşlama, atışma, deyişme, ağıt, mâni, türkû ve serbest şiir türünde eseler kaleme aldığı tespit edilmiştir.

3.2.2.1. Münâcât

Münâcât, Arapça n-c-v kökünden gelen mufâale kalıbında bir kelimedir.⁵¹¹ Sözlükte; “birinin kulağına bir şey söyleme, fısıldama” anlamlarına gelmektedir. Terim olarak “Allah’a yakarış, yalvarma, af dileme, Allah’a gizlice yalvarma, dua etme”yi ifade etmektedir.⁵¹² Münâcât ıstılâhî olarak; Allah’a dua etmek, yalvarmak, yakarmak için yazılan manzumelere denmektedir.⁵¹³

Münâcâtlar şairlerin kul olarak doğrudan Allah’a yöneldikleri, af diledikleri ve şefaate istedikleri şiirlerdir. Günahkârlık, pişmanlık, ölüm ve cehennem korkusu bu tür şiirlerde anlatılmakta ve şairler, Allah’ın bağışlayıcılığına sığınmaktadırlar.⁵¹⁴ Özellikle Allah’ın Rahman ve Rahim olduğu; esirgeyenin, bağışlayanın, afv u mağfiret edenin o olduğu; insanın ise onun kudreti karşısındaki acizliği ve onun merhametine, bağışlamasına muhtaç bulunduğu üzerinde durulmaktadır. Bu tür şiirlerde Allah için zikredilecek her şey, biraz da insanın bu aciziyeti ve ona muhtaçlığından hareketle seçilmektedir. Yegâne Ganiyy-i Mutlak, Allah’tır; ilminin ve kudretinin sonu yoktur, ezeli ve ebedîdir, kâinatın tek hâkimi odur; kul baştanbaşa fakr u zaruret içindedir. Şairler bunları zikredip ardından acizliklerini belirtmekte, geçmiş günahlarından dolayı pişmanlıklarını ifade etmekte ve tövbe, istiğfarda bulunmaktadır.⁵¹⁵ Münâcâtlarda Allah’ın bağışlayıcılığını ifade eden Rahîm,

⁵¹¹ Ali Yılmaz (Ed.), *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, Grafik Yayınları, Ankara 2012, 152.

⁵¹² Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 173; bk.: Abdurrahman Güzel, *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ, Ankara 2021, 521.

⁵¹³ Arslan Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, Boğaziçi Yayınları, Ankara 2012, 245.

⁵¹⁴ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 263.

⁵¹⁵ Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 153.

Rahmân, Gaffâr, Muîn, Settâr, Kerîm gibi isim ve sıfatlarına sıkça yer verildiği görülmektedir.⁵¹⁶

Hâfız Kız, ömrünü boş yere harcadığını, çokça günah işlediğini, nefsine uyduğunu ve acizliğini belirterek âlemlerin Rabbi, kullarının sığınağı, tüm dertlerin dermanı, varlığı sonsuz olan Allah'tan af ve hidayet dilemektedir. Şiirinde Allah'ın Kerîm, Rahîm, Latîf ve Mucîb isimlerini zikretmiş; Hz. Peygamber'in şefaatinı talep etmiştir;

Geçti ömrüm bilmedim yok yerlere kıldım hebâ.

Lütfedüp eyle hidâyet yâ ilâhe'l- âlemîn.

Rûz-i mahşerde şefâat ide bize Mustafa.

Lütfedüp eyle hidâyet yâ ilâhel âlemîn.

Sana ma'lum sen bilirsin işledim bunca günah.

Cümlemin maksudu sensin, kamuya sensin penâh.

Kul hatasız olmaz amma, affedersin padişah.

Lütfedüp eyle hidâyet, yâ ilâhe'l- âlemîn.

Ey hakîm-i lâyezal, sensin, kamu derde tabîb.

Yâ kerîm u yâ rahîm u yâ lâtif u yâ mucîb.

Sen inayet kıl, şefâat eylesün, bize habîb.

Lütfedüp eyle hidâyet yâ ilâhe'l- âlemîn.

...

Hafızâ biçare aciz, ağlayuben kapuna.

Nefs elinden, cürmü isyan, yüz sürerim tapuna

Yüz sürer, eyler temenni, yalvarır, dergâhına.

*Lütfedüp eyle hidâyet yâ ilâhe'l- âlemin.*⁵¹⁷

⁵¹⁶ Mehmet Gökteş, *Kavram Atlası Türk İslâm Edebiyatı I*, Gazi Kitabevi, Ankara 2020, 73.

⁵¹⁷ Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, 127-128.

Feleknaz Hanım; çektiği sıkıntılara rağmen her şeyin yaratıcısı, kullarının sığınağı olan Rabb'inden ümit kesmemekte ve ondan medet ummaktadır;

*Ey kâdir-i kayyum ilâh
Şu benim halime rahmet
Sensin cümle âlem penâh
Bu taze narıma rahmet*

*Nazik can ayrılmaz tenden
Geçti mi halkın benden
Kesmem ümidimi senden
Bülbülem zârıma rahmet⁵¹⁸*

Hayat Soydan Gürünlü, daima, her darda kaldığında Allah'ı zikretmektedir;

*Sabahları seherlerde
Çağırırım yâ Hak diye
Gözlerimden yaşlar akar
Çağırırım yâ Hak diye*

*Allah diyen kalmaz darda
Ne zaman sıkılsa zorda
Elini açıp da yolda
Çağırsa yâ Hak diye⁵¹⁹*

Zübeyde Kozanoğlu günahlarının affı, Allah'ın huzuruna tertemiz çıkabilmek için Allah'a yalvarmaktadır;

*Boş çuval misali, dolalım diye
Gözümünden perdeyi, kaldır Yarabbi!
Huzura ak yüzle, tek çıkmak için
Gözümünden perdeyi, kaldır Yarabbi!*

⁵¹⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 51-52.

⁵¹⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 198.

*Dilim gece gündüz, seni anarken
Feryadım sanadır, kalbim kanarken
Duaya tutuşup, aşkla dönerken
Gözümünden perdeyi, kaldır Yarabbi!*⁵²⁰

Gülnur Demirel, dünyada artan zulmün son bulması ve kalplerin merhametle dolması için Rabb'ine yakarmaktadır;

*İstemeyi verensin
İsteyelim istersin
İstiyorum Ey Rabbim,
Yolumuza ışık ser.
Yırtılsın zift perdesi,
Nur insin yüreklere.
İstiyorum Ey Rabbim
Bizlere inşirah ver.*⁵²¹

Tezay Tezcan Akkurt, 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli iki depremde yıkılan Ebrar sitesinde küçük çocukların hayatını, hayallerini kaybetmesi, ailelerin paramparça olması üzerine Rabb'inden yardım dilemektedir;

*Gözyaşımız kurudu akıyor artık...
Hayatlar paramparça, resimler yırtık...
Enkazın bağrına canlar bıraktık...
Rahmet eyle yâ Râb yıkıldı Ebrar!*

*Baharı göremedi Gökçe yavrular...
Siper oldu analar, babalar Serdar...
Şahit ol ey gökyüzü şehidimiz var..!
Kabul eyle yâ Râb yıkıldı Ebrar!*⁵²²

⁵²⁰ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 24.

⁵²¹ Gülnur Demirel, "Dua", *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 10.

⁵²² Tezay Tezcan Akkurt, "Ebrar", *Edebiyatın Başkenti*, 50, 2023, 16.

3.2.2.2. Na‘t

Arapça kökenli olan na‘t kelimesi “özelliklerini sayma, övme, medh ü senâ ile vasıfları tanımlama ve niteleme; nitelikleri sayma, methetme, överek anlatma” anlamlarına gelmektedir.⁵²³ Istılâhî olarak na‘t; Hz. Peygamber’i metheden, maddî ve manevî özelliklerini sıralayan manzumeleri ifade etmektedir.⁵²⁴ Na‘t türü şiirlerde Hz. Peygamber’e duyulan sevgi, hürmet, hasret; onun peygamberliği, mucizeleri, hicreti, yaşadığı sıkıntıları, şefaati, olağanüstü özellikleri gibi konular işlenmiştir.⁵²⁵ Na‘t, en ileri ve en mükemmel bir aşk abidesidir.⁵²⁶ Na‘tler aynı zamanda diğer peygamberler, dört halife, Mevlâna, Abdülkâdir Geylânî gibi din büyükleri için şiirleri de ifade etmektedir.⁵²⁷ Na‘t yazmakla meşhur olan şahıslar nâ‘t-gû olarak ifade edilmektedir.⁵²⁸

Yeter Yıldırım Hz. Peygamber’e olan sevgisini, onun cemalini görme arzusunu, Medine’de huzuruna varma isteğini dile getirmiş; Hz. Peygamber’in güzel özelliklerini belirtmiştir;

İstemem dünya malını

Terk edip gitsem elimi

Bir yol görsem cemâlini

Arz eyleyem yâ Muhammed

...

Medine şehrine varsam

Eşiğine yüzüm sürsem

Bir gece misafir olsam

*Arz eyleyem yâ Muhammed*⁵²⁹

⁵²³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 254; Akkuş, 181; Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 173.

⁵²⁴ Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 173.

⁵²⁵ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 181; Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 254.

⁵²⁶ Güzel, *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, 559.

⁵²⁷ Emine Yeniterzi, *Türk Edebiyatında Na‘tlar (Antoloji)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2015, XIII.

⁵²⁸ Göktaş, *Kavram Atlası Türk İslâm Edebiyatı I*, 76.

⁵²⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 201-202.

Yeter Yıldırım; Medine'ye, Ravza-i Mutahhara'ya, Hz. Peygamber'in huzuruna varmaya gitmiştir. Hz. Peygamber'in bir adının Muhammed, bir adının Ahmet olmasını ve Habîbullah oluşunu zikretmiştir;

*Düştüm yollarına çekerim zahmet
Hak hidâyet etti cennetü'l-hikmet
Bir adın Muhammed bir adın Ahmet
Cânansın cânımı vermeye geldim*

*Daim Zikrullah'tır benim amacım
Lütfedersen lütuf almaya geldim
Kur'ân-ı Kerim'dir benim inancım
Eşiğine yüzüm sürmeye geldim⁵³⁰*

Zübeyde Kozanoğlu, Hz. Peygamber'in gelişiyle toplumdaki kötülüklerin düzeldiğini, kulların putlara tapmaktan, kötü yollar-dan kurtulduğunu ifade etmiştir;

*Gelişinle nurlandı, bu yüce âlem
Nurunla aydınlandık yâ RESULALLAH
Çökmüştü üstümüze karanlık elem
Nurunla aydınlandık yâ RESULALLAH*

...

*Ümmetinin üstüne, rahmetle yağdın
Karanlığın üstüne, yıldızlar sağdın
Cehaletin içinden, güneşçe doğdun
Nurunla aydınlandık yâ RESULALLAH⁵³¹*

Gülnur Demirel, ismini dahi duyduğunda huzur bulduğu peygamberi görebilmeyi arzulamaktadır;

*Karanlık bir gecede secdeleyim
Dua dua çiçeksin dilimde
Adın nur oluyor, akıyor gönlüme*

⁵³⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 202-203.

⁵³¹ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 83.

*Adın böyle güzelse, yâdın nasıl güzeldir.*⁵³²

Gamze Gökçek, âlemlerin sevgilisi olan Hz. Peygamber'in huzuruna gitmektedir;

*'Ey' âlemlerin sevgilisi,
Ne olur huzuruna çağır beni,
Aşarak tüm engelleri,
'Sana' doğru geliyorum.*

*Hasretinle yaşadım senelerdir,
Vuslatına ermeye geliyorum.
Dileğim; Hacerü'l-Esvet'i görmektir,
Güllerini dermeye geliyorum.*⁵³³

3.2.2.3. Şefâatnâme

Şefâat sözlükte, “birinin suçunun affedilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için yapılan aracılık”,⁵³⁴ “bir suçlu veya muhtacın, nâil-i afv u ihsân olması için edilen tavassut ve iltimas” anlamlarına gelmektedir. Istılâhî olarak; “Hz. Peygamber'in rûz-ı mahşerde ümmetinin günahlarının bağışlanarak, cehennem azabından kurtulması ve cennete girmeleri için Allah'a niyaz etmesi”ni ifade etmektedir. Bu duygu ve düşüncelerle kaleme alınan şiirlere de şefâatnâme ismi verilmektedir.⁵³⁵ Şairler, Hz. Peygamber'in sıfatlarını ve erdemlerini sayarak nail olunması dileğiyle dua etmektedirler. Bu tür şiirlerde şair, kendi aciziyetini ifade ederek, günahlarının affı için Hz. Peygamber'den şefaati istemektedir.⁵³⁶

Fatma Genç Dede, 1988'de Mekke'de Medine'ye giderken söylediği şiirinde Hz. Peygamber'den şefaati ummaktadır;

*Ben gidiyom güzel yola
Methetmekle gelmez dile*

⁵³² Demirel, “Efendim”, 19.

⁵³³ Son Damla, “Sana Geliyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 8.

⁵³⁴ Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 232.

⁵³⁵ Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 239.

⁵³⁶ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 328.

*Gözyaşımı sile sile
Derdimi yanmaya geliyom sana*

*Beytullah'ı döne döne
Zemzem içtim kana kana
Hasretinden yana yana
Derdimi yanmaya geliyom sana*

*Âlemlerin sultanısın
Dertlilerin dermanısın
Büyük şefâat kânisin
Derdimi yanmaya geliyom sana⁵³⁷*

Fatma Genç Dede ahiret ve kıyamet gününde, günahları sebebiyle yaşayacağı azaptan, sırat köprüsünü geçememekten, cehennemde yanmaktan korkmaktadır. Bu sebeple Hz. Peygamber'in yapacağı şefaate muhtaç hissetmektedir;

*Kefenim sarılıp kabre girmeden
Hocam gelip talkınımı vermeden
Zalim şeytan başucuma gelmeden
Yâ Muhammed yetiş imdadımıza*

...

*Kıyametten korkar ağlarım
Ciğerimi ateşlere dağlarım
Ben derdimi cananıma söylerim
Yâ Muhammed yetiş imdadımıza⁵³⁸*

3.2.2.4. Maktel-i Hüseyin

Arapça “k-t-l” kökünden türemiş bir kelime olan maktel, “bir kişinin öldürüldüğü yer, zaman ve öldürülmesi” anlamına gelmektedir. Maktel-i Hüseyin ibaresi ise “Hüseyin'in

⁵³⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 181-182.

⁵³⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 182.

öldürülmesi” demektir. Zaman içerisinde maktel kelimesi Hz. Hüseyin’in öldürülmesi ile özdeşleşmiştir.⁵³⁹ Istılâhî olarak, Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilişini anlatan bir mersiye türünü ifade etmektedir.⁵⁴⁰ Bu eserlerde amaç ağlamak ve ağlatmak olmuştur. Daha çok Şîî yazarlar tarafından kaleme alınmış olan maktel-i Hüseyin’ler lirik-didaktik bir anlatım ve trajik bir üsluba sahiptirler.⁵⁴¹ Emevî halifesi Muaviye’nin oğlu Yezid, Hz. Muhammed’in torunu ve Hz. Ali’nin oğlu olan Hz. Hüseyin ile 10 Muharrem 681’de Kerbela’da karşılaşmış, Hz. Hüseyin burada şehit düşmüştür. Kerbela olayı asırlardır İslâm dünyasında büyük bir üzüntüyle hatırlanmakta ve 10 Muharrem, Şiilerde, Alevî-Bektaşîlerde yas günü olarak yâd edilmektedir.⁵⁴² Kerbela olayı ve Hz. Hüseyin ile beraberindekilerin çoğunun eziyet ile şehit edilmesi Türk edebiyatında işlenmiştir. Türk edebiyatında, özellikle Alevî- Bektâşî edebiyatlarıyla divan ve halk edebiyatında bu olayla ilgili müstakil eserler, mersiye ve manzumeler telif edilmiştir.⁵⁴³

Eşe Baraklı, Hz. Hüseyin’in şehit edilmesi üzerine bu şiiri kaleme almıştır;

*Allah Allah deyip de gapıyı açmış
Kâfirleri görüñşük tebdili şaşmış
Kellesi gucakta üç gün dövüşmüş
Vay Hasan ile Hüseyin’im vay*⁵⁴⁴

3.2.2.5. Medhiyye

Arapça kökenli olan medh “övme, övgü; birinin iyiliğini söyleme” anlamlarına gelmektedir. Istılâhî olarak “bir kimseyi veya bir kişiyi övmek için yazılmış” şiir türüne verilen isimdir.⁵⁴⁵ Ya

⁵³⁹ Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 289.

⁵⁴⁰ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 136.

⁵⁴¹ Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 296.

⁵⁴² Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, 655.

⁵⁴³ Şâdî Meddâh, *Maktel-i Hüseyin Kerbelâ Hadisesi*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2015, 27.

⁵⁴⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 83.

⁵⁴⁵ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 143.

padişah, vezir, şeyhülislâm gibi zamanın ileri gelenlerini ya da dört halife, din ve tarikat büyüklerini övmek için medhiye yazılmaktadır.⁵⁴⁶ Yaşayan kimseler için kaleme alınan medhiyelerde gerçeklik payı aranmamaktadır. Zira şair, bu medhiyelerle menfaat sağlamayı veya medih hakkında yeni mefhum ve mazmunları yakalayarak hüner göstermeyi amaçlamaktadır. Ölmüş biri için ise böyle bir menfaat sağlanması mümkün olmadığı için daha gerçekçi, samimi duygularla medhiyeler kaleme alınmıştır.⁵⁴⁷

Zübeyde Nakiboğlu Saraç TBMM'yi açan, Cumhuriyet'i, ilke ve inkılaplarıyla çığır açan Mustafa Kemal Atatürk'ü şöyle anlatmıştır;

*Atatürk seni çok severiz
Türk halkını kurtardın
Ankara'da meclis açtın
Tüm ulusa seslendin*

*Kurtuluş Savaşı'nı başlattın
Ülküm yükselmek dedin
İlkelerinle çağ açtın
Tüm dünyada ün saldın⁵⁴⁸*

3.2.2.6. Güzelleme

Halk şiiri nazım şekillerinden olan koşmanın bir türüdür. Güzelleme “bir kimseyi, bir güzeli, bir yeri, tabiatı, doğal güzellikleri övmek maksadıyla yazılan şiirler”⁵⁴⁹ ve “güzelliğin, bir güzelin övgüsünün anlatıldığı koşmalar” olarak ifade edilmektedir. Ana konusu güzellik, sevgi, aşk ve hicrandır. Güzellemeler sevdâ üzerine yazılan şiirlerdir. Âşık olmak âşıklık geleneğinin bir gereğidir. Şiirlerde anlatılan güzel, genellikle hayal dünyasına ait biridir. Âşıklık geleneğinde güzelin anlatımında kalıp söyleyişler ortaya

⁵⁴⁶ Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 263.

⁵⁴⁷ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 211.

⁵⁴⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 193.

⁵⁴⁹ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 185; Faruk K. Demirtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Akçağ, Ankara 2005, 49.

çıkmaştır.⁵⁵⁰ Genç kız, gelin, dağ, ağaç, hayvan, çiçek gibi unsurlar sıkça işlenmiştir.⁵⁵¹ Erkek şairlerin genellikle sevdiği kadının güzelliğinden bahsettiği bu şiir türünde kadınlar gelebilecek kötü sözlerden, iftiralarından sakınmak için sevdikleri bir din, tarikat bü-yüğünü; ülkelerini, hemcinslerini, ailelerinden birini, doğal güzel-likleri, çiçekleri, meyveleri vs. övmüştür.

Zübeyde Nakiboğlu Saraç, çok sevdiği ülkesinden şöyle bah-setmiştir;

Dört mevsimi en güzel geçen

Üç tarafı denizlerle kaplı

Benim eşsiz ülkem

Çalışkan insanların

*Sende yaşar güzelliği*⁵⁵²

Zübeyde Kozanoğlu savaş zamanı cephe ve cephe geri-sinde yer alan, soyun devamını sağlayan, gelecek nesilleri yetiştiren kadınların güzelliklerini anlatmıştır;

Savaşta ve barışta

Ah şu kadınlarımız

Cephelerde yarışta

Ah şu kadınlarımız

İnce ve tatlı sesli

Nazenince nefesli

Kötülüğe kafesli

Ah şu kadınlarımız

Kadınsız gitme toya

Varlıkları bir rüya

Aşkı yazarlar suya

*Ah şu kadınlarımız*⁵⁵³

⁵⁵⁰ Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler*, 134.

⁵⁵¹ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 136.

⁵⁵² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 190.

⁵⁵³ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 59.

Tezay Tezcan Akkurt evi yuva yapan, anne olan, dokunduğu her şeyi güzelleştiren kadının varlığında ve yokluğunda neler yaşanacağından bahsetmiştir;

*Severse kadın,
Yuva yapar, ana olur, yâr olur.
Gülerse kadın,
Güller açar yüzünde, gülizâr olur.
İsterse kadın,
Kuru buğday ekmek olur, aş olur.
Dilerse kadın,
Bir ile, bir devlete baş olur.
Bakarsa kadın,
Çorak çöller çiçeklenir, bağ olur.
Yaşarsa kadın,
Yıkılmaz, arkanda duran dağ olur.
Giderse kadın,
Koca dünya çekilmez zindan olur.⁵⁵⁴*

Fatma Hatun Akat Ketizmen, yemek yaptığı tahılların güzelliklerinden bahsetmiştir;

*Fasulye der güzelim, tahılların başıyım
Herkes beni beğenir; düğün bayram aşırıyım
Mutfakta bayanların koşarım imdadına
Hele zeytinyağlımın doyulur mu tadına⁵⁵⁵*

Fatma Hatun Akat Ketizmen, meyvelerin ağzından şunları söylemiştir;

*Yenidünya diyor ki er geldim pazara
Ne kadar hamaratım, uğramasam nazara
O kadar böbürlenme seninle geldi erik
İçin bütün çekirdek, senin neyini yerik*

⁵⁵⁴ Tezay Tezcan Akkurt, “Kadın”, *Edebiyatın Başkenti*, 61, 2024, 8.

⁵⁵⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 136.

...

*Diyor ki arkadaşım, unutmayın ben de varım
Kim olduğumu söyleyeyim, ekşi tatlı ben narım
Gösterişli değilim, güzelliğim içimde
Hep deva bulursunuz şurubumu için de*

*Ayva, armut, mandalina, incir de var sırada
Hiçbiriniz konuşmayın üzüm varken burada
Ceviz der unutmayın ben de varım aha da
Hatun diyor, kalmasın fındık, fıstık arada⁵⁵⁶
Gül Hatın, çiçekler üzerine şu güzellemeyi söylemiştir;
Çiçeklerin başı güldür
Onun âşığı bülbüldür
Mis gibi kokusu boldur
Hayran oldum çiçeklere*

...

*Menekşe boynun eğiyor
Eğışı cana değiyor
Yüzünden nurlar yağıyor
Hayran oldum çiçeklere*

*Ne güzelsin beyaz çiçek
Dallarında var tomurcak
Bilirim piriniz koçak
Hayran oldum çiçeklere*

*Karanfil ne güzel kokar
Kokusu canları yakar
Bir gören bir daha bakar
Hayran oldum çiçeklere⁵⁵⁷*

⁵⁵⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2024*, 137-138.

⁵⁵⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 37-38.

Ayşe Dede Çabuk, “Elbistan Güzeli” olarak nitelendirdiği hemcinsine şu şiiri yazmıştır;

Rabbim çok özenmiş sana

Öyle yakınsın ki cana

Gözlerinden kana kana

İçtim Elbistan güzeli.

Aşkın zirvesi gibisin

Temmuz gölgesi gibisin

Meltemin sesi gibisin

Uçtum Elbistan güzeli.⁵⁵⁸

3.2.2.7. Şehr-engîz

Şehrengîz kelimesi, “şehir karıştıran, koparan” anlamlarına gelmektedir. Fars edebiyatındaki karşılığı ise “şehr-âşûb”dur.⁵⁵⁹ Istılahta; “bir şehir halkının yaşama biçimini, güzelliklerini; güzellerini ve güzel olarak tanımlanan meslek erbabını konu edinen şiir türü”,⁵⁶⁰ “bir şehri ve güzellerini tasvir maksadıyla yazılan eserler”⁵⁶¹ veya “bir şehri tabiatıyla, mimarisiyle tanıtmak; orada yaşayan seçilmiş insanları anlatmak amacıyla kaleme alınan eserler” olarak ifade edilmektedir. Şehr-engîzler Türk edebiyatına ait millî nazım türüdür. Bu eserlerde yarı şakacı yarı ciddi bir üslup hâkim olmakla birlikte dinî ve tasavvufî özelliklere pek rastlanmamaktadır.⁵⁶² Toplumsal hayatın bir yansıması olarak görülen şehr-engîzlerde pek sanat kaygısı güdülmemiş, samimî bir dil hâkim olmuştur.⁵⁶³ Şehr-engîzler şehrin insanlarını, yaşayış

⁵⁵⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 163-164.

⁵⁵⁹ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 331.

⁵⁶⁰ Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 234.

⁵⁶¹ Faruk Kadri Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 40.

⁵⁶² Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 425.

⁵⁶³ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 434.

biçimini, inanç ve geleneklerini anlatması sebebiyle birer tarihî belge niteliğindedir.⁵⁶⁴

Kuruluşu ta Hititler dönemine dayanan Kahramanmaraş; tarihiyle, mimarî unsurlarıyla ve doğal güzellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Perinur Olgun da Kahramanmaraş'ın tarihini, mimarî yapılarını, doğal güzelliklerini, yemeklerini, ilçelerini, yaşam tarzlarını “Kahramanmaraş” şiirinde anlatmıştır;

*Hititler kurmuşlar seneler önce,
İllerin baş tacı ilidir Maraş
Himmetbaba Camii baştan görünce
Duaya başlayan elidir Maraş*

*Osmanlıdan kalma Azgıt Kalesi
Az uzaktadır Andırın ilçesi
Karşına çıkar Yeraltı Çarşısı
İlkbahardan esen yelidir Maraş*

...

*İpek yolu hazır karşında Nurhak
Ekmekçi'den Ulucami'ye dur bak
Papatyalar açar saçına al tak
Dostluğun güvenin dalıdır Maraş.
Hurman Kalesi sarıp köyü Marabız.
Yemek pişirir su taşır ana kız
Savaşan düşmana bile dostuz biz
Bayrağımın şanlı alıdır Maraş.⁵⁶⁵*

Kahramanmaraş “edelerin diyarı” olarak anılmaktadır. Tezay Tezcan Akkurt da bu ismi verdiği şiirinde Kahramanmaraş'ın baharda büründüğü güzellikleri, önemli yiyecekleri, içecekleri, havasını ve yollarını şöyle anlatmıştır;

⁵⁶⁴ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 328.

⁵⁶⁵ Perinur Olgun, “Kahramanmaraş”, *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 21.

*Ne güzeldir baharda,
Maraş'ımın havası...
Ahir Dağı yemyeşil,
Kekik kokar yaylası...*

*Tarhana firigine,
Maraşlı dayanamaz,
Fıstık ezmesinin,
Tadına doyum olmaz...*

*Sıcakken yemelisin,
Yumuşak çöreğini,
Buz gibi içmelisin,
Meyan şerbetini...⁵⁶⁶*

Gülşah Dilbirliği, “Maraşıma” şiirinde Kahramanmaraş'ın kahramanlarından; meşhur dondurmasından, tarhanasından, tırşığından, biberinden ve havasından bahsetmiştir;

*Gezmesin bağrında diye düşmanlar
Uğruna dökülen kanlara kurban.
Dokunan namertler şimdi pişmanlar
Korkmadan savunan canlara kurban.*

*Sevinçle, gururla kaleye koştum
Sütçü İmam dedim gönülden coştum
Senem Ayşe gibi çok engel aştım
Maraş'ın dâhisi onlara kurban.*

*Dondurma, Tarhana sende bir başka
Biberin, Tırşığın yeseler keşke
Delice poyrazın getirir aşka
Poyrazın estiği yönlerle kurban.*

⁵⁶⁶ Tezay Tezcan Akkurt, “Edelerin Diyârı”, *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 8.

*Serindir bağların, mis gibi kokar
Ter temiz suların, buz gibi akar
Ruşendil uğruna türküler yakar
Maraş'ında geçen günlere kurban.⁵⁶⁷*

Ayşe Dede Çabuk, Elbistanlı şairlere hitaben yazdığı şiirinde
Elbistan'ın güzelliklerini anlatmıştır;

*Elbistanlı şair kardeşler
Almanya'dan selam size
Ben hasretim göremiyom
Emanettir sılam size.*

*Mevla'm yaratmış özüyle
Battal, Candar Gazi ile
İçmesiyle Kırk gözüyle
Emanettir sılam size.*

...

*Elbistan'ın gönlü sıcak
Şiirlerle kucak kucak
Yükseltin onu çabucak
Emanettir sılam size.*

*Elbistan Âlim Ovası
Gönüllerden siler pası
Pınarbaşı Kaynarca'sı
Emanettir sılam size.*

*Kim övünmez ki yurduyla
Mutluluğu ve derdiyle
Alevi'si, Sünni'siyle
Emanettir sılam size.*

...

⁵⁶⁷ Gülşah Dilbirliği, "Maraş'ıma", *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 6.

*Ayşe Çabuk gelmek ister
Öz yurdunu görmek ister
Uğruna can vermek ister
Emanettir sılam size.⁵⁶⁸*

Elbistan halkı; güler yüzlü, nezih, misafirperverdir ve düğünlerde, cenazelerde birbirlerine destek olmaktadır. Bu yörenin çocukları zeki, halkı genellikle eğitim görmüştür. Yöresel yiyeceklerinden birkaçı; üzüm, pekmez, köpük sucuk, pancarlı tarhana çorbası, genellikle Ramazan'da pişirilen tahinli çörek, tas kebabı, pisik omacı, cıvıklama, peynirli çörek, çemen, kırmızı dolma biberdir. Zübeyde Nakiboğlu Saraç, şiirinde bunlardan, çocukken oynadığı oyunlardan ve Kahramanmaraş'ın diğer güzelliklerinden bahsetmiştir;

*Benden de selam olsun
Elbistan'ın Şardağı'na
Eski Köprübaşı'nın
Cıvıl cıvıl dolaşan güler yüzlü insanına
Sinemaların birbirleri ile yarışan
Plak seslerine selam olsun*

...

*Çocukken oynadığımız Mınavara, Miçi, yalağına
"Eşlerim, Kaleden çıktık..." diye
Bağrıışanlara selam olsun.*

*Hayatına, örtmesine, saçığına, portmasına
Loğuna, oluğuna, tağına
Misafirini kanepenin üst başına oturtan,
Misafirperver insanına selam olsun*

*Düğününde, ölüsünde birbirine sahip çıkan
Ölüsünün arkasından üç gün okunan
Kur'an'ına selam olsun.*

⁵⁶⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 167-168.

*Üzümlüne, pekmezine, köpük sucuğuna
Pişince, buğum buğum buğulanan
Pancarlı tarhana çorbasına selam olsun*⁵⁶⁹

Hayat Soydan Gürünlü, Kahramanmaraş'ı terk eden hemşerilerine sitem etmekte ve şehrin güzelliklerinden bahsetmektedir. Zira artık şehirde eskisi gibi çamur kalmamış, güzellikler artmış, her yer yemyeşil olmuş, termik santral sayesinde insanlar rahata kavuşmuştur. Bu şehrin doğası güzel, yemekleri lezzetli; yazı, baharı, kışı bambaşkadır ve insanları dost yürekli, hoşgörülü ve güler yüzlüdür;

*Birer birer terk ettiler sılayı
Hepsi de koyup gittiler burayı
Nasıl bıraktınız güzel doğayı
Benim dost yürekli hemşehrilerim*

*Neden terk ettiniz bu güzel şehri
Kalmadı çamuru eskisi gibi
Her şeyi bol, güzel, yemesi zevkli
Benim hoş görüşlü hemşehrilerim*

*Baharı bir başka yazı bir başka
Dolaşır Ceyhan'ı, baştanbaşa
Karakışı başka güzü bir başka
Benim garip seven hemşehrilerim*⁵⁷⁰

Çanakkale, kahraman Türk tarihinin en seçkin örneğidir. Asuman Soydan Atasayar, bir kahramanlık destanı yazdıran Çanakkale'yi şöyle anlatmıştır;

*Ey kahraman neslimin, en seçkin örneği
Ey şanlı tarihimin, en hazin hikâyesi*

⁵⁶⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 191-193.

⁵⁷⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 194-195.

*Hangi tarih sayfası açılınca
Böylesine titriyor yürekler
Hangi geçmiş yâd edilince
Böylesine ağlıyor gönüller*

*Çünkü sen ölmedin; ruhun yurdunda yaşar
Ölmeyeceksin de ebediyete kadar
Sen, melekleri bile ağlatan şehitsin
Çünkü sen bir Çanakkale'sin⁵⁷¹*

İnci Okumuş, çok sevdiği İstanbul'un manevî atmosferini, tarihî ve doğal güzelliklerini şiirinde işlemiştir. Tövbekâr gözyaşlarıyla âşıklar Süleymaniye Camii'nden yükselen ezan sesini dinlemektedir. Şair İstanbul'a adeta aşkını dile getirmektedir;

*Nedim İstanbul
Sevdana düştüğüm yerde
Her kulaç
Sana götürüyor beni
Nasuhî gözyaşlarıyla âşıklar
Dinliyor Süleymaniye'den
Huzurun ulvîleşen sesini
Hissettir bana yalnızlığımda
Vefalı bir dost gibi
Hissettir ey İstanbul
Omzuma konmuş ellerini⁵⁷²*

3.2.2.8. Koçaklama

Halk şiirine ait bir nazım türü olan koçaklama; “coşkun ve yiğitçe bir üslupla savaş ve dövüşleri anlatan şiirler”,⁵⁷³ “yiğitliği,

⁵⁷¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 13.

⁵⁷² İnci Okumuş, “Hasretin Yaktığı Yerde İstanbul”, *Edebiyatın Başkenti*, 1, 2019, 24.

⁵⁷³ Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 341.

yiğitleri öven, savaşlardan bahseden kahramanlık şiirleri”,⁵⁷⁴ “yiğitlik, savaş ve kahramanlık üzerine söylenmiş koşmalar”⁵⁷⁵ “kahramanlık, yiğitlik ve savaş ile ilgili şiirler, divan şiirindeki haması destanların, halk şiirindeki karşılığı”⁵⁷⁶ ve “konusu savaş, yiğitlik ve kahramanlık olan şiirler” anlamına gelmektedir. Epik şiir özelliği taşıyan koçaklamaların coşkulu ve yüksek sesle söylenme özelliği bulunmaktadır.⁵⁷⁷

Zübeyde Kozanoğlu, Çanakkale Zaferi’ni ve bu savaş esnasında gösterilen yiğitlikleri anlatmaktadır;

Ey bu bayrak uğruna, kükreyen aslan

Sen kükredin yerler, yerden oynadı

Dağ gibi, ova gibi, bağrıma yaslan

Sen kükredin yerler, yerden oynadı

...

Çanakkale Türk’ün, kudreti şanı

Damarlarda atar, asildir kanı

Vatan evladının, adaktır canı

Sen kükredin yerler, yerden oynadı

Kozanoğlu canı, adak vatana

Düşmandır yurduna, kurşun atana

Merhamet eylemem, yurdun satana

*Sen kükredin yerler, yerden oynadı*⁵⁷⁸

Nurgül Yüce Kaynar, Kahramanmaraş halkının Millî Mücadele döneminde gösterdiği büyük cesaret ve kahramanlığı işlemiştir;

Unutmadık yüz yıl geçti aradan

Pek yamandı edelerim Maraş’ta

Kanatsız melek yaratmış yaradan

Bir Rıdvan’dı edelerim Maraş’ta...

Küffar iffetime gözün koyunca

⁵⁷⁴ Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, 49.

⁵⁷⁵ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 279.

⁵⁷⁶ Güleç, *Türk Halk Edebiyatı*, 474.

⁵⁷⁷ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 188.

⁵⁷⁸ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 37.

*Sütçü İmam ilk ateşi kayınca
Düştü namert yere boylu boyunca
Çağlayandı edelerim Maraş'ta...*

*Silahları kazma ile kürekti
Cesareti iman dolu yürekti
O gün şimşek olup çakmak gerekti
Asumandı edelerim Maraş'ta...*

...

*Hepsi birer parıldayan yıldızdı
Silahları balta, namtı, daldızdı
Ermeniler zehirli çuvaldızdı
Kehkeşandı edelerim Maraş'ta...*

*Çetin bir kış idi esvaplar yuha
Ne ayakta potin, ne sırtta çuha
Koç yiğitler hicret etti Allah'a
Kardelendi edelerim Maraş'ta...*

...

*Nurgül kurban toprağına taşına
Yakışır madalyan nazlı döşüne
Hadsiz keferenin orda işi ne?
Egemendi edelerim Maraş'ta...⁵⁷⁹*

Gülcan Şahin'e göre Türk milletini yıkmaya kimsenin gücü yetmez;

*Duvarlar engelli aşılmıyorsa da,
Kapılar zincirli geçilmiyorsa da,
Kaleler yıkılmış yerleştirilemiyorsa da,
TÜRK'ün gücü hepsini yener.⁵⁸⁰*

⁵⁷⁹ Nurgül Kaynar Yüce, "Maraş (Kahramanlık) Destanı", *Edebiyatın Başkenti*, 12, 2020, 6.

⁵⁸⁰ Şahin, "Türk'ün Gücü", 8.

Hatice Güzel, Millî Mücadele döneminde Fransızların, İngilizlerin ve Ermenilerin saldırılarına rağmen Kahramanmaraş halkının iman ve inanç gücüyle gösterdikleri direnişi anlatmıştır;

*Fransız, İngiliz, Ermeni'si
Göz dikmiş vatanımın taşına toprağına.
Hiç aman verir mi cengâver Maraş'ım
Fransız'ın İngiliz'in gözdağına.*

...

*Bayrağı dalgalanmadan kalesinde
Alnını secdeye koymaz Maraş'ım
Fransız işgalinin altında
Hürriyetsiz yaşamaz Maraş'ım.*

*Kadını, erkeği, yaşlısı, genciyle
Şaha kalktı Maraş'ım, orağı, tırpanı, yabasıyla.
Hiç gözünü açtırır mı işgalci gâvura
İçindeki vatan memleket aşkıyla.⁵⁸¹*

Nurgül Kaynar Yüce, yine bir şiirinde Millî Mücadele döneminin kadın-erkek kahramanlarından bahsetmiştir: Çakmakçı, Sütçü İmam, Senem Ayşe, Abdal Halil, Celil, Rıdvan Hoca...

*İşgal etti toprağı Fransız keferesi.
Kadın erkek demeden göğüs gerdi Maraşlı
Böyle başladı halkın milli mücadelesi.
Köylü kentli birleşip çete kurdu Maraşlı*

*Müşrik kirli elini peçemize uzattı.
Çakmakçı'ya kalkan el yaramıza tuz attı
Sütçü İmam tekbirle ilk kurşununu attı.
Fransız'ı imanla geri sürdü Maraşlı*

⁵⁸¹ Hatice Güzel, "Kahramanmaraş'ım", *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 33.

*Senem Ayşe dediğin cesaret timsalidir
Utkuya ateş yakan bir vefa emsalidir
Tek arzusu bağımsız memleket visalidir
Hürriyet için nice canlar verdi Maraşlı⁵⁸²*

3.2.2.9. Zafernâme

Zafernâme, savaşlarda elde edilen zaferi konu alan şiirleri ifade etmektedir.⁵⁸³ Kahramanmaraşlı şairler bu tür şiirlerde genellikle Çanakkale Zaferi, Millî Mücadele Döneminde gösterilen kahramanlıkların sonucu kazanılan zafer konu edilmiştir.

Zübeyde Kozanoğlu'nun Çanakkele Zaferi'ni işlediği zafernâme türündeki şiiri şu şekildedir;

*Çanakkale geçilmedi, geçilmez
Cenneti baki ki, aşksız açılmaz
Sorgusuz sualsiz, Hakk'a uçulmaz
Gittiler geriye, dönmediler oy!*

*Şahbazlar dönmeyi, düşünmediler
Canımız vatana, feda dediler
Aşkları kefendi, vurgun yediler
Gittiler geriye, dönmediler oy!⁵⁸⁴*

Gamze Gökçek, Millî Mücadele döneminin ardından Kahramanmaraş'a kahramanlık madalyasının verilmesini şiirinde işlemiştir;

*Çekmiş silahını düşman üstüne,
Maraş'ın yoluna kanını sermiş,
Yan gözle bakılınca, dostuna,
Namusu uğruna, canını vermiş.⁵⁸⁵*

⁵⁸² Nurgül Kaynar Yüce, "Maraşlı", *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 24.

⁵⁸³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 382.

⁵⁸⁴ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 38.

⁵⁸⁵ Son Damla, "Maraş'ın Kurtuluşu", *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 13.

3.2.2.10. Varsağı

Varsağı, halk edebiyatı nazım biçimlerinden olan koşmanın kendine has üslubuyla söylenen türüdür.⁵⁸⁶ Varsağı, ismini Güney Anadolu bölgesinde yaşayan Varsak Türklerinden almıştır. Yiğitçe bir havayla söylenir. “Behey, bre, hey gidi” gibi ünlemlerle söyleyişe mertçe bir hava katılır. Dörtlük sayısı 3-5 arasında değişir.⁵⁸⁷

Andırın’ın Cambaz köyünde yaşayan Çeribaşı lakaplı Mustafa, eşkıyalık yapmaktadır. Çeribaşı, Çukurova’ya akrabalarının yanına gitmiş, dönüş yolculuğu esnasında ise Yoğunoluk denilen mevkide atların başıboş dolaştıklarını görmüştür. Hemen ormana girmiş, biraz ağca tevek çekerek onunla atın birini tutmuş ve binip kaçmıştır. Durumu öğrenen at sahipleri ise arkasından tüfek sıkmışlar ve saçmalar Çeribaşı’na isabet etmiştir. Kaçan Çeribaşı, Rabia Duman’ın kardeşlerinin yanına gelmiş, zira onlar da kaçaktır. Çeribaşı’nı Kızıloluk’ta bir mağaraya götürmüş, yarasını iyileştirmeye çalışmışlardır. Çeribaşı’na “Sen bu mağarada kal, eğer acı kırsan ve susarsan göğceoğlak gibi öt, biz anlarız.” demişlerdir. Elif Kıvrak Duman, Çeribaşı’nın ve köylünün bu haline acımıştır;⁵⁸⁸

Bre Çeri bre Çeri

Çetelerin çalar boru

Baktın düşman zor geliyor

*Çal bıçaa dönme geri*⁵⁸⁹

Afşin’in Beyceğiz Mahallesi’nde oturan Türkan Hanım’ın beş yaşındaki oğlu sünnet olmuş fakat yarası bir türlü iyileşmemiş, aksine daha da kötüye gitmiştir, çocuğun iyileşeceği kanaati hâkimken çocuk birden hayatını kaybeder. Gözü yaşlı, yüreği kanlı anne, susuz toprağa can veren yağmur misali yüreğine bir nebze olsun teselli vermek istercesine yalan dünyaya öfkesini dile getirmiştir;⁵⁹⁰

⁵⁸⁶ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 505.

⁵⁸⁷ Güleç, *Türk Halk Edebiyatı*, 496.

⁵⁸⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 92.

⁵⁸⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 92.

⁵⁹⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, 49.

*Yörü bire yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Beş yaşındaki yavrumu
Alan dünya değil misin?*⁵⁹¹

3.2.2.11. Nasihatnâme

Nasihat, “öğüt, tavsiye, ibret verici ders”⁵⁹² ve “hâlis, samimi, katıksız olmak; kin, hile ve aldatmanın zıddı olarak iyilik yapmak, dürüst davranmak, doğrulamak”⁵⁹³ anlamlarına gelmektedir. Nasihatnâme ise “dinî, sosyal ve ahlâkî birtakım öğütler verilerek çağın gereğine göre hayatın bütün evreleri için hazırlamak ve yetiştirme esasına dayalı eserler”,⁵⁹⁴ “öğüt verici nitelikte yazılmış didaktik eserler”,⁵⁹⁵ “din, ahlak, toplumsal yaşam, meslekler, yönetim hizmetleri konularında öğüt verici veya iyi insan olma, yaşamda başarılı olmanın yollarını gösteren eserler”, “İslâmî temellere dayalı ahlakî davranış kurallarını özlü formüller halinde yeni kuşaklara aktarmak amacıyla yazılmış öğretici eserler”,⁵⁹⁶ insanları doğru yola sevk etmek, ahlaklı yaşamalarını sağlamak için öğüt veren, bu yolda ibretli hikâyeler içeren manzum veya mensur eserler”⁵⁹⁷ ve “İslâm dinine dayanan ahlak kuralları ve gelenekleri veciz ifadelerle dile getirerek insanlara, özellikle gençlere öğüt vermek gayesiyle yazılmış eserler”⁵⁹⁸ olarak ifade edilmiştir. Nasihatnâmelerde, insana yaşam sürecinde en doğuyu bulmak ve uygulamak yolunda hizmet önemli olduğundan dinin ve millî kültürün değerleri bir bütünlük içerisinde verilmektedir.⁵⁹⁹

⁵⁹¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağutları III*, 49.

⁵⁹² Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 188.

⁵⁹³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 282.

⁵⁹⁴ Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 188.

⁵⁹⁵ Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 350.

⁵⁹⁶ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 188.

⁵⁹⁷ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 343.

⁵⁹⁸ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 309.

⁵⁹⁹ Neclâ Pekolcay, *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1994, 265.

Bu tür, Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir. İran'da oluşan bu tür, pendnâme olarak adlandırılmıştır.⁶⁰⁰ Fakat nasihatnâme, bir tür olarak Türk edebiyatına İran edebiyatından gelmiş olsa da öğüt verme geleneği Türklerde çok daha eskiye götürülebilmektedir. XI. yüzyılda kaleme alınan *Dîvân-ı Lugâti't-Türk*'te yer alan atasözleri de bu geleneğin tohumları sayılabilmektedir.⁶⁰¹

Türk şiirinde nasihat konusu fazlaca işlenmiştir. Hatta İslâmî edebiyatta bu konunun işlendiği eserler “nasihatnâme” olarak isimlendirilmiştir. Bu eserler daha ziyade toplumsal çözümlerin yaşandığı dönemlerde kaleme alınmış ve bozulma yaşanan alanlarda çözüm önerileri sunmuştur. Bu kitaplarda hemen her dönemde yaşanan hak, adalet, doğruluk, cömertlik, yardımseverlik gibi ahlâkî değerlerin yanı sıra toplumun çağdan çağa bireysel ya da toplumsal düşünceleri, yükselmeye ve çözülmeye götüren anlayışlar, dinî ve tasavvufî hayatın algılanışı, görgü kurallarındaki farklılaşmalar, din ve kültürler arası etkileşimler, değer yargıları gibi değişim ve gelişim süreçleri gözlemlenebilmektedir.⁶⁰²

Kahramanmaraşlı şairler de bazen kendine, bazen çocuklarına, bazen de genele öğüt vermektedir. Esasen amaç tüm insanlığa hitap edebilmektir.

Muammer Ketizmen Sinan, bu dünyada kalıcı bir şey olmadığı için hiçbir şeye güvenmemeyi öğütlemiştir;

Güvenme dünyaya durmadan döner

Yolu aydınlatır eski bir fener

Bazen ılık verir bazen de söner

Güvenme dünyaya döner de döner

Yolu aydınlatır eski bir fener

⁶⁰⁰ Yusuf Çetindağ, *Feridüddin Attar: Pendname*, Etkileşim Yayınları, İstanbul 2013, 31.

⁶⁰¹ Mehmet Hengirmen, *Güvâhî: Pendname*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, 9.

⁶⁰² Reyhan Keleş, “Türk Edebiyatında Nasihat”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 44, Erzurum 2010, 185.

*Çeşit çeşit nebat yetişir dağda
 Kuşlar cıvıldaşır bahçede bağda
 Balıklar oynaşır denizde ağda
 Güvenme onlara onlar da döner
 Yolu aydınlatır eski bir fener*

...

*MANNİ kimselere inanma artık
 Güvenecek bir tek Allah var artık
 İçeri görünmez, dış kapı örtük
 Güvenme dostlara dostun da döner
 Tek elinde kalır isli bir fener
 İsli bir fener... İsli bir fener⁶⁰³*

Gül Hatın'ın dünya hakkında kendine verdiği nasihatler şöyledir;

*Çoğumuş dünyanın cevri cefâsı
 On beş dakika sürmez zevki sefâsı
 Hiç kimseye dokunmamış vefâsı
 Sıkılma bir şeye Allah kerimdir*

*Dünyaya sıtkile eyledim nazar
 Çok insan vefasız dünyaya benzer
 Düşünsün Mevla'sın eylesin hazer
 Sıkılma bir şeye Allah kerimdir*

*Dünyanın ben hiç gezmedim peşinde
 Hayır yok aklında başında
 Ne olduğunu bildim on beş yaşında
 Sıkılma bir şeye Allah kerimdir⁶⁰⁴*

⁶⁰³ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 89-90.

⁶⁰⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 20.

Fatma Hatun Akat Ketizmen, dünya hakkında vermek istediği nasihatleri bir anne ve çocuğu arasında geçen konuşma şeklinde hikâyeleştirmiş ve şiirini oluşturmuştur;

Çocuğu annesine
 Dünya nedir, demişti
 Annesi çocuğuna
 Şöyle cevap vermişti:
 Dünya bir rüya gibi
 Onu anlamak çok zor
 Ben cahilim evladım
 Onu öğretmene sor
 Yine de anlatayım
 Dilim döndüğü kadar
 Futbol topu gibidir
 Onu oynayanlar var
 Kimi kalkar kimi düşer
 Hepsinin bir amacı var
 Kimi para peşinde
 Kimi şöhrete koşar
 Kaleciyi hiç sorma
 Sanki cephede asker
 Boş yere yorulur mu
 Onun da çıkarı var
 Bir de izleyici var
 O da ediyormuş kâr
 Çoğu da para verip
 Boş yere vakit harcar
 ...
 Yaratan bizler için
 Neler vermiş bilmezler
 Önlerini görürler
 Arkaların bilmezler

*Oysa iyinin kötünün
 Vardır bir bedeli
 Sen doğruyu yaparsan
 Ebet çıkar yoluna
 Allah da yardım eder
 Doğru olan kuluna
 Bir de kendin beğenme
 Mağrur olma kulak ver
 Büyükleme evladım
 Senden büyük Allah var
 Hiçbir işe yaramaz
 Bu dünyada kötülük
 Şu yalancı âlemde
 Kötü olacak ne var
 İyi düşün evladım
 Kötü hep eder zarar
 Kimse etmemiş hiç kâr
 Zararın ardı zarar
 Dünya bir hali bindir
 Cahil kalma tahsil yap
 İyiyi kötüyü
 Tahsil yapanlar anlar⁶⁰⁵*

Ayşe Dede Çabuk ise arkadaş seçiminde dikkatli olunmasını, arkadaşına her sırrın anlatılmaması gerektiğini öğütlemektedir;

*Dost bilip kimseye deme derdini
 Arkandan kuyunu kazar vallahi
 Sen sanık olursun o da bir yargıç
 En ağır cezayı yazar vallahi.*

⁶⁰⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 122-125.

Seçerken dostunu düşünmek gerek

Söylersin sırrını dost zannederek

Darda kor da kaçır hep inciterek

*O hassas kalbini üzer vallahi.*⁶⁰⁶

Özden Ketizmen Arığ da hayat hakkında öğütlerini şöyle sıralamıştır;

Bu hayat denilen şey bir ince dala benzer

Sakın, dokunum deme, kırılır ha kırılır

Ümdini kesip de zehir etme dünyanı

*Kader denilen o şey, dirilir ha dirilir*⁶⁰⁷

Özden Ketizmen Arığ sevgiyi, saygıyı, kötü sözlerden uzak durmayı öğütlemiştir;

Sevgi, saygı sende temel taşıdır

Sevil, sayıl sana bunlar yakışır

İşte bunlar tüm her şeyin başıdır

Küçüğü sev, büyüğü say hor görme

...

Sev sevenler, say sayanlar bunu bil

Ne istersen onu söyler bil ki dil

Kötü sözü, kem lafları süpür sil

*Küçüğü sev, büyüğü say hor görme*⁶⁰⁸

Gülşah Dilbirliği, çocuğuna düşkünün elinden tutmasını, küçüklerini kötülükten korumasını, iyilik yapanı asla unutmamasını, doğru yolda olmasını, yalandan ve haramdan sakınmasını, hayallerinin peşinde koşması gerektiğinden, insanların eleştirile-rini duymamasını ve haksızlığa dur demeyi bilmesini nasihat etmiştir;

Görürsen düşkünü tut ellerinden

İlk adımında elinden tutanı unutma

⁶⁰⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 167.

⁶⁰⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 207.

⁶⁰⁸ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 208.

*Koru küçükleri kötülüklerden
Seni gözünden bile sakınanı unutma*

*Sakın ayrılma doğru yolundan
Koru dilini kalbini yalandan
Uzatma elini hayır gelmez haramdan
Sana ak sütü vereni unutma⁶⁰⁹*

Nurgül Kaynar Yüce de kızına, doğru yolda olmasını, helal kazanmasını, dürüst olmasını, dünya malı için hır yapmamasını, dostunu iyi seçmesini, geçmişini temiz bırakmasını, büyüklerine daima saygılı olmasını, kul hakkına riayet etmesini, her şeyi sevmesini, kendi sahip olduklarını başkalarına ait olanlara tercih etmesini öğütlemiştir;

*Üç günlük bir yoldur dünya dediğin
Doğrudan ayırma özünü kızım
Helâl lokma olsun daim yediğin
Harama kaydırma gözünü kızım*

*Dürüst ol ki; dürüst çıksın yoluna
Hırslanıp meyletme dünya malına
Bir düşersen kimse bakmaz halına
Değişme yokuşa düzünü kızım*

*Dostunu iyi seç sırrını dökme
Yaklaşıp ateşe kendini yakma
Yalandan uzak dur yanlışa bakma
Tatmasın hiç kalbin hüznünü kızım⁶¹⁰*

⁶⁰⁹ Gülşah Dilbirliği, “Evlada Öğüt”, *Edebiyatın Başkenti*, 32, 2021, 6.

⁶¹⁰ Nurgül Kaynar Yüce, “Kızım”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 3.

3.2.2.12. Ramazâniyye

Kamerî dokuzuncu ay olan Ramazan ayı, edebî metinlere sıkça konu olmuştur. İslâm kültüründe; oruç ve oruçla ilgili, iftar, sahur, teravih gibi uygulamalar; Kadir gecesı gibi kutsal bir gecenin bu ay içinde olması gibi farklı özellikler sebebiyle Ramazan, şairlerin ilgisini çekmiştir.⁶¹¹ Deyimlerden günlük konuşmalara, şiirden mûsikîye kadar kültürün hemen her alanında Ramazan ayı ve oruçla ilgili unsurlarla karşılaşmak mümkündür.⁶¹² Ramazan ayı münasebetiyle yazılan şiirlere ramazâniyye denilmektedir.⁶¹³ Ramazâniyyelerde Hilâl'in durumu, Ramazan'ın başlaması, aç kalmanın zorluğu, Ramazan'da özel olarak hazırlanmış yemekler, sahur, imsak, eğlenceler, kandillerin asılması, keyif verici maddelere getirilen yasaklar, arkasından gelen bayram sevinci işlenmiştir.⁶¹⁴ Şairlerin bazen aşk, ayrılık, vuslat gibi duygularını anlatırken benzetme unsuru, bazen de sevgili konumunda, bir insanmış gibi Ramazan ve oruç kavramlarını şiirlerinde kullandıkları görülmüştür.⁶¹⁵

Hayat Soydan Gürünlü on bir ayın sultanı, kandillerin yakıldığı, gönüllere ilaç olan, rahmet ve mağfiret ayı, zenginlerin fakirlere yardım ettiği Ramazan'ı anlatmıştır;

*Kandiller çıralar yanar
Ramazan ayı gelince
Müminler sahura kalkar
Ramazan ayı gelince*

*On bir ayın sultanıdır
Gönüllerin baş tacıdır
Hastaların ilacıdır
Ramazan ayı gelince*⁶¹⁶

⁶¹¹ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 212.

⁶¹² Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 294.

⁶¹³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 289.

⁶¹⁴ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 301.

⁶¹⁵ Yılmaz, *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, 295.

⁶¹⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 196.

Gülnur Demirel ise Ramazan'ın gidişine üzülmektedir. Zira Ramazan'ın gelişi bahar, gidişi hazandır;

*Dağların üstünden son ışıklarını topladığı gibi güneşin,
Gitme Ramazan, gitme ki yok cihanda bir eşin.*

*Gitme, bulutların ardında kaybolduğu gibi mehtabın
Silemedik kirlerini henüz, masivanın, günahın.*

...

Tut elimizi Ramazan, tut da Rabbe ulaştır.

*Eşref-i mahlûkatı yüce makama ulaştır.*⁶¹⁷

Gülnur Demirel'e göre Ramazan'ın gelişi mutluluk, gidişi hüznü vermektedir. Ramazan onun için umut demektir;

Gelişi bayram sabahı

Gidişi hüznü

Bilmem kaç bahardır gülmedi yüzüm.

Ey Ramazan, adın umut, adın gökyüzüm.

Rahmet sal bizlere, hiç esirgeme

Yaradan'dan bir nefha sun gönlümüze

...

Gelişin bayram sabahı, gidişin hüznü

Gecelerin ışık saçar, rahmet dolu gündüzün.

Dalıp gitsek de dünyaya, yine son sözüm:

*"Bizleri kapından ayırmaya Ya Rab!"*⁶¹⁸

3.2.2.13. Bayrâmiyye

Bayram, millî ve dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan günlerdir. Bayramlar hemen hemen her milletin hayatında var olan "mutluluk, sevinç ve eğlence günleri"dir. Bayram kutlamaları, milletin kutsiyet atfettiği değerlerle iç içe olduğu, bayramın temsil ettiği duygu, düşünce halini idrak ettiği anlardır. Bu

⁶¹⁷ Gülnur Demirel, "Gitme Ramazan", *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 16.

⁶¹⁸ Gülnur Demirel, "Ramazan", *Edebiyatın Başkenti*, 38, 2022, 31.

günlerde sosyal hayat fevkalade canlıdır, mutluluk doruk noktasındadır.⁶¹⁹ Bayrâmiyye; “bayramlık, bayram bahşîşi”⁶²⁰, “bayram kutlaması, bayramlar vesilesiyle yazılan şiirler”⁶²¹ ve “bayramın gelişini kutlamak amacıyla yazılan şiirler”⁶²² anlamlarına gelmektedir. Bayramın mutluluk, huzur ve sevinç simgesi olması sebebiyle bayrâmiyyelerin de bu tarz bir üsluba hâkim olmasını sağlamıştır. Orucun bırakılmasındaki rahatlama, bayram hediyeleri, kurban kesme, bayramlaşma, bayram ziyaretleri, küslerin barışması, bayram yerlerindeki güzellikler bu tür şiirlerin konusunu oluşturmuştur.⁶²³ Bayrâmiyyeler toplumun bayramlarda yapıp ettiklerini anlatan birer belge niteliğindedir. Bayramla ilgili inanç ve gelenekler bu manzumelerde ifade edilmiştir.⁶²⁴

Gülşah Dilbirliği herkesin kalbinden kötülüğü atarak birbirine sevgiyle bakmasını, küslerin barışmasını, kimsenin birbirini kırmamasını, daima mutluluk olmasını dilemektedir. Bunun da bayramlarda bayramlaşma merasimleriyle gerçekleşeceğine inanmaktadır;

*Temizle kalbini kötü anlardan
Söyle güzel sözü bayramlaşalım
Hayır gelmez bize mutsuz dünlerden
Göster güler yüzü bayramlaşalım
...
Ruşendil duayı düşürmez dilden
Alıyor feyzini nazlı bir gülden
Bir garip görürsen çevirip yoldan
Sil ki yaşlı gözü bayramlaşalım*⁶²⁵

Gamze Gökçek, eski bayramlara özlem duymaktadır. Eski-den bayramlarda büyüklerin eli öpülür, hastalar ve akrabalar

⁶¹⁹ Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, 555.

⁶²⁰ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 297.

⁶²¹ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 121.

⁶²² Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 223.

⁶²³ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 122.

⁶²⁴ Göktaş, *Kavram Atlası Türk İslâm Edebiyatı I*, 84.

⁶²⁵ Gülşah Dilbirliği, “Bayramlaşalım”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 2022, 3.

ziyaret edilir, küsler barışır, uzun zaman birbirini göremeyenler kavuşurlarmış;

Büyüğün; eli öpülürdü saygıdan,

Hasta olanlar, ziyaret edilirdi.

Mutlu bile, olunursa kaygıdan,

Hısım, akraba, görmeye gidilirdi.

...

İşte bayram dediğin: böyle olur,

Bayram, bayram olursa güzel olur,

Yüreğinde, sevgi bulunduranın,

Her günü, bayram gibi güzel olur.⁶²⁶

Tuğba Tezcan Akkurt bayramın bir an önce gelmesini arzulamaktadır. Mazlumlara, dert içinde boğulanlara, hüznü çocuklara, hastalara, Rabb’inden bir yardım bekleyenlere, hayalleri yarım kalanlara bir umut olarak bayram gelmelidir. Zira bayram mutluluk, vuslat ve iyilik demektir;

Gelsin bayram, kalbi kırık mazlumlara,

Kara kışı içinde yaşayanlara,

Derdi dağları aşanlara,

Koşarak gelsin bayram!

Gelsin bayram, hüznü çocuklara,

Naçar kalan kullara,

Şifa bekleyen hastalara,

Koşarak gelsin bayram!⁶²⁷

3.2.2.14. Nevrûziyye

Farsça bir kelime olan nevrûz, “yeni gün, Nevruz Bayramı, bahar başlangıcı, ilkbahar, Celâî Takvimine göre yılbaşı”⁶²⁸

⁶²⁶ Son Damla, “Özlenen Bayramlar”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 2022, 6.

⁶²⁷ Tuğba Tezcan Akkurt, “Gelsin Bayram”, *Edebiyatın Başkenti*, 52, 2023, 12.

⁶²⁸ Mehmet Kanar, *Kanar Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2008, 1529.

anlamlarına gelmektedir. Nevrûz, Güneş'in hamel (koç) burcuna girdiği gün olup eski Mart'ın dokuzu, şimdiki 21 Mart, olarak bilinmektedir. İran'da eskiden beri iki ayrı güne bu isim verilmektedir: Bunlardan biri Güneş Takviminin ilk ayı olan Ferverdîn ayının ilk gün "nevrûz-ı âmme", diğeri ise Ferverdîn ayının yedinci günü olan "Nevrûz-ı hâsse"dir. İlkinde Güneş'in koç burcuna girdiği bilinmektedir. Efsaneye göre Allah kâinatı ve insanları bugünde yaratmış ve bütün yıldızlar bugün dönmeye başlamıştır. Yine efsaneye göre Cemşîd, bugünde halkı toplamış ve onu, Tanrı'ya şükür ve ibadet günü olarak ilan etmiştir.⁶²⁹

Miladî takvimde gece ile gündüzün eşit olduğu 21 Mart, Nevrûz yani bahar bayramı olarak kabul edilmiştir. Nevrûz; tabiatın ve insanın kış mevsiminden çıkarak, bahara, bolluk ve berekete kavuşmasını simgelemektedir.⁶³⁰

Alevî-Bektaşî topluluklarda 21 Mart, Nevrûz Bayramı olarak büyük törenlerle kutlanmakta ve ayîn-i cem icra edilmektedir. Gündüz başlayan törenler ertesi gün sabaha kadar devam etmektedir. Meydan açılmakta; yeni âşıklar şiirlerini, nefeslerini okumakta ve ardından nevrûziyeler okunmaktadır.⁶³¹

Nevrûziye, Nevrûz dolayısıyla kaleme alınan manzumeleri ifade etmektedir. Bayram, sevinç, mutluluk, yenilik, aydınlık, umut ve coşku demektir. Kıştan sonra gelen nevrûz bir ferahlık müjdesidir.⁶³² Şairler, bahâriyyede olduğu gibi tabiatın canlanması, güneşin yüzünü göstermesi, çiçeklerin açması, eğlence meclisleri gibi baharla ilgili pek çok konu anlatılmıştır.⁶³³

Zübeyde Kozanoğlu'nun Nevruz bayramı için yazdığı "Bugün Nevruz Türk'ün Kutlu Bayramı" şiiri şöyledir;

*Belli olur dört bir yanda geldiğin
Sen gelince hava başka kokuyor
Aşikârca görülüyor güldüğün
Bugün Nevruz Türk'ün kutlu bayramı*

⁶²⁹ Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 357-358.

⁶³⁰ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 383.

⁶³¹ Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, 721.

⁶³² Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 264-265.

⁶³³ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 384.

*Türküler söylenir, halay çekilir
Yaşayan canlıya, sevgi ekilir
Baharın sıcağı, cana dökülür
Bugün Nevruz Türk'ün kutlu bayramı*⁶³⁴

3.2.2.15. Bahâriyye

Bahâriyye kelime olarak “baharla ilgili, bahara ait” demektir.⁶³⁵ Bahâriyye ıstılâhî olarak “baharın güzelliklerinden, hoşluğundan, diriltileceğinden, insana verdiği neşveden bahseden şiirler”⁶³⁶ ifade edilmektedir. Şairler, baharla birlikte yeniden hayat bulan ve şekillenen dünyayı, şahsî estetik anlayışlarıyla bu tür eserlerde yorumlamışlardır. Bahar mevsiminin anlatıldığı bu türde şairler tabiattan yola çıkarak sıkça teşbih kullanmaktadırlar. Kâinatın bir parçası olan çiçekler, ağaçlar bu şiirlerde her türlü ayırtıyla verilmektedir.⁶³⁷ Şairler; baharın gelişini, güzelliğini, manzaralarını; tabiattaki değişimi ve baharın insanı etkilemesini coşkun bir dille tasvir etmişlerdir.⁶³⁸

Fatma Hatun Akat Ketizmen, baharda açan çiçekleri şöyle anlatmıştır;

*Bahar gelir bütün çiçekler açar
Akasya etrafa kokusun saçar
Leylak nazlanarak önüne bakar
Nazlanma rengine kurban olduğum*

*Dağda nergis kar altından kalkıyor
Maviş maviş gözleriyle bakıyor
Kendine has kokusuyla kokuyor
Gizlenme rengine kurban olduğum*

...

⁶³⁴ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 44.

⁶³⁵ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 25.

⁶³⁶ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 62.

⁶³⁷ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 378.

⁶³⁸ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 26.

*Menekşe, karanfil her çiçek güzel
Sarmaşık boy atar yaprağın dizer
Lale de utanır boynunu büker
Utanma rengine kurban olduğum⁶³⁹*

Zübeyde Kozanoğlu baharın kokusunu, cıvı cıvı kuş sesle-
rini, etrafı saran yeşillikleri, hafifçe esen rüzgârı anlatmıştır;

*Yayılmış her yana, bahar kokusu
İçime çekiyom, nefeslenerek
Kadifeden özü ve de dokusu
İçime çekiyom, nefeslenerek*

*İnceden inceye, geliyor bahar
Meltem havasında, esiyor seher
Geceler başkadır, çetindir nehar
İçime çekiyom, nefeslenerek⁶⁴⁰*

Hatice Güzel ilkbaharın, umudun ve mutluluğun kendine
ulaşmasını beklemektedir;

*Ey ilk bahar!
Yine mi teğet geçeceksin benden
Ölümün geçtiği gibi.
Göçmen kuşlar uğramayacak mı bana
Bir kez olsun hatırlamı sormayacaklar mı?*

...

*Ey ilk bahar sesleniyorum sana.
Dünya benim için dönmüyorsa.
Mevsimler değişmiyorsa bende bir türlü
Uçsuz bucaksız yeşiline mavine sar beni.
Çiçekler ekilsin üzerime
Mavi gökyüzü serilsin.*

⁶³⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 126-127.

⁶⁴⁰ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 53.

*Yıldızlar ışıklarını saçsın alabildiğine
Ne olur sar beni dünyanın yeşiline mavisine.*⁶⁴¹

3.2.2.16. Hazâniyye

Farsça kökenli olan hazân kelimesi “güz, sonbahar” anlamına gelmektedir. Hazâniye ise “sonbahar konusunu işleyen şiir”i ifade etmektedir. Güz; yaşlanma, ihtiyarlık, bitiş ve ölümü sembolize etmektedir. İnsan yaşamının beyazlamış saçlarıyla yaşlılık dönemini; bitkilerin yok oluş döneminden önceki ürün alma dönemine gönderme yaparak da bolluğu temsil etmektedir. Altın sarısı, doğadaki sessizlik, uykuya bürünmüşlük, gül bahçesinin dağılması ve yaprak dökümü, sonbaharın şiire konu olan yönlerini oluşturmaktadır.⁶⁴² Kahramanmaraşlı kadın şairler, genellikle sonbaharı hüznüyle yanlarıyla özdeşleştirmiş, umutsuzluklarını ifade etme aracı görmüşlerdir.

Zübeyde Kozanoğlu Eylül’le birlikte başlayan yaprak dökümünü ve yaprakların sararmasını ömrünün solması ve yavaş yavaş tükenmesiyle benzeştirmiştir;

*Yapraklar düşüyor, gönül dalından
Bana ne, sana ne, dünya malından
Sıyrdım gözümü, moru, alından
Tüm renkler sararmış, bak eylül geldi*

...

*Gönüller yorulmuş, tebessüm hasta
Sıralı dertlerin, hepsi de yasta
Çareler tükendi, bilesin usta
Tüm renkler sararmış, bak eylül geldi*⁶⁴³

Reyyan Akbaş hüznü ve hasretle eş tuttuğu sonbahara içten içe bir hayranlık duymaktadır. Rüzgârın yaprakları savurmasını, sevgi olarak betimlemiştir. Yağmurun pencereden süzülmesinden,

⁶⁴¹ Hatice Güzel, “İlkbahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 26, 2021, 25.

⁶⁴² Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 96-97.

⁶⁴³ Kozanoğlu, *Bir Çiçek Misali*, 23.

serin sonbahar sabahlarında doğan güneşten, martılardan, yıldızların parlaklığından, sarının her tonuna bürünen yapraklardan mutluluk duymaktadır. Ayrıca hasreti beraberinde getiren sonbaharda sevmek ve özlemenin de bambaşka olduğunu söylemektedir;

*Bir mevsim öyle bir mevsim ki
Rüzgârın yaprakları sevmesinde tadı
Yağmurun pencereinden süzülmesi adı
Mevsim sonbahar, Eylül'de gizli tadı*

*Bir mevsim öyle bir mevsim ki
Hem hüznün hem hasret adı
Serin sabaha doğan güneş tadı
Mevsim sonbahar, Eylül'de gizli tadı*

*Bir mevsim öyle bir mevsim ki
Sarıp düşen yapraklarda yazılı adı
Dalgaları karşılayan martılarda saklı şanı
Mevsim sonbahar, Eylül'de gizli tadı*

*Bir mevsim öyle bir mevsim ki
Özlemin, sevmenin en güzel yanı
Şafak vaktinin en güzel anı
Mevsim sonbahar, Eylül'de gizli tadı⁶⁴⁴*

Naime Nur Gümüştoka, şiirinde sonbahar ve ölümü işlemiştir. Oysa şaire göre ömür bir yaşamı tüketmek için oldukça kısadır;

*İçimde tuhaf bir korku var
Bir yaşam omuzuma tutunmuş
Gökyüzü sular seller gibi ağıyor*

⁶⁴⁴ Reyhan Akbaş, “Mevsim Sonbahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 8, 2019, 10.

*Vicdan muhasebesi tutulmuş
Doğru ya da yanlış bir karar verilmiş
Bir yaşam var omuzumda
Ölüm ve hayat arasına sıkışmış*

*Birilerinin, birine hayat borcu var
En güzel son bahar gecesinde verilecek
Hayallerinden asılmış bir yaşam var
Kıyamet gününe kadar sürecek⁶⁴⁵*

Nurcihan Kızmaz da sonbaharın hüznü yanını ele almıştır. Rüzgârın salladığı dalı ve bu yüzden düşen yaprağa insana ait bir özellik yüklenmiş; yaprak dala, dal yaprağa küsmüştür.

*Rüzgâr eser dal sallanır
Yaprak düşer
Düşer ya düşmesine
Yaprak dala
Dal yaprağa küser*

...
*Çile mevsimidir hazan
Gül üşür, bülbül üşür
Dağlar yollar hep üşür
Tek yaprak değil savrulan
Kimine ölüm
Kimine ayrılık düşer⁶⁴⁶*

3.2.2.17. Kıyâfet-nâme

Kıyâfet-nâme, Arapça “kafv” kökünden türemiştir. “Bir şeyin dış görünüşü, bir kimsenin giydiklerinin bütünü”⁶⁴⁷ ve “giysi, şekil,

⁶⁴⁵ Naime Nur Gümüştoka, “Sonbaharı Yaşamak”, *Edebiyatın Başkenti*, 8, 2019, 20.

⁶⁴⁶ Nurcihan Kızmaz, “Gül üşür Bülbül üşür”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 45.

⁶⁴⁷ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 371.

dış görünüş, görünüş, suret ve kılık”⁶⁴⁸ anlamlarına gelmektedir. Kıyâfetnâme ise “bir kimsenin dış görünüşüne bakarak karakterini tayin eden ilim” ve bu konuyla ilgili yazılan eserlere verilen isimdir. İnsan vücudunun ruhu kaplayan bir elbise olduğu düşünüldüğü için insanın göz, kulak, el, ayak, saç vb. organlarına bakarak karakteri ve ahlâkı hakkında hükümler verilmiştir. Bu tür ilimlerle uğraşan kimselere kayıf veya kıyâfetşinas denmektedir.⁶⁴⁹

Gül Hatın’ın kıyâfet-nâme türündeki şiiri şöyledir:

Mizam parçasına benziyor başı

Alın ay misali karadır kaşı

Arasan cihanda bulunmaz eşi

Dünyada ukbada sıkılmayasın

Aşağı tuttuğu koca cevizli

Yukarı tuttuğu yedi havuzlu

Kumral perçemli de seyfala gözlü

*Dünyada ukbada sıkılmayasın*⁶⁵⁰

3.2.2.18. Hicviye

Hecv/hicv kelimesi Arapça olup “birisinin ayıplarını ya da kusurlarını sayıp dökmek, söylemek” anlamına gelmektedir. Edebî bir tür olarak hicviye, “bir kişinin, toplumun ya da kurumun alaylı bir üslûpla eleştiren metinler”⁶⁵¹, “biriyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yerme”,⁶⁵² “kişilerin ve toplumun kötü yönlerini, gülünç durumlarını alaylı bir dille ortaya koyan manzum yazılar”⁶⁵³ ve “bir kimsenin kusurlarını ortaya

⁶⁴⁸ Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 128.

⁶⁴⁹ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 185.

⁶⁵⁰ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 18-19.

⁶⁵¹ Mermer ve dğr., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 401.

⁶⁵² Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, 103.

⁶⁵³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 146.

koymak, onu yermek için yazılan manzumeler”i⁶⁵⁴ ifade etmektedir. Hiciv yazarı, yazdıklarında egosunu öne çıkarma kaygısı taşısa da asıl amacı, toplumsal hayattaki çarpıklıkları, kötü gidişatı; kurum ve kuruluşlardaki aksaklıkları, yöneticilerin haksızlıklarını, kişilerin hoş gitmeyen ve genel ahlâka aykırı tavır ve davranışlarını yermek ve alaya almaktır.⁶⁵⁵

Gamze Gökçek dünyada zalim, vicdanını ve merhametini kaybeden insanları hayvanlara benzeterek eleştirmektedir;

*Dünyayı kan revan, katliam aldı,
Arkada yas-matem ve hüznün kaldı,
İnsanlar! İnsanlığı evde bıraktı.
Çarşıya hayvanlar mı doldu, ne oldu?*⁶⁵⁶

Tezay Tezcan Akkurt, toplumdaki bozuklukları, hoşgörünün, koşulsuz sevginin, adaletin vs. temsilcisi olanlar üzerinden dile getirmiştir;

*Biz bilemedik insan olmayı...
Hoşgörünün sultanı “Mevlâna” gelsin!
Yaradandan ötürü sevip saymayı,
“Yunus” gelsin, hepimize öğretsin!*

*Teraziler bozuk, nerde hak hukuk?
Nasıl tartacağız “Ömer” (r.a) söylesin!
Malzemeler eksik, binalar yıkık...
“Selimiye” mimârı “Sinan” nerdesin?*

*Gönül gözüyle görüp bakmayı,
“Veysel”i duymayanlar ne bilsin?
Candan öte olan “CAN” a varmayı,
“Barış Abi” söylesin, âlem dinlesin!!!*⁶⁵⁷

⁶⁵⁴ Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, 39.

⁶⁵⁵ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 200.

⁶⁵⁶ Gökçek, “Ne Oldu?”, 8.

⁶⁵⁷ Tezay Tezcan Akkurt, “Biz Bilemedik”, *Edebiyatın Başkenti*, 33, 2021, 31.

3.2.2.19. Taşlama

Taşlama; “toplumdaki haksızlıkların, yolsuzlukların, geriliklerin ve ekonomik sorunların mizahî bir dille anlatıldığı koşmalar”⁶⁵⁸ ve “Beğenilmeyen kimseleri, âdetleri, huyları kötülemek, küçümsemek, onlarla alay etmek amacıyla söylenen şiirler”i⁶⁵⁹ ifade etmektedir. Âşık karşılaşmalarında âşıkların birbirleriyle mizahî bir üslupla, kırmadan takılmalarını oluşturur. Bir bakıma âşıklar güldürerek iğnelerler. Âşıkların diline düşmekten çekinilmesi sebebiyle taşlamalar toplumu düzeltme rolüne sahiptir.⁶⁶⁰

Nurgül Kaynar Yüce, geçmişten bugüne, toplumda yaşanan değişimler sebebiyle kültürün unutulması, toplumun yozlaşması üzerine şu taşlamayı kaleme almıştır.

*Çağ atlayıp zamana ayak uydurmak için
Geçmiş inkâr edip dünümüzü unuttuk
Doyumsuz neslimize marka giydirmek için
Üç etekli bindallı donumuzu unuttuk*

*Sılayı rahim nedir bırakalı çok oldu
Bayramlar rafa kalkıp tatil köyüne doldu
Dedeler ve neneler evlada hasret kaldı
Yolumuzu gözleyen anamızı unuttuk.*

*Yozlaştı kültürümüz ıradık özümüzden
Umudumuz kalmadı oğlumuz kızımızdan
Dünya hırsı bürümüş doymayan gözümüzden
Madde peşinde koşup manamızı unuttuk*⁶⁶¹

Çağın beraberinde getirdiği yeni toplum düzenini şöyle yermektedir;

⁶⁵⁸ Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler*, 135.

⁶⁵⁹ Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, 50.

⁶⁶⁰ Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler*, 135.

⁶⁶¹ Nurgül Kaynar Yüce, “Unuttuk”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 10.

*Bu ne biçim zaman Allah
Yarattığın kul dövüşte
Kalmadı terbiye edep
Baba ile döl dövüşte
Hep yok oldu hayâ, perde
Hani eski gençlik, nerde
Bak şu başa gelen derde
Gül ile bülbül dövüşte⁶⁶²*

3.2.2.20. Atışma

Saz şairleri arasında, âşığın söz ve saz gücünü göstermek amacıyla belli bir ayağa uyarak, karşılıklı söylenen şiirlerdir. Atışmada üstün gelmek, âşığın itibarı ve ünü için oldukça önemlidir.⁶⁶³ Ayrıca atışmada âşıkların birbirlerini mizahî bir dille iğneledikleri görülmektedir.⁶⁶⁴

Ozan Zeki Tunç ile Havva Keskin arasındaki atışma şu şekildedir;

Ozan Zeki Tunç

*Derdini demeyen derman bulamaz,
Sır saklanır bizde çekinme bacım.
Bir kul ki kusursuz olmaz olamaz,
Korkulu gözlerle bakınma Bacım.*

Havva Keskin

*Bana pay verip de nasihat gibi,
Paşa gibi tavır takınma kardeş,*

⁶⁶² Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 105-106.

⁶⁶³ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 57.

⁶⁶⁴ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 31.

*Yaram kuyu gibi görülmez dibi,
Yüreğime sakın dokunma kardeş.*

Ozan Zeki Tunç

*Anladım durumu demiyon bana,
Kumaş çürümüşse neylesin yama,
Yalan dünya için hiç girme gama,
Kimseye varıp da yakınma bacım.*

Havva Keskin

*Çok güzel tavsiye diyorum buna,
Dünya gamı beni biktırdı cana,
Anlatsam üzerim kıyamam sana,
Benim ile sen de dökünme kardeş.*⁶⁶⁵

Güllü Gözükara'nın oğlu Mehmet Gözükara evli ve iki çocuk babasıdır. Ailevî nedenlerden ötürü askere altı-yedi yıl geç gitmiştir. Geride bıraktığı eşi ve yavruları gözünde tutmakta, yüreği onların hasreti ile dağlanmaktadır. Bu süreçte sılaya yazdığı mısralarla nefes almaktadır. Duygularını şiirleştirip gönderdikçe annesi Güllü Hanım da cevap vermiştir;⁶⁶⁶

Oğul

*Yolum düştü gurbet ele
Ana seni çok özledim
Haber saldım memlekete
Ana seni çok özledim*

⁶⁶⁵ “Ozanlar Atışması”, *Edebiyatın Başkenti*, 8, 2019, 26.

⁶⁶⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 149.

Ana

*Yoluna kurban olurum
Oğlum vatan bekçisisin
Mektubun gelir okurum
Oğlum vatan bekçisisin*

Oğul

*Ana dersem içim burkar
Ayrılıktan âlem korkar
Hep bize değildir zahar
Ana seni çok özledim*

Ana

*Oğlum desem içim yanar
İçerimde kalbim kanar
Ben ağlasam eller kınar
Oğlum vatan bekçisisin⁶⁶⁷*

Andırın'ın Gökahmetli köyü, 1983'te yapılan Arslantaş Barajı yüzünden su altında kalmaya başlamış ve herkes canının derdine düşmüştür. Kimi Kadirli, Osmaniye ve Adana'ya göçmüş; kimi evini sökmüş, kimi ağlamış, kimi gülmüştür. Doğup büyüdüğü ve çocukluk anılarının olduğu toprakları bırakıp gitmek herkese ağır gelmiştir. Köylünün acı feryadını yüreklerinin en derininde hisseden Ballı Hatun (Belkise Gök) ve Hasibe Hatun (II. Hasibe) çok üzülmüş ve karşılıklı olarak şunları söylemişlerdir;⁶⁶⁸

⁶⁶⁷ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 150-152.

⁶⁶⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 79.

Hasibe Hatun

*Ucdan ala Kur'an kursu
Hocalar veriyor dersi
Hocam hutbede oturur
Başında gırmızı fesi*

*Köyümüzde ünlü cami
Herkes sana güveniyor
Başında ayı yıldızı
Minareimiz can umuyor*

*Hocalar okuyor Kur'an
Var mı bizi arayan soran
Ününü almış Gökahmetli
Bakın hele olmuş viran*

*Oturdum da ben ağlıyom
Ağ gonağım bozulurkan
Gökahmetli harap oldu
Tarihlere yazılırkan*

*Çağırın da gelsin Ballı'ya
Ben söyleyem o belliye
Baraç bizi ayırıyor
Yaşım da değdi elliye*

Ballı Hatun

*Söylesene Hasibe Abla
Düzü baraçta geldi eline*

*Düşünmeye ne gerek var
Düzülür gelir diline*

*Neçe çıktım neçe indim
Baraç gelmiyeci sandım
Ag gonağım gırmızı evim
Babam ölük gimi yandım⁶⁶⁹*

Andırın'da büyük bir çiftlikte yaşayan bir ağa kızını istemediği biriyle zorla evlendirmeyi düşünmektedir. Kız ise yanlarında duran ve işlerini yapan amcasının oğluna âşıktır. Kız bohçasını alarak amcasının oğlunun yanına gitmiş ve kaçmak istediğini söylemiştir. Fakat oğlan çaresiz olduğundan kabul etmemiş, atışmışlardır;⁶⁷⁰

Kız

*Bileziğimi nal eyledim,
Saçlarımı çul eyledim
Üç günnücek yem eyledim
Bin gedelim emmim oğlu*

Oğlan

*Beş gardaşın var duyarlar
Alayı birbirine uyarlar
Tatlı canımıza gıyarlar
Ben gedemem emmim gızı*

⁶⁶⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 79-80.

⁶⁷⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 26.

Kız

*Arnacımız gızıl gaya
Alnını alnıma daya
Havlıda ağca taya
Bin gedelim emmim oğlu*

Oğlan

*Ağca tayın nalı yoktur
Üstünde de çulu yoktur
Üç günnücek yemi yoktur
Ben gedemem emmim gızı⁶⁷¹*

3.2.2.21. Değişme

Değiş, Halk edebiyatı alanında koşma ve türkü gibi nazım şekilleriyle yazılan şiirlere verilen isimdir.⁶⁷² Âşıkların karşılıklı bu şiirleri söylemesi ise değişme olarak ifade edilmektedir. En az iki âşık, kendi kendilerine veya bilirkşi ve dinleyiciler karşısında belli kurallar içerisinde şiir söylemektedirler. Diyalog esasına dayalı değişmelerde âşıklar birbirini denemekte ve yenmeye çalışmaktadırlar.⁶⁷³

Andırın'ın Gökahmetli köyünde yaşayan Hasan Gök, 1941'de Saplıcan hastalığına yakalanmış ve aniden ölmüştür. Onun bu vaktisiz ölümüne üzülen eşi Emine Hatun, bacası Fadıma ve Şerif Hatun ile baldızı Döne Hatun cenazesinin başında karşılıklı olarak şunları söylemişlerdir;⁶⁷⁴

⁶⁷¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 26-27.

⁶⁷² Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 111.

⁶⁷³ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 82.

⁶⁷⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 103.

Şerif Hatun

*Nerde Mehmed'in Ali
Küskün m'ola Hasan size
Ölürken çokça yalvarmış
Mor belikli gelin gıza*

Fadıma Hatun

*Emmis'oğlu Hacı Ağa
Adil'i amanat etmiş
Hasan edem öldü diye
İçerde bağarmış Anış*

Emine Hatun

*Yaptığım yuva yıkıldı
Ben guşlara garısayım
Ağalarım la küskün idim
Dil dökerek barısayım*

Fadıma Hatun

*Hanı nerde Hasan Yusuf
Gardaşını yitirdi mi
Adil'i yanına alıp
Boynu bükük oturdu mu*

Şerif Hatun

*Nerede galdın Fadıma
Gurban olurum adına*

*Hasan gardaş tatlı idi
Yusuf benzemez tadına*

Döne Hatun

*Annında deste kekili
Bende goymadı akılı
Ne ağlıyom anam gızı
Yusuf eviyin vekili
Yorulдум yola oturdum
Mevla'm vurdu ben götürdüm
Ne ağlıyom anam gızı
Eşini emmiler götürdü⁶⁷⁵*

Andırın'ın Gökahmetli köyünden Hacı Mehmet Ağa'nın oğlu Hüseyin Gök ile ilgili iki rivayet bulunmaktadır: ilk rivayete göre Hüseyin Gök askerde iken vereme yakalanmış ve bu durumu ailesine anlatmamıştır. 1952'de askerliği bitirip köyüne dönünce akrabaları Tembel Ağa'nın kızı Hasibe Hatun ile evlendirilir. Evlendikten üç ay sonra, yirmi iki yaşında ölmüştür. Hüseyin'in genç yaşta ölümü herkesi derinden sarmış, anası ve eşi karşılıklı acılarını dillendirmiştir. İkinci rivayete göre Gökahmetli köyünden Tembel Ağa'nın kızı Hasibe Hatun'u, Hüseyin Gök'le nişanlamışlardır. Hasibe'nin halasının oğlu olan Hüseyin veremdir ve evlenirse öleceği söylenmesine rağmen "Dayımın kızını bir günlük de yaşasam yine de alacağım!" demiştir. Evlendikten üç ay sonra ölmüştür;⁶⁷⁶

Hanımı

*Gene gediıyor teyyara
Sardım da verdim cuvara
Keskin miydi emmioğlu
Ciğerinde çıkan yara*

⁶⁷⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 103.

⁶⁷⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 108.

*Bibim de bana darıldı
Eşim boynuma sarıldı
Ben de gelin geliyordum
Dediler bayrak dürüldü*

Anası

*Adana'dan gelen filim
Olmaz olsun böyle ölüm
Küskün gitme aslan oğlum
Yıldız'ı getiririm gelin*

*Tohumunu tutu m'ola
Yaz gününe açan yemişen
Hellehem uğur gelmemiş
Samene çıkan davşan*

Hanımı

*Ana ben ataşa düştüm
Meğer ne zor olurmuş acı
Südünü istemiş vermemiş
Olmaz olsun böyle bacı*

Anası

*Gadanı alayım telli
Gelinimi iyi telle
Sen gidiyon aslan oğlum
Mahmut'umu bana yolla⁶⁷⁷*

⁶⁷⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 108-110.

Andırın'ın Gökahmetli köyünden Kürdoğlu Mustafa Efendi'nin kızı Şerif, Gındıralara gelin gitmiş ve orada ölmüştür. Onun ölümü üzerine annesi Beserek Hatun, teyzesi Gökşen Hatun, önceden onu seven amcasının oğlu Derviş karşılıklı olarak acılarını dile getirmiştir;⁶⁷⁸

Anası

*Bir ataş düştü özüme
Miller çekilsin gözüme
Tedeşleri hep toplandı
Biri benzemez gızıma*

Teyzesi

*Gögşen kendirini gersin
Ben cehizin atıcıyım
Ener bacım gabil olsa
Ben yerine yaticıyım*

Anası

*Irameyin gemi geldi
Ben üstünü kestiririm
Yabancıya veririm gızı
Emmilerin küstürürüm*

Derviş

*Kars'a ilaç diye gettim
Ata üzengi çalarak*

⁶⁷⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 180.

*Ağ Şerif'im can veriyor
Yogan üstünden atarak*

*Senin kökün benim soyum
Yatan garyolada uyun
İnek sağman yanık yayma,
Çıkan garyolada uyun⁶⁷⁹*

Bir genç kız ve oğlan evlenmiştir. Gelin baba evinden ayrıldıktan sonra Halbur Yaylası'na çıkarken mola vermişler ve halay çekerek eğlenmişlerdir. Bu esnada silah sıkılmış ve bir kurşun damada isabet etmiş, damat ölmüştür. Bu olaydan dolayı herkes gelini suçlamış, onun uğursuzluğu yüzünden damadın öldüğünü düşünmüşlerdir;⁶⁸⁰

Gelin

*Halbur derler yüksek yayla
Ben daha görmedim böyle
Halini sormaya geldim
Eşim yarelerin heyle*

Kaynana

*Öte yüzden beri yüze
Acı haber geldi bize
Gırk altınnan nişan daktım
Ayağı gademsiz gıza*

⁶⁷⁹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 180.

⁶⁸⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 227.

Gelin

*Süpürmedim havlınızı
 Böyle m'ettiniz gavlinizi
 Öyle deme hatın anam
 Ben m'öldürdüm oğlunuzu*

Kaynana

*Evimizin önü gavak
 Dalın gırdım ufak ufak
 Güççük oğlum zatan ufak
 Gözlen m'ola hatın gızım*

Gelin

*Evimizin önü gavak
 Dalın gırdım ufak ufak
 Güççük oğlun olsun ufak
 Gözlerim ben hatın anam*

Kaynana

*Ganadı bağı lek geydirdim
 Çifte davıllar dövdürdüm
 Gınamayın gomşılarım
 Gademsiz gelin indirdim*

Kayınbaba

*Üzüm gara üzüm gara
 Salkımları düzüm gara*

*Şimdi anan baban gelir
Söölemeye yüzüm gara*

*Ağ mı gattım aşıma
Çehre yeteirdim başıma
Gınamayın gomşularım
Gudretten geldi başıma*

Gelin

*Anşa Dezze Anşa Dezze
Süpürmedim evinizi
Bana ne çok darılırsın
Ben m'öldürdüm oğlunuzu*

*Az gederim uz gederim
Ben yolumu düz gederim
Ben elimden gelin geldim
Geri döner gız gederim
Akarsular duruluyor
Gan belmeden beliniyor
Düyününe gelen samen
Cenazende bulunuyor⁶⁸¹*

Andırın'ın Gökahmetli köyünden Kara Mehmet Ağa'nın oğlu Ahmet Ağa kaçaktır. Aynı köyden Darende'nin ünlü ağaların-
dan Mustafa Bey ile evli olan Hasibe Hatun, Ahmet Ağa'ya kadın
elbisesi giydirerek Darende'ye götürmüştür. Aradan biraz zaman
geçtikten sonra Hasibe Hatun köye geri dönmüş ve Ahmet Ağa'nın
öldüğü haberini yaymıştır. Ailesi bu duruma çok üzülmüş, kız

⁶⁸¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 227-228.

kardeşi Telli Hatun; Hasibe Hatun'a sitem etmiş ve Hasibe Hatun da ona durumu şiirle anlatmaya çalışmıştır;⁶⁸²

Telli Hatun

*Hoş geldin bacım Hasibe
Bu geliş geliş olmadı
Ağcadağ'a vardım da
Gardaş da beni bulmadı*

*Geldim de ıssız yurtlara
Ben de uğradım dertlere
Gardaşı amanat ettim
Ağca Dağ'dağa Kürtlere*

Hasibe Hatun

*Ne ağlar da ne yorulur
Ben de tarihe darılmam
Ne ağlıyon babam gızı
Bir gizlice yerde derim
Maraş'tan gelen olsa
Tahkık habarınmı alsam
Kürtler bizi öldürmeden
Ahmed bizden evvel ölse⁶⁸³*

3.2.2.22. Ağıt

Ağıt; ölüm veya felaketler üzerine söylenmiş koşmalardır. Bazen ölen birinin ardından o kişinin meziyetleri, ölümünden duyulan acı; bazen toplumsal bir olay karşısında herkesin ortak acısı

⁶⁸² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 409.

⁶⁸³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, 409.

dile getirilir. Ağıtların kaynağı eski Türklerde “yuğ” törenlerinde söylenen “sagu”lardır. Ağıt ölü evinde söylenir ve “ağıt yakmak” olarak ifade edilir. Ağıt ölenin akrabaları tarafından ya da ağıt yakması için tutulmuş biri tarafından söylenir. Ağıt, bir tür acıyı azaltma şeklidir denilebilir.⁶⁸⁴

Ağıtlar, dar manada ölüm üzerine; geniş manada ise acı veren her konuda yazılmış şiirlerdir. Birinin hasta olması, evden gelinin çıkması, delikanlının askere gitmesi, vatanın düşman eline geçmesi, kaza, hasret, doğal afet, sevilen bir hayvanın kaybı, üzerine söylenen şiirler ve nağmelere ağıt denmektedir.⁶⁸⁵

Ağıtçılar, ağıtın metnini hafızalarındaki eski temeller üzerine kurmuşlardır. Ayrıca kendi yetenekleriyle içinde bulundukları zaman, mekân ve olayın yarattığı etkiden yararlanarak, söyledikleri ağıtın şekil ve konu bakımından zenginleşmesini sağlamaktadırlar. Ağıtlar toplumun manevî değerlerindendir. Geleneğin taşıyıcısı olan ağıtlar, söylendiği dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Ağıtlarda o döneme ait ekonomik yapıdan kılık kıyafete, insan ilişkilerinden yaşama biçimine kadar birçok bilgiye ulaşmak mümkündür.⁶⁸⁶

İnsanların ölüm karşısında, canlı veya cansız bir varlığını kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli/düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türküler ağıt olarak isimlendirilmiştir.⁶⁸⁷

Kahramanmaraş'ta “kadın şairler; annesine, bacasına, kocasına, kızına, oğluna, kardeşine, kuzenine, halasına, gelinine, yeğnine şiir yazmıştır. Yetim kalma, yalnızlık, terk edilmiş olmanın acısı, küçük düşürülmesi, küslük, güvensizlik, çocuklarının olmayışı, evliliğinde beklediğini bulamama, eşi, kardeşi, evladı veya herhangi bir yakınının vakitsiz ölümü, geçmişine, çocukluğuna özlem duyuş, vatan hasreti; kadının şiir yazmasına, ağıt

⁶⁸⁴ Güleç, *Türk Halk Edebiyatı*, 476.

⁶⁸⁵ Doğan Kaya, *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ, Ankara 2014, 301-302.

⁶⁸⁶ Ramazan Koca (Haz.), *Göksun Ağıtları*, Göksun Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2008, 13-14.

⁶⁸⁷ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ, Ankara t.y., 290.

yakmasına sebep olmuştur. Anlatılan bilgilere göre her köyde çok sayıda kadın, kısa olup ezberlerinde tutabildikleri için olsa gerek ağıt, mânî, türkü söyleyip atışmalar yapmışlardır.”⁶⁸⁸

Kahramanmaraş’ın bazı ilçelerinde farklı ağıt törenleri gerçekleştirilmektedir: Binboğa dağları civarı ile Göksun yöresinde, ölünün elbiseleri ortaya konmakta, ağıtçı kadın bu elbiseleri birer birer eline alarak ağlamakta ve ağıt yakmaktadır. Orada hazır bulunan kadınlar da ağlaşmaktadırlar. İl merkezinde “beyit söyleyip ağlatan kadınlar”, ölüyü övücü mahiyette maniler söylemektedir. Bu mânilerde, ölenin fazilet ve iyilikleri anlatılmaktadır. Mânileri dinleyenler de ağlamaktadır. Pazarcık ilçesine bağlı köylerde, ölünün gömüldüğü mezarlığın karşı tarafındaki tepeye, tarlaların birisinden ağlaya ağlaya taş toplayıp yığmaktadır. Yaptıkları bu işin adı “düştü”dür ve bu inanış bir çeşit ağıttır. Elbistan ilçesinde ise ölümlere ağıt yakmanın, Kur’ân okumak kadar gerekli olduğu inancı mevcuttur.⁶⁸⁹

Andırın’ın bir köyünde yaşayan güzel bir kız varmış, anne babası isteyenlerin hiçbirine kızlarını vermemiş ve kız evde kalmıştır.⁶⁹⁰ Kız, bu duruma fazlaca üzölmüş ve şu ağıtı yakmıştır;

Babamın evinde belim büköldü

Ağzımın içinde dişim dököldü

Şu yalan dünyada evim yıkıldı

Hatın anam etme ele ver beni

Sırtımda götürrüm cennete seni

Benim yaşıtılarım hep gelin oldu

Her birisi ekiz doğurdu

Babam bilmem beni oğlu mu sandı

Hatın anam etme ele ver beni

*Sırtımda götürrüm cennete seni*⁶⁹¹

⁶⁸⁸ Kalkandelen, “Kadim Ağıt Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar”, 69.

⁶⁸⁹ İsmail Görkem, *Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları (Metin-İnceleme)*, Akçağ, Ankara 2001, 19.

⁶⁹⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 110.

⁶⁹¹ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 110.

Andırın'ın Gökahmetli köyünden Paşa Çomulu isimli bir genç, yazın See Yaylası'na gitmiş, yaylada av tüfeğini doldururken kazayla tüfek elinde ateş almış ve eli parçalanmıştır. Döne Hanım kardeşini Kahramanmaraş'ta tedavi ettirmek için yola çıkmış, yolda giderken yaranın acısıyla Paşa feryat figan emiştir. Döne Hanım kardeşinin acı içinde kıvranarak ağlamasına dayanamayarak arabada aşağıdaki ağıtı söylemiştir;⁶⁹²

*Aman şu dağları aştım
Şaştım babamoğlu şaştım
Şu Mevla'm yardım etsin
Gardaş ben gurbete düştüm*

*Görünür Maraş'ın baa
Yüreemde goymadın yaa
Gaygeyleme geldik gardaş
Görünüyor Ahar Daa*⁶⁹³

Atatürk'ün ölümü üzerine duyduğu derin üzüntüyü şöyle dile getirmiştir;

*Ben Atatürk'üme hürmet ederim
Seni duydum yine arttı kederim
Görmek için sarayına giderim
Bugün cihan kan ağladı Atatürk*

*Yeryüzünde top araban yürüyor
Gökyüzünde tayyareler dönüyor
Senin öldüğünü herkes biliyor
Afet Hanım kara bağlar Atatürk*⁶⁹⁴

⁶⁹² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 130.

⁶⁹³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 130.

⁶⁹⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 60-61.

Andırın'ın Bostanlı köyünden Ahmet Aslan, aynı köyden Hurşide Karpuz'un keçisini taşla vura vura öldürmüştür. Hurşide Karpuz da Göğ keçisine şu ağıtı yakmıştır;⁶⁹⁵

Eeldi de daşı aldı

Doğruldu da geçiye vurdu

Ganadım golum gırdı

*Zalım mıydın zalım oğlan*⁶⁹⁶

Andırın'ın Parmaksızlar köyünde yaşayan İsmail Efendi'nin iki eşi vardır. İki eşle yetinmeyen adam Kadirli'nin Bozkuyu köyünden bir kız almıştır. Bunun üzerine yörenin meşhur ağıtçısı Hasibe Hatun çok üzölmüş ve şu ağıtı yakmıştır:⁶⁹⁷

Bozkuyu'dan gelin geldi

Gadirli zarkadak durdu

İki avrad yedi çocuk

Aman bu herif gudurdu

Bozkuyu'dan gelen güzel

Maşallah değmesin nazar

İki avrad yedi çocuk

*Aman bu herif gudurgun gezer*⁶⁹⁸

3.2.2.23. Mâni

Anonim Halk Edebiyatı türlerinden mâni; düğünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenmektedir. Umumiyetle hece vezninin 7 veya 8'lisi ile meydana getirilen 4 mısralık manzumelerdir. Dört mısradan az veya çok mısralarla ve hecelerle söylenen mâniler de vardır. Bunlar karşılıklı mâni atışmalarında, "karşı-beri" adı verilen türkülerde, Kuzey Bulgaristan'la Romanya'da yaşayan Gagauz Türklerinin eserlerinde

⁶⁹⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 177.

⁶⁹⁶ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 177.

⁶⁹⁷ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 191.

⁶⁹⁸ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 191.

dikkati çekmektedir. Mânilerde birinci, ikinci ve dördüncü mısralar kafiyeleşmektedir (a a b a).⁶⁹⁹

Mâni, az sözle çok anlamın ifade edildiği, sevda ağırlıklı olmak üzere hemen her konuda söylenmiş, eklemeleri dışında yedi heceli müstakil bir dörtlük hacminde söylenen bir şiir türüdür. Mâniyi diğer halk şiiri türlerinden ayıran en önemli özellik, kafiye düzeni (a a b a) ile bağımsız dörtlükler hâlinde söylenişe sahip olmasıdır.⁷⁰⁰

Anadolu’da mâni yakmak, mâni düzmek, mâni atmak; mâni söyleyene de âşık, bağrıyanık, delimine, mânicibaşı, mânidar, mâni düzücü, mâni yakıcı, şair, türkücü, yanık, mânici vb. denmektedir.⁷⁰¹ Mâniler, çeşitli ortamlarda söylenegelmiştir. Ramazan ayında bekçiler, sokak satıcıları, niyete ve fala bakan kızlar, semaî kahvelerinde âşıklar ve mahallî sanatçılar, imeceye, sıra gecelerinde, düğünlere ve eğlencelere katılanlar vs. kendilerine daima mâni söyleyebilmek için imkân bulabilmişlerdir. Bununla beraber mânileri daha ziyade uygun vesile ve ortamlarında kızlar, kadınlar söylemektedir. Kadınlar ve kızlar çeşitli zaman ve vesilelerle bir araya gelip eğlenmektedir. Bazen imece (bulgular çekimi, kışlık erişte, şehriye vs. yapımı gibi) usulü iş yaparken mâni okumaktadırlar.⁷⁰²

Genellikle anonim olarak söylenen mâniler kısa ve özlü değişlerdir ve Anadolu’da olduğu gibi Kahramanmaraş’ta da oldukça yaygındır. İl merkezi, ilçe ve köylerinde söylenen çok sayıda mâni vardır. Rumeli’den Anadolu’ya göçler esnasında Ilıca’ya yerleşen göçmen kadınları, 6 Mayıs Hıdırellez günü eğlencelerinde maniler söylemiştir. Ayrıca Hıdırellez günü dışında ülkemizin diğer bölgelerinde de bahar mevsiminde maniler söyleme geleneği vardır. Kahramanmaraş’ta mâni söylemeye başlamadan önce ortaya bir tas su konur ve kadınlar, genç kızlar tasın içine yüzük, toka vb. değerli şeyler atarlar. Daha sonra tasın üstü bir örtüyle kapatılır.

⁶⁹⁹ Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, 281.

⁷⁰⁰ Can ve dğr., “Kaderikara (Dirgen Hatça, Hatice Binboğa)”, 315.

⁷⁰¹ Kaya, *Anonim Halk Şiiri*, 40.

⁷⁰² Can ve dğr., “Kaderikara (Dirgen Hatça, Hatice Binboğa)”, 315.

Manici söyleyişine başlayınca taşın içine atılan eşyalar bir çocuk tarafından teker teker çıkartılır. Tasın içerisinden çıkartılan eşya kime aitse söylenen mânî onun talihini ifade etmektedir. Yapılan işleme de mentuvar denilmektedir.⁷⁰³

Kahramanmaraş'ta genç kadın ve kızlara öğüt vererek, mânî okuyarak yol gösteren Eşe Cırık Ebe'ye ait bazı maniler şöyledir;

Bahçeye ekerler yonca

Allah ömürler versin gence

Adam sormadan geçer mi

*N'olur ihtiyar olunca*⁷⁰⁴

Odada dayak gerek

Dolabında gümüş firek

Sabredip de dayanmaya

*Gayim gayim yürek gerek*⁷⁰⁵

Bal idik pekmez olduk

Gül idik kokmaz olduk

Evvel gerekli idik

*Şimdi gerekmez olduk*⁷⁰⁶

3.2.2.24. Türkü

“Türkçe söylenmiş şiir” anlamına gelen türkünün, türkî sözünden geldiği düşünülmektedir.⁷⁰⁷ Daha çok söyleyeni belli olmayan ve çeşitli ezgilerle, değişik makamlarla icra edilen nazım türüdür.⁷⁰⁸ Türk halk şiirinin en eski türlerinden olan türkü kavramıyla ilk kez XV. yüzyılda Doğu Türklerinde karşılaşmıştır. Türküler genellikle hece vezninin 7'li, 8'li, 11'li kalıplarıyla bendler

⁷⁰³ <https://marastaedebiyat.com/mani-ninni-bilmece> (Erişim Tarihi: 28.08.2024)

⁷⁰⁴ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 183.

⁷⁰⁵ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 184.

⁷⁰⁶ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 184.

⁷⁰⁷ Kaya, *Anonim Halk Şiiri*, 173.

⁷⁰⁸ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 491.

halinde söylenmektedir.⁷⁰⁹ Türküler halkın gönlünden kopan şiirler olmaları sebebiyle halk dilinin yalınlığını ve sıcaklığını yansıtmaktadır.⁷¹⁰

Türkülerin konuları genellikle aşk ve lirik hususlardan oluşmaktadır. Günlük olayları dile getiren; savaşlardan, efelerden, meşhur eşkiyadan bahseden türküler de bulunmaktadır. Türkü söylemeye, türkü yakmak denilmektedir.⁷¹¹ Kahramanmaraş yöresine ait çok sayıda türkü mevcuttur. Kadınlar özellikle kına gecelerinde türkü yakmışlardır;

Bedriye Parmaksız tarafından derlenen kına türküsü şöyledir;

Yeşil gınamı ezsinler

Altın renkli tas içinde

Gediyorum arkadaşlar

Artık galbim yas içinde

...

Gediyorum elinizden

Gurtuluyom dilinizden

Yeşil başlı ördek olsam

*Su da içmem gölünüzden*⁷¹²

Kahramanmaraş'ta kına gecelerinde söylenen türkü, Fatma Çavuş tarafından derlenmiştir;

Gız anası gız anası

Başında mumlar yanası

Gız gınayı yaktırmıyor

Yok mu bunun öz anası

Elimde mendilim gara

Yüreğimin başı yara

⁷⁰⁹ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 367.

⁷¹⁰ Cemâl Kurnaz, *Eski Türk Edebiyatı*, Gazi Kitabevi, Ankara 2002, 21.

⁷¹¹ Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, 47.

⁷¹² Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 156-157.

Amanetim bir gardeşim

*Yok annem halından bilen*⁷¹³

Elif Dalkıran tarafından derlenen ve kına gecelerinde sıklıkla söylenen türkü şöyledir;

Anayın ataşı derede tüter

Babayın ekini sonradan yeter

Bir ayrılık geldi de ölümden beter

Gız sabahtan gediye mu

Atladım geçtim eşiği

Sufrada buldum gaşığı

Böyük evin yakışığı

Gız sabahtan gediye mu

Atladım geçtim Tuna'yı

Ağ ele vurun gınayı

Ağlatman sefil anayı

*Gız sabahtan gediye mu*⁷¹⁴

Ayşe Öksüz tarafından derlenen kına türküsü şöyledir;

Çattılar ocak daşını

Gurdular düğün aşını

Çağrın gelsin gardaşını

Biz gınayı yakıcıyı

Sıra sıra da söğütler

Anası gızını öğütler

İzin verin siz yiğitler

*Biz gınayı yakıcıyı*⁷¹⁵

⁷¹³ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 159.

⁷¹⁴ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 160.

⁷¹⁵ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, 163.

3.2.2.25. Serbest Şiir

Serbest şiir, ölçü ve kafiyeyle bağlı kalınmadan söylenen şiir-leri ifade etmektedir.⁷¹⁶ Bendlerin, mısraların ve hecelerin sayıları belli bir düzene bağlı değildir; şair ister kafiyeyle yazsın ister yazmasın.⁷¹⁷ Serbest şiirde vezin ve kafiyeyle doğan ahengin yeri, kelimelerin seçimi ve tertibi ile sağlanan iç ahenkle doldurulmak istenmiştir.⁷¹⁸

Meliha Ünal Kar, “Kalbimin Efsunu” başlıklı şiiri;

*ey kalbimin efsunu,
gecenin yalnızlıkla imtihanında gel
bütün seslerin “fa”da toğlandığında
usul usul
“la”, “la”
içtenliğin ellerinden tutarak...
bir okul bahçesi oturmuş usuma
eski zaman kokulu
dilemde topal bir tekerleme,
özlem fışkırtırken ruhuma
Kaf dağının kışneyen atlarıyla gel
güneşin kokusuna susayan mallarla
canımın yaz köşesi,
düşlerin omzuna yaslanarak...
...
ey kalbimin efsunu,
saatler geceye sığınan yılan
akıt artık Anka’nın ağzından öptüğüm suyu...⁷¹⁹*

⁷¹⁶ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 415.

⁷¹⁷ Tekin, *Edebiyatımızda Terimler*, 312.

⁷¹⁸ Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 416.

⁷¹⁹ Bilgin, *Elbistanlı Hanım Şairler 1847-2015*, 156-158.

Asuman Soydan Atasayar'ın şiiri;

*Bu şehri düşünüyorum şimdi
Ve sessiz sessiz ağlıyorum
Hayır! Sevinçten değil bu defa
Kederden, acıdan, elemden
Bakamıyorum kimsenin yüzüne
Utaniyorum adımdan
Kahramanlığımdan⁷²⁰*

Nurcihan Kızmaz'ın “Sabırsız Bekleyiş” başlıklı şiiri;

*Öyle bir gel ki
bu gözlerin sende hakkı
kalmasın
ve öyle bir kal ki
lügatında gitmek lafzı
olmasın
...
Gidersen güneş gibi git
sabah erkenden geri gel
uyandığımda
karanlık olmasın
Tarifsiz bekleyişler bıraktım
ardından
öyle bir tarif et ki
beklemek ölüm gibi olmasın...⁷²¹*

⁷²⁰ Uzun ve dğr., *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, 12.

⁷²¹ Nurcihan Kızmaz, “Sabırsız Bekleyiş”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 44.

Serap Taşan'ın "Güneş'i Ört Üstüme" başlıklı şiiri;

Yağmurlar ince ince kırılır bulutlara

İner dağların doruklarına

Dağlar ki şahlanmış at

Çakalın korkusu

Kurdun rüyası

Yüreğimin dağlanmış yanı

Yüreğime yangınlar düşmeden gel

*Yağmurlar kirpiklerime inmeden gel*⁷²²

⁷²² <https://mobil.elbistangundemhaber.net/yazarlar/serap-tasan/gunesi-ort-ustume/399/> (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

KAYNAKÇA

Aba, Aynur, “Yabancı Ayaz”, *Edebiyatın Başkenti*, 60, 2024, 35.

Abacı, Emine, “Dağlar”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 23.

Ağaoğlu, Neriman, Saral, Zerrin, *Edebiyatımızda Kadın Yazarlar Sözlüğü*, Phoenix, Ankara 2013.

Ahmed Rasim, *Matbûat Hâtıralarından Muharrir, Şair, Edib, Kanaat Kütüphanesi*, İstanbul 1924.

Ak, Suat, *Necip Fazıl ve Büyük Doğu-Sosyal, Siyasi Mücadele Tarihi*, Büyüyen Ay, İstanbul 2016.

Akbaş, Reyhan, “Bigâne Güz”, *Edebiyatın Başkenti*, 19, 2020, 13.

Akbaş, Reyhan, “İçimdeki Sağanak”, *Edebiyatın Başkenti*, 13, 2020, 10.

Akbaş, Reyhan, “Mevsim Sonbahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 8, 2019, 10.

Akbıyık, Yaşar, *Millî Mücadelede Güney Cephesi Maraş*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999.

Akkuş, Metin, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen, Erzurum 2007.

Alıcı, Gülcan, “Gülkız Bacı (Güven)”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2018, 3. Cilt, 559-560.

Alkan İspirli, Serhan, *Kadın Divan Şairleri ve Geleneğin Uzantısı*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum 2007.

Alparslan, Yaşar, Alıcı, Lütfi, Yakar, Serdar, *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.

Alparslan, Yaşar, Karataş, Mehmet, Yakar, Serdar (Ed.), *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008.

Alparslan, Yaşar, Yakar, Serdar (Haz.), *Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Çağrafiya Kitaplarına Göre Maraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.

Alparslan, Yaşar, Yakar, Serdar (Haz.), *Maraş Meşhurları*, T.C. Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş 2019.

Alparslan, Yaşar, Yakar, Serdar, *Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.

Altınöz, İsmail, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.

Andı, M. Fatih, Yorulmaz, Hüseyin (Ed.), *Bir Dağ Nasıl Söylerse Öyle: Cahit Zarifoğlu*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2020.

Argunşah, Hülya, “Kadın Yazarların Türkçedeki Yolculuğu (Cumhuriyet’e Kadar)”, Esmâ Özdaşlı (Ed.), *Türkiye’de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim* (223-251), TASAV, Ankara 2022.

Arifi Paşa, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti*, Yaşar Alparslan, Serdar Yakar (Ed.), Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2011.

Arslan Kırdök, Kadriye, *Ya Sonra*, Kitap Ağacı Yayınları, İstanbul 2024.

Atalay, Besim, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008.

Atçeken, Zeki, Bedirhan, Yaşar, *Malazgirt'ten Vatan'a Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*, Eğitim Yayınevi, Konya 2014.

Ateş, Nilüfer, “Anadolu’da Müslüman Kadın”, Feyza Betül Köse (Ed.), *Müslüman Kadının Tarihi 2 Coğrafyada Müslüman Kadın* (127-150), Ensar, Ankara 2021.

Atmaca, Seher, *Binboğa'nın Söz Pınarı Aşşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, Berikan Yayınevi, Ankara 2017.

Avcı, Ramazan, “Atasayar, Asuman Soydan”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2017, 1. Cilt, 387.

Avcı, Ramazan, “Kırdök, Kadriye Arslan”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2021, 5. Cilt, 100.

Avcı, Ramazan, “Okumuş, İnci”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2022, 6. Cilt, 9-11.

Avcı, Ramazan, *Kahramanmaraş Halk Şairleri*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kahramanmaraş 2023.

Avcı, Ramazan, *Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi*, T.C. Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş 2008.

Avcı, Ramazan, Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2015.

Bağır, Zehra, "Huy", *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 21.

Bardakçı, Hatice, "Doğu Türkistan'a", *Edebiyatın Başkenti*, 25, 2021, 37.

Bayazıt, Erdem, *Şiirler Sebep Ey/Risaleler/Gelecek Zaman Risalesi*, İz Yayıncılık, İstanbul 2021.

Baymak, Osman, Donat, Canseli, *Türk Dünyası Kadın Şairleri Şiir Antolojisi*, Kosova 2009.

Baysal, Kevser, "Nukritzia", *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 40.

Bedirhan, Yaşar, *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi*, Eğitim Yayınevi, Konya 2022.

Bilgin, Arif, *Elbistanca Sözlük Örnekleriyle Elbistan Ağzı*, Pınar Giyim, Elbistan 2006.

Bilgin, Arif, *Elbistanlı Hanım Şairler*, Özgü Yayınları, Elbistan 2015.

Bilgin, İnci, "Güneşin Sesi", *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 40.

Binyazar, Adnan, *Ağıt Toplumu*, Can Sanat Yayınları, İstanbul 2020.

Boz, Duran (Ed.), *Kahramanmaraşlı Şairlerden Çocuk Şiirleri -Güldeste-*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2022.

Can, Niyazi, Erşahin, İbrahim, "Kaderikara (Dirgen Hatça, Hatice Binboğa)", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2020, 4. Cilt, 272-273.

Çağrı, Mustafa, "Nasihât-nâme", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, 32, 408-409.

Çakmakçı, Selami, "Taşkın, Ayşegül", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ankara 2024, 7. Cilt, 104-105.

Çetindağ, Yusuf, Feridüddin Attar: Pendname, Etkileşim Yayınları, İstanbul 2013.

Çiftçi, Cemil, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, Kitabevi, İstanbul 2000.

Çomruk, Sebiha, “Zarifoğlu (Fatma Kahramanoğlu)”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Ankara 2024, 7. Cilt, 416-417.

Demir, Gülnur, “Ümit”, *Edebiyatın Başkenti*, 37, 2022, 1-52.

Demircioğlu, İsmail H., Özcan, Ahmet, Yiğit, Yücel, Çeçen, Namık (Ed.), *Çağdaş Türkiye Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2009.

Demirel, Gülnur, “Anlasan”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 29.

Demirel, Gülnur, “Dua”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 10.

Demirel, Gülnur, “Efendim”, *Edebiyatın Başkenti*, 14, 2020, 19.

Demirel, Gülnur, “Eskidendi”, *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 20.

Demirel, Gülnur, “Gerçek Mücadelemiz”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 15.

Demirel, Gülnur, “Gidene Mektup”, *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 30.

Demirel, Gülnur, “Gitme Ramazan”, *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 16.

Demirel, Gülnur, “Güz”, *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 11.

Demirel, Gülnur, “Ramazan”, *Edebiyatın Başkenti*, 38, 2022, 31.

Demirel, Gülnur, “Umut”, *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2020, 25.

Demirel, Gülnur, “Ümit”, *Edebiyatın Başkenti*, 37, 2022, 29.

Demirel, Gülnur, “Çocuk”, *Edebiyatın Başkenti*, 18, 2020, 18.

Demirtaş, Faruk K., *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Akçağ, Ankara 2005.

Demirtaş, Meliha, “Gözlerin”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 50.

Demirtaş, Meliha, “Ne Ola”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 30.

Derindere, Saadet, “Göçen Kuşlar”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 31.

Devrim, Tuba, “Aykırı Şiirler”, *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 47.

Dilbirliği, Gülşah, “Bayramlaşalım”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 2022, 3.

Dilbirliği, Gülşah, “Evlada Öğüt”, *Edebiyatın Başkenti*, 32, 2021, 6.

Dilbirliği, Gülşah, “Kurban Olduğum”, *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 13.

Dilbirliği, Gülşah, “Maraşma”, *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 6.

Dilbirliği, Gülşah, “Söyleme”, *Edebiyatın Başkenti*, 46, 2022, 8.

- Dilbirliği, Gülşah, “Zalim Ayrılık”, *Edebiyatın Başkenti*, 52, 2023, 6.
- Dilbirliği, Gülşah, “Zor Gelir”, *Edebiyatın Başkenti*, 42, 2022, 7.
- Dilcin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Dinçer, Maşide, “Tutsak”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 2-60.
- Dizdaroğlu, Hikmet, *Halk Şiirinde Türler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969.
- Doğan, Orhan, Avcı, Ramazan, Yakar, Serdar, *Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014.
- Dolgun, Selma, *Kalbi Varmış Yüreksizin*, Alaska Yayınları, İstanbul 2024.
- Dolgun, Selma, *Şimal*, Mihenk Kitap, İstanbul 2021.
- Durdu, Betül (Ed.), *Kahramanmaraş’ın Sözü Edebiyat Yolu*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kahramanmaraş 2021.
- Durman, Nurettin, “Mavera Dergisi Vesilesiyle”, *Yedi Güzel Adam’dan Biri: Cahit Zarifoğlu*, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Özel Sayı:14, 2017, 519-523.
- “Edebiyata Kadın Eli Değdi!”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, Şubat 2023, 45.
- Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ, Ankara t.y.
- Erşahin, İbrahim, “Hâfız Kız”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2020, 4. Cilt, 30-31.
- Eyicil, Ahmet, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.
- Ezeli Doğanay, *Kızılbaş Kadın Şairler*, İtalik, Ankara 2003.
- Gökçek, Gamze, “Bir Dünya İstiyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 43, 2022, 6.
- Gökçek, Gamze, “Çanakale’nin Sesi”, *Edebiyatın Başkenti*, 61, 2024, 19.
- Gökçek, Gamze, “Ne Oldu?”, *Edebiyatın Başkenti*, 58, 2023, 8.
- Gökçek, Gamze, “Yok Oluyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 7.

Gökhan, İlyas, *Kahramanmaraş Tarihi (Osmanlı-Kurtuluş Savaşı-Cumhuriyet Dönemleri) II*, Niğde 2019.

Gökhan, İlyas, Kaya, Selim, *İlkçağdan Dulkadirililere Kadar Maraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008.

Göktaş, Mehmet, *Kavram Atlası Türk İslâm Edebiyatı I*, Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

Göktürk, İsmail, Yılmaz, Mehmet, “Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8/2, 2018, 19-34.

Görkem, İsmail, *Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları (Metin-İnceleme)*, Akçağ, Ankara 2001.

Gözükara, Mehmet, Özalp, Ömer Hakan (Der.), *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk I*, Özgü Yayınevi, İstanbul 2011.

Gözükara, Mehmet, Özalp, Ömer Hakan (Der.), *Elbistan Ağıtları Her Gözyaşı Aynı Renk II*, Özgü Yayınevi, İstanbul 2011.

Güleç, Hamdi, *Türk Halk Edebiyatı*, Kriter, İstanbul 2011.

Gümüştoka, Naime Nur, “Maraş’ın Ağabeyine, Kudüs’ün Şairine”, *Edebiyatın Başkenti*, 9, 2019, 1-34.

Gümüştoka, Naime Nur, “Bana Gelsene”, *Edebiyatın Başkenti*, 6, 2019, 28.

Gündüz, Tufan, “Kahramanmaraş”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, 24, 193-196.

Güzel, Abdurrahman, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ, Ankara 2021.

Güzel, Hatice, “Gönül”, *Edebiyatın Başkenti*, 32, 2021, 23.

Güzel, Hatice, “Haykırıyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 27, 2021, 32.

Güzel, Hatice, “İlkbahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 26, 2021, 25.

Güzel, Hatice, “Kahramanmaraş’ım”, *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 33.

Güzel, Hatice, “Umut”, *Edebiyatın Başkenti*, 21, 2020, 29.

Güzel, Hatice, “Vurma Beni Yerlere”, *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 27.

Güzel, Hatice, “Bitmeyen Kış”, *Edebiyatın Başkenti*, 22, 2020, 10.

Hacımüftüoğlu, Esra, “Kur’ân’da Şikâyetini Allah’a Duyuran Kadın: Havle”, *Journal of Turkish Studies*, 2016, 11/5, 297-314.

Halman, Talât Sait, Horata, Osman, Çelik, Yakup, Demir, Nurettin, Kalpaklı, Mehmet, Korkmaz, Ramazan, Oğuz, M. Öcal (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihi II*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007.

Hengirmen, Mehmet, *Güvâhî: Pendname*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

İstanbulu, Serenat, “Orta Anadolu’da Kadın Âşıkların İcra Ortamları”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2019, 153-161.

Kahraman, Seyit Ali (Haz.), *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 7-10. Dizin (Cilt:2)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

Kahramanmaraş “Şehir Kimliği” Çalıştay Sonuç Rapor Ocak 2015, Şehir Kimliği Çalıştay, Kahramanmaraş 2015.

Kalkandelen, Ayşe Hilal, “Kadim Ağır Kültürü ve Elbistanlı Kadınlar”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(1), 2024, 64-79.

Kalkandelen, Ayşe Hilal, “Pendnâmeler Işığında İnsânî Değerler”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 2015, 286-305.

Kalkandelen, Ayşe Hilal, “Türk İslâm Edebiyatı ve Kadın”, *Müslüman Kadının Tarihi 4 İlimde Müslüman Kadın (123-144)*, Ensar, İstanbul 2021.

Kanar, Mehmet, *Kanar Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2008.

Karademir, Nadire, “Kahramanmaraş’ta Coğrafi Bir Mekân: Edebiyat Mahfilleri”, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/12, 2021, 238-251.

Karadeniz, H. Basri, “Dulkadir Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış”, Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar (Ed.), *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I-II*, (ss. II, 19-43), Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008.

Karakoç, Şeyma, *Astro: Not*, Cinius Yayınları, İstanbul 2023.

Karataş, Turan, *Doğu’nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2013.

Kaya, Bayram Ali, Yılmaz, Ozan, Coşkun, Vildan S., Kaplan, Orhan (Haz.), *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, Kesit, İstanbul 2018.

- Kaynar Yüce, Nurgül “Maraşlı”, *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 24.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Ben Filistinli Çocuk”, *Edebiyatın Başkenti*, 58, 2023, 3.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Bundan Eyiydi”, *Edebiyatın Başkenti*, 63, 2024, 9.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Emanet Kumaş”, *Edebiyatın Başkenti*, 22, 2020, 20.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Kızım”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 3.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Maraş(Kahramanlık) Destanı”, *Edebiyatın Başkenti*, 12, 2020, 6.
- Kaynar Yüce, Nurgül, “Unuttuk”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 10.
- Keleş, Reyhan, “Alevi-Bektaşî Edebiyatının Kadın Şairleri ve Bazı Tartışmalar”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 93, 2020, 111-142.
- Keleş, Reyhan, “Türk Edebiyatında Nasihat”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 44, Erzurum 2010, 183-209.
- Kılıçsallayan, Rabia, “Bekleyiş”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 33.
- Kılınç, Mustafa, “Milli Mücadelede Maraş’ta Siyasi ve Sosyal Gelişmeler ve Milli Mücadelede Maraş Şehitleri”, *Asia Minor Studies*, 6/12, 2018, 171-189.
- Kızmaz, Nurcihan, “Ağacın Yazgısı”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 25.
- Kızmaz, Nurcihan, “Ayaz”, *Edebiyatın Başkenti*, 44, 2022, 42.
- Kızmaz, Nurcihan, “Gül üşür Bülbül üşür”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 45.
- Kızmaz, Nurcihan, “İpsiz Uçurtma”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 55.
- Kızmaz, Nurcihan, “Sabırsız Bekleyiş”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 44.
- Kızmaz, Nurcihan, “Ütopya”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 17.
- Kirenci, Mustafa, *Bir Güllü Yetiştirmek İçin... Sezai Karakoç ve Diriliş’e Dair*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2022.
- Koca, Osman (Ed.), *Acz Kitabı*, Beyan, İstanbul 2017.

Koca, Ramazan (Haz.), *Göksun Ağıtları*, Göksun Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2008.

Koç, Kemalettin, *Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Yapı ve Şehirleşme Tarihi*, UKDE, Kahramanmaraş 2010.

Kozanoğlu, Zübeyde, *Bir Çiçek Misali*, Alaska, İstanbul t.y., s.y.

Kurnaz, Cemal, *Eski Türk Edebiyatı*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.

Kurt, Celalettin, *Elbistanlı Şairler Antolojisi*, Yenimalatya Gazetesi, Malatya 1993.

Mermer, Ahmet, Alıcı, Lütfi, Eflatun, Muvaffak, Bayram, Yavuz, Koç Keskin, Neslihan, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ, Ankara 2010.

Nurgül Kaynar Yüce, "Oğul", *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 25.

Okumuş, İnci, "Hasretin Yaktığı Yerde İstanbul", *Edebiyatın Başkenti*, 1, 2019, 24.

Okumuş, İnci, *Aşkın Elif Hâli*, Kumrum Yayınevi, İstanbul 2013.

Olgun, Perinur, "Kahramanmaraş", *Edebiyatın Başkenti*, 16, 2020, 21, "Ozanlar Atışması", *Edebiyatın Başkenti*, 8, 2019, 26.

Özalp, Abdulvahap, *Elbistan Ağzı-Çiçek Köyü Örneği*, Özgü Yayınları, İstanbul 2008.

Özarslan, Metin, "Türkiye'deki Âşık Tarzı Geleneği İçinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler", *Tarihi Değiştiren Toplumunu Dönüştüren Kadınlar Sempozyumu*, 24-25 Kasım 2014, 167-186.

Özgül, Kayahan (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihine Bir Bakış Yeni Türk Edebiyatı*, Kurgan Edebiyat, Ankara 2013.

Öztoprak, Nihat, *Şiirin Zarif Kalemleri*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2024.

Öztürk, Mehmet, *Türk Kadınlar Tarihinde Menkıbeler*, Cinius Yayınları, İstanbul 2018.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

Pekolcay, Neclâ, *İslamî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1994.

- Polat, Özlem, “Aklıma Geldiğin An”, *Edebiyatın Başkenti*, 25, 2021, 30.
- Purtaş, Esra, “Beyaz Güvercin”, *Edebiyatın Başkenti*, 55, 2023, 16.
- Sarıyıldız, Mürvet, *Diriliş Sevdası*, Hayat, İstanbul 2016.
- Sarıyıldız, Mürvet, *İki Cami Arasında Aşk*, Apa Matbaacılık, İstanbul 2011.
- Sarıyıldız, Mürvet, *Yokluğun Yalnız Bırakmıyor Beni*, Rumuz Yayınevi, İstanbul 2014.
- Seçen, Büşra, Kalkandelen, Ayşe Hilal, “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar: Kahramanmaraş Örneği”, Zhuldyz Sakhi, Aslı Balcı (Ed.), *III. International Turkic and Women's Studies Congress* (ss.1-13), UBAK, Erzurum 2024.
- Serenat İstanbullu, “Orta Anadolu’da Kadın Âşıkların İcra Ortamları”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2019, 153-161.
- Sever, Mustafa, “Âşık Tarzı Kültür Geleneğinde Günümüz Kadın Âşıklar”, *Türkbilig*, 20, 2010, 97-106.
- Solak, İbrahim, *XVI. Asırda Maraş Kazâsı (1526-1563)*, Akçağ, Ankara 2004.
- Son Damla, “Maraş’ın Kurtuluşu”, *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 13.
- Son Damla, “Özlenen Bayramlar”, *Edebiyatın Başkenti*, 39, 2022, 6.
- Son Damla, “Sana Geliyorum”, *Edebiyatın Başkenti*, 45, 2022, 8.
- Şâdî Meddâh, *Maktel-i Hüseyin Kerbelâ Hadisesi*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2015.
- Şahin, Gülcan, “Türk’ün Gücü”, *Edebiyatın Başkenti*, 24, 2021, 8.
- Şahin, Gülcan, “Bir Öğretmenin Serzenişi”, *Edebiyatın Başkenti*, 23, 2021, 16.
- Şahin, Gülcan, “Çocukluğuma”, *Edebiyatın Başkenti*, 11, 2020, 20.
- Şahin, Gülcan, “Kapılar”, *Edebiyatın Başkenti*, 12, 2020, 33.
- Şahin, Mehmet Nuri, Çetin, Mehmet (Ed.), *Necip Fazıl Kısakürek*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004.
- Şegavli, Semiha Sümeyye, Kalkandelen, Ayşe Hilal, “Mevlânâ ve Şeb-i Arûs”, Mikail Dumlu, Emrullah Bolat, Serdar Yayatıcı (Ed.), *Mevlânâ ve İslâm Tasavvuru (s. 144-158)*, Rûmî Yayınları, İstanbul 2023.

Tahirü'l- Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973.

Tankut, Hasan Reşit, *Maraş Yollarında*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2008.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000.

Taşdemir, Yıldız, “Damla-î Gurbet”, *Edebiyatın Başkenti*, 47, 2023, 50.

Tekin, Arslan, *Edebiyatımızda İsimler*, Boğaziçi Yayınları, Ankara 2012.

Tekinşen, Osman Cenap, “Tekinşen, Mehtap”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Ankara 2024, 7. Cilt, 120-121.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Küçük Kırlangıç”, *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 18.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Bahçıvan”, *Edebiyatın Başkenti*, 34, 2021, 15.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Birgün Gelir”, *Edebiyatın Başkenti*, 35, 2022, 28.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Biz Bilemedik”, *Edebiyatın Başkenti*, 33, 2021, 31.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Ebrar”, *Edebiyatın Başkenti*, 50, 2023, 16.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Edelerin Diyârı”, *Edebiyatın Başkenti*, 36, 2022, 8.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Gelme Bahar”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 3.

Tezcan Akkurt, Tezay, “İller Ağladı”, *Edebiyatın Başkenti*, 53, 2023, 12.

Tezcan Akkurt, Tezay, “İyi Ki Geldin Ramazan”, *Edebiyatın Başkenti*, 38, 2022, 8.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Kadın”, *Edebiyatın Başkenti*, 61, 2024, 8.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Şubat Soğuğu”, *Edebiyatın Başkenti*, 50, 2023, 11.

Tezcan Akkurt, Tezay, “Yeniden Diriliriz”, *Edebiyatın Başkenti*, 60, 2024, 3.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Bakarsın Birgün”, *Edebiyatın Başkenti*, 41, 2022, 28.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Gelsin Bayram”, *Edebiyatın Başkenti*, 52, 2023, 12.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Kainatın Ruhu”, *Edebiyatın Başkenti*, 33, 2021, 34.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Kan Kokulu Gül Tomurcukları”, *Edebiyatın Başkenti*, 62, 2024, 17.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Memleketim”, *Edebiyatın Başkenti*, 48, 2023, 6.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Şikayetçiyim Hüznümden”, *Edebiyatın Başkenti*, 64, 2024, 23.

Tezcan Akkurt, Tuğba, “Güz Telaşı”, *Edebiyatın Başkenti*, 43, 2022, 21.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Tokmak, A. Naci, *Dîvan Edebiyatı (Muhtasar-Örnekli-Sözlüklü)*, Demavend, İstanbul 2018.

Toroğlu, Emin, “Kahramanmaraş”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş, 4. Cilt, 282-346.

Uzun, Oğuzhan, Temiz, Mehmet, Özdemir, Halil İbrahim (Haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları I*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012.

Uzun, Oğuzhan, Temiz, Mehmet, Özdemir, Halil İbrahim (Haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları II*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012.

Uzun, Oğuzhan, Temiz, Mehmet, Özdemir, Halil İbrahim (Haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları III*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012.

Uzun, Oğuzhan, Temiz, Mehmet, Özdemir, Halil İbrahim (Haz.), *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları IV*, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara 2012.

Yakar, Esmâ, *Mağrur*, UKDE, Ankara 2013.

Yakar, Serdar, “Dilbirliği, Gülşah”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2018, 3. Cilt, 108-109.

Yalçınova, Ömer, *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kahramanmaraş 2021.

Yanardağ, Mehmet Fetih, Yıldırım, Zilfi, “İnci Okumuş’un Şiirleri Üstüne Tematik Bir İnceleme”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), Kahramanmaraş 2021, 1739-1757.

Yeğin, Abdullah, Badıllı, Abdulkadir, İsmail, Hekimoğlu, Çalım, İlham (Haz.), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, Türedav, İstanbul 2000.

Yeniterzi, Emine, *Türk Edebiyatında Na’lılar (Antoloji)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2015.

Yıldız, Alim, *Türk İslâm Edebiyatı*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2020.

Yılmaz, Ali (Ed.), *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2012.

Yinanç, Mükrimin Halil, *Türkiye Selçuklular Devri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları Edebiyat Fakültesi Tarih Zümresi Neşriyatı, İstanbul 1944.

Özdenören, Rasim, “Benim Maraşım”, <https://www.marastaedebiyat.com/rasim-ozdenoren-benim-marasim> (Erişim Tarihi: 23.12.2023).

<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmaras-merkezli-depremlerde-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-50-bin-96-> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

<https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hakkinda-bilgilendirmee-merkezicerik> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

<https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-36>(Erişim Tarihi:26.01.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/haber/22409618/mahkeme-yazar-goturleri-hakli-buldu> (Erişim Tarihi: 18.04.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/haber/20037214/goturlerin-bana-kalan-hic-adli-siir-kitabi-okuyucusuyla-bulustu> (Erişim Tarihi: 18.04.2024).

<https://www.elbistankaynarca.com/kahramanmaras-vefatlar/2021-09-09>(Erişim Tarihi:25.05.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/vefat/10029821/done-coban-71-yasinda> (Erişim Tarihi:25.05.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/kahramanmaras-vefatlar/22-08-2015> (Erişim Tarihi:25.05.2024).

<https://www.marastaedebiyat.com/cumhuriyet-donemi-edebiyati> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

<https://kahramanmaras.bel.tr/maras-mudafaasi-ve-kahraman-kadinlarimiz> (Erişim Tarihi: 10.07.2024).

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dilana-nese-balikci> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fatma-inan> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

Esma Yakar Vefat Haberi, <https://www.milligazete.com.tr/haber/13620791/sair-yazar-esma-yakar-vefat-etti> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

<https://www.haberpodium.ch/eylem-demir-senturkten-sifir-noktasi/> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).

<https://www.marasbugun.com.tr/sair-yazar-kadriye-kirdok-ile-soylesi>(Erişim Tarihi: 08.08.2024).

<https://tezadlar.az/index.php/en/medi-a/27093-kahramanmarasli-kadri-ye-kirdok-portre> (Erişim Tarihi: 08.08.2024).

<https://sia.az/az/news/literature/1155359.html> (Erişim Tarihi: 08.08.2024).

<https://www.marasbugun.com.tr/bu-cografyada-kadin-yazar-olmak> (Erişim Tarihi: 08.08.2024).

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/halili-halili-marasi> (Erişim Tarihi: 08.08.2024)

<https://mesder.org.tr/arsivler/1320> (Erişim Tarihi: 08.08.2024).

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sunbulzade-vehbi-mehmed-efendi> (Erişim Tarihi: 12.08.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/haber/9995849/rahime-kislalin-siir-kitabi-okuyucuyla-bulustu> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

<https://www.malatyatekhaber.com/makale/18586464/suleyman-ozerol/rahime-kislaldan-elbistan-halk-kulturu-derlemeleri> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/makale/10015120/nazife-yetisgen/kalemime-sarildim> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

<https://www.elbistaninsesi.com/haber/9984919/elbistanli-ogretmenin-ilk-kitabi-okuyucu-ile-bulustu> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

şeyma Karakoç Hayatı, <https://www.antoloji.com/seyma-karakoc/hayati/> (Erişim Tarihi: 16.08.2024).

<http://www.maraskenthaber.com/kenthaber-in-kose-yazarligi-kadrosuna-yeni-bir-isim-daha-eklendi/12657/> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

<https://1000kitap.com/yazar/selma-dolgun?hl=tr> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

<https://www.maraspusula.com/biyografi/selma-dolgun-kimdir> (Erişim Tarihi: 26.08.2024).

Gönül Felekoğlu, <https://marastahaber.com/ozel-haber/gonul-felekoglunun-cok-acikli-oykusu-179242h.html> (Erişim Tarihi: 09.10.2024).

<https://blog.edebiyatdefteri.com/nurgulkaynaryuce/siir/1378716-aski-anlamak/author.html> (Erişim Tarihi: 01.11.2024).

<https://www.evrensel.net/haber/510647/ilic-madeninde-yasananlar-collolari-hatirlatti-9-isci-13-yildir-toprak-altinda> (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

<https://www.antoloji.com/ozan-40-siiri/> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

<https://www.edebiyatdefteri.com/siir/53272/alisamadim.html> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

<https://www.elbistankaynarca.com/makale/19025047/nazife-yetisgen/gok-gri-yer-kirmizi> (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

<https://mobil.elbistangundemhaber.net/yazarlar/serap-tasan/ah-istanbul/425/> (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

<https://mobil.elbistangundemhaber.net/yazarlar/serap-tasan/gunesi-ort-ustume/399/> (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

<https://www.adanamuhalik.com/yazar-hatice-guzelin-oyku-kitabi-karanliktaki-ciglik-ilgi-goruyor/> (Erişim Tarihi: 06.12.2024).

<https://www.isk.org.tr/leyla-oruc/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024).

Sözlü Kaynaklar

KK.1: Murat Zencir, d. 1971, Kahramanmaraş, 05.08.2024.

KK.2: Nurgül Kaynar Yüce, d. 1971, Onikişubat, 27.10.2024.

KK.3: Tuğba Tezcan Akkurt, d. 1982, Kahramanmaraş, 06.11.2024.

KK. 4: Selma Dolgun, d. 1986, Çağlayancerit, 07.11.2024.

KK. 5: Tezay Tezcan Akkurt, d. 1977, Kahramanmaraş, 17.10.2024.

KK. 6: Seher Türker, d. 1945, Kahramanmaraş, 23.08.2024.

KK. 7: Ayşe Karataş, d. 1979, Düziçi, 23.08.2024.

KK. 8: Süreyya Üdürgücü, d. 1981, Kahramanmaraş, 04.09.2024.

KK. 9: Özlem Polat, d. 1982, Nurhak, 18.09.2024.

KK. 10: Gamze Gökçek, d. 1987, Onikişubat, 22.09.2024.

KK. 11: Ayşe Bozbayır, d. 2000, Kahramanmaraş, 07.10.2025

KK. 12: Kezziban Götürler, d. 1972, Elbistan, 17.11.2024.

KK. 13: Serap Taşan, d. 1972, Elbistan, 01.10.2024.